

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SOCIETÁ OPERAIA ITALIANA DI ISTANBUL BİNASI
RESTORASYON PROJESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra YETEROĞLU

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Programı

OCAK 2015

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SOCIETÁ OPERAIA ITALIANA DI ISTANBUL BİNASI
RESTORASYON PROJESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Esra YETEROĞLU
502051204**

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Programı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Yıldız SALMAN

OCAK 2015

Biricik oğlum Evren'e,

ÖNSÖZ

Società Operaia Italiana di Istanbul - SOMS gibi Osmanlı topraklarında yaşayan İtalyanların sosyo-kültürel değerleri içerisinde oldukça önemli yere sahip olan bir binada çalışma fırsatını bana sağlayan, çalışmamın her aşamasında bana büyük destek veren, mesleki bilgisini derin bir hassasiyetle benimle paylaşan, özenini, sabrını, ilgisini benden esirgemeyen, yorulduğum ve güçten düştüğüm zamanlarda beni yüreklendiren tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Yıldız Salman'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma konum olan Società Operaia di İstanbul - SOMS'a dair bilgisini, binaya ait tarihi fotoğraf ve dökümanları benimle paylaşan, toplantı tutanaklarının yeraldığı el yazısı tarihi arşivi incelememe olanak sağlayan, ilk aşamada yapının rölöve ölçümlerini yapmama izin veren Società Operaia di İstanbul – SOMS'un, çalışmalara başladığım dönemdeki başkanı, Sayın Ing. Enrico Boari'ye, desteğini, güvenini, mesleki bilgisini benden esirgemeyen, toplantı tutanakları ve üye kayıtlarına ait araştırmalarımın sürekliliğini mümkün kılan sevgili lisedaşımlar Mimarlık Tarihçisi Dr. Sedat Bornovalı'ya, bina üzerindeki 20. yüzyıl müdahalesine dair çalışmalarını kullanmama olanak sağlayan ve bana vakit ayırıp araştırmama destek olan Sayın Büke Uras'a, çalışmalarımın en başında hafızasındaki bilgileri benimle paylaşan emektar bina görevlisi Signore Angelo Teresi'ye, bina güvenliğinden sorumlu, Ömer Arslan'a, araştırmalar süresince yetişemediğim yerlerde İtalyanca'dan Türkçe'ye yaptığım çevirilere destek olan Sayın Nemika Ciantra Yüksel ve Sayın Daniela Lepori Çelik'e, rölöve ölçümleri sırasında Total Station ile hassas çalışmama destek olan Harita Mühendisi arkadaşım Samet Albayrak ve ekibine çok teşekkür ederim.

Tüm çalışmam boyunca yanımda olan eşim Atilla Yeteroğlu'na, tezimde emeği geçen dostum ve meslektaşım Dolun Baştopcu'ya, düzeltmelerde bana destek olan arkadaşım Y.Mimar Özlem Özcan'a, kaynakça tarama aşamasında yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Mimar Pınar Abacılar Tabak'a, varlığıyla bana her zaman güç veren ve bu tezi hazırlamama olanak sağlayan aileme, bana inanan, beni motive eden dostlarıma minnettarım.

Aralık 2014

Esra Coşkunçay Yeteroğlu

(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xix
SUMMARY	xxiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Amacı	1
1.2. Çalışmanın Kapsam ve Yöntemi.....	3
2. TANZİMAT DÖNEMİ SONRASI İSTANBUL.....	5
2.1. Tanzimat Dönemindeki Değişimler	5
2.2. Tanzimat Sonrası Kent ve Mimarideki Değişimler.....	6
2.2.1. Tanzimat sonrası İstanbul’da yapılan binalar.....	7
2.3. Tanzimat Dönemi İtalyan Mimarlar ve Eserleri.....	8
2.3.1. Bernardo Bottarlini’nin yaşamı ve İstanbul’daki işleri	23
2.4. Yapının Bulunduğu Tarihi Çevre - Beyoğlu	27
2.4.1. Beyoğlu bölgesi’nin konumu	27
2.4.2. Beyoğlu bölgesi’nin tarihsel gelişimi.....	27
2.4.3. Ondokuzuncu yüzyılda bölgenin kentsel kurgusu.....	32
3. SOCIETÀ OPERAIA.....	39
3.1. Società Operaia Nedir?	39
3.2. Società Operaia Yapıları - 19. yüzyıl Dünya ve İtalya Üzerinde Gelişim	40
3.3. İtalyanların 19–20. yy’da Sosyal Gelişimi ve Yardım Dernekleri ile İlişkisi	47
3.3.1. Società Operaia di Istanbul - SOMS	49
3.3.2. Società Operaia di Istanbul binasının tarihsel gelişimi	65
4. RÖLÖVE.....	69
4.1. Società Operaia Italiana di Istanbul Binasının Konumu	69
4.2. Plan Özellikleri ve Mekânlar.....	70
4.2.1. Bodrum kat planı	70
4.2.2. Zemin kat planı.....	75
4.2.3. Birinci kat planı	83
4.2.4. İkinci kat planı.....	92
4.2.5. İkinci ara kat planı	97
4.2.6. Çatı kat planı	99
4.3. Cephe Özellikleri.....	103
4.3.1. Güneybatı cephesi	103
4.3.2. Kuzeydoğu cephesi	105
4.4. Strüktürel Özellikler	106
4.4.1. Taşıyıcı elemanlar	106
4.4.2. Düşey bağlantı elemanları	108

4.4.3. Örtü.....	110
4.5. Mimari Elemanlar.....	111
4.5.1. Kapı – pencereler	111
4.5.2. Süsleme – bezeme özellikleri	112
4.6. Yapıdaki Değişim ve Bozulmalar	114
4.6.1. Kullanımdan kaynaklanan bozulmalar	114
4.6.2. Malzeme kaynaklı bozulmalar	115
4.6.3. Yapısal bozulmalar	116
5. RESTİTÜSYON	117
5.1. Yapıya Ait Tarihi Belgeler	129
5.2. Yapıya Ait Eski Haritalar	131
5.3. Yapıya İlişkin Özgün Tasarım-İlk Dönem Restitüsyon Çizimleri (1885) ...	135
5.3.1. Plan restitüsyonları	135
5.3.1.1. Bodrum kat restitüsyonu	135
5.3.1.2. Zemin kat restitüsyonu	136
5.3.1.3. Birinci kat restitüsyonu	138
5.3.1.4. Çatı kat restitüsyonu	141
5.3.2. Cephe restitüsyonları	143
5.3.2.1. Güneybatı cephesi restitüsyonu	143
5.3.2.2. Kuzeydoğu cephesi restitüsyonu	144
5.4. İkinci Dönem Restitüsyon Çizimleri (1910 De Nari-Mongeri Müdahalesi)	145
5.4.1. Plan restitüsyonu	145
5.4.1.1. Bodrum kat restitüsyonu	146
5.4.1.2. Zemin kat restitüsyonu	146
5.4.1.3. Birinci kat restitüsyonu	148
5.4.1.4. İkinci kat restitüsyonu	152
5.4.1.5. Çatı kat restitüsyonu	154
5.4.2. Cephe restitüsyonları	155
5.4.2.1. Güneybatı cephesi restitüsyonu	155
5.4.2.2. Kuzeydoğu cephesi restitüsyonu	155
5.5. 1950 Yılı Onarımına İlişkin Çizimlerin Yorumlanması	157
6. RESTORASYON	161
6.1. Yapının Yeni İşlevine Yönelik Öneriler.....	162
6.2. Yapının Onarımına Yönelik Öneriler	162
6.2.1. Sağlamaştırma	162
6.2.2 Temizleme	163
6.3. Çağdaş Ekler.....	165
6.4. Koruma ve Bakım.....	165
7. YENİ KULLANIM KARARLARI	167
8. SONUÇ	169
KAYNAKLAR.....	171
EKLER.....	177
ÖZGEÇMİŞ.....	257

KISALTMALAR

SOMS	: Societá Operaia Mutuo Soccorso - İtalyan İşçi Cemiyeti
İ.A.E.	: İstanbül Araştırmaları Enstitüsü
R.K.A.	: Roma Kulübü Arşivi
İ.B.B.	: İstanbül Büyükşehir Belediyesi
İs.A.E.	: İsveç Araştırma Enstitüsü

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Ankara Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü	11
Şekil 2.2 : San Antuan Kilisesi De Nari el çizimleri	12
Şekil 2.3 : San Antuan Kilisesi	13
Şekil 2.4 : Mimar Semprini tasarımı Büyük Londra Oteli	14
Şekil 2.5 : Santa Maria Draperis Kilisesi	14
Şekil 2.6 : Mimar Breschi'ye ait iş ilanı	15
Şekil 2.7 : Karaköy Mescidi	17
Şekil 2.8 : Tarabya İtalyan Oteli	17
Şekil 2.9 : Darülfünun binası	18
Şekil 2.10 : Rus Elçiliği Binası	19
Şekil 2.11 : Müze-i Hümayun	22
Şekil 2.12 : Sanayi-i Nefise Mektebi	22
Şekil 2.13 : Cercle d'Orient	22
Şekil 2.14 : Ex-Ambasciata dei Campetti	25
Şekil 2.15 : 1885 Dragoman Evi	25
Şekil 2.16 : Bernardo Bottarlini SOMS Üyelik kaydı 1879	26
Şekil 2.17 : İstanbul'da yerleşim bölgelerinin yüzyıllara göre gelişimi	28
Şekil 2.18 : Galata Surları	28
Şekil 2.19 : Ortaçağ'da Ceneviz Dönemi Galata Liman Bölgesi (1267- 1355)	29
Şekil 2.20 : F.Firth'in Fetih öncesi döneme ait Galata bölgesi gravürü	31
Şekil 2.21 : Pera Gravürü	31
Şekil 2.22 : İstanbul ve Beyoğlu Bölgesi'nin 19.yüzyıl gelişim haritası	35
Şekil 2.23 : Eski İstanbul Kartpostalları	36
Şekil 2.24 : Eski İstanbul Kartpostalları	36
Şekil 2.25 : Eski İstanbul Kartpostalları	37
Şekil 3.1 : SOMS Pineorolo	42
Şekil 3.2 : SOMS Pineorolo	43
Şekil 3.3 : Alessandria Gerlotti SOMS Kuruluş Tarihi: 1906	43
Şekil 3.4 : Vercelli SOMS Kuruluş Tarihi: 1884	44
Şekil 3.5 : Borgo Abazia SOMS Kuruluş Tarihi: 1893	44
Şekil 3.6 : Pasturana Piemonte SOMS	44
Şekil 3.7 : SOMS Buenos Aires Arjantin 1874	45
Şekil 3.8 : SOMS Buenos Aires Arjantin Etkinlik Salonu	45
Şekil 3.9 : Gulfı Chiaramonte Arşivi İblei Duomo Meydanı	46
Şekil 3.10 : Genova Kömür İşçileri Derneği 1904	46
Şekil 3.11 : Roma SOMS- Roberto Bossaglia Arşivi	46
Şekil 3.12 : Garibaldi Bayramı Ziyafeti	49
Şekil 3.13 : Dernek kurucu üyeleri mermer kaidesi ve üyeler posterı	50
Şekil 3.14 : Cairolı- SOMS Kadın Kolu Onursal Üyesi	53
Şekil 3.15 : Kurucu üyeler (SOMS)	55
Şekil 3.16 : Derneğin katkılarıyla açılan erkek çocuklar	57
Şekil 3.17 : Savoia Prensi Emanuele'ye yazılmış baş sağlığı mektubu	58
Şekil 3.18 : Società Operaia üyeleri eskrim etkinliğinde (SOMS Arşivi)	59
Şekil 3.19 : Società Operaia di İstanbul 40.yıl davet programı	60
Şekil 3.20 : Società Operaia di İstanbul'a ait mühür	61

Şekil 3.21 : Societá Operaia 50.yıl bayrağı ve Dernek başkanları	62
Şekil 3.22 : 60. Yıl anısına hazırlana albüm kapağı	63
Şekil 3.23 : Bir davet Fotoğrafı	64
Şekil 3.24 : Giuseppe Garibaldi ve Societá Operaia'da yer alan büstü	65
Şekil 4.1 : Societá Operaia di İstanbul İstiklal Caddesine göre konumu	69
Şekil 4.2 : Bodrum Kat planı Rölöve Çizimi	70
Şekil 4.3 : B01 No'lu mekân Güneybatı duvarı	71
Şekil 4.4 : Restorasyon çalışması bodrum kat güçlendirmesi	71
Şekil 4.5 : B01 No'lu mekân	71
Şekil 4.6 : B02 No'lu mekânın volta döşemeleri ve Güneybatı duvarı	72
Şekil 4.7 : B02 No'lu mekân Kuzeydoğu duvarı	72
Şekil 4.8 : B03 No'lu mekân Kuzeydoğu duvarı	73
Şekil 4.9 : B03 No'lu mekân Deva Çıkmazı yönü	73
Şekil 4.10 : B04 No'lu mekân Kuzeydoğu duvarı	74
Şekil 4.11 : B04 No'lu mekân Güneybatı yönü	74
Şekil 4.12 : B05 No'lu mekân Demir Kapısı	75
Şekil 4.13 : Zemin Kat planı Rölöve Çizimi	75
Şekil 4.14 : Z01 Giriş Kapısı	76
Şekil 4.15 : Z01 Giriş Holü Genel Görünüm	77
Şekil 4.16 : Z01 Giriş Holü, Mermer Merdiven ve Merdiven Altı	77
Şekil 4.17 : Z01 No'lu mekân ayna ve tavan bezemesi	78
Şekil 4.18 : Z02 No'lu mekânın Genel Görünümü	78
Şekil 4.19 : Z03 No'lu Tuvalet Holü	79
Şekil 4.20 : Z04 ve Z05 Nolu Tuvalet Mekânları	80
Şekil 4.21 : Z06 Nolu Mekânın Genel Görünümü	81
Şekil 4.22 : Z07 No'lu mekânın Genel Görünümü	81
Şekil 4.23 : Z07 No'lu mekânın Genel Görünümü	81
Şekil 4.24 : Z08 No'lu Mutfak olarak kullanılan mekân	82
Şekil 4.25 : 1. Kat planı Rölöve Çizimi	83
Şekil 4.26 : 101 No'lu mekân Genel Görünümü	83
Şekil 4.27 : 101 No'lu mekân Küpeşte ve Döşeme Detayı	84
Şekil 4.28 : 101 No'lu mekân Giyotin Pencere ve Kapı Detayı	84
Şekil 4.29 : 102 No'lu mekâna açılan çift kanatlı ahşap kapı ve merdiven	85
Şekil 4.30 : 101 No'lu mekân tavanı	85
Şekil 4.31 : 101 No'lu mekân	86
Şekil 4.32 : 103 No'lu Müze Mekânı genel görünüm	86
Şekil 4.33 : 103 No'lu Müze Mekânı genel görünüm	87
Şekil 4.34 : 103 No'lu Müze Mekânı genel görünüm	87
Şekil 4.35 : 103 No'lu Müze giriş kapısı ve kütüphane kapısı	88
Şekil 4.36 : 103 No'lu mekânda yer alan heykeller	88
Şekil 4.37 : 104 No'lu mekân genel görünüm	89
Şekil 4.38 : 104 No'lu mekân genel görünüm	89
Şekil 4.39 : 105 No'lu mekân	90
Şekil 4.40 : 105 No'lu mekân	90
Şekil 4.41 : 106 No'lu mekân tavanı	91
Şekil 4.42 : 108 No'lu Demir merdiven girişi	92
Şekil 4.43 : 2. Kat planı Rölöve Çizimi	92
Şekil 4.44 : 201 No'lu Merdiven Holü	93
Şekil 4.45 : 202 No'lu Sergi Salonu	94
Şekil 4.46 : 202 No'lu Sergi Salonu	94

Şekil 4.47 : 202 No'lu Sergi Salonu	94
Şekil 4.48 : 201 No'lu mekân Sağır kapı tavan	95
Şekil 4.49 : 2014 yılı Societá Operaia restorasyon çalışmaları	95
Şekil 4.50 : 203 No'lu Depo	96
Şekil 4.51 : 204 No'lu Tuvalet alanı.....	96
Şekil 4.52 : 205 No'lu demir merdiven	97
Şekil 4.53 : 2.Ara Kat planı Rölöve Çizimi.....	97
Şekil 4.54 : 2A01 No'lu ahşap merdiven.....	98
Şekil 4.55 : 2A02 No'lu mekâna Giriş	98
Şekil 4.56 : 2A03 No'lu mekânın Merdiven ile ilişkisi.....	99
Şekil 4.57 : 3. Kat planı Rölöve Çizimi.....	99
Şekil 4.58 : 302 No'lu Oda.....	100
Şekil 4.59 : 303 No'lu Oda Genel Görünüm	100
Şekil 4.60 : 304 No'lu Koridor ve Odalarla bağlantısını gösteren kapılar	101
Şekil 4.61 : 305 No'lu tuvalet alanı	101
Şekil 4.62 : 306 No'lu metal merdiven ve bu alanda yer alan pencere	102
Şekil 4.63 : 307 No'lu Çatı arası genel görünümü	102
Şekil 4.64 : 308 No'lu Çatı Arası Oda.....	103
Şekil 4.65 : Güneybatı Cephesi Rölöve Çizimi	104
Şekil 4.66 : Güneybatı Cephesi	104
Şekil 4.67 : Kuzeydoğu Cephesi Rölöve Çizimi	105
Şekil 4.68 : Kuzeydoğu Cephesi.....	106
Şekil 4.69 : Ortaya çıkan bağdadilerin görünümü	107
Şekil 4.70 : Stük altından çıkan duvar malzemesi	107
Şekil 4.71 : Arası tuğla dolgulu demir putrelli volta döşeme	107
Şekil 4.72 : Müze alanında yer alan volta döşeme	108
Şekil 4.73 : Mermer basamaklı merdivenler ve demir korkuluk detayı	108
Şekil 4.74 : Deva Çıkmazı'na açılan demir merdiven	109
Şekil 4.75 : Asma kata bağlantıyı sağlayan ahşap merdivenler.....	109
Şekil 4.76 : Ahşap Çatı Konstrüksiyonu	110
Şekil 4.77 : Marsilya tipi kiremit çatı örtüsü	110
Şekil 4.78 : Güneydoğu Cephesi'nde yer alan kapılar	111
Şekil 4.79 : Merdiven holünden ana mekâna açılan ahşap kapı	112
Şekil 4.80 : 1.Katta yer alan ahşap giyotin pencereler	112
Şekil 4.81 : Duvar ve Tavan bezemeleri.....	113
Şekil 4.82 : Duvar ve Tavan bezemeleri.....	113
Şekil 4.83 : Konsol altı detayı ve Giuseppe Garibaldi'nin büstü	114
Şekil 4.84 : Ahşap lambri ve döküm kalorifer peteği.....	114
Şekil 4.85 : Volta döşemelerdeki korozyon.....	116
Şekil 5.1 : Arşivde yer alan el yazması toplantı tutanakları	129
Şekil 5.2 : Toplantı tutanaklarının derlendiği ilk defterin ilk sayfası	129
Şekil 5.3 : 1865 tarihli toplantı tutanağı	130
Şekil 5.4 : Büke Uras Arşivi	130
Şekil 5.5 : Yapının bulunduğu yeri gösteren Belediye Haritaları.....	131
Şekil 5.6 : Yapının bulunduğu yeri gösteren Huber Haritası (1887-1891)	132
Şekil 5.7 : Yapının bulunduğu yeri gösteren Goad Haritası	133
Şekil 5.8 : Yapının bulunduğu yeri gösteren Alman Mavileri Haritası.....	134
Şekil 5.9 : Bodrum Kat planı Restitüsyon Çizimi	135
Şekil 5.10 : Delfo Seminati Çizimleri	135
Şekil 5.11 : İlk Dönem Restitüsyon Çalışması, 1885 yılı.....	137

Şekil 5.12 : Yapıya ait 1885 yılından bir fotoğraf	137
Şekil 5.13 : 1885 ve 2011 tarihli cephe fotoğrafları	138
Şekil 5.14 : 1.Kat planı Restitüsyon Çizimi.....	139
Şekil 5.15 : 1.Kat planı	139
Şekil 5.16 : Tiyatro Salonu 1885-1910	140
Şekil 5.17 : Sahne Katı Restitüsyon Çizimi.....	140
Şekil 5.18 : Ana Salon Restitüsyon Kesit Çizimi	141
Şekil 5.19 : Çatı Kat Restitüsyon Çizimi	142
Şekil 5.20 : Yapıya ait 1885 yılından bir fotoğraf	142
Şekil 5.21 : Güneybatı Cephesi Restitüsyon Çizimi.....	143
Şekil 5.22 : Kuzeydoğu Cephesi Restitüsyon Çizimi	144
Şekil 5.23 : Kuzeydoğu Cephesi kapı kemeri	144
Şekil 5.24 : Zemin Kat planı Restitüsyon Projesi- 1910.....	147
Şekil 5.25 : 1910 yılı sonrasına ait zemin kat fotoğrafı	147
Şekil 5.26 : Delfo Seminati Çizimleri.....	148
Şekil 5.27 : 103 No'lu Toplantı Salonu'nu gösteren fotoğraf	149
Şekil 5.28 : 104 No'lu Kütüphaneyi gösteren fotoğraf	149
Şekil 5.29 : 102 No'lu Odanın görünüşü	150
Şekil 5.30 : 102 No'lu mekândan 101 No'lu mekân	150
Şekil 5.31 : 1.Kat planı Restitüsyon Projesi	150
Şekil 5.32 : Delfo Seminati Çizimleri.....	151
Şekil 5.33 : Tiyatro Salonu	152
Şekil 5.34 : Balkon.....	153
Şekil 5.35 : Tiyatro Salonu	153
Şekil 5.36 : 2.Kat planı Restitüsyon Çizimi.....	154
Şekil 5.37 : Çatı Kat planı Restitüsyon Çizimi	154
Şekil 5.38 : Delfo Seminati.....	155
Şekil 5.39 : Güneybatı Cephesi Restitüsyon Çizimi.....	156
Şekil 5.40 : Kuzeydoğu Cephesi Restitüsyon Çizimi	156
Şekil 5.41 : Societá Operaia Binası Elektrik Projesi Zemin Kat planı	157
Şekil 5.42 : Societá Operaia Binası Elektrik Projesi 1. Kat planı.....	158
Şekil 5.43 : Societá Operaia Binası Elektrik Projesi 2. Kat planı.....	158
Şekil 5.44 : Societá Operaia Binası Elektrik Projesi Çatı Kat planı	159
Şekil 5.45 : Restitüsyon Dönem Analizi (Yeteroğlu, 2014).....	159
Şekil 6.1 : Zemin kata yer alan demir putreller	163
Şekil 6.2 : Sahne üzerinde bağdadi çıtaların durumu	163
Şekil 6.3 : Duvar bezemesi ve stük.....	164
Şekil E.1 : Tapunun Dussi üzerine yapılacağına dair toplantı tutanağı	177
Şekil E.2 : Bottarlını, Vallauri maliyet için seçildiğine dair toplantı kararı	178
Şekil E.3 : Vallauri, Breschi ve Bottarlını'nin proje yapacağına dair tutanak	179
Şekil E.4 : Bottarlını'nin sunduğu projenin kabul edildiğine dair toplantı kararı ...	180
Şekil E.5 : Teknik komisyonun yeni yerleşke için yetkili olduğuna dair karar.....	181
Şekil E.6 : Yeni İtalyan okulunun eğitimine başlayacağına dair tutanağı.....	182
Şekil E.7 : Bottarlını'nin yeni yerleşkenin mimarı olduğuna dair tutanak	183
Şekil E.8 : Kont Forti'nin talebi ön sayfa	184
Şekil E.9 : Kont Forti'nin talebi arka sayfa	185
Şekil E.10 : Dernek binasının resmi mahalliden muhafiyet belgesi.....	186
Şekil E.11 : Gazzetta Ufficiale del Regno Italia 26 Şubat 1883.....	188
Şekil E.12 : Vergiden muaf tutulma belgesi.....	189
Şekil E.13 : Vergiden affı evrağı	190

Şekil E.14 : Vergiden af evrağı	191
Şekil E.15 : 1923 Vergiden muaf olamayacağını bildirilmesi belgesi	192
Şekil E.16 : Levant Herald 23 Şubat 1867	193
Şekil E.17 : Levant Herald 31 Ekim 1872.....	194
Şekil E.18 : Levant Herald 2 Kasım 1872.....	195
Şekil E.19 : Societá Operaia 1868 adres bilgisi	196
Şekil E.20 : Mimar Breschi 1868 adres bilgisi.....	197
Şekil E.21 : Mimar Breschi'ye ait iş ilanı	198
Şekil E.22 : Angelo Gallerini'ye ait iş ilanı	199
Şekil E.23 : Mimar Breschi büro adresi	200
Şekil E.24 : Mimar Breschi'ye ait iş ilanı	201
Şekil E.25 : Bottarlini'ye ait tek kayıt	202
Şekil E.26 : Societá Operaia'nın yeni yerleşke adres kaydı.....	203
Şekil E.27 : Bottarlini'ye ait tek adres kaydı.....	204
Şekil E.28 : Guglielmo Semprini Ev adresi	205
Şekil E.29 : Gallerini'ye ait ilan	206
Şekil E.30 : Delfo Seminati'ye ait adres bilgisi	207
Şekil E.31 : D'Aronco'ya ait adres bilgisi.....	208
Şekil E.32 : Mimarlık ofis adresleri	209
Şekil E.33 : “La Rassegna Italiana” 2 Ocak 1897 Konser etkinliğine dair haber ...	210
Şekil E.34 : “La Rassegna Italiana” 23 Ocak – 6 ve 20 Şubat 1897 Etkinlikleri....	210
Şekil E.35 : “La Rassegna Italiana” 4 Nisan 1897 Konsey Seçim Haberi”	212
Şekil E.36 : “La Rassegna Italiana” 1899 Kış Etkinliklerine dair haber.....	212
Şekil E.37 : “La Rassegna Italiana” 2 Nisan 1899 Konsey Seçim Haberi.....	211
Şekil E.38 : “La Rassegna Italiana” 1899 Yerleşkenin genişletileceği haberi	211
Şekil E.39 : “La Rassegna Italiana” 1908 Finansal Rapora dair haber	213
Şekil E.40 : “La Rassegna Italiana” 6 Aralık 1908 Başkan Seçimine dair haber ...	213
Şekil E.41 : Garibaldi'nin İstanbul'daki evi için hazırlanan levha	214
Şekil E.42 : Garibaldi'nin dernek üyelerine yazdığı mektuplardan bir örnek.....	215
Şekil E.43 : Derneğin 50'nci yıl flaması.....	244
Şekil E.44 : Societá Operaia di İstanbul Üye Kayıt Defteri Örneği.....	244
Şekil E.45 : Koruma Kurulu tescil kararı 27 Nisan 1989.....	245
Şekil E.46 : Sedat Bornovalı Arşivi – Bodrum kazısına ait fotoğraflar.....	246
Şekil E.47 : Sedat Bornovalı Arşivi – Bodrum kazısına ait fotoğraflar.....	246
Şekil E.48 : Sedat Bornovalı Arşivi – Bodrum kat kazısına ait fotoğraflar.....	247
Şekil E.49 : Sedat Bornovalı Arşivi – Mask rıspası.....	247
Şekil E.50 : Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – Vaziyet Planı.....	248
Şekil E.51 : Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – Bodrum Kat Planı.....	249
Şekil E.52 : Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – Zemin Kat Planı.....	250
Şekil E.53 : Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – 1. Kat Planı.....	251
Şekil E.54 : Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – 2. Kat Planı	252
Şekil E.55 : Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – B-B Kesiti.....	253
Şekil E.56 : Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – C-C Kesiti	254
Şekil E.57 : Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – F-F Kesiti	255
Şekil E.58 : Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – Güneybatı Cephesi.....	256

SOCIETÁ OPERAIA ITALIANA DI ISTANBUL BİNASI RESTORASYON PROJESİ

ÖZET

Tanzimat Dönemi'nden sonra başlayan Avrupalıların İstanbul'a yerleşmesi, siyasi ve ekonomik açıdan ülkenin pek çok alanında etkin olarak faaliyet göstermesi bu nüfusu bir cemiyet anlayışı içerisinde hareket etmeye yönlendirmiştir. Bu süreç; İngiliz, İtalyan, Fransız ve Alman tüccarların oluşturduğu "Levanten" olarak anılan kesimin ortaya çıkışı ve pek çok ülke mensuplarının kendi ülke vatandaşlarını desteklemek amacıyla kurdukları cemiyetlerin gelişimini hızlandırmıştır. Avrupalıların özellikle İstanbul gibi büyük şehirlere gelerek yerleşmesi zamanla yerleştikleri bölgelerin ekonomik ve sosyal statüsünü arttırmıştır. Sosyal yaşamdaki değişiklikler, yapılaşmış çevrede binaların fonksiyon ve mimarilerinde de farklılıklar oluşmasına neden olmuştur.

Avrupa'dan İstanbul'a kısa süre önce gelmiş olanlar ve Levantenler özellikle ticari hareketliliğin yoğun olduğu ve bu nedenle yüksek gelir grubunun rağbet ettiği Pera ve Galata Bölgelerini tercih etmiştir. Bu doğrultuda gelişen bölge gerek eğlence hayatı, otelleri, mağazaları, restoranları gerekse o dönemde kısıtlı olan iletişimin ileri seviyede olduğu postane ve telgrafhaneleriyle farklı ve zengin bir yapıya bürünmüştür. Ayrıca Elçilik ve Konsolosluk yapıları da ağırlıklı olarak bu bölgede yerleşmiştir. Dolayısıyla 19. yüzyıl'dan itibaren aktif faaliyet gösteren cemiyet binaları da Elçiliklere yakın konumlanmayı tercih etmiştir.

Tanzimat dönemi sonrası Levanten olan ya da İstanbul'a yerleşerek burada çalışan İtalyan mimarlar arasında; Vallaury, Fossati, De Nari, Semprini, D'Aronco, Breschi, Barborini, Bottarlini, Stampa, Cociffi, Ortega, Leoni, Mongeri gibi pek çok mimar bulunmaktadır. Çalışmanın konusunu oluşturan Società Operaia di Istanbul Binası'nın İtalyan'lara ait bir yapı olması, tez kapsamında İstanbul'da çalışmış olan İtalyan Mimarların ve İstanbul'a yerleşen farklı mesleklere sahip İtalyan'ların sosyo-ekonomik dinamiklerini de araştırma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Tez çalışmasına konu olan Società Operaia di Istanbul binasıyla ilgili araştırmalar yapılırken derneğin ilk kuruluşundan 1913 yılına kadar arşivlenmiş olan toplantı tutanakları detaylı olarak incelenmiştir. Tutanaklarda yapının mimarının İtalyan Mimar Bernardo Bottarlini olduğu net bir şekilde belirtilmektedir. Dönemin önemli mimarlarından olan Vallaury ise, binanın keşif işlerinde, teknik detaylarında, belediye izinleri ile ilgili yasal süreçlerde, ana salon ile ana merdiven tasarımında ve fresk bezemelerinde aktif görev almıştır. Halbuki Pannuti, Girardelli ve İstanbul Ansiklopedisi gibi pek çok kaynakta yapının mimarı olarak Alexandre Vallury'nin adı geçmektedir. Dolayısıyla bir dönem derneğin başkanlığını da yapmış olan Mimar Vallaury'nin çalışmaları üzerinde özellikle durmak gerekmektedir. İnşaatin başlamasından hemen önce oldukça yoğun bir çalışma dönemi geçiren mimarın bina tasarımına yeterli vakti ayıramadığı toplantı tutanaklarında da açıkça belirtilmiştir. Vallaury derneğin inşaatının tamamlanarak açıldığı 1885 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi'nin inşaatını yeni bitirmiş ve burada eğitim vermeye başlamıştır. Aynı dönemde Cercle d'Orient binasını da tamamlamış olan Vallaury'nin dernek binasının yapımında aktif görev alması, fakat tasarımını üstlenmemiş olması zaman kısıtlılığından kaynaklanmış olabileceğini düşüncesini güçlendirmektedir.

Yardımlaşma derneklerinin tarihinin eski Roma’da bulunan zanaatkâr dernek modeli üzerine kuruldukları düşünülmektedir. Mesleki çıkarları korumak için zanaatkârlar arasında popüler olan bu derneklerin gelişimi, Ortaçağ’da loncalar ortaya çıkana dek sürmüştür. İşçi Dernekleri’nin asıl gelişimi ise 19. yüzyıl’ın ikinci yarısına rastlamaktadır. Sanayinin gelişimi ile işçileri özellikle iş kazaları, hastalık ve işten çıkarmalara karşı koruma amaçlı ortaya çıkmış olan dernekler İtalya’da oldukça aktif olmuştur. Zamanla derneklerin sendika ve parti bağlantılı olanları ortaya çıkmış, localarla olan ilişkileri üzerinde durulmuştur. İstanbul’daki dernekler daha çok kendi milletlerinin konsoloslukları etrafında konumlanmıştır. Dernekler tiyatro temsilleri, konserler, konferanslar, kokteyl ve balolar düzenleyerek, kendi milletlerinden olan insanlar arasındaki yardımlaşma ve kültürel bağı canlı tutmaya çalışan birimler şeklinde öne çıkmışlardır. İstanbul’daki yabancı derneklerin en eskileri, İtalyan “Società Operaia”, Fransız “Union Française”, günümüzde en fazla tanınan İtalyan Derneği olan “Casa d’Italia”, Alman “Teutonia” ve Yunan “Union Hellenique”’dir. İsviçre azınlığının kurduğu “Club Suisse”, Yugoslavlar’ın “Yugoslavenska Sloga” ve Yahudiler’in “Bene Berith”leri de dernekler bölümüne eklenebilir.

Società Operaia di Istanbul binası ile ilgili gerek derneğin yapılanması gerekse binanın inşaatına dair bilgiler arasında çalışmaya yön veren en etkin kaynak derneğin kendi arşivinde yer alan el yazması toplantı tutanaklarıdır. Bu tutanaklar sayesinde dönemin diğer etkin dernekleri hakkında da bilgi edinilebilmiştir. 1864 yılına ait tutanaklarda Società Operaia di Istanbul’un Napoli ile Genova ile, 1906 yılındaki kayıtlarda ise Tunus Società Operaia ile karşılıklı ilişkilerinin olduğuna dair veriler mevcuttur. 19. yüzyıl’ın ikinci yarısında İtalya’da ortaya çıkan özgürlük ve eşitlik kavramları yardımlaşma derneklerinin gelişimine ivme kazandırırken, ulusal figürlerin gelişmesine de yol açmıştır. Bu ulusal figürlerin en önemlileri Giuseppe Garibaldi ve Giuseppe Mazzini’dir.

19 Mart 1863 senesinde Giuseppe Garibaldi’nin doğum günü kutlaması için toplanan kurucu üyeler 17 Mayıs 1863 tarihinde, 41 üye ile, Società Operaia di Istanbul’u kurmuştur. Dernek başkanı olarak kısa bir süre öncesine kadar İstanbul’da yaşamış olan Garibaldi; onursal başkan olarak ise Mazzini seçilmiştir. Dernek; İtalyan toplumunun ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını desteklemek, dernek üyelerine hastalık, yaşlılık, iş sorunları ve ulusal çıkarlar konusunda yardım etmek gibi hedeflere sahiptir. Bu misyonları gerçekleştirebilmek için davetler, tiyatro gösterileri, kokteyl gibi etkinlikler düzenleyerek gelir elde etmişlerdir. 1884 yılına kadar Pera’da farklı mekânlar kullanan dernek; zamanla ihtiyaçlarına cevap veremeyen bu geçici mekânlar yerine yine Pera’da üzerinde üç adet binanın yer aldığı bir arsa satın almış ve kısa sürede yeni yerleşkenin inşaatını tamamlamıştır.

Dernek, kadın kolu kurarak kadın üyelerinin de aktif olmasını sağlamasıyla toplumda öncülük etmiştir. Yalnızca kendi ülkesi ve üyeleri için değil İstanbul’da ve dünya üzerinde meydana gelen yangın, deprem ve salgın hastalıklar gibi felaketlerde yaptığı yardımlarla Sultan II. Abdülhamid’in de takdirini kazanmıştır. İtalyan erkek çocukları için 1884 yılında inşa ederek açtığı anaokulu ve Tophane tarafında kurduğu hastane ile de şehir hayatında ön plana çıkmaktadır. O dönem İstanbul’da ikamet eden gayrimüslimlerin cami ve medreselerde tutulan kitaplara ulaşma imkanı bile olmaması göz önünde tutulduğunda dernek binası içinde yeralan kütüphanenin de oldukça önemli olduğu aşıkardır. Gezici kütüphane, akşam okulları gibi etkinliklerle dernek kültürel faaliyetleri ulaşılabilir kılmayı amaçlamıştır. Dernek faaliyetlerinin olumlu gelişimi 1911-1912 Trablusgarp Savaşı’na kadar sürer. Dünya Savaşı ile

devam eden karışık dönem, İtalyanların sınır dışı edilmesi ve Türk askerinin dernek binasına geçici süreyle el koymasıyla sonuçlanmıştır. Siyasi karışıklıklar Societá Operaia'nın içine kapanmasına ve gücünü yitirmesine sebep olmuştur. Bu süreçte dernek faaliyetlerini sınır dışı edilmemiş olan üyelerle konsolosluk bünyesinde devam ettirmiştir.

Societá Operaia di Istanbul binası, İstanbul İli, Beyoğlu İlçesi, Asmalımescit Mahallesinde, Deva ve Perukâr Çıkmazı arasında 303 Ada, 40 Parselde yer almaktadır. 1884 yılında Vallaury, Bottarlini ve Breschi'den istenen teklif sonucu Bottarlini'nin hazırladığı projenin kabul edilmesiyle inşa çalışmalarına başlanmıştır. Ana salonun kare planlı olmasına ve Mimar Vallaury tarafından tasarlanmasına karar verilmiştir. Tuğla duvarlı, kargir bir bina olarak tasarlanan dernek binasında bodrum katta mahsen ve mutfak, zemin katta bilardo ve okuma salonu, 1. katta ışıklıklı bir tiyatro salonu ile çatı katında bekçi odalarının yer alması ön görülmüştür. 2 Kasım 1884'te temel atma töreni gerçekleştirilmiştir. 3 Kasım 1885 tarihinde açıldığı bilinen binanın inşası ile ilgili tüm ayrıntılar aradaki 1 yıllık süreci kapsayan toplantı tutanaklarında her türlü detayıyla yer almaktadır. Kapı ve pencere doğramalarının tipoloji ve malzemeleri, zemin kaplamalarının ayrıntıları, süsleme, stük ve bezemeler, aydınlatmalar ve inşaat malzemeleri ile tüm bunların maliyeti ile ilgili detaylar bu toplantı tutanaklarında yer almaktadır. 1907 yılında derneğin İstanbul'da sayıları binleri bulan İtalyanlar için yetersiz kalması üzerinde durulmuştur. Bunun üzerine yeni bina ve arsa arayışına girilir fakat maddi kaygılar ve yeni arsa bulunması konusundaki olumsuzluklar neticesinde Haziran 1909 ve Ocak 1910 tarihleri arasında yapının genişletilmesi ve yeniden düzenlenmesi çalışmaları yapılmıştır. Giulio Mongeri ve Edoardo de Nari'nin müellif oldukları çalışmalar dahilinde yapıya bir kat eklenmiş, ışıklıklı galeri iptal edilmiş ve teras çatı yerine yapıya çatı eklenerek çatı katı genişletilmiştir.

1910 yılında yapılan onarım binanın günümüzdeki mevcut durumuna oldukça benzerlik göstermektedir. Bodrum katta depo olarak kullanılan beş adet mekân bulunmaktadır. Zemin katta restoran işlevi nedeniyle niteliksiz eklentiler mevcuttur. Ana mekâna Deva Çıkmazı'ndan pencereden bozularak açılan kapı, restoran olarak kullanılan ana mekânın kuzeybatısında yer alan tek katlı mutfak eklentisi, binanın Deva Çıkmazı'ndan sağlanan ana girişinin arkasında oluşturulmuş, muhasebe birimi ile Perukâr Çıkmazı'ndan girilen hol ve tuvalet üniteleri binanın özgün niteliğine zarar vermektedir. Yapının 1. katı, müze olarak kullanılan, ana salon, salona açılan mutfak, kütüphane, bir adet ofis birimi ve ana giriş holünden oluşmaktadır. Yapının 1910 yılındaki durumunu yansıtmakta olan plan şemasında mutfak olarak kullanılan alanda değişiklikler yapılmıştır. Sergi salonu olarak kullanılan tiyatro katında sepet kuplu kemere sahip bir sahne yer almaktadır. Sahneye bakan asma katta ahşap korkuluklu bir balkon yer alır. Bu katta kapı, seramik, vitrifiyeler ile özgün niteliğini kaybetmiş bir tuvalet ünitesi yer almaktadır. Ofis ve arşiv birimlerinin yer aldığı çatı katında beş adet oda yer almaktadır. Bu odalardan bir tanesine ulaşılammıştır. Binanın genel problemi işlev değişiklikleri nedeniyle yapılan eklentilerdir. Ayrıca bodrum kat duvarlarında rutubet etkisi ile demir putrel profillerde korozyon gibi sorunlar mevcuttur.

Yapının ilk yapımını izleyen farklı tarihlerde geçirdiği onarımlara dayanarak tarihsel gelişimi incelenmiştir. Bu bağlamda Societá Operaia di Istanbul binasının 1. Dönem Restitüsyon Çalışmasında, 1885 yılı esas alınmıştır. Binanın arşivinde bu döneme ait fotoğraflar ile arşiv tutanaklarında inşaat ile ilgili verilen ayrıntılar bu çalışma için

temel oluşturmuştur. Yapının 2. Dönem Restitüsyon çalışmasından önce Bke Uras Arşivi’nde yer alan Mimar Delfo Seminati imzalı el çizimleri kullanılarak 1885 döneminden 1910 müdahalesine kadar olan süreç irdelenmiştir. Tezde yer alan 2. Dönem Restitüsyon alışması Mimar De Nari ve Mimar Mongeri tarafından tasarlanan onarım uyarınca genişletildiği 1910 yılındaki durumunu yansıtmaktadır. Yapının o döneme ait fotoğrafları, arşiv belgeleri ve ayrıca Bke Uras Arşivi kullanılarak bu dönem hakkında bilgi sahibi olunmuştur. Yapının elektrik tesisatı için çizilmiş 1950 yılına ait çizimler de bulunmaktadır. Dolayısıyla restitüsyon çalışmaları dört ayrı dönem esas alınarak yorumlanmıştır.

Beyoğlu bölgesinin yapısı dşnldğinde buranın canlılığı, turistler açısından önemli bir çekim merkezi olması, Levanten kültürü için önemi ve ticari açıdan değerlendirilebilecek bir potansiyel oluşturması Societ Operaia Binası’nın restorasyon önerilerinin oluşturulmasında göz önünde tutulmuştur. Buna göre, bodrum kat ve zemin kat İtalyan mutfadı eğitimi verecek bir “şef Akademisi” olarak tanımlanırken, 1. katı restoran ve 2. kat ise çok amaçlı kültür merkezi ve sergi alanı olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Son olarak çatı katında yer alan mevcut ofisler kaldırılarak İtalyan gıda ürünlerine yönelik hizmet veren bir mini market ve ufak bir kafeterya olarak hizmet vermesi planlanmıştır. atı arasındaki depo ofis olarak düzenlenmiştir.

1. derece eski eser olarak tescillenmiştir. Tez alışması başladıktan sonra, TURSAB Başkanı Başaran Ulusoy ve Societ Operaia arasında gerçekleştirilen sözleşme gereğince Restorasyon alışmaları başlamıştır. Bina kültür merkezi ve müze olarak işlevlendirilmek üzere 20 sene süreyle TURSAB’a kiralanmıştır. Societ Operaia Derneği binada kendisine ayrılacak ofis mekânlarında faaliyetlerine devam edecektir.

Restorasyon alışmaları süresince proje sorumlusu Dr. Sedat Bornovalı ile verimli bir işbirliği yrtlmştur. Belirli aralıklarla şantiye ziyaretleri yapılarak süreçler takip edilmiş ve tez çalışmasında önerilen restitüsyon kararlarının doğru yönde alındığı grlmştur. Duvar katmanlarındaki stk bezemeler, örülen kapı-pencere elemanları, duvar malzemesi gzlemlenebilmiş ve belgelenmiştir. Ayrıca bodrum katta yapılan kazı alışmalarında ortaya ıkan Osmanlı sarnıcı, kuyu, toprak altı taşınabilir kültür varlıkları Sedat Bornovalı tarafından belgelenmiş ve tezin ekler kısmında sunulmuştur.

SOCIETÀ OPERAIA ITALIANA DI ISTANBUL RESTORATION PROJECT

SUMMARY

European minorities' starting to settle in Istanbul after Tanzimat and their active participation in politics and economics in many areas of the country made this group to act as a community. This period and the occurrence of the group of English, Italian, French and German merchants "Levantine" accelerated the development of the communities that were established by various countries to support their own citizens. Western minorities' settling in major cities especially like Istanbul increased their settlement area's social scale and the changes in social life caused variations in functions and architecture of built environment.

Levantines and minorities preferred Pera and Galata areas which addresses high-income people due to their being busy especially in commerce. Developing area met with stone and masonry earlier than other areas, gained a different and rich environment with nightlife, hotels, shops, restaurants and advanced post office and telegraph services which are limited during that period. Embassy and consulate buildings were built in this area, so the minority community buildings which are active after the 19th century have settled here as well.

Most of the architects who moved to Istanbul and worked here after the Tanzimat Period are Levantines. Vallauri, Fossati, De Nari, Semprini, D'Aronco, Breschi, Barborini, Bottarlini, Stampa, Cociffi, Ortega, Leoni are some of them. Almost all the 130 architecture offices in 1912 were consist of foreign architects. Italian architects and socio-economic dynamics that caused Italians settle in Istanbul are emphasized in this thesis for the subject of this thesis Società Operaia di Istanbul building is a product of Italian architecture.

Meeting minutes of the association that were archived since the establishment till 1913 have been analyzed in detail during the researches of Società Operaia di Istanbul building. It is clearly stated that Italian architect Bernardo Bottarlini is the architect of the building. Whereas in many resources like Pannuti, Girardelli and Istanbul Encyclopedia states that Alexandre Vallury is the architect of the building. Therefore, works of Vallury, who has chaired the association but was in a busy period just before starting of the construction, should also be considered where it is stated in the notes that he could not took the time. In 1885, Vallauri has just completed the construction of Sanayi-i Nefise Mektebi (fine arts academy) and started giving lessons in here. It is considered that Vallauri's not taking role in the designing of the building but participating the construction is caused due to his time shortness when during the same period, he completed the construction of Cercle d'Orient building in 1884.

History of fraternal associations are thought to be founded on the craftsman's association model in ancient Rome. Improvement of these associations, that were popular among craftsman to protect their occupational benefits, have continued until the establishment of the chambers in Middle Ages. The real improvement of the labor associations were on the second half of the 19th century. Associations that were established with the developments in industry to protect the workers against accidents, diseases and dismissals and they were quite active in Italy. By time,

associations had relations with unions and political parties, emphasized on chambers. Associations in Istanbul were mostly formed around the consulates by trying to keep alive the cultural connections and assistance with theater, concerts, conferences, cocktails and balls. Oldest foreign associations in Istanbul were Italian “Società Operaia”, French “Union Française”, and most known Italian association “Casa d’Italia”, German “Teutonia” and Greek “Union Hellénique”. Switzerland minorities establishment “Club Suisse”, Yugoslav “Yugoslavenska Sloga” and Jewish “Bene Berith” should be added to the associations section.

The most effective sources that have directed this study both for the Società Operaia di Istanbul associations structure and the buildings construction were the handwriting meeting notes at the associations own archive. With these notes, information about the other associations’ activities were gathered. There are records in 1864 that Società Operaia di Istanbul had mutual relations with Napoli and Genova and in 1906 with Società Operaia Tunis. While the philosophy of freedom and equality in Italy were accelerating the associations’ development in the second half of the 19th century, it also helped the evolution of national figure. Most important figures of that period were Giuseppe Garibaldi and Giuseppe Mazzini.

On the 17th of May 1863, 41 members who gathered to celebrate the birthday of Giuseppe Garibaldi on the 19th of March 1863 have established the Società Operaia di Istanbul. Garibaldi, who has lived in Istanbul until a short time was elected as the president and Mazzini was elected as honorary president. The objective of the association was to support the Italian society’s economical and social needs, help the members of the association for diseases, senility, job issues and national interests. They monetized by organizing activities like theaters, receptions and cocktails. They used different locations in Pera but by the time, these locations did not meet the association’s needs, so they bought a land, where there were 3 buildings on, in Pera in 1884.

Association has established a women’s branch and became an pioneer in the society by making women active. They earned the appreciation of Sultan Abdulhamit 2nd by not only helping their own country and their members citizens but also helping the people in Istanbul and the world during disasters like fires, earthquakes and epidemic diseases. It also excels with the Italian boys kindergarden that was built in 1884 and the hospital in Tophane. When it is considered that non-muslims living in Istanbul could not even reach the books in mosques and madrasahs, the library in the association building is quite important. Association has aimed to made these activities available with mobile library and continuation schools. Positive developments of the association continues until the Tripoli War in 1911 – 1912. Turkish army seizes the building for a temporary period while there were chaos during the World War. Political chaos causes Società Operaia to be closed and loose power. During this period, the association continues its activities in the consulate with the citizens who were not deported.

Società Operaia di Istanbul building is located in Istanbul, Beyoğlu county, Asmalımescit district, between Deva and Perukâr impasses on the 303th land, 40th parcel. In 1884, suggestions were requested from Vallauri, Bottarlini and Breschi. Bottarlini’s proposal was accepted and the construction started. The main hall was decided to be a square and designed by Vallauri. The building was designed as brick walled masonry building, had a cellar and kitchen in the basement, billard and

reading room on the ground floor, a lighted theater on the 1st floor and guard's rooms on the penthouse.

The groundbreaking ceremony was on the 2nd of November 1884. As known, the building was opened on the 3rd of November 1885 and all the details about the construction is included on the meeting notes during this 1 year period. Window and door typology and materials, floor covering details, ornaments, stucco and embellishments, lightings and construction details, costs details were included in these meeting notes. In 1907, notes emphasize that the association was insufficient for the Italians who were thousands. They start looking for a new building and a land but they decide to enlarge and rearrange the current building due to financial concerns and land finding difficulty between June 1909 – January 1910. A new floor has been added to the building with the responsibility of Giulio Mongeri and Edoardo de Nari. Lighted gallery was cancelled and instead of terrace, building was enlarged by adding a roof.

The repairment in 1910 quite looks like the present situation of the building. There are 5 spaces in the basement used as storage. Due to the restaurant operation, there are some spaces that were added on the ground floor. Main entrance is a door which was originally a window facing Deva impasse. The additional kitchen, on the northwest of the main hall which was used as restaurant, was built behind the main entrance at the Deva impasse. Accounting section and the entrance hall from the Perikar impasse and toilets harms the original form of the building. 1st floor of the building consists of a kitchen and a library that opens to the main hall, which is being used as a museum, and an office and entrance hall. There are some tiny revisions in the kitchen but the plan is kept mostly as it was during 1910. There is an arched stage on the theater floor, that is being used as an exhibition hall. There is a balcony with wooden railing on the mezzanine that faces the stage. There is also a toilet which harms the originality of the space with a door, ceramics and vitrifieds. There are 5 rooms on the penthouse where the office and archive spaces are. One of these rooms is unreachable. The main problem of the building is the additional spaces due to the change of functions. There are problems like corrosion on the iron beams on the basement because of the humidity.

Restitution study is based on the original form of the building in 1886 with the basement, 1st floor with billard and reading rooms, lighted gallery theater and a terrace floor with a balcony. The photographs and archive notes had been the basis for the restitution study. The period from 1885, to the repairment in 1910 has been examined with the help of hand drawings of Architect Delfo Seminati before the 2nd restitution period. The 2nd restitution study on this thesis reflects the situation on 1910 with the repairment design of Architect De Nari and Architect Mongeri. In this period, roof was added to the building, billard and reading rooms were united, gallery was removed, meeting rooms and library were added, theater stage was minified and formed like present situation. Information about the building of that period was gathered from the photographs and archive documents in Büke Uras Archive. There are electrical plans of 1950, as well. Ergo, restitution studies have been interpreted with four different periods.

Restoration of Società Operaia building was formed by considering the structure of Beyoğlu area, being the centre of attraction for tourists, importance of Levantine culture and commercial potential. With this consideration, basement and ground

floors are described as a cooking school, 1st and 2nd floors are functionalized as multifunctional culture center and exhibition area. Penthouse is planned to serve with a market which sells Italian food and a small cafeteria. The storage area is organized as offices.

The building was registered on the 27th of April 1989. Restoration works started in accordance to the agreement between TURSAB President Başaran Ulusoy and Societa' Operaia after the thesis study has already started. The building is rent to TURSAB for 20 years to be functioned as culture centre and museum. Societa' Operaia will continue its activities at the office spaces assigned to its use.

A productive cooperation held with the project manager Dr. Sedat Bornovalı during the restoration period. Worksite has been visited periodically to followup the process and it has been stated that reassembling offers in the thesis study were right decisions. Stick decorations on the wall layers, masoned doors and windows, wall materials are observed and documented. An Ottoman cistern, well and underground movable cultral properties which were found during the basement floor excavations are documented by Sedat Bornovalı and added to the attachments part of the thesis.

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Amacı

Osmanlı’da Batılılaşma hareketleri 18.yüzyılda yoğunlaşmaya başlamıştır. 19.yüzyıl artık belirli nedenlerle bu eğilimin doruk noktasına çıktığı bir dönem olmuştur. Bu nedenlerin ilki Osmanlı Devleti’nin ekonomik olarak gelişmiş durumda olan Avrupa ülkelerinden, sermayenin ülkeye girişini sağlamak amacıyla, yabancılara belirli hak ve ayrıcalıklar tanınmasıdır. Tanzimat Dönemi ve Batı kültürüne olan ilginin yanı sıra Avrupa’ya eğitim ve çalışma amaçlı gönderilen genç Osmanlı’lar ülkeye dönüşlerinde beraberlerinde farklı fikirler de getirmişlerdir. İlerleyen dönemlerde Avrupa’da özellikle Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere gibi ülkelere gelerek Osmanlı’nın İzmir ve İstanbul gibi büyük şehirlerine yerleşen Avrupalılar kendi kültürel, sosyal ve siyasi alt yapılarını ülkeye taşımışlardır (Akin, 1988).

Bu anlayışların geliştiği dönemde Beyoğlu bir merkez olarak öne çıkmış ve Batılılaşma etkisinin merkez bölgelerinden biri haline gelmiştir. Özellikle 1870 yangınından sonra yeniden imara ihtiyaç duyan bölgede, kendi kültür ve sanat anlayışlarını da beraberinde getiren sanatçı ve mimarlar, ülkedeki genel Batılılaşma etkisini de arttırarak bölgenin gelişimine ivme kazandırmıştır.

Pera olarak adlandırılan bölge, zamanın diplomasi, sanat ve eğlence hayatı, sosyal hareketliliği açısından özel bir bölge olmuştur. Günümüzde de buna benzer özelliğini sürdürmektedir. Pera ve Galata bölgesinin gelişmesiyle birlikte ve Gayrimüslimlerin bahsedilen özellikleri nedeniyle, bu bölgelerde yerleşimin artmasına neden olmuştur. Bu sayede, bölgede özellikle 19. yüzyılda yapılan bölgedeki yapılarda yavaş yavaş geleneksel mimariden uzaklaşarak, bina kat sayılarında artış, bitişik nizam sıra evlerin gelişmesi, malzemelerde değişim ve çok katlı apartmanların ortaya çıktığı gözlenmeye başlamıştır (Dökmeci, 1990).

Yine özellikle 19.yüzyılla birlikte Beyoğlu ve Galata'nın öncülüğünde Avrupa mimarisinin üsluplarını yansıtan binalar yapılmıştır. Bu binaların cephe ve iç mekânlarında Neoklasik, Neogotik, Art Nouveau üsluplar ile bu üslupların birarada kullanıldığı Eklektik yapılar üretilmiştir.

Gerek Tanzimat döneminden sonra başlayan Avrupa'dan gelenlerin İstanbul'a yerleşmesi, gerekse gelen bu kişilerin artık siyasi ve ekonomik açıdan ülkenin pek çok alanında etkin olarak faaliyet göstermesi bu grupları bir cemiyet anlayışı içerisinde hareket etmeye zorlamıştır. Bu süreç; İngiliz, İtalyan, Fransız ve Alman tüccarların oluşturduğu "Levanten" olarak anılan kesimin ortaya çıkışı ve pek çok ülke mensuplarının kendi aralarında birbirlerini ve kendi ülke vatandaşlarını desteklemek amacıyla kurdukları cemiyetlerin gelişimini hızlandırmıştır. Levanten kelimesi; İtalyan, İspanyol, Fransız gibi batı kökenli İstanbullular'ı tanımlamak için kullanılırdı. Çoğunluğu yabancı pasaportlu olan ve 19. yüzyılda "Levanten" diye anılmaya başlanan bu nüfusun ataları Bizans döneminden beri İstanbul'da birçok dönemde var olmuş, koloniler kurmuş Latinler idi (Anonim İ.T.O, 2008).

Società Operaia Italiana di Istanbul¹ 19. yüzyılda ülkede bulunan İtalyanları desteklemek, onlara maddi yardım sağlamak amacıyla kurulmuştur. Bu amaca hizmet etmek için gerekli finansmanı sağlayacak sosyal etkinliklere ev sahipliği yapacak bir merkez arayışına girilmiştir. Bugün Beyoğlu Bölgesi 303 Ada, 40 No'lu Parselde yer alan yapı, İtalyan Cemiyeti tarafından, dönemin önemli Levanten ailelerinden birine mensup olan Bayan Lebon'dan satın alınmış ve üç eski evin yer aldığı arsa üzerine inşa edilmeye başlanmıştır (SOMS Arşivi)².

Bu çalışma için Società Operaia Binası'nın seçilmesindeki ana hedef; 19. yüzyıl sonlarında baskınlaşan Batılılaşma kültürünün Osmanlı etkileriyle harmanlanarak oluşan yeni akımların tarihi çevreye katkılarını gösterebilmektir. Sosyal hayat ve dokudaki değişimin içinde bulunduğu yapılaşmaya etkisi, bu değişimin nedenleri ve tarihi vurgulanarak incelenmiştir. Bu amaç gözetilerek seçilen Società Operaia Italiana di Istanbul yapısının koruma yöntemleri geliştirilmiş ve yapının günümüze kadar geçirdiği değişiklikler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Tüm bu veriler ışığında restorasyon projesi hazırlanarak yapının özgün işlevine ters düşmeyecek yeni bir işlevle yaşatılması hedeflenmiştir.

¹ Metin içerisinde İtalyan İşçi Cemiyeti, SOMS olarak kısaltılmıştır.

² SOMS Toplantı Tutanakları, Ağustos 1884

1.2 Çalışmanın Kapsam ve Yöntemi

Çalışmanın amaç ve genel içeriğinin açıklandığı giriş bölümünün ardından ilk bölümde Tanzimat Dönemi'nin mimari etkileri ve yapının yer aldığı Beyoğlu - Pera Bölgesi'ne odaklanılmıştır.

Yapının daha iyi anlaşılabilmesi için ikinci bölümünde İşçi Cemiyetleri'nin İtalya ve dünyanın diğer ülkelerinde doğuşu ve genel olarak bu cemiyetlerin ne tür yapılarda hizmet verdikleri üzerine yoğunlaşmıştır. Societá Operaia İstanbul İşçi Cemiyeti Binası'nın ne zaman yapıldığı, derneğin toplantı tutanak arşivlerinden taranan tüm inşaat evreleri ve konumuna yönelik çalışmalar ortaya konmuştur. Yapının eski döneme ait fotoğrafları, haritaları ve belgeleri ele alınarak yapının günümüze kadarki kronolojisi oluşturulmuştur.

Rölöve çalışmasının çizim ve raporlanmasını yansıtan bölümün ardından dördüncü bölümde yapının inşa edildiği dönemdeki tüm özellikleri vurgulanmıştır. Pervititch haritaları, Goad haritaları, İl Özel İdare Kaynakları, Osmanlı Arşivi, hava fotoğrafları Restitüsyon aşaması için alt yapı oluşturmuştur. Derneğin 1863 senesinden itibaren tüm toplantıları el yazısı olarak arşivlenmiş ve bu belgeler saklanmıştır. Dernek yetkililerinden alınan özel izin ile bu arşiv özenle taranmış, gerekli görülen yerler Mimar Esra Yeteroğlu tarafından Türkçe'ye çevirilmiş ve bu teze destek olacak tüm veri ve bilgiler ayrıştırılmıştır. Ayrıca binaya ait eski fotoğraflar dernek yetkilileri tarafından kullanıma sunulmuştur.

Tez çalışmasının devam ettiği süreçte TÜR SAB Başkanı Başaran Ulusoy ve Societá Operaia arasında gerçekleşen sözleşme uyarınca bina 20 yıl süreyle kiralanmıştır. Restorasyon çalışmaları ivedilikle başlatılmıştır. Tez sürecinde yürütülen araştırmalar sonucunda ortaya çıkan Restorasyon Çalışmasında öngörülen saptamaların izleri şantiye aşamasında da tespit edilebilmiştir. Şantiye ziyaretiyle bu tespitler fotoğraflanarak belgelenmiştir. Restorasyon çalışmaları tamamlandığında Societá Operaia binası müze olarak kullanıma açılacaktır. Dernek ise; faaliyetlerini binanın üst katlarında kendine ayrılan ofis mekânlarında sürdürecektir.

Tezin son bölümünde Rölöve ve Restitüsyon önerileri doğrultusunda yapının yeni işlevine yönelik öneriler geliştirilmiştir.

2. TANZİMAT DÖNEMİ SONRASI İSTANBUL

2.1. Tanzimat Dönemindeki Değişimler

Osmanlı Devletinin giderek genişleyen topraklarına hâkim olmakta zorlanması ve zamanla güçlenen Rusya ile Avrupa ülkeleri, Osmanlı İmparatorluğu'nu zor duruma düşürmüştür. Karlofça Antlaşması ve ardından Viyana bozgunu ise Osmanlı İmparatorluğu'nun güç kaybettiği bir dönemin başlangıcı olmuştur. İmparatorluğun toprak kayıpları bu topraklardaki Osmanlı tebasının göç ederek başta İstanbul olmak üzere benzeri büyük şehirlere yerleşmesine sebep olmuştur.

İstanbul'da yaşayanları Batılılaşmaya yönlendiren nedenlerden biri Osmanlı Devleti'nin Avrupa ile ticari ilişkilerini güçlendirmek isterken Avrupa'nın da Osmanlı Devleti üzerinde ekonomik ve siyasi baskı kurma çabaları iken; bir digger neden ise İstanbul ve Avrupa başkentlerine karşılıklı elçiler gönderilmesi olmuştur. Avrupa'ya görevli olarak giden Osmanlı elçileri, orada Batı'nın askeri, ticari, ekonomik, sosyal ve kültürel düzenini ve gelişmelerini gözlemlemiş; bu izlenimlerini farklı alanlarda Osmanlı Devleti'nde yansıtmışlardır (Memiş, 2013).

Karlofça Barışı'ndan sonraki yüzyılda Avrupa, Türkler üzerinde ilk kesin zaferini kazanmıştır. Küçülen İmparatorluğun tek taraflı ama tutarlı bir diplomasi karakteri oluşturma zamanı gelmiştir. İlk adımda Batı dünyasını tanımak gerekliliği Osmanlılar için önemli bir problem yaratmıştır. Avrupa devletlerinin uzun süreden beri uyguladıkları devamlı elçilik yöntemini benimsemek bu yüzyıla kadar Osmanlıların kabullenmedikleri bir durum olmuştur. Ancak devletlerin genel ve özel siyasi programlarını, endüstri, ekonomi, eğitim ve bilim alanlarındaki gelişmelerini takip etmek için devamlı elçilik bulundurmaları gerekmiştir (Bakır, 2004).

Avrupa'ya yapılan bu ziyaret ve görevler sayesinde, Osmanlı Devleti yalnızca saray ve dini yapılar gibi belirli bir yapı türü inşa etmek dışında, ilgi alanını genişleterek

bahçeler, köşkler ve kasırlar inşa etmeye başlamıştır. Bu süreç daha sonra Abdülmecid döneminde ilan edilen Tanzimat Fermânı'na kadar başa geçen I.Mahmud, Abdülhamit ve II. Mahmud tarafından da destek görmüş ve askeri, siyasi pek çok alanda geliştirilmiştir.

Abdülmecid'in tahta çıkışından birkaç ay sonra, 3 Kasım 1839'da ilan edilen Gülhane Hatt-ı Hümayunu ile Tanzimat sürecinin başladığı kabul edilir. Arapça tanzim kelimesinin çoğulu olan tanzimat, “düzene koyma, yeniden düzenleme” anlamlarına gelmektedir. Bu bağlamda dönemin literatüründe de kullanılan tanzimat kelimesi, devletin içinde bulunduğu çıkmazlardan nasıl kurtarılacağına dair üretilen çözümleri karşılamaktadır. Tanzimat süreci, dönemin koşullarının bir zorlamasıdır. Bu zorlama, III. Selim döneminde temelleri atılan çağı yakalama zorunluluğudur. Hedeflenen de Osmanlı'dan ileri olan Batı'yı yakalamaktır. Ancak bu ferman yeterli gelmeyecek, 1856'da birtakım siyasi zorlamalar ve zorunluluklar sonucunda Islahat Fermanı yayınlanacaktır (Yazıcı, 2007).

2.2. Tanzimat Sonrası Kent ve Mimarideki Değişimler

Tanzimat dönemi ile birlikte Osmanlı Devleti'nde meydana gelen değişimlerden bir tanesi, Osmanlı Devleti Hassa Ocaklarından ve geleneklerinden gelen bir anlayışla sahip çıktığı mimarideki usta-çırak ilişkisi yerine mimarlık okulunda okumuş, eğitilmiş ve donanımlı mimarlar getirilmesi olmuştur. Tanzimat Devri'nin ilk yirmi yılında yabancı, gayrimüslim ve özellikle de Levanten mimarlar etkin olmuştur. Tanzimat'ın getirdiği siyasi ve askeri değişimler mimaride de kendini göstermiştir. Dönemin yapılarında ki plan kurgusu, yapı malzemesi ve üslup anlayışı açısından önemli yenilikler gözlenmiştir. Bürokrasinin gelişmesi ile yeni tür yapılara ihtiyaç duyulmuştur. Kârgir inşaat yaygınlaştırılarak ahşap İstanbul mahallelerini yok eden yangınlardan korunmak istenmiştir.

Yapılar, işlevleri, konumları, işverenin talepleri, tasarımı hazırlayan mimarın eğilimleri ve seçilen değişik yapı malzemeleri ile farklı çözümler içeremeye başlamıştır. 19. yüzyılın Batı etkisindeki mimari cepheleri, Tanzimatla birlikte İstanbul'da da oldukça hâkim olmuştur. Bu yeni kent imajının iki bileşeni vardır: Bunlar yeni bina tipleri ve yeni mimari üsluplar olarak kendini göstermiştir. Osmanlı başkentinin mimari çeşitliliğinin başlıca mimari tarzı, yani Klasik, Gotik ve İslami üslupların yeni biçimleri ile Art Nouveau üsluplu iş hanları, bankalar, tiyatrolar,

büyük mağazalar, oteller ve çok katlı apartmanlarda kendini göstermiştir. 19. yüzyılda, tasarım, bezeme, planlama gibi mimarinin tümüne yakın kısmında Batı anlayışı kabul edilmiştir. Osmanlı mimarlığında Barok ile başlayan etkileşimi Ampir ve Eklektik-Seçmeci anlayışlar takip etmiştir.

Tanzimat Dönemi'nde mimarlık alanındaki en önemli değişimlerden biri serbest mimarlık bürolarının kurulması olmuştur. İlk büro sahibi diplomalı İtalyan Mimar Gaspere Fossati'dir. İstanbul'da büro sahibi mimarların kalıp projelerle müteahhitlik yaptığı, dönemin ilanlarında görülebilmektedir. Buna örnek olabilecek mimarlardan biri de İtalyan Mimar Breschi'dir. 1889 yılına ait bir ilanda, kendisinin 33 yıldır İstanbul'da bulunduğu, başkentin her yanında çok sayıda yapıları ile çok tanındığının, hem başkentte hem de çevrede götürü usulde müteahhitlik de yaptığının, saray, ev, anıtsal mezarlar vb. her türde, çok geniş proje koleksiyonu olduğunun, başka şehirlere de istek üzerine çizim ve krokiler gönderdiğinin yazılı olması dikkat çekmektedir (Can, 1993).

Tanzimat Dönemi modernleşmesinin kent ölçeğindeki önemli bir göstergesi de İstanbul'un aydınlatma altyapısının oluşturulmasıdır. Aydınlatma ile ilgili ilk tesis Dolmabahçe'de inşa edilen havagazı fabrikasıdır. Sarayın aydınlatılması için yapılan ve ilk gazhane olan Dolmabahçe Gazhanesi'ni takiben Beylerbeyi Sarayı inşası sonrası Kuzguncuk'taki gazhane yapılmıştır. Bunların inşasında sarayların aydınlatılması amaçlanmışsa da bir süre sonra dışarıya da gaz verilmiştir (Ergin, 1995). 1856'da Grande Rue de Pera (Cadde-i Kebir) Dolmabahçe'deki havagazı fabrikasından gelen gazla aydınlanmaya başlamıştır. Ayrıca varlıklı semt sakinleri de, evlerine havagazı tesisatı döşetme konusunda izin alabilmişlerdir (Akın, 2002).

2.2.1 Tanzimat sonrası İstanbul'da yapılan binalar

19. yüzyılda Tanzimat ve öncesinde başlayan Batılılaşma etkileriyle daha çok yabancı mimarların ortaya koyduğu pek çok çalışma bulunmaktadır. Bu süre zarfında çalışan ve yetişen Osmanlı mimarları yabancı mimarlara göre azınlıktadır. Dolayısıyla ürettikleri yapılar da sınırlı sayıda kalmıştır. Bu pek çok sebebe bağlanabilir; mimarlığın müslümanlar arasında o dönemde çok rağbet görmemesi, mimarların yetişmesi için yeterli koşulların bulunmaması, yapım süreci ve malzemelerindeki değişime ayak uydurulamaması, maddi olanakların ihale usulü ile alınan inşaat işlerine yetmemesi gibi...

Tanzimat dönemin çalışan müslüman mimarlara Ahmed Nurullah Ağa ve onun önemli eserleri olarak da Hasköy'deki kârgir Mühendishane Binası ve Beyoğlu Kışlası örnek verilebilir (Yazıcı, 2007).

Tanzimat Dönemi sonrası İstanbul'da yapılmış anıtsal dini yapılarda öne çıkan örneklerden biri Pertevniyal Valide Sultan Camii'dir. Tanzimat dönemine yakın zamanda Batı etkisiyle doğmuş Osmanlı Barok ve Ampir üsluplarının kullanılarak inşa edildiği örnekler olarak ise Nusretiye Camii, Ortaköy Camii öne çıkmaktadır.

Sivil mimarlık örneklerinde bu dönemde öne çıkan Yıldız Sarayı Porselen ve Çini Fabrikası, Yıldız Sarayı Tiyatrosu, Yaveran Köşkü, Limonluk Serası ve Şale Köşkü gibi eserler dikkat çekmektedir. Bu eserlerin en önemli ortak özelliği hepsinin İtalyan Mimar Raimondo D'Aronco tarafından yapılmış olmasıdır.

Art Nouveau üslupla inşa edilen Beşiktaş'taki Şeyh Zafir Türbesi, Sirkeci Büyük Postane, Cağaloğlu'ndaki Düyun-u Umumiye Binası dönemin önemli mimari eserleri arasında yer almaktadır.

Bahsi geçen bu yapıların ortak özellikleri Tanzimat döneminin getirdiği genel değişiklikleri yansıtmanın dışında hepsinin gayrimüslim mimarlar tarafından tasarlanmış olmalarıdır.

2.3 Tanzimat Dönemi İtalyan Mimarlar ve Eserleri

Levantenler, Osmanlıcılık anlayışı ve Tanzimat'ın ilanıyla birlikte ortaya konulan hukukî düzenlemelerin uygulamaları sonucunda, başkent İstanbul'da, kültür ve sanat alanında etkin bir topluluk olarak karşımıza çıkmıştır. Ticaret ve sanayi kesiminin sermayedarları olarak, daha çok Galata ve Beyoğlu bölgesinde ikamet etmiş ve iş hanı, konut inşası gibi mimarî faaliyet yatırımlarına yönelmişlerdir. Bu mimarî faaliyetlerin inşasında da yine yabancı mimarlara imkan verilmiştir (Duymaz, 2003).

İstanbul'un köklü değişimler geçirdiği 1800'lü yıllarda kentsel dokuda ve konut mimarisinde öne çıkan yabancı mimarlar arasında İtalyanların önemli etkisi görülmektedir (Girardelli, 2012).

Özellikle 19. yüzyılın sonuna gelindiğinde inşa ve îmar konusunda başkentte ve taşrada Türk mimar yok denecek düzeyde olduğu bilinmektedir (Madran, 1986). İnşa ve îmar konusunda devletin bu alandaki kurumlarında bulunan mimar ve kalfalar,

batılı mimarlarla boy ölçüşmemiştir. Bunun iki önemli nedeni vardır: Eğitim ve Talep. Ancak batılı mimarların yetiştirdiği ya da batı eğitilmiş Türk mimarları olarak, Mimar Kemalettin, Vedat Tek, Ali Talat ve Arif Hikmet Koyunoğlu 20. yüzyılın başında yaptıkları çalışmalarla göze çarpmaktadır (Duymaz, 2003).

Tanzimat dönemi ile birlikte ise çeşitli imtiyazlar kazanarak Müslümanlar ile aynı haklara sahip olan gayrimüslimler arasından sıyrılmayı başaran pek çok İtalyan mimar da İstanbul'da mesleklerini uygulayarak sayısız önemli esere imza atmıştır.

Tanzimat sonrası özellikle İstanbul'da İtalyan mimarlar ve İtalyan kökenli Levantenler gerçekleştirdikleri projelerle öne çıkmaktadır. Bunlar arasında Vallaury, Fossati, De Nari, Semprini, D'Aronco, Breschi, Barborini, Bottarlini, Stampa, Cociffi, Ortega, Leoni gibi bazı mimarlar bulunmaktadır. Zamanla bu mimarlara; Katolikliğe geçen, evliliklerle akraba olan, elçilik koruması altına giren veya bu doğrultuda hareket eden Rum ve Ermeni Osmanlı tebası da katılmaya başlamıştır. Yüzyıl sonuna doğru İstanbul'da artan mimarlık taleplerine cevap verenlerin çoğunluğu artık İstanbul'lu mimarlar olmuştur (Yazıcı, 2007).

Levanten mimarların tüm çalışmaları İstanbul'un geleneksel yapısına etki etmiş ve dokusunu farklılaştırmıştır. Bu bölümde, Levanten mimarlar içerisinde, bazıları derneğin de üyesi olan, önemli projelere imza atmış İtalyan mimarlar da irdelenmiştir. Çalışmanın ana konusu olan Societ  Operaia'nın inşa edildiği dönemin aktif mimarları ve mimari eserleri dikkate alınarak yorumlanmıştır.

Osmanlı topraklarındaki İtalyan mimarisi için "ulusal stil" terimi kullanılabilir. İtalyan asıllı Levanten mimarlar için Osmanlı ahşap evinin tipik yüzeyleri ve hacimleri etkileyici unsur oluşturmuş ve bu durum İtalyan akımını ciddi şekilde etkilemiştir. Duvarlardaki pencere düzeni, cumbanın anahtar rolü, yerel malzeme kullanımı, iç mekânların dağılımı Osmanlı'nın merkez/sofa odaklı ev şemasını çağrıştırmaktadır. Tüm bu öğeler Guglielmo Semprini, Antoine Perpignani, Gaspare Fossati ve D'Aronco gibi mimarların çalışmalarını "Levanten" hale getirmektedir. (Girardelli, 2007).

Paolo Girardelli "Gli Italiani di Istanbul, Figure, Comunit  e Istituzioni dalle Riforme alla Repubblica 1839-1923" başlıklı çalışmasında İstanbul'daki en önemli İtalyan binaları arasında Venedik Sarayı'nı ve St. Antuan Kilisesi'ni işaret etmektedir.

Bu topraklarda çalışan ve yaşayan göçmen İtalyanlar Osmanlı İmparatorluğu'nun Batılılaşma Projesi içerisinde ortak bir ruh ile kendi izlerini bırakmıştır. Bu çalışmada incelenen La Societ  Operaia özellikle batılılaşma projesinde görev alan İtalyan işçiler için bu noktada önemli bir referans noktasıdır. Sadece bu çalışma özelinde değerlendirme yapmak gerekirse, incelenen İtalyan mimarlar arasında Bottarlini, Vallauri, Mongeri ve De Nari, Societ  Operaia Binası'na olan katkılarından dolayı  ne çıkmaktadır. Araştırma sırasında belirlenen diğer İtalyan mimarların bazıları ile ilgili tez, kitap, makale gibi yayınlar olmakla beraber bir kısmı ile ilgili maalesef çok sınırlı bilgiye ulaşılabilmektedir. Almanach Commerce kayıtlarının isteğe bağlı olarak yayınlandığı bilinmektedir. 1912 İstanbul'unda bulunan 130 serbest mimarlık bürosu olduğu tespit edilmiştir (Cervati, 1891). Ancak bu mimarlık ofislerinin tam listesi mevcut değildir.

Giulio MONGERI (1873-1953)

1849 yılında İstanbul'a g  en İtalyan Levanten bir ailenin torunu olarak 1873'de İstanbul'da doğmuştur. Dönemin  nemli Levanten ailelerinden Fossati ailesi ile karşılıklı iyi ilişkiler içerisinde olan Mongeri ailesi Fossati'lerden maddi yardım görmüştür. Sosyal bağlantıları sayesinde de önemli mimarlık işleri almışlardır (Leone, 1967).

Mongeri'nin başta İstanbul olmak üzere Türkiye'nin birçok yerinde 1890 ve 1940 yılları arası inşa edilmiş projeleri bulunmaktadır.

Societ  Operaia'ya 1903 yılında  ye olan Mongeri derneğe bir Dante Alighieri büstü hediye etmiştir (Pannuti, 2006).

1907 yılında İtalyan Büyükelçiliği olarak kullanılmak üzere inşa edilen görkemli bina Neo-Rönesans  sluptadır (SOMS Piemonte, 2012). Bina günümüzde Maçka Akif Tunçel Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi olarak hizmet vermektedir.

İtalyan-Gotik mimarisinin hakim olduğu St. Antuan Kilisesi'ne ait projeyi Mimar Edoardo De Nari ile birlikte hazırlamışlardır.

Türkiye'de kaldığı süre içerisinde yalnızca İstanbul'da değil başka şehirlerde de çalışmalar yapmış olan Mongeri pek çok eser ortaya çıkarmıştır. Karaköy'deki iş hanı Karaköy Palas, Osmanlı Bankası ve Ankara'da yer alan Milli Mimari akıma

örnek olarak gösterilebilecek Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü bu çalışmalara örnektir (Cezar, 1991).

Osmanlı, Selçuklu ve İslam mimarisi ile özellikle ilgilenen mimar, bu alandaki yönelimini Birinci Ulusal Mimarlık Akımı ile özdeşleştirilen birçok yapı ile göstermiştir. İstanbul Sanayi-i Nefise Mektebi'nde hoca olarak görev almıştır. Birinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye'den ayrılmıştır; ancak savaş sonrasında bu okuldaki görevine dönmüş ve 1930'a değin Cumhuriyet'in ilk kuşak mimarlarının yetişmesine katkıda bulunmuştur. Bu arada Mimar Kemalettin Bey, Vedat Tek ve Arif Hikmet Koyunoğlu ile birlikte Ankara'da Birinci Ulusal Mimarlık Akımına uygun yapılar gerçekleştirmiştir.

1909 tarihli *Annuaire Oriental du Commerce* kayıtlarına göre Mimar Mongeri'nin ofisi, ortağı De Nari ile birlikte, Saint Pierre Han 3/7 numarada yer almaktadır.

1953 yılında Venedik'te hayata gözlerini kapatan mimarın İstanbul'dan giderken yanında götürdüğü proje çizimleri ve zengin kitaplığı 2. Dünya Savaşı'nda Milano'nun bombalanması sırasında yapının isabet alması sonucu yok olmuştur (Can, 1993).



Şekil 2.1: Ankara Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü

Edoardo DE NARI (1874-1954)

1874 yılında İtalya'da Chiavari'de dünyaya gelen Edoardo Carlo Vittorio De Nari Venedik'te büyümüştür. İtalyan Kraliyet Donanması'na katılarak ilk kez 1895 yılında İstanbul'a gelmiştir. Osmanlı'nın son yıllarında çalışmalarını sürdürdüğü İstanbul'da pek çok eser gerçekleştirmiştir.

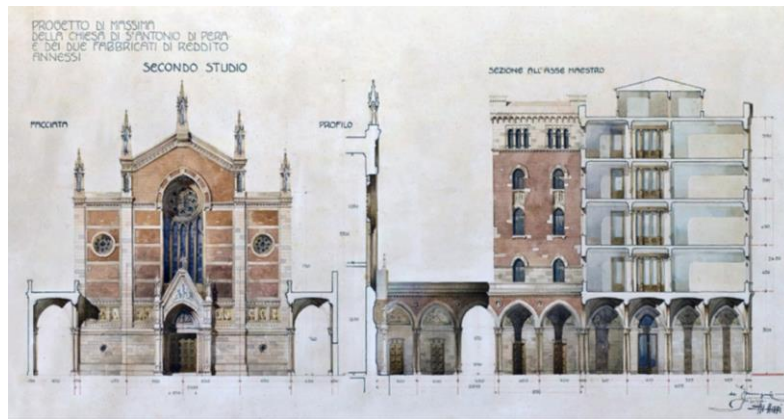
İstanbul'da Osmanlı döneminin sonlarında ve Cumhuriyet'in ilk yirmi beş yılında faaliyet gösteren İtalyan Mimar Edoardo De Nari 1905 senesinde İtalyan Mimar Giulio Mongeri ile 15 yıl süren verimli bir ortaklık kurmuştur. Akademik eğitimi olmadığı için kendisini zaman zaman mimar zaman zaman mühendis olarak tanıtmıştır. İnşaat teknolojisindeki değişiklikleri yakından takip etmeleri dolayısıyla Mongeri ile birlikte İstanbul'daki erken betonarme yapıların önemli bir bölümüne mühendis olarak imza atmışlardır. Bir eskicide Araştırmacı Mimar Buke Uras tarafından bulunan De Nari'ye ait 300'e yakın mimari çizim, günlükler, mektuplar, fotoğraflar sayesinde İstanbul'da daha önce mimarı bilinmeyen bazı yapıların tasarımlarının İtalyan mimara ait olduğu gün yüzüne çıkmıştır.

Tepebaşı'nda ki Casa D'Italia'nın renovasyonu, Elmadağ Surp Agop Apartmanları, Beyoğlu'nda Şark ve Saray Sinemaları, Lion Mağazası, Haydar Faysal Targan servis istasyonu, Darıca Aslan Çimento Fabrikası, Santa Maria Draperis Kilisesi renovasyonu birer De Nari tasarımıdır. (Uras, 2012)

1931 yılında ise De Nari, Michele Aznavur ve Giuseppe Violi ile birlikte Güzel Sanatlar sahasında çalışan bir cemiyet niteliğinde "Roma Kulübü – Circolo Roma" yı kurmuştur (R.K.A, 1932).

1909 tarihli Annuaire Oriental du Commerce kayıtlarına göre Mimar De Nari'nin ofisi, ortağı Mongeri ile birlikte, Saint Pierre Han 3/7 numarada yer almaktadır.

Ressam, besteci, politikacı ve mimar Edoardo De Nari 80 yaşında İstanbul'da vefat etmiştir (İ.A.E, 2013).



Şekil 2.2: San Antuan Kilisesi De Nari el çizimleri



Şekil 2.3: San Antuan Kilisesi

Guglielmo SEMPRINI (1840-1917)

1840'ta İtalya'nın Romagna bölgesinde doğan Semprini, İstanbul'a 1870 yangınından sonra gelmiş ve pek çok uygulamaya imza atmıştır. Mimar olduğu kesin olarak bilinmeyen Semprini'nin 1912 yılında bürosunun Pera, Sururi Sokak No.38'de olduğu kaynaklarda belirtilmektedir (Can, 1993). Ev adresi ise, 1889-1890 senelerinin Almanach Commercial kayıtlarında, aynı sokakta olmakla birlikte No.3 olarak yer almıştır.

İstanbul Ticaret Odası'nın "Sultan Abdülhamid'in Mirası" isimli yayınında, Zeki Sönmez'in "Türk İtalyan Siyasi ve Sanat İlişkileri" kitabı kaynak gösterilerek, Semprini'nin İstanbul'daki eserlerinden bahsedilmektedir. Bu kaynakta, Semprini dönemin tanınmış bir mimar ve müteahhidi olarak tanıtılmıştır. İstanbul'da kurduğu inşaat şirketi sayesinde pek çok binanın yapım ve onarımını üstlenmiş olduğu belirtilmiştir (Demirel, 2011).

Tarabya'daki Alman Elçiliği yazlık köşkleri, Kadıköy gazhanesi inşaatı, Kız Kulesi onarımı, Alman Eşkanas Sinagogu, Alman Lisesi gibi binaların müteahhitliğini yapmıştır. Tepebaşı'ndaki Londra Otel, Tünel'de yer alan Alman Kulübü - Teutonia Salonu gibi eserleri ise genellikle yabancıların kullanımında olan yapılar olarak dikkat çekmektedir (Mori, 1906).

Santa Maria Draperis Kilisesi renovasyonu 20. yüzyıl başında Guglielmo Semprini tarafından gerçekleştirilmiş daha sonra ise Edoardo De Nari tarafından kat eklemesi, iç mekân düzenlemesi gibi müdahaleler yapılmıştır (Uras, 2012).



Şekil 2.4: Mimar Semprini tasarımı Büyük Londra Otel



Şekil 2.5: Santa Maria Draperis Kilisesi

San Antuan Kilisesi yapımında Edoardo De Nari ve Guglielmo Semprini'nin projeye katkıları söz konusudur. 1890 yılında ise Rossolimo Apartmanı yine Semprini'nin eseri olarak dikkat çekmektedir (Girardelli, 2012).

Mimar Semprini 1875'ten beri üye olduğu Societ  Operaia di Istanbul'un 1880-1881 yılına ait  ye defterlerinde duvar ustası olarak tanıtılmaktadır. 1867 senesinde Istanbul'da kurulan Italia Risorsa Mason Locası Matrikül Listesinde ise Mimar Semprini 4885 Matrikül numarası ile kayıt altına alınmıştır (Iacovella, 1999).

Alexandre BRESCHI

Sultan Abdülaziz 1872 yılında İtalyan Elçiliği olarak kullanılmak üzere bir bina bağışlamıştır (Levant Herald). Bu binanın yeni işlevi için mimar Alexandre Breschi ve Bernardo Bottarlini çalışmalar yapmış ve yapı restore edilmiştir. Bina bugün “Casa D’Italia” İtalyan Kültür Merkezi olarak hizmet vermektedir (Girardelli, 2012).

Mimar Breschi ve Mimar Bottarlini’nin her ikisi de Societ  Operaia  yesidir (SOMS Arşivi).³

1868 yılında Indicateur Constantinopolitain Guide Commercial’de ki kayıtlara göre mimarın Tozkoparan Mahallesi Petit Champs’da ofisi bulunmaktadır. 1881 senesine ait olan Indicateur Ottoman Annuaire Almanach Commerce’de Breschi’nin iş ilanı verdiği görülmektedir.⁴ Bu ilanda Breschi’nin 26 seneden fazladır İstanbul’da yaşadığı ve konusunda son derece yetkin olduğuna dikkat çekilmektedir, adres olarak Ada Han No 10 Galata belirtilmiştir.



şekil 2.6: Mimar Breschi’ye ait iş ilanı

La Liste G n rale des Adresses de Constantinople 1883 tarihli yayın incelendiğinde Breschi’nin büro adresinin K  eoğlu Han No: 6 Galata olarak değiştiği tespit edilmiştir. Aynı yayın içerisinde mimar Breschi’nin yayınlattığı bir ilan daha göze çarpmaktadır.

³ 1871 SOMS Arşivi

⁴ Mimari ve inşaat alanında verilen tek ilan niteliğindedir.

Raimondo D'ARONCO (1857-1932)

Raimondo D'Aronco 1857 yılında İtalya'nın Friuli'ye bağlı Gemonia bölgesinde doğmuştur. İnşaatçı bir ailenin çocuğu olan D'Aronco, Avusturya'da İnşaat Okulu'nu, 1880'de ise Venedik Mimarlık Akademisi'ni bitirmiştir (Batur, 1985).

Mimar, II. Abdülhamid döneminin önde gelen yabancı mimarları içerisinde yer alarak İtalyan Art-Nouveau'sunun önemli temsilcilerinden olmuştur (Batur, 1993).

Sultan Abdülhamid döneminde yapılması planlanan bir sergi organizasyonu için açılan yarışmada tasarımının beğenilmesi üzerine İstanbul'a davet edilerek kendisiyle sözleşme imzalanmıştır (Gültaş, 2008).

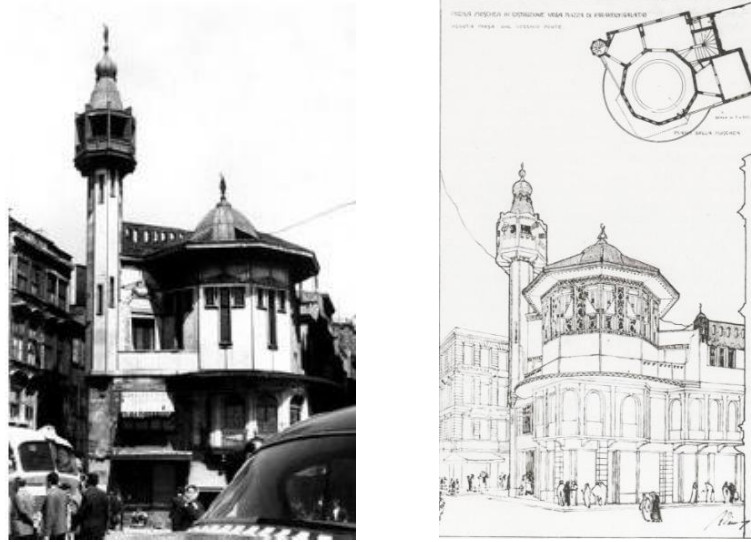
Eğitimcilik ve sergi çalışmalarındaki ünü dolayısıyla İstanbul'a sergi projesi için çağrılmasına rağmen 1894 depremi nedeniyle bu işten vazgeçilince onarım işlerinde görev almıştır (BOA, 1894-95).

10 Temmuz 1894 depremi, D'Aronco'nun İstanbul'daki mesleki hayatının dönüm noktası olmuştur. Rekonstrüksiyon için yabancı mimar ve mühendislerden yardım istenmiş, böylece D'Aronco da yeni ve seçkin iş teklifleri almıştır. Büyük bir yıkıma uğrayan tarihi yarımada'daki anıtların onarım çalışmalarına katılmak üzere Evkaf Nezareti'nce görevlendirilmiş ve hatta Ziraat Bakanlığı ile 4 yıllık bir anlaşma imzalamıştır (Batur, 1985). 1894 yılından itibaren Raimondo D'Aronco sarayın ikinci mimarı olarak çalışmaya başlamış ve Sultan II.Abdülhamid tahttan ininceye dek yani 1908'e kadar Osmanlı Devleti'ne hizmet etmiştir (Girardelli, 2012).

D'Aronco'nun çizimlerle belgelenmiş tek müdahalesi, Sultan Süleyman'ın kızı için yaptırdığı Edirnekapı'daki Mihrimah Sultan Camisi'dir. D'Aronco ayrıca Ayasofya Bazilikası, Sultan Beyazid Camii, Sultanahmet Camii, Valide Sultan Camii, Kariye Kilise Camii, Elvanzade Cami ve Üsküdar'ın ikincil camileri, Babıâli'nin Alay Köşkü karşısındaki Barok saçaklı girişinin, Aziziye Karakolu'nun, Bahçekapı Çeşmesi'nin, Ayasofya Kilise Camii avlusundaki I. Mahmut Çeşmesi'nin ve Yalova Kaplıcaları'nın da restorasyonlarını yapmıştır (Barillari, 2006).

D'Aronco'nun inşa ettiği birçok bina arasında, 1903 tarihinde Beşiktaş'ta yaptığı, türbe, kütüphane ve sebilden oluşan Şeyh Zafir Külliyesi'nin Art nouveau tarihinde çok özel bir yeri vardır. D'Aronco'nun bu uygulaması Art Nouveau üslubunun özellikleriyle Batılı olmayan biçim ve işlevleri başarıyla birleştirmektedir (Can, 1993).

Saray mimarı unvanı ile Yıldız Sarayı bünyesinde yer alan, Tiyatro, Limonluk Köşkü, Küçük Pavyon, Yaveran Köşkü, Bendegân Dairesi, Şale'ye ait Merasim Köşkü, Sultan'ın özel dairesine bitişik hamam, Çini Fabrikası ve Istabl-ı Amire yapılarının inşasında yer almıştır (Batur, 1985).



Şekil 2.7: Karaköy Mescidi



Şekil 2.8: Tarabya İtalyan Sarayı

Mimar D'Aronco Yıldız Sarayı yapılarının dışında Kuruçeşme'de Naciye Sultan için köşk, Bebek'te Hıdiv köşkü, Tarabya'da İtalyan Elçiliği gibi pek çok yapıya hayat vermiştir. Şeyh Zafır Türbe dışında Pera'da Tünel'de 1907 yılında gerçekleştirdiği Botter Apartmanı bu üslubu en iyi yansıtan örneklerindendir (Cezar, 1991). D'Aronco'nun İstanbul'da tanınmış eserleri arasında Sultanahmet meydanındaki Orman Ma'adin ve Ziraat Nezareti Binası⁵ ve yenilemesini yaptığı Karaköy'deki Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Mescidi yer almaktadır (Demirel, 2011). Annuaire

⁵ Günümüzde Marmara Üniversitesi Rektörlüğü'nün kullanımındadır.

Oriental du Commerce'in 1900 yılı basımında Raimondo D'Aronco'nun ofisi, son derece genel bir tarifle, Taksim Meydanı olarak geçmektedir. 1909 senesine ait Annuaire Oriental du Commerce incelendiğinde ise Grand Rue Pera (İstiklal Caddesi) 451 numara büro adresi olarak kayıt altına alınmıştır.

Gaspere FOSSATI

İtalyan asıllı İsviçreli mimar 1809 yılında doğmuştur. 1831 yılında yanan bina yerine yapılması planlanan Rus Elçiliği'nin projelendirilmesi için 1837 yılında İstanbul'a çağırılmıştır. Fossati, İstanbul'a yerleşmeden önce Moskova ve San Petersburg'da yaşamış ve burada gerçekleştirdiği önemli projeler sayesinde elit Osmanlı tarafından kabul görmüştür. Kurduğu güçlü ilişkiler dolayısıyla da Darülfünun projesini hayata geçirebilmiştir (Girardelli, 2012).

Gaspere Fossati İstanbul'da 20 senelik bir çalışma süreci geçirmiştir. Bu süreçte erkek kardeşiyle birlikte 50 kadar projeye imza atmıştır. Kırım Savaşı sonrasında yavaşlayan işleri nedeniyle 1858 yılında ülkelerine geri dönmüşlerdir.

İstanbul'da bulundukları süreç içerisinde Tom Tom Kaptan Sokağı'nda Büyükelçilik konutu olarak kullanılan ve 1700'lerin sonuna tarihlenen Venedik Sarayı'nın Restorasyonu, Casa d'Italia Binası, Hollanda ve İspanya Elçilikleri, Reşit Paşa Türbesi ve Sahil Sarayı ve Naum Tiyatrosu gibi pek çok eser meydana getirmişlerdir (Can, 1993).



Şekil 2.9: Darülfünun binası



Şekil 2.10: Rus Elçiliği Binası

Alexandre VALLAURY (1850 - 1921)

Pera'nın zengin ve tanınmış bir ailesinin çocuğu olarak 2 Nisan 1850'de İstanbul'da doğmuştur. Babası Edoard Vallauri Fransa'nın İstanbul'daki onüçüncü elçisi olan general Horcae Sebastiani'nin maiyetinde görevli olarak 1806 yılında İstanbul'a gelmiştir.⁶

Alexandre Vallauri 1869-1878 yılları arasında Paris'te École Nationale Supérieure des Beaux-Arts'te Mimarlık Eğitimi görmüştür. 1879 yılında mimarlık eğitimini tamamlayarak İstanbul'a dönmüş olmalıdır (Akpolat, 1991).

İstanbul'a döndükten sonra ismini ilk olarak resim sergilerinde duyuran Vallauri, 1879-1880 yıllarında kurulduğu sanılan, Elifba Sanat Klübü'nün 1880 Eylül'ünde açılan ilk sergisinde de eserlerini sergilemiştir.

Vallauri ismi bazı kaynaklarda ve hatta Societá Operaia di Istanbul Toplantı Tutanakları'nda da Vallauri olarak yazılmıştır. 1867'de kurulan Italia Risorta Mason Locası Matrikül Listesi'nde 6758 matrikül numarasıyla Alessandro Vallauri olarak kayıtlara geçmiştir (Iacovella, 1999). Ayrıca kendi projesi olan Karaköy'deki Ömer Abed Han kitabesinde de Vallauri şeklindedir. Vallauri hakkında önemli bir kaynak olan Sedat Hakkı Eldem de kendisinden önce İtalyan, sonra 1984'te Fransız, 1987'de ise tekrar İtalyan olarak bahsetmiştir. Vallauri Paris'teki eğitimi sırasında çeşitli ödüller almış, İstanbul'daki çalışmaları ile de Fransız hükümetinin yabancı uyruklu kimselere verdiği beş adet imparatorluk nişanı ödülünü almıştır (Can, 1993).

⁶ Elçi görev bitiminde Paris'e dönmesine rağmen Vallauri ülkesine dönmemiş ve İstanbul'a yerleşmiştir.

Vallaury'nin 1883-1885 seneleri arasındaki çalışmalarına bu tez dahilinde özel olarak yer ayrılmıştır. Bunun sebebi kendisinin farklı kaynaklarda Societ  Operaia di Istanbul binasının mimarı olarak gösterilmesidir. Halbuki bu; derneğin düzenlediği toplantı tutanaklarında yazan bilgilerle uyuşmamaktadır. Derneğin ilk kurulduğu yıllardan 1907 yılına dek incelenen arşiv kayıtlarında yapının mimari projesi için Mimar Bottarlini'nin önerisinin kabul edildiği açıkça belirtilmektedir. O dönemde popüler bir isim olan Vallaury'den, dernekteki aktif rolü de göz önüne alınarak, yeni yerleşke için proje teklifi talep edilmiştir fakat kendisi, söz vermesine rağmen, bir proje  nerisi sunmamıştır. Mimarın bu projeyi neden hazırlamadığının irdelenmesi açısından dernek binasının tasarlandığı dönemde ne ile ilgilendiğini detaylandırmak önemli görülmüştür. Dernek binası inşaatının tamamlanarak Kasım 1884 tarihinde kullanıma açıldığı toplantı tutanaklarında tespit edilmiştir.

Vallaury, dernek şantiyesinin devam ettiği süreçte, 3 Mart 1883 günü eğitime başlayan, Sanayi-i Nefise Mektebi'nde, Fenn-i Mimari  ğretmeni olarak, 1000 kuruş maaşla, kurucu kadroda yer almıştır (Akpolat, 1991). Ayrıca 1884 yılında günümüzde Emek Sineması'nın yer aldığı Cercle d'Orient binasının yapımını yeni bitirmiştir. Dolayısıyla yoğun çalıştığı için dernek toplantılarına dahi katılamayan Vallaury'nin dernek binasının yeni yerleşkesi ile ilgilenecek vaktinin olması pek mümkün gözükmemektedir. Dernek toplantı tutanaklarında defalarca Vallaury'e uyarı mektubu yazıldığına ve katılımının mecburi olduğunun kendisine bildirildiğine dair notlara rastlanmıştır. şantiye başladıktan sonra ise inşaata danışmanlık yaptığı da yine aynı tutanaklarda saptanmıştır.

1889 Paris Fuarı'nda Osmanlı Tütün Pavyonu da Vallaury'nin eseridir (Can, 1993). 1895 yılında projelendirdiği Pera Palas, dönemin mümkün olan tüm alt yapı imkanlarını kullanması sebebiyle önemli misafirleri ağırlamıştır. Asansör, sıcak su ve aydınlatmanın olması önemli olmakla beraber, bu imkanlar otelde konaklayan yabancı misafirlerin farklı kaynak ve ortamlarda yapıyı öven sözler söylemesini de beraberinde getirmiştir (Toraman, 2010).

1896 tarihinde Union Française projesi hazırlanmasında mimarlık hizmetleri için hiçbir ücret almamış ve yapıyı 240 gün gibi kısa bir sürede benzerlerinden ucuza mal etmiştir (Can, 1993).

Vallaury'nin 1897'de inşa ettiği Düyûn-ı Umûmiye Binası, yerel mimariden alınan elemanların bir Beaux-Arts tasarımıyla sunulmasından meydana gelen Türk-İslam seçmeciliğini ortaya koymuştur. Bu yapıda ilk kez yabancı bir mimar tarafından, I. Ulusal Mimarî akımına ait tarz ortaya koyulmuştur (Özkan, 1985). Yapı, mimari anlayış olarak kendisinden sonra inşa edilmiş anıtsal boyutlu yapılara tarz olarak önemli ölçüde etki etmiştir. Anıtsal dışa taşkın girişi, farklı türde kemerli pencere tasarımı, köşe kuleleri gibi mimari birimlerindeki yeni denemeler yapıdaki eklektik anlayışın kendi içindeki farklı uygulamalarının bir göstergesidir. Günümüzde İstanbul Erkek Lisesi olarak işlevini sürdüren yapı orijinal planından ve durumundan pek farklılık göstermemektedir (Duymaz, 2003).

1900 yılında Acıbadem'de beş prens için hazırladığı "Beş Köşk" projesi Topkapı Sarayı arşivindedir. Bazı yayınlarda, Vallaury'nin, Düyun-u Umumiye, Mekteb-i Tıbbiye, Galata Osmanlı Bankası, Taksim Osmanlı Lojmanı Cumbası gibi yapıların D'Aronco ile birlikte tasarladığı belirtilirken bazı kaynaklarda bu yapıların D'Aronco yapıları olduğu belirtilmiştir (Can, 1993).

Vallury Sanayi-i Nefise Mektebi'nde ki öğretmenlik görevine 1908 yılına dek devam etmiştir (Batur, 1993).

Alexandre Vallaury, mimari kariyerinin başlangıcında batı kaynaklı eklektizmi tercih ederken ilerleyen dönemlerde doğu kaynaklı mimari anlayışı benimsemiştir. Bu değişimde, geleneksel Osmanlı sivil mimarisi ve inşa faaliyetlerinde bulunduğu yerin bölgesel özellikleri etken rol oynamıştır. Bu özellikler açısından bakıldığında, örneğin, Beyoğlu'nda inşa etmiş olduğu yapılarla, Osmanlı kimliğinde yer alan kişiler için yapmış olduğu yapılar arasında nitelik, üslup ve malzeme farklılıkları göze çarpmaktadır. Resmi yapıların bazısında ise, gelenekselciliğin devamı olan akademik yaklaşımların varlığı söz konusudur. Resmi yapıları konumlandırırken çevresel etkileri göz ardı etmemiştir. Özellikle, anıtsal mimari yapılarda, şehrin silüetini bozmama çabası içerisinde olup yapılarda Osmanlı kaynaklı unsurlara yer vererek bunu sağlamaya çalışmıştır (Yıldıran, 1989).

Annuaire Oriental du Commerce 1889-1890 senelerine ait yayınında ofis adresi olarak Sıraselviler Caddesi No: 51 kayıt altına alınmışken aynı yayının 1909 senesine ait kayıtlar incelendiğinde ofis adresinin Kabristan Caddesi No: 35 olarak değiştiği tespit edilmiştir.



Şekil 2.11: Müze-i Hümayun



Şekil 2.12: Sanayi-i Nefise Mektebi



Şekil 2.13: Cercle d'Orient

2.3.1. Bernardo Bottarlini'nin yaşamı ve İstanbul'daki işleri

Bottarlini'nin Società Operaia di Istanbul üye defterlerinde yer alan kaydına göre Lombardia (Mantova ya da Seriate) kökenli olduğu anlaşılmaktadır (Bornovalı, 2014).

Roma'da yer alan Heraldrys Enstitüsü araştırmalarına göre de Bottarlini soyismi Lombardia Bölgesi'ndeki soylu bir aileye aittir. Soyisim daha sonra İtalya'nın diğerk bölgelerine de yayılmıştır.

Società Operaia di Istanbul Binası Restorasyon Projesi Tez Çalışması için yapılan araştırmalarda Mimar Bernardo Bottarlini'ye dair kısıtlı kaynağa ulaşılabilmiştir. Teze konu olan yapı, mimarın İstanbul'da gerçekleştirdiği, ulaşılabilen, tek binası olması dolayısıyla da oldukça önemli bir konuma sahiptir.

Arşivde yer alan üyelik kaydı dışında, mimar ile ilgili en eski tarihli bilgi 1883 yılına aittir. “La Gazzetta Ufficiale del Regno D'Italia”da yer alan habere göre Bottarlini derneğin diğerk üyeleri ile birlikte 1882 senesinde sel felaketinde zarar görenler için bağışta bulunmuştur.

Indicateur Oriental Annuaire Almanach Commerce 1885-1886 tarihli yayınında Mimar Bottarlini, “Botterlini, architecte” olarak kayıt edilmiştir. Aynı yayının adresleri de içeren alfabetik mesleki kısmında ise, Mimarlar başlığı altında, Grand Rue Pera (İstiklal Caddesi) No: 316 adres olarak yer almaktadır.

Bottarlini Mart 1871'den beri üyesi olduğu Società Operaia di Istanbul'un yeni yerleşkesi için 31 Ağustos 1884'te bir mimari proje tasarlamış, binanın maliyet hesapları, inşaat kontrolörlüğü ile ilgilenmiştir. Yeni yerleşke binası 3 Kasım 1885 tarihinde hizmete açılmıştır.

Yeni yerleşkenin Bottarlini tasarımı olduğu toplantı tutanaklarından oldukça net bir şekilde anlaşılmaktadır. Tez araştırma sürecinde kaynaklar taranırken Vallaurý'nin binanın tasarımını yaptığına dair bilgilere de rastlandığı için bu bölümde toplantı tutanakları detaylı olarak sunulmuştur.

1 Haziran 1884 yılına ait toplantı tutanaklarından da anlaşıldığı üzere; mimari proje için öncelikle Vallaurý, Bottarlini ve Breschi'nin mimari proje ve teklif hazırlamasına karar verildiği yazmaktadır.

1884 tarihli Genel Kurul toplantı notlarına göre Mimar Vallaury bir mimari proje hazırlamayı taahhüt eder. 13 Haziran 1884 tarihine gelindiğinde ise Vallaury'nin genel kurula yeni inşaatın proje ve teklifini bir sonraki hafta vermeyi tekrar taahhüt ettiği dikkat çekmektedir. Vallaury 27 Haziran'daki toplantıda belediye başvurusunun hemen yapılabileceğini ve 1 Temmuz salı gününe de Kat Planlarını hazırlayacağını belirtir. Temmuz ayında Vallaury genel kurul üyelerine sadece inşaat planını ve maliyet bilgilerini aktarır. Fakat mimari proje ile ilgili henüz bir sunum yapmamıştır. Aynı toplantıda Vallaury, Bottarlini ve Breschi'ye, bu sefer, resmi olarak mektup yazılmasına ve yeni binanın projelendirmesi için görevli olduklarının bildirilmesine karar verilir. Söz konusu görev mektubunda 21 Ağustos akşamı Genel Kurula proje sunumu yapacakları da yer almaktadır.

22 Ağustos Cuma gününe ait tutanaklarda Bottarlini dışında mimari proje sunan olmadığı, onun projesinin de henüz tamamlanmamış olduğu yer almaktadır. 31 Ağustos 1884 tarihinde düzenlenen Olağanüstü Genel Kurul Toplantısına ait tutanaklar incelendiğinde ise, yeni lokal için sadece Bottarlini'nin bir öneri proje sunduğu tekrar yer almaktadır. Diğer mimarlar, Vallaury ve Breschi, henüz bir proje hazırlamadıkları için Bottarlini'nin projesi, oluşturulacak komisyon tarafından incelenecektir. Bazı üyeler Bottarlini'nin projesinin iyi ancak topografik açıdan kusurlu olduğunu belirtir. Bunun üzerine Bottarlini'nin, komisyon karşısında proje üzerine yaptığı izahatlerden sonra proje onaylanır. Teknik bir heyet kurularak maliyetlerin gözden geçirilmesine karar verilir. Bottarlini, Semprini, Sallerini, Bacchetti ve Vallaury'nin yer alacağı heyet oy çokluğu ile kabul edilir. Yeni yerleşkenin inşaatına 1 Nisan 1886'da başlanmasına ve 1 Nisan 1889' da tamamlanmasına karar verilir.

5 Ekim 1884'e gelindiğinde Bottarlini, Genel Kurul tarafından, yeni yapılacak binanın mimarı ve hatta şantiye sorumlusu olarak resmen atanır. Bottarlini bu iş için karşı teklif yapar ve %3 oranında komisyon talep eder.

Ancak inşaatı yapma işi 24 Ekim 1884 tarihli toplantıda Stefano Gallerini'ye verilir.

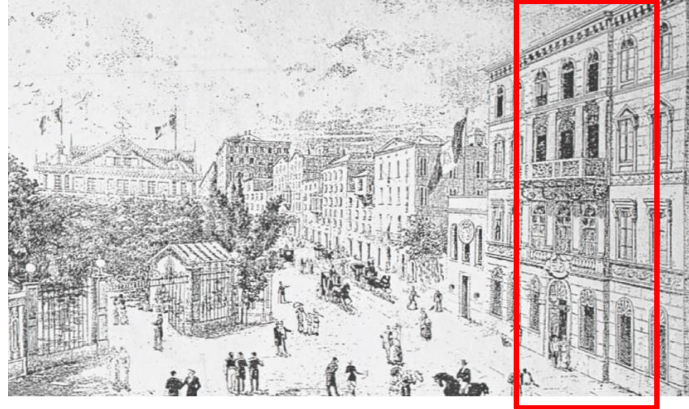
2 Ocak 1885 tarihli toplantıya gelindiğinde Bottarlini detay ve açıklamaları eksik olmakla birlikte marangozluk işleri için ek proje hazırlamıştır.

1 Mayıs 1885 toplantısında Bottarlini'nin, Vallaury ve Passega tarafından tasarlanan, stük⁷ ve bezemeler ile ilgili hassas davrandığı, bu nedenle konuyla ilgili çalışmaların 15 gün askıya alınmasını talep ettiği not edilmiştir. Bottarlini proje tasarlarkenki fikrinden başka yöne kayıldığı için rahatsızlık duyduğunu bildirmiştir. Bunun dışında kapılar konusunda Vallaury ile fikir birliğine varılmıştır.

Kayıtlara göre temeli 1884 yılı sonunda atılan ve inşaatı yaklaşık bir yıl süren yapının 3 Kasım 1885 yılında tamamlanarak açıldığı bilinmektedir.

Bernardo Bottarlini, Mimar Alexandre Breschi ile beraber, bugün Casa D'Italia olan Ex-Ambasciata dei Campetti'nin de mimarlığını üstlenmiştir (Uras, 2012). Ermeni asıllı Kevork Karakaya'ya ait bina, Sultan Abdülaziz tarafından 1872 yılında İtalya'ya hediye edilmiş ve binanın yeni fonksiyonuna göre mimari projelendirmesi Breschi ile Bottarlini tarafından üstlenilmiştir (Girardelli, 2012).

Bu noktada önemli bir konunun altını çizmek faydalı olacaktır; özellikle o yıllarda birçok mimar, mimarlığın yanında müteahhitlik işleri de üstlenmektedir. Meşhur mimarlardan bazılarının sadece tasarımını yaptığı, sadece müteahhitliğini üstlendiği ya da hem tasarımını hem müteahhitliğini üstlendikleri binalar mevcuttur. Bu aşamada Bottarlini'nin Casa D'Italia'nın renovasyon tasarımından mı yoksa inşaatın mı sorumlu olduğu tespit edilememiştir.



Şekil 2.14: Ex-Ambasciata dei Campetti

Bernardo Bottarlini'nin bir diğer mimari müdahalesi de yine Beyoğlu'nda bulunan Dragoman⁸ Evi'dir. Yapı Bottarlini tarafından 1885 yılında kapsamlı bir onarımdan geçirilmiştir. Binanın tasarımını yapan mimar ya da yapım yılına dair bilgiye

⁷ Yalancı mermer ya da ustuka (Hasol, 1998)

⁸ Dragoman; Osmanlıca, Farsça, Arapça dillerine hakim, devlet işlerinde üst düzey görüşmelerde Avrupalı elçilere tercümanlık yapan kişidir.

ulaşılamamıştır. İstiklal Caddesi üzerinde yer alan İsveç Sarayı'nın özgün binası 1818 yılında yandıktan sonra yerine inşa edilen saray ancak 1870 yılında hizmete açılabilmiştir. Yapı İsveç'in İstanbul Başkonsolosluğu olarak kullanılmaktadır. İsveç Sarayı bahçesinde yer alan Dragoman Evi'nde ise 1962 yılında kurulan İsveç Araştırma Enstitüsü faaliyet göstermektedir. Enstitü 1974 yılından bu yana Dragoman Evi'nde işlevine devam etmektedir.



Şekil 2.15: 1885 Dragoman Evi

N° del Libretto	Cognome	Nome	Patria	Condizione	Data dell' Ammissione	Al 30 Aprile 1879		Pagamenti arretrati per arretrati.	Diritto d' Ammissione
						Debito	Credito		
11	Berti	Innocenzo				12		72	
275	Bertoluzzi	Giuseppe				—	2		
265	Bosco	Francesco				12		72	
141	Broschi	Alessandro				12			
315	Basilio	Giovanni				2		2	
187	Berino	Giuseppe				16		16	
105	Benomi	Nicola				—			
233	Bresini	Antonio				10		70	
125	Barbordini	Stefania				2		2	
177	Barbagallo	Antonio				16		10 + 6	
263	Bosco	Fortunato				12		12	
198	Bragozzo	Antonio				32		24 + 8	
32	Balbini	Antonio				—			
153	Borzolese	Antonio				12			
75	Bottarlini	Bernardo				4		4	

Şekil 2.16: Bernardo Bottarlini SOMS Üyelik kaydı 1879

2.4. Yapının Bulunduğu Tarihi Çevre - Beyoğlu

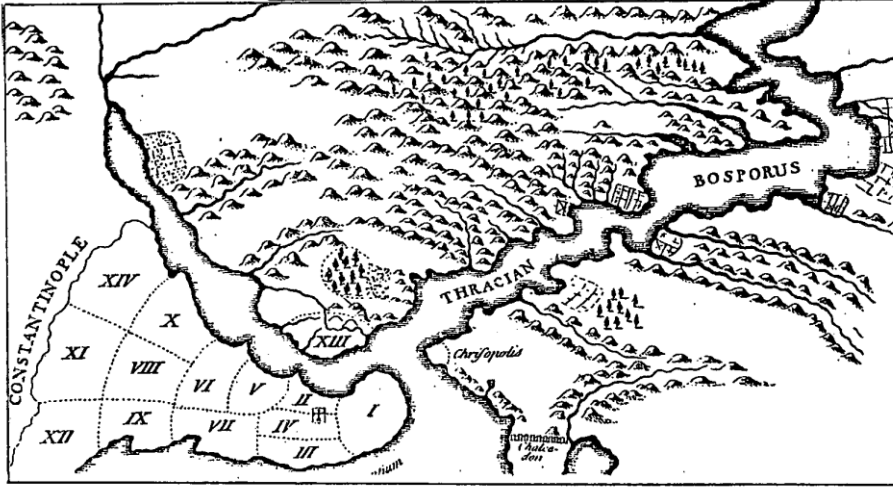
2.4.1 Beyoğlu Bölgesi'nin konumu

Beyoğlu bölgesi; geçmişte kelime anlamı olarak Yunanca “karşı kıyı, öte yaka” gibi anlamlara gelen “Pera” ismiyle anılan tarihi niteliği yüksek bir alanı kapsamaktadır. Günümüzde; Beşiktaş, Şişli ve Nişantaşı gibi bölgelere yakınlığıyla merkezi konumlu bir alanı niteler. Tarihten günümüze kadar sosyal hayatın renkliliğinin merkezi olan semt, halen alışveriş, eğlence ve sanat ile kültür merkezlerinin bulunduğu bir alan olarak öne çıkmaktadır. Halen pek çok konsolosluk binası ile Ağa Camii, Arap Camii, Cihangir Camii, Atlas Apartmanı, Çiçek Pasajı, Doğan Apartmanı, Botter Apartmanı, Galata Kulesi, Galata Mevlevihanesi, Galatasaray Lisesi ve Hamamı, Kılıç Ali Paşa Camii, Pera Palas, St. Antuan Katolik Kilisesi, Tophane-i Amire gibi tarihi nitelikli kültür miraslarının yanı sıra Atatürk Kültür Merkezi, Yeşilçam Sokağı, Taksim Gezi Parkı ve İstanbul Modern gibi Cumhuriyet ve yakın tarihli mirasa da ev sahipliği yapan önemli bir semttir.

2.4.2. Beyoğlu Bölgesi'nin tarihsel gelişimi

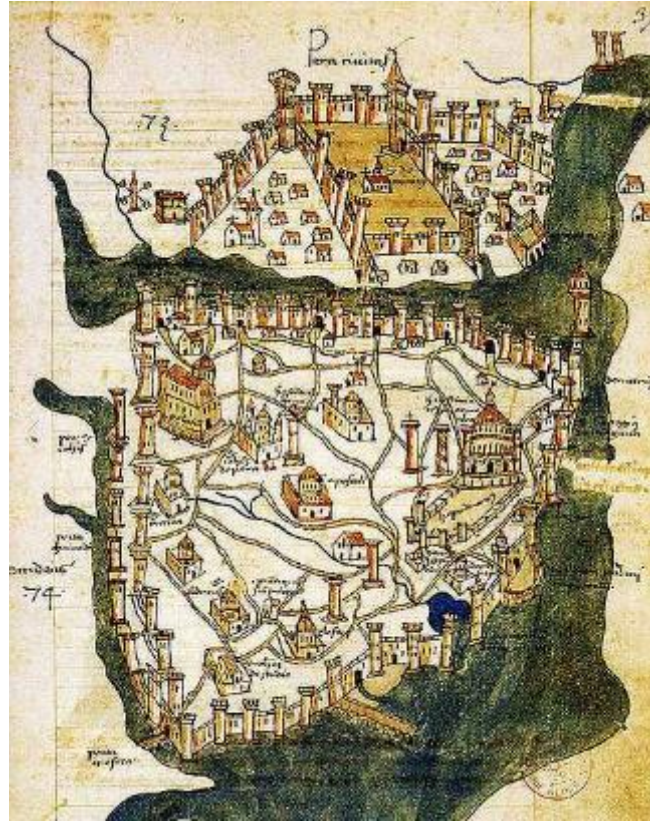
Osmanlılar'ın İstanbul'u almasıyla Beyoğlu'nda ilk geniş çaplı yerleşim olan sur içi önemini yitirmiştir. Bununla birlikte Galata Kulesi'nin üst kısımlarına doğru yerleşen Cenevizliler'in ve bölgeye gelen Türkler'in inşa ettikleri evlerle bugünkü Tünel oluşmaya başlamıştır. Bu tarihten başlayarak gerek Galata'daki ticaret, gerekse yabancıların İstanbul'da elde ettikleri ayrıcalıklar nedeniyle çekicilik kazanan bölgeye zamanla Levanten, Rum, Ermeni ve Museviler yerleşmiştir. Farklı toplumlar kendi kültürlerini içinde bulundukları Osmanlı kültürü ile bütünleştirerek, yaşam tarzlarıyla İstanbul'da farklı bir mimari çevrenin oluşmasına da neden olmuşlardır. Hatta bu yeni kültürü yalnızca burada konuşulan Perot dilini oluşturacak kadar ileri götürmüşlerdir (Kılıç, 2007).

Beyoğlu eski ismiyle “Pera”; gezginlerin anlatımlarında zaman zaman Galata ile birlikte zaman zaman da yalnızca bugünkü Beyoğlu'nun sınırları dâhilinde tanımlanmıştır. Bu sınırlandırmadaki karışıklık Galata bölgesinin Bizans kaynaklarında aynı isimle anılması ve daha çok liman bölgesini işaret eden tanımlamaları sayesinde çözülmüştür (Akın, 2002).



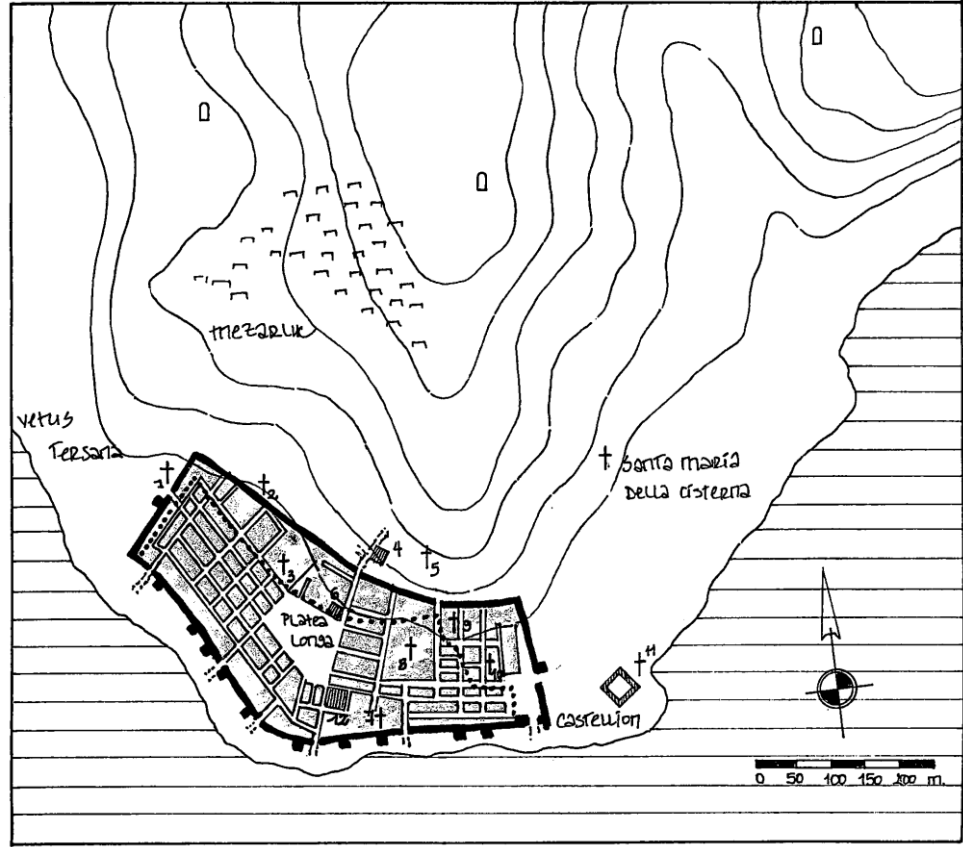
Şekil 2.17: İstanbul'da yerleşim bölgelerinin yüzyıllara göre gelişim haritası

Cenevizliler'in Galata'ya yerleşmeleri 12. yüzyılın sonlarına denk gelir. Bu dönemde Galata'da Cenevizliler, Venedikliler ve Pisalılar yaşamaktaydı. (İnciyan, 1976) Özellikle 13. yüzyılda İstanbul'un Latinler'den geri alınmasıyla, Cenevizli'ler Bizans'tan çok özel haklar elde etmişlerdir (Akın, 2002).



Şekil 2.18: Galata Surları

13 Mart 1261’de, İznik prensi Mikhael, Cenovalılarla bir anlaşma imzalamıştır. Anlaşma gereği kendilerine sağlanacak bir donanma karşılığında Cenevizliler’e, Konstantinopolis’te istedikleri yerde oturabilme özgürlüğü tanınmıştır. Bu anlaşma, Cenovalılar’ın Galata’ya yerleşmelerinin somut yarasını oluşturmıştır. 1267’de Cenovalılar yaptıkları ikinci bir anlaşma ile de burada kalıcı olmuş ve ticareti ele geçirmişlerdir. Böylelikle Galata, depo ve dükkânlarına erzak sağlayan zengin Cenova gemileriyle korunmuştur. Hatta bu dönemde İmparatorluğun yönetimi altında olmasına karşın, özgür küçük bir kent gibi yapılmış ve yönetimini Cenovalılar üstlenmiştir; artık XIII. Byzantium Bölgesi ile hiçbir bağı kalmamıştır (Yiğitpaşa, 2010).



Şekil 2. 19: Ortaçağ Ceneviz Dönemi Galata Liman Bölgesi (1267- 1355)

Cenevizliler’in yerleştikleri Galata Bölgesi etrafında güvenlik nedeniyle hendekler oluşturdu; daha sonra buralarda surlar inşa ettikleri ve bu şekilde Bizans donanması ile Venedik tehdidinden uzak kalmaya çalıştıkları bilinmektedir. Pera Bölgesi’ne doğru kuzeye doğru geliştirdikleri şehirde Galata Kulesi’nin inşa edilmesi ve bunun sahil tarafındaki surlarla ilişkilendirilmesiyle bölge tam bir Ortaçağ kenti görünümü yansıtmaktadır.

Avrupalı tüccarlar konumuyla dikkat çeken liman bölgesi Galata'ya özellikle 15. yüzyıldan itibaren yerleşmeye başlamışlardır. Bu sayede yavaş yavaş Cenevizliler'in bu bölgedeki baskınlığı dengelenmiş ve bölge ticaret merkezi olarak öne çıkmaya başlamıştır.

15. yüzyılda İskender Paşa'nın yaptırdığı Galata Mevlevihanesi müslümanların Beyoğlu bölgesine yerleşmesine ön ayak olmuştur. Ayrıca İstanbul'un fethiyle birlikte bölgedeki bazı dükkân ve mülk sahipleri buralardan kaçarak bölgenin bir kısmını boşaltmıştır. Bunların yerine de müslüman sayısının artması amacıyla Türk ve Endülüs Arapları yerleştirilmiştir. 1982 basımı Yurt Ansiklopedisi'nin İstanbul bölümünde belirtildiği üzere; 1477 yılında yapılan nüfus sayımına göre, Galata'da 535 Müslüman evi, 592 Rum evi, 332 Frenk evi ve 62 de Ermeni evi bulunmaktadır. Bu da yaklaşık çeyrek asırlık bir dönemde bölgedeki Müslüman nüfusunun nasıl artış gösterdiğinin kanıtıdır (Yurt Ansiklopedisi, 1982).

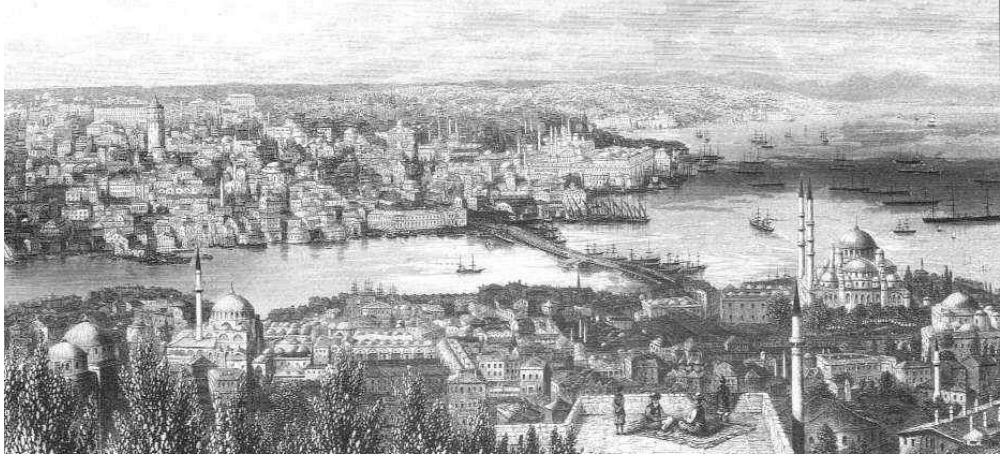
Ayrıca 1535 yılında Fransızlarla başlayan ülkeler arası sürekli elçi bulundurma uygulaması sonucunda, Fransızların yaptırdığı ilk elçilik binası bölgenin gelişiminde büyük katkı sağlamıştır. Bunu sırasıyla İngiliz ve Danimarka büyükelçilikleri izlemiştir. Elçilikler, etkin odak noktaları olarak yabancıları çevrelerine çekmiş ve kısa süre içinde bu yapıların yakınında mahalleler oluşmuştur (Akıncı, 1973).

16. yüzyılın sonuna gelindiğinde ise Galata surlarının dışında Pera'da, Dilich'in Pera ve Galata haritasında da görüldüğü gibi birkaç bağ evi ile birlikte yalnızca bağlar ve bahçeler bulunmaktadır (Durudoğan,1998).

Galata'nın 17. yüzyılda, Kanuni Sultan Süleyman'ın öncelikle Fransızlara tanıdığı kapitülasyonlara bağlı olarak, Akdeniz'deki liman kentleri arasında en önemlilerinden biri haline geldiği bilinmektedir. Bu yüzyılda çok sayıda Fransız tüccarın Galata Limanı'nı Marsilya'dan daha güvenli bularak, işlerin büyük bir kısmını bu bölgeye naklettiklerini yazmaktadır (Akın, 2002).

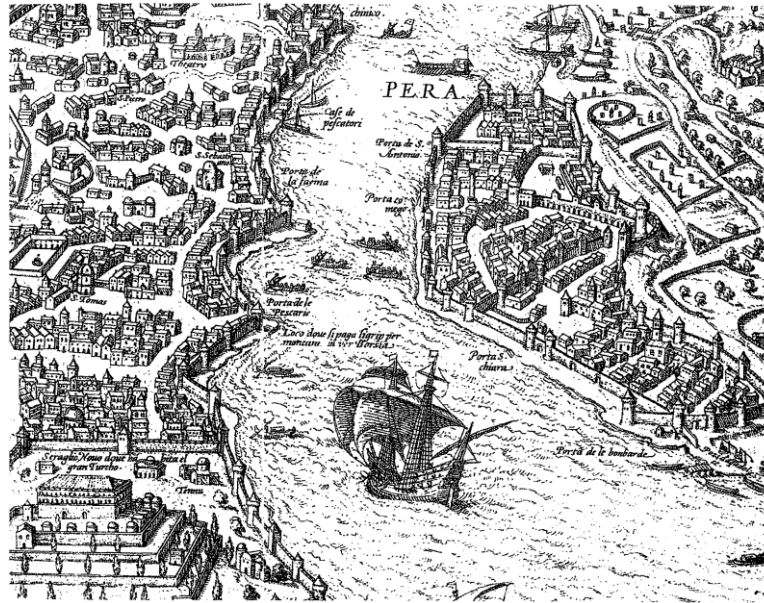
17. yüzyılda artık Beyoğlu Galatasaray'a kadar uzanmakta ve Dört Yol⁹ mevkiinin onun merkezini oluşturmaktadır. Hristiyan tüccarların çoğu Beyoğlu'nda ikamet etmektedir. Dükkânları Galata'da rıhtımda olan tüccarların evleri yukarıda, havadar Beyoğlu'nda yer almaktadır. Buradaki evler geniş, iç açıcı, sağlam ve yarımada'yı çevreleyen denizin olağanüstü görünümüne egemendirler (Dökmeci, 1990).

⁹ Dört Yol: İstiklal Caddesi'nin Kumbaracı Yokuşu ile birleştiği yer



Şekil 2.20: F. Firth'in Fetih öncesi döneme ait Galata bölgesi gravürü

Bu yüzyılda, özellikle ard arda çıkan yangınlar, bazı önlemler alınmasına neden olmuştur. Geleneksel mimarinin önemli bir bileşeni olan ahşap malzemeden yapılmış yapılar yangın etkilerinin hızla yayılmasına ve tahribatın yüksek olmasına neden olmuştur. Taş malzemenin ön plana çıkmasında bu gibi nedenler de etkili olmuştur.



Şekil 2.21: Pera Gravürü

18. yüzyılda Beyoğlu'nda yapılaşma, Galatasaray'dan Taksim yönüne doğru ilerlemesini sürdürmüştür. Hüseyin Ağa tarafından yaptırılmış olan Ağa Camii'nin inşası ile Müslüman nüfus, cami çevresinde yeni bir mahalle kurmuştur. Günümüzde Fransız Konsolosluğu olan Vebalılar Hastanesi ise 1719'da kurulmuştur. Daha ileride ise kışlalar (Taksim) ve Beyoğlu'na bağlılığı olmayan Tatavla (Kurtuluş) gibi köyler bulunuyordu.

Bunun yanısıra özellikle III. Selim döneminde tanınan ayrıcalıklar ve izlenen politika sayesinde pek çok Avrupalı İstanbul'a yerleşmiştir. Artık İstanbul'dan elçilerin de Avrupa'ya gönderilmesiyle karşılıklı ilişkiler ve etkileşimler artmıştır (Akın, 2002).

Bu dönemde Galata ve Beyoğlu'nda yeni binalar arasında Surp Harutyun, St. Antuan Katolik Kilisesi, Santa Maria Draperis Kilisesi, İngiltere ve Hollanda Elçilik Şapelleri, Makrizade Hüseyin Kaptan ve Yeraltı Camileri, Bereketzade Medresesi¹⁰, Yelkenciler, Saksı ve St. Pierre Hanları, Fransız Veba Hastanesi ve Maksam sayılabilir. Ayrıca Topçu ve Arabacılar Kışlaları, Lale Devri'nde sadece askeri alanlarda gösterilen gelişmenin örnekleridir (Baslo, 1998).

2.4.3 Ondokuzuncu yüzyılda bölgenin kentsel kurgusu

Dönemin yazılı kaynaklarından ve Pera'yı betimleyen gravürlerden de anlaşıldığı kadarıyla, 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar bölgedeki konutlar az katlı ve tek bir ailenin barındığı evler şeklindedir. Bunların bir kısmı, Pera ve Petits-Champs Caddeleri boyunca uzanan ve bahçe içinde büyük köşklardir (Kuban, 1998).

Geleneksel sokak-avlu-sofa mekânlar dizisinin ilk olarak bozulduğu yenileşme sırasında, sokaktan doğrudan iç mekâna girmek üzere tasarlanmış, ancak cumba, şahnişin gibi değişik düzlemlerde çıkmalarla daha çok geleneksel konutlara yakın büyük konutların apartman tipi konuta geçiş örnekleri sayılabileceğini belirtmektedir (Cezar,1991). Çoğunlukla varlıklı ailelerin yaptırdıkları ve 19. yüzyılın yarısından sonra yürürlüğe giren nizamname maddelerinden yararlanarak ortaya çıkmış olan yüksek, iki veya üç katlı birimler öncelikle yapısı henüz değişmemiş olan yaygın aileye hizmet etmişlerdir. Bunlar yeni imar durumu ile geleneksel doku içinde apartman sayılmasa da, yüksek konuta geçişi sağlamıştır (Denel,1982). Böylelikle, az sayıda olmakla birlikte Pera'nın belli başlı ailelerine ait büyük konakların, çok katlı tek ailenin yaşadığı konut birimlerinden, çok katlı birden çok ailenin yaşadığı konut birimlerine geçişi kolaylaştırarak ilk dönem apartmanlarının oluşumuna katkı sağlamış oldukları görülmektedir (Duhani,1984).

Avrupa etkileri bu yüzyılda daha çok İzmir ve İstanbul gibi büyük şehirlerde varlığını göstermiştir. Sanayileşme ile birlikte gelen kentleşmenin yerleşmesi de karşılığını ilk olarak bu büyük şehirlerde görmüştür. Daha öncede belirtildiği gibi,

¹⁰ Bereketzade Medresesi Galata Suriçindeki tek medrese olma özelliği taşır.

Pera Bölgesi'nin gelişiminde, Batı'yla bağlantısı yüksek olan Levanten ve gayrimüslimlerin ülkelerinde gelişen teknoloji ve kendi kültürlerini buraya yansıtma eylemi etkili olmuştur. Bu gelişmeleri takiben 1855'te ilk belediyenin kuruluşu imar faaliyetlerini sisteme oturtmuş ve bölgenin sosyo-ekonomik statüsünü arttırmıştır. Ayrıca yaşam şekli çeşitlilik gösterdikçe, daha doğrusu batılılaştıkça yapıların fonksiyonları da değişerek çeşitlenmiş; ticaret, sağlık eğitim ve eğlence mekânları artmıştır.

Bu gelişmelerin paralelinde, apartman cephelerinde Batı benzeri Eklektik cephe düzenlerinin oluşmaya başladığı görülmektedir. Böylece, Neo-Klasik alınlıklar, sütunçeler, heykeller, insan ve hayvan figürlü kabartmalar, üçgen alınlıklı pencereler, cumbaların üzerine yerleştirilen balkonlar, Art-Nouveau veya Rönesans bezemelerle oluşturulan eklektik cephe düzenleri ve plan şemaları ile birlikte Batı kentinin apartman algısının Pera'ya taşındığı görülmektedir. Bu sayede Pera Bölgesi'nde egemen olan yoğun inşaat etkinliğinin, İstanbul'da yeni sayılan tipolojiye, yani apartman inşaatına yönelmiş olduğu söylenebilir (Kılıç, 2009).

Toprağın çok değerli olduğu Pera'da spekülasyon kaygılarından dolayı dar cepheli derin parsellerde, yol cephesinde bir ya da iki oda yer alırken, uzun koridorun tek tarafına, genelde yetersiz yapılan havalandırma boşluğuna diğer oda ve ıslak hacimler sıralanmaktadır. Ön odaların küçüklüğü yola doğru taşınan çıkıntılarla giderilmeye çalışılmaktadır. Bunlar parsel düzenine göre odanın ortasında olabildiği gibi, köşe parsellerde oda köşesinden de çıkabilmektedir. Bir ya da birkaç katı içeren bu çıkıntılarının üzerleri çoğunlukla bir balkonla sonlanmaktadır (Durudoğan, 1998). Böylece, Levanten veya Avrupalı mimarlar tarafından hemen her binada uygulanan çıkma şekillerinin bu biçimde kullanımı, geleneksel Osmanlı mimarisinin Avrupa üslupları ile sentezini göstermektedir (Kılıç, 2009).

Bölgenin sosyal içeriği değiştikçe fiziksel çevresinde de bunun yansımaları görülmeye başlanmıştır. Bölgenin ticari merkez olması, gelir düzeyi yüksek gruba hitap eden bir yer haline geliş beraberinde getirmiştir. Ticaretle uğraşan ya da konsolosluklar çevresinde yerleşmiş gayrimüslim kesim, zenginliklerini bölgenin gelişimine de yansıtmıştır. Bu gelişim kendini yapıların fonksiyon çeşitliliğinin yanı sıra en yeni yapı malzemeleri ve sanatsal öğelerin bina cephelerinde kullanılmasıyla da göstermiştir. Taş ve kârgir malzemeler Beyoğlu ve Galata bölgesinde diğer İstanbul semtlerine oranla daha erken kullanılmaya başlanmıştır.

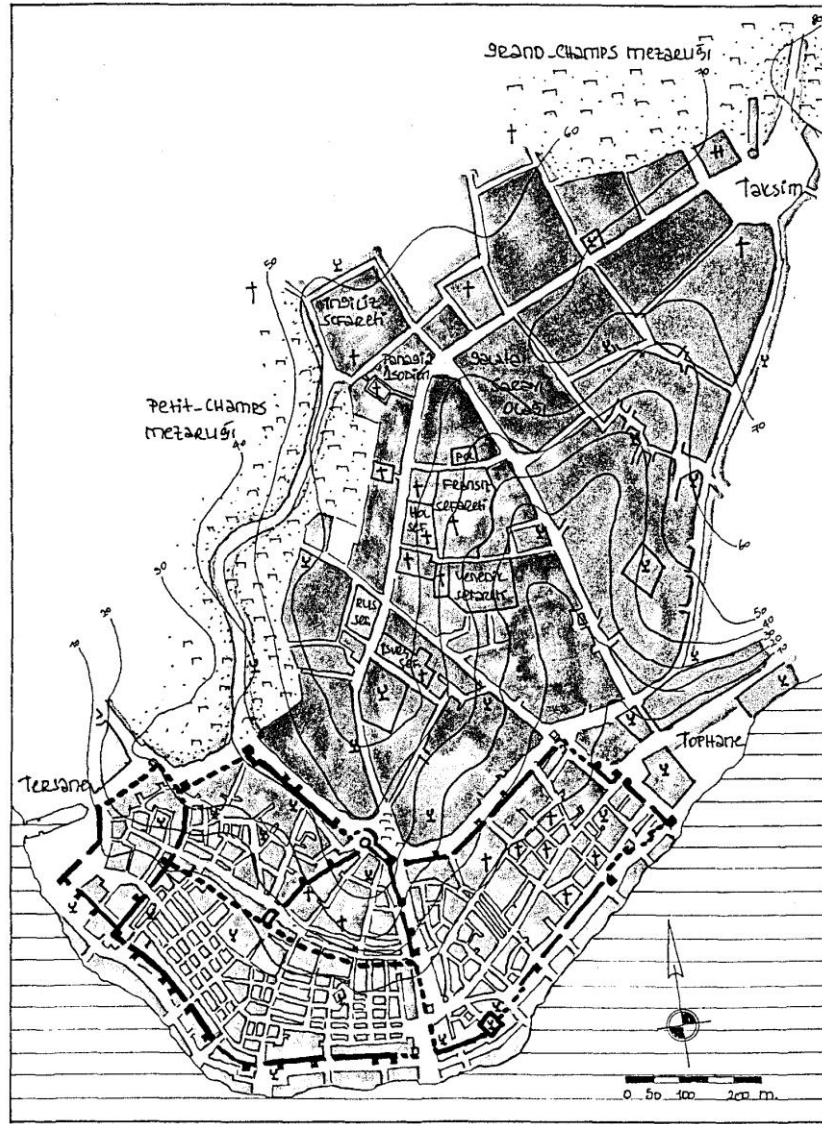
Burada yaşıyan Levantenler ve Avrupalı nüfus sahip oldukları geniş olanaklarla Pera bölgesini her yönden oldukça yüksek bir seviyeye taşımışlardır. Bölge adeta bir Avrupa başşehri görünümüne bürünmüştür. Gerek binaları, insanların kılık kıyafetleri, eğlence hayatı, otelleri, mağazaları, restoranları, gerekse o dönemde kısıtlı olan iletişimin ileri seviyede olduğu postane ve telgrafhaneleriyle çok farklı ve zengin bir yapıya sahip olmuştur. İstanbul içindeki semtlerle bile iletişim zor sağlanırken, Avrupa ile telgraf trafiği oldukça hız kazanmıştır. Mimari anlamda; elçilik saraylarını merkez alan birçok görkemli yapı ve bezeme örneklerini de bu bölgede görmek mümkün olmuştur.

Kültürel yaşamda ise İtalyan ve Fransız tiyatroları ile Avrupa'dakileri aratmayan pastane ve kafeler yer almaktadır. Avrupa'daki birçok ünlü mağazanın şubeleri Pera bölgesinde Büyük Pera Caddesi'nde özenli iç mekân tasarımları ile müşterilerine hizmet vermektedir. Gece eğlenceleriyle adından söz ettiren Pera'da tiyatro ve konserler dışında balo ve davetler de sefarethanelerin balo salonlarında düzenlenmektedir. Ayrıca semt bu kutlamalara ilaveten, padişahların tahta çıkış törenleri gibi vesilelerle de süslenen Cadde-i Kebir sayesinde daha gösterişli bir hale gelmiştir. Bu dönemde padişahların batı kültürüne ve eğitime verdikleri önem artmıştır. Hatta Sultan I. Abdülmecit sarayını tarihi yarımadadan Pera'ya yakın bir bölgeye, Dolmabahçe sahiline taşımıştır (Uğur, 2012).

Kısaca 19. yüzyılda gerçekleşen bu köklü değişiminin alt yapısı önceki yüzyıllarda meydana gelen dönüşümlerin yanı sıra; Tanzimat ve Islahat Fermanlarının getirdiği yeni hak ve değişikliklerden kaynaklanmaktadır. Siyasi diğer gelişmelerin ışığında imar faaliyetlerinin yeniden düzenlenmesi o dönemde sık sık gerçekleşen ve yeniden imarı zorunlu kılan büyük yangınlar da bu gidişatı dolaylı olarak desteklemiştir. Ayrıca kurulan belediye teşkilatı da bu bölgenin düzenini mümkün kılmış gelişimini hızlandırmıştır.

Belediyenin teşkilatının kuruluş ve yapısı 1855 senesinde Paris Belediyesi örnek alınarak oluşturulmuştur. Bu oluşuma göre belediye teşkilatı bir şehremini¹¹ ve on iki üyeli bir kurul tarafından yönetilmektedir. Şehir emaneti, İstanbul'u on dört bölgeye ayırmış ve her bölge için ayrı bir belediye çalışması yürütülmesini öngörmüştür (Akın, 2002).

¹¹ Belediye Başkanı



Şekil 2.22: İstanbul ve Beyoğlu Bölgesi'nin 19. yüzyıl gelişim haritası

Bu on dört bölgeden sadece altıncısı 1858'de, Galata ve Beyoğlu semtleri için belediye görevine başlamıştır. Zamanının en çağdaş semti olarak kabul gören Beyoğlu'nda belediyenin kurulması ile çeşitli imar faaliyetleri başlamıştır. Sokak ve caddelerin genişletilmesi, aydınlatılması, onarımı; kârgir inşaat yapımının kontrolü, kanalizasyon, su gibi altyapı faaliyetleri ve yeşil alanların belirlenmesi Altıncı Daire'nin görevleri arasındadır. 1856'da Grande Rue de Pera¹² Dolmabahçe'deki havagazı fabrikasından gelen gazla aydınlanmaya başlamıştır. Ayrıca Beyoğlu'nun varlıklı semt sakinleri de, evlerine havagazı tesisatı bağlatmak konusunda izin almışlardır (Akın, 2002).

¹² Cadde-i Kebir



Şekil 2.23: Eski İstanbul Kartpostalları



Şekil 2.24: Eski İstanbul Kartpostalları

Tüm bu gelişmelerle Beyoğlu, kendi sınırları dâhilinde, kendi dillerini konuşan, kendi gazetelerini çıkaran yüksek gelir seviyesine sahip Avrupalıların yaşadığı bir Avrupa kenti görünümüne sahip olmuştur. Dolmabahçe Sarayı, Yıldız Sarayı ve Çırağan Sarayı'nın yapılması ise bölgenin dönemin prestijli bu yaşamının bir parçası olmaya İmparatorluğun da eğiliminin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Aynı yüzyılın sonunda Tünel'in devreye girmesi Karaköy ile bu renkli bölgenin bağlantısını kuvvetlendirmiştir (Durudoğan, 1998).

Pera ve Galata bölgesinin hızlı ve dinamik gelişimi I. Dünya Savaşı'na dek sürmüştür. I. Dünya Savaşı sonrasında İstanbul'a özellikle Pera Bölgesi'ne gelen

muhacirlerin bölgeye kıtlık, karaborsa ve sefalet getirdikleri gözlenmiştir. 1917 yılındaki Rus devriminin ardından İstanbul'a kaçan Ruslar, Pera'ya yerleşmiş ve semtin havasını farklı bir yönde geliştirmişlerdir. Bölgenin eski parlak dönemleri ise geride kalmıştır.



Şekil 2.25 : Eski İstanbul Kartpostalları

1927-1929 yıllarından itibaren ise semtin en önemli odağı olan elçiliklerin Ankara'ya taşınması ile Pera'yı oluşturan kesim yavaş yavaş yok olmaya başlamıştır. II. Dünya Savaşı'nın başlangıcına kadar oldukça sakin bir semt olmuştur. II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Pera bölgesi seviyesiz eğlence yerlerinin hızla arttığı bir mekân haline gelmiştir (Uğur, 2012).

3. SOCIETÁ OPERAIA

3.1 Societá Operia Nedir?

İşçi Dernekleri 19. yüzyıl'ın ikinci yarısına doğru İtalya'da gelişmiştir. Başlangıçta sosyal devletin eksiklerini giderecek bir yapı oluşturmak ve işçileri, özellikle iş kazaları, hastalık veya işten çıkarılma gibi durumlarda korumak ve onlara yardımcı olmak hedeflenmiştir.

Latince “collegia opificum” diye adlandırılan, eski Roma'da bulunan zanaatkar dernek modeli üzerine kuruldukları düşünülmektedir. Bu dernekler, o dönemde hastalık, sakatlık, savaş, fakirlik ve yaşlılığın getirdiği zorluklara karşı koymak için oluşturulmuştur. Bu tür proleter yapılar imparatorluk döneminde farklı mesleki kategoriler için bir koruma biçimi oluşturmuştur. Ekonominin değişmesi ile beraber örgütlenmelerin yapısı değişmiş, ‘collegia’nın yanında korporasyonlar, üniversiteler ve okullar yer almaya başlamıştır. İnsanların serbest iradeleriyle biraraya geldiği bu dernekler, mesleki çıkarlarını korumak için zanaatkarlar tarafından Ortaçağ'da kurulan loncalar ortaya çıkıncaya kadar yüzyıllar boyunca halk arasında popüler olmuştur. Yardımlaşma dernekleri aslında, çalışan sınıfın maddi manevi şartlarını iyileştirmek için ortaya çıkan gönüllü bir örgütlenme şekli olmuştur. Derneklerin temel prensibi ekonomik ve sosyal şartların iyileştirilmesi için güç birliği oluşturulması olmuştur.

Fransa, İngiltere ve Almanya'da söz konusu olduğunda yardım dernekleri 1800'lerin başına tarihlenir, İtalya'da ise ancak 1848 yılında yasal koşullar bu duruma müsaade etmiştir (Luciano, 2012).

Birinci Enternasyonal dönemde dayanışma ve/veya diğer sosyal sınıflardan yardım amacı güden ilk yardımlaşma dernekleri ortaya çıkmıştır. Yardımlaşma derneklerinin ‘altın çağı’ ise 1860-1880 yılları arasında olmuştur. İtalya'da derneklerin işleyişini düzenleyen kanun 15 Nisan 1886 tarih ve 3818 sayılı yasa ile, ilk derneğin kuruluşundan neredeyse 20 yıl sonra düzenlenmiştir. 1871-1893 yılları aralığında bu

dernekler aralarında, Mazzini ve Saffi'den esinlenerek kardeşlik anlaşmalarına imza atmışlardır. Sonraki yıllarda ise sendikal ve partilere bağlı dernekler de ortaya çıkmıştır. Yardımlaşma dernekleri ilerleyen yıllarda hem sayısal olarak hem de üye sayısı açısından artış göstermeye devam etmiştir. 1894 yılında dernek sayısı en yüksek rakam olan 6722'ye ulaşmış, 1904 yılında ise 926.000 üye tespit edilmiştir (Bonomini, 2013).

3.2 Società Operaia Yapıları - 19. yüzyıl Dünya ve İtalya Üzerinde Gelişim

İlk Società Operaia 1848'de İtalya Pinerolo'da her sektörden işçinin katılımıyla açılmıştır. Hemen ardından 1853 yılında Torino'da bir dernek kurulmuştur. Torino'yu takiben işçi dernekleri çok hızlı yayılmış ve gelişmiştir. Zamanla dernekler kendilerine yakın olan görüşe yönlenmiştir. Önceleri sadece sosyalist eğilimli olmakla beraber ilerleyen tarihlerde Katolik görüşe yatkınlığı olan dernekler tespit edilmiştir.

Derneklerin ardı ardına kurulduğu dönemde İtalya küçük devletlerden oluşmaktaydı. Kral Emanuele Vittorio II resmi olarak İtalya Krallığı'nın doğuşunu duyurmuş ve 18 Şubat 1861'de Cumhuriyet'in ilanı ile Torino'da ilk parlamento kurulmuştur. Aynı yılın kasım ayında Asti'de İtalyan İşçi Cemiyetleri genel kongresi düzenlenmiştir (Luciano, 2012).

Gerçek anlamda yardımlaşma derneklerinin doğuşu 1800'lü yılların ortasında gerçekleşen şu olaylar sayesinde olmuştur:

- ✓ 1848 yılında Kardinal Mastai Ferretti Pio IX adıyla Papa seçilmesi;
- ✓ Louis Philippe'nin monarşisinin halk ayaklanması sonucunda yıkılması;
- ✓ Marx Komünist parti manifestosunu yayınlaması;
- ✓ Kral Carlo Alberto'nun yeni anayasayı kabul etmesi; Yeni anayasa konut dokunulmazlığı, özel mülkiyetin dokunulmazlığı gibi unsurların yanında, 32. Madde, yasalar ve kamu yararı çerçevesinde "barışçıl ve silahsız toplanma hakkı" tanınması
- ✓ Ceza kanununda yer alan ve örgütlenme özgürlüğünü kısıtlayan maddelerin kaldırılması

1800'lerin ortalarına doğru Torino'da faytoncular ve seyisler, kuaförler, ipek dokumacıları ile altın ve gümüş işleyenler derneği gibi dernekler kurulmuştur.

Bu işçi ve yardımlaşma derneklerinin başlıca ilkelerinden bir tanesi çalışanlar arasında dayanışmayı sağlamak, sosyal fonların yönetimi ve tabii ki ahlaki değerlerdi. Dernek normları arasında sık sık içkiden kaynaklanan hastalık durumunda yardım edilmemesi ve dernek üyelerinin kumar oynamasını yasaklayan maddeler de yer almaktaydı (Bonomini, 2013).

Yardımlaşma Dernekleri'nin özellikle İtalya'da 19. yüzyıl ortalarında geliştiği görülmektedir. 1862 yılında Tarım Endüstri ve Ticaret Bakanlığı'ndan yapılan ilk açıklamaya göre 443 İşçi Derneği yani Società Operaia bulunmaktadır. Bu derneklerin 408 tanesinin Bakanlığa bildirdiği toplam üye sayısı 111.608'dir. Milano'da 38 dernek 9923 üye, Torino'da 13 dernek 14.864 üye bildirilmiştir. 443 derneğin 267 tanesi her tür mesleğe açıkken 155 tanesi tek meslek grubuna odaklanmıştır. İstatistiklere göre yoğunluk merkezi bölgelerde ve özellikle de şehirlerde yer almıştır. Kuzey İtalya'da endüstriyel gelişim fazla olduğu için hayat şartları daha zor olmuş ve destek önem kazanmıştır.

19. yüzyıl'da din adamları ve laik kesimlerin ortak yönettiği hastane ve bakımevleri yaygındı. "Diğerlerine yardım etme" kavramı her bir insanın ahlaki değerinin bir parçasını oluşturmakta, günahlarından arınmak isteyenler için neredeyse bir zorunluluk olarak görülmekteydi. Kilise reform hareketinin yanında, Avrupa çapında yayılan doğal hukuk akımı da, manevi ve dini bağları bir kenara koyarak, muhtaç durumda olanların asgari olarak da olsa, toplum tarafından ihtiyaçlarının karşılanması gerektiği teorisi ortaya çıkmıştı. Tüm bu felsefi ve dini değişimlerin yanı sıra, savaş, kıtlık ve özellikle modern üretim tekniklerinin devreye girmesiyle işsiz sayısı artmış ve bunların sonucu olarak dini akımlardan bağımsız, laik bir yardım hareketinin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Bu Dernekler, sanayinin ilk aşamaları ile eşzamanlı olarak, iş dünyasındaki kendini koruma gereksinimiyle ortaya çıkmışlardır. 1848'deki devrim dalgasından sonra, eski İtalyan devletlerinde liberal anayasalar getirilmesi ile beraber, bu tür dernekler daha da yaygın hale gelmişlerdir. Bu tarihten evvel, Avrupa'ya hakim olan katı kurallar, örgütlenme özgürlüğüne ciddi sınırlamalar getirmekteydi (Bonomini, 2013).

1888 yılında İtalya Dış İşleri Bakanlığı dünya üzerindeki Societ  Operaia'lar ile ilgili bir sayım yapmıştır. Sayımda kuruluş yılları ve  ye sayılarına göre İtalya toprakları dışında bazı dernekler şu şekilde listelenmiştir: 1890 Arjantin-Buenos Aires 2100  ye, 1884 Arjantin-Mar del Plata 412  ye, 1888 Arjantin-Cordoba 125  ye, 1878 Arjantin-Entrerios 133  ye, 1894 Brezilya-San Jose de Rio Pardo 25  ye, 1883 Brezilya-Curitiba 223  ye, Brezilya-Itatiba 80  ye. Ayrıca Amerika, Kanada,Tunus, Fransa, İngiltere, Almanya, Lüksemburg'da da Societ  Operaia'lar hizmet vermiştir (Luciano,2012).

19. yy.dan itibaren Mısır'da resmi olarak İtalyan tüccarlar ikamet etmeye başlamıştır. Bu sayede İtalyan komunitesi kapitülasyonlardan faydalanmıştır. 1882 civarında Societ  Operaia resmi kaynaklarda geçmektedir. O dönem birçok İtalyan yardım derneğinin kurulduğundan da bahsedilmektedir ve Societ  Operaia Mutuo Soccorso bu dernek listesinde geçmiştir (Stasolla, 2005).

1906'da Ticaret Bakanlığı verilerine göre; 1885'te toplam 4896 dernek 750.085  ye, 1894'te 6722 dernek 955.323  ye, 1904'te 6535 dernek 953.455  ye tespit edilmiştir (SOMS Archevia).

I. Dünya Savaşı sebebiyle derneklerin birçoğu daha çok askerlere ve ailelere yardım etmiştir. Faşist dönemde ise birçok dernek faaliyetine son vermiştir. Bazı dernekler Faşizmin katı rejimine ayak uydurabilmiştir. Demokrasinin sistemli ihlali her ne kadar Societ  Operaia'ların kuruluş amacına ters düşse de, ayakta kalmayı başaranlar etkinliklerine mümkün olan şekillerde devam etmiştir. Politik ve sosyal önemlerini yitirmiş olsalar da etkinliklerine kültürel miras niteliğinde devam etmektedirler (Luciano, 2012).



şekil 3.1: SOMS Pineorolo



Şekil 3.2 : SOMS Pineorolo

İlk dernek olma özelliğiyle önem taşıyan Pinerolo derneğinin binası “Museo Storico del Mutuo Soccorso” olarak faaliyet göstermektedir.

Günümüzde dernek üyeleri çoğunlukla erkektir, kadın üyeler %30’un altında bir oran oluşturmaktadır. Derneklerin ortalama üye sayısı 100-200 civarında iken ortalama yaşın 50 yaş üzeri olduğu tespit edilmiştir.

Federazione Italiana Mutualita’ Integrative Volontaria’ya göre, 2012 itibariyle, İtalya’da 200 adet Società Operaia mevcuttur. Bunlardan Milano’da 1977 yılında demiryolu işçileri tarafından kurulmuş olan “Cesare Pozzo” derneği 86.000 üye ile İtalya genelinde toplu taşımada çalışanların tamamına açıktır (Luciano 2012).



Şekil 3.3: Alessandria Gerlotti SOMS Kuruluş Tarihi: 1906



Şekil 3.4: Vercelli SOMS Kuruluş Tarihi: 1884



Şekil 3.5: Borgo Abazia SOMS Kuruluş Tarihi: 1893



Şekil 3.6: Pasturana Piemonte SOMS



Şekil 3.7: SOMS Buenos Aires Arjantin 1874



Şekil 3.8: SOMS Buenos Aires Arjantin Etkinlik Salonu



Şekil 3.9: Gulfi Chiaramonte Arşivi Iblei Duomo Meydanı 1900



Şekil 3.3: Genova Kömür İşçileri Derneği 1904



Şekil 3.4: Roma SOMS- Roberto Bossaglia Arşivi

3.3 İtalyanların 19. ve 20. Yüzyıl'da Sosyal Gelişimi ve Yardım Dernekleri ile İlişkisi

1848'in ertesinde, idari, mali ve askeri yönetimde düzenlenecek reformların, Tanzimat arifesinde olan Anadolu kıyılarına “yeni ve daha kalabalık bir siyasi mülteci dalgası” ulaşmıştır (Iacovella, 1999).

Yüzyıl ortalarına denk gelen bu dönemde, özellikle Avrupa'daki yeni oluşumlar ve Osmanlı'nın davetkar tutumu İstanbul'a yeni mülteci akımlarını başlatmıştır. Bunların arasında yine büyük oranda İtalyanlar vardır. Geliş nedenleri, yüzyıl boyunca İtalya'da yaşanan istikrarsızlık, Fransa ve Avusturya işgallerinden kaçış ve bunlar sonucunda oluşan ekonomik sorunlar olmuştur. Meslek sahibi olan İtalyanlar sarayda ya da orduda iş bulurken, imkanı olanlar da ticaret kollarında faaliyet göstermişlerdir. Sanat ve sermaye sahibi olmayan bir kısım İtalyan ise İstanbul'da koloninin kurduğu yardım dernekleri ve sosyal dayanışma kurumlarının destekleriyle yaşamlarını sürdürmüştür (De Leone, 1967).

İtalyan kolonisi, 19. yüzyıl sonuna kadar güçlü bir diplomatik temsilcilik kuramadığı için Fransız Elçiliği'nin koruması altında varolmuşlardır. Yüzyıl sonunda gelen İtalyanlar önderliğinde, yüzyılın son çeyreğinde kurulan dernekler milliyetçiliği canlandıran nitelikte olmuştur (Uras, 2012).

İtalyan asıllı Levantenler'in ve II. Abdülhamid'in maddi desteğini alan yardımlaşma dernekleri ve dayanışma kurumlarının işlevi, mevcut ve yeni gelen yoksulların, beslenme, barınma, giyinme, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasında yardımcı olmanın yanı sıra, ulusal kültürlerini sürdürmek ve ülkelerinde devam eden birlik ve bağımsızlık mücadelesine destek vermek olmuştur. Bahsi geçen yardım dernekleri ve dayanışma kurumları arasında; La Società Operaia, Società Italiana di Beneficenza, Dante Alighieri, Casa d'Italia, İtalyan Hastanesi vardır (Mori, 1906).

Yunanistan'da, Mısır'da, Malta Adası'nda, Cezayir'de ve Tunus'ta aynı zamanda meydana gelen siyasi hareketlenmenin ardından “Mazzini Söylemi” İstanbul'daki İtalyan göçmenler arasında da yayılmaya başlamıştır (Iacovella, 1999). İtalya'daki yardım ve dayanışma hareketinin öncülerinden biri olarak kabul edilen Giuseppe Mazzini'nin fikirleri İtalya çapında yardımlaşma değer ve ideallerinin yaygınlaşmasında büyük rol oynamış, hatta bazı yardımlaşma derneklerinin

doğuşuna sebep olmuştur. Mazzini “aynı mesleği icra eden insanların birleşerek cesur kooperatifler kurması” ve “emeklilik ve yardım fonu oluşturmak için cüzi de olsa katkıda bulunmak gerektiğini” belirtmektedir (Bonomini, 2013).

19. yüzyıl artık Avrupa’da masonik organizasyonların gücünü arttırdığı bir dönem olmuştur. İstanbul’da Avrupa Masonik Loca o kadar kökleşmiştir ki bunların beş tanesi de İtalya Büyük Doğu’ya aitti. II. Abdülhamit Avrupa’da benimsenen Farmasonluk rolünün; bu çevrelere sızan casus ağından aldığı değerli bilgilere dayanarak farkındaydı. Dolayısıyla, katılımcılar arasındaki prens ve kralların varlığından haberdar olarak dikkatli hareket etmiştir. II. Abdülhamit’in düşmesinden sonra Avrupa Jön Türklere desteğini arttırmıştır.

Tüm bu olaylar olurken 1860 yılında Giuseppe Garibaldi 1000 kadar gönüllüyle Sicilya’ya varmıştır. Bu gönüllülerden bir kısmı da Türkiye’den gitmiştir. Gönüllüler hükümet yanlısı güçleri yenmiş ve ardından geçici bir hükümet kurmuştur. Bunun üzerine İtalyan askerinin müdahalesiyle Güney İtalya’da referandum yapılmış ve halkın %80’i toprak birleşimi için oy kullanmıştır (Musardo, 2013).

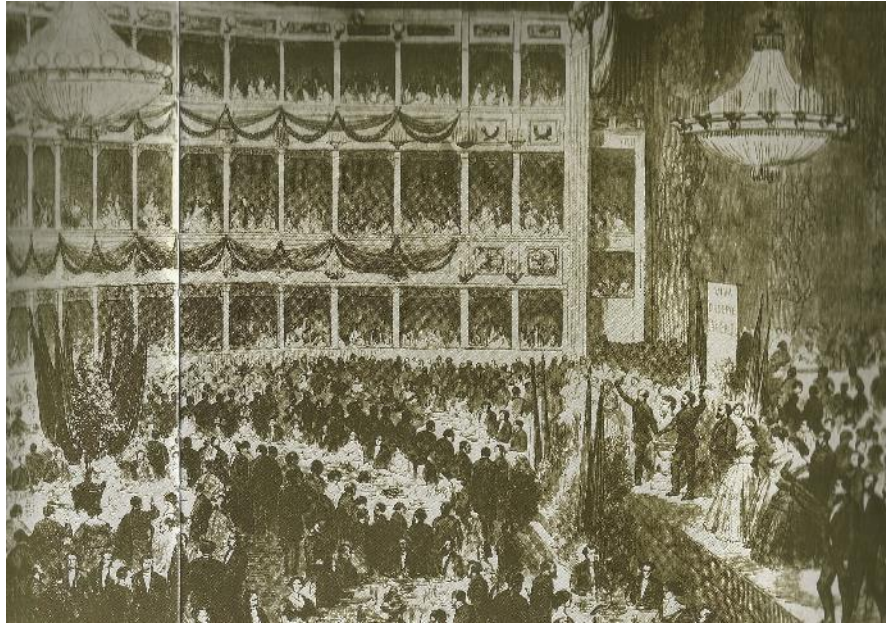
İtalya Birliği’nden önce dernekler hayırseverlik özelliğinden çok eğitim ve hastalık durumunda yardımlaşma ve emeklilik amacıyla hareket etmiştir. Oneglia İşçi Derneği okuma odası ve üyelerin çocukları için resim okulu, Sanremo Derneği akşam okulu açmıştır. Asti’de 1853 yılında Pazar ve akşam okulları açılıp, katılım mecburi hale getirilmiştir. Bunun yanında, hükümete bir dilekçe sunularak çocuklarını okula gönderen velilerin ödüllendirilmesi istenmiştir. Çoğu zaman derneklerin elinde hastalıklarla ve riskleriyle ilgili veriler mevcuttur. Yararlanılacak hizmet bazında üyelerin düzenli olarak maaşlarının bir bölümünü derneğe aktarmaları istenmiştir. Maaşların düşük oluşu düzenli ödemeyi zor kılarsa da, insanları tutumlu olma konusunda eğitmekteydi (Bonomini, 2013).

1859 yılında İtalyan Devleti konuya müdahale etmiş, 30 Eylül tarihinde çıkarılan yasa ile, tamamen isteğe bağlı yaşlılık aylığını devreye sokmuş, bu yasaı takiben, 20 Kasım 1859 tarihinde de Yardımlaşma Dernekleri ile ilgili yasa ile bunların yardım toplama konularında müdahil olmalarını önleyici maddeler yürürlüğe girmiştir.

Bu gelişmelerin ardından, yardımlaşma derneklerinin tüzüklerine, üyelere kredi desteği, hammadde tedariki, temel ihtiyaç ürünlerinin üyelere maliyetine satışı, sosyal mağazaların oluşturulması gibi başka faaliyet alanları da eklenmiştir.

Genellikle tüzükte belirtilen hedef ve faaliyet alanları belirli bir grubun çıkarlarını koruduğundan, o derneği oluşturanların kimler olduğunu anlamak mümkündür. 1854 yılında Torino’da İşçi Genel Birliği’nin öncülüğünde, sosyal güvenlik komitesi şeklinde ilk tüketici kooperatifi oluşturulmuştur. 1856 yılında, yani iki sene sonra da Savona’da bu deneyim tekrarlanmış ve bu şehirde cam işçilerinin ilk üretim kooperatifi doğmuştur. Bu kooperatif daha sonra ise cam işçileri yardımlaşma derneğine dönüştüğü bilinmektedir.

İstanbul’da yaşayan İtalyanlar 1862 senesinde, henüz Societá Operaia kurulmadan önce, Naum Tiyatrosu’nda Giuseppe Garibaldi Bayramı vesilesiyle büyük bir davet vermişlerdir.



Şekil 3.5: Garibaldi Bayramı Ziyafeti

3.3.1 Societá Operaia di Istanbul – SOMS

Societá Operaia, İstanbul’daki ilk İtalyan Derneği özelliği ile önem taşımaktadır. Yardımlaşma amacı güden dernek, işçi sınıfından olmayan ancak İtalyan bayrağı altında birleşmek isteyenler İtalyanları sınıf ayrımı yapmaksızın üyeliğe kabul etmiştir. Örneğin; Malta, İsviçre gibi bölgelerde yaşayanlar (Pannuti, 2006).

Societá Operaia di Istanbul kuruluşu, kendi toplantılarına ait tutanaklar dahil pek çok kaynakta kendine yer bulmuş, tarihte gerek İstanbul’da yaptıkları faaliyetler ve yardımlaşma hareketleri, gerekse kendi milletlerinden kişiler, dernekler ve cemiyetlerle olan ilişkileri ve sosyal yaşama kattıkları konser, balo, kokteyl vb.

etkinliklerle ön plana çıkmıştır. Özellikle kurulduğu ve geliştiği dönemin siyasi-fiziki çevresi konusunda verdiği detaylı bilgiler açısından Società Operaia di Istanbul arşivinden edinilen el yazısı toplantı tutanakları bu bölümde derlenmiştir.

İlk yıllarda toplantılar oldukça sık düzenlenmiştir. Toplantı tutanaklarından anlaşıldığı üzere kişisel meseleler dolayısıyla tartışan üyeler söz konusu olmuştur. Ayrıca aidat paralarını ödemeyen üyelerin de dernekten/üyelikten atıldığı toplantı tutanaklarından tespit edilmiştir. Dernek yeni üye alımında oldukça katı bir tutum izlemiştir. Yeni üyenin mevcut bir üye tarafından önerilmesi zorunluluğu, dolayısıyla yeni üye adayına kefil olunması gerektiği anlaşılmaktadır. Şüphe duyulan durumlar da, yeni üye adayının beyan ettiği bilgilerin kontrol edilmesi için İtalya'daki nüfusa kayıtlı olduğu yere mektup yazıldığı da yine SOMS tutanakları incelendiğinde ortaya çıkmıştır.



Şekil 3.6: Dernek kurucu üyeleri mermer kaidesi ve üyeler posterisi
(SOMS Arşivi)

Bu topraklarda çalışan ve yaşayan İtalyan göçmenler Osmanlı İmparatorluğu'nun modernizasyon projesi içerisinde kendi izlerini bırakmışlardır. Società Operaia; özellikle bu modernleşme projesinde görev alan İtalyan işçiler için önemli bir referans noktası olmuştur. Società Operaia'nın arşivinde yer alan dökümanlar İstanbul'da bulunan İtalyan topluluğunun sosyal profilini belirlemek için de oldukça

önemli bir malzemedir. Ama bunun dışında birçok kültürü birarada barındıran bu şehrin tarihine de ışık tutmaktadır. Şehirdeki İtalyan varlığı ve Società Operaia tarihçesi mutlaka ki yakın ilişki halindedir. Toplumun daha ayrıcalıklı olan kısmını desteklemek düşüncesinden doğmuş bir yapıdır. Dernek, bünyesinde özellikle inşaat sektöründe çalışan işçilerin, mimarların, mühendislerin, yatırımcıların ve şehir dokusunda derin izler bırakmış önde gelen ailelerin yer aldığı bir yapıya sahiptir (Girardelli, 2012).

1863 yılının Mayıs ayında kurulan “Società Operaia di Muttuo Soccorso”dan¹³ farklı olmayan İtalyan Locası, çok kısa süre içinde İstanbul’daki İtalyan toplumunun “ana merkezi” haline gelmiştir. Her iki dernek de Mazzini ile Garibaldi’nin şahsında somutlaşan Risorgimento¹⁴ ülkülerinden esinlenmiş ve bu ideali benimsemişlerdir. Carboneria aracılığıyla bu ülküler Osmanlı İmparatorluğu’na da sızmış ve Türk-İtalyan ortaklığının “siyasal bagaj” diyebileceğimiz tamamlayıcı parçasını oluşturmuşlardır. 1820-1821 hareketlerinin başarısız olması ve 1848 devriminin yenilgiyle sonuçlanmasından sonra, Carboneria veya “Giovane Italia”¹⁵ saflarından gelen yüzlerce sürgün edilmiş İtalyan Türkiye’ye sığınmıştır. “Resmi belgesiz karaya ayak basma” güçlüklerine karşın, bu kişilerin neredeyse tümü burada, mahkumiyetler ve zulümlerden uzakta, hayırsever bir konsolosluğun koruması altına girmeyi başarmıştır. Sürgün İtalyanların bu toplu göçü İstanbul’daki İtalyan toplumunun tümünü önemli ölçüde değişikliğe uğratmıştır. Daha da önemlisi topluluğun siyasallaşmasında belirleyici rol oynamıştır (Iacovella, 1999).

17 Mayıs 1863 tarihinde 41 işçi üye ile Società Operaia di Muttuo Soccorso’nun dernek kuruluşunu gerçekleştirmiştir. Dernek başkanı olarak kısa süre öncesine kadar İstanbul’da bir kaç yıl süreyle ikamet etmiş olan Giuseppe Garibaldi ve onursal başkan olarak ise Giuseppe Mazzini seçilmiştir. Dernek özdeyiş 1. tüzüğün 2. başlığında da bahsedildiği üzere: “Chi ama la Patria la onori con le opere”¹⁶ olarak belirlenmiştir. Dernek; İtalyan toplumunun ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarına destek olmakta, dernek üyeleri ise birbirlerine hastalık, yaşlılık, iş problemleri ya da ulusal çıkarlar söz konusu olduğunda yardım etmektedir. Bu yardımlar zaman zaman değişiklik göstermiştir; kimi zaman tıbbi destek, doktor ve ilaç yardımı, İtalyan

¹³ İşçi Yardımlaşma Derneği

¹⁴ Yeniden doğuş

¹⁵ Genç İtalya

¹⁶ Vatanını seven onu eserlerle gururlandırır

Hastanesi'nde derneğe ayrılmış özel odada yatış, kimi zamansa dul ve yetimlere hibe para verilmesi şeklinde olmuştur. İş göremez durumdaki üyelerin maddi olarak desteklenmesi, faizsiz borç alabilmeleri için bir bütçe ayrılması, zor durumlarda olanların kendileri ve çocukları için tıbbi yardım alabilmeleri sağlanmıştır.

Dernek her yıl Giuseppe Garibaldi'nin doğum gününde bir davet vererek davetten elde edilen geliri ihtiyaç sahiplerine aktarmıştır. Dernek iş göremez vaziyetteki üyelerini de desteklemiştir. Üyeler, kendileri için ayrılmış bir bütçeden acil durumlarda faizsiz borç isteyebilmişlerdir. Zor dönemler geçirdiklerinde kendileri ve aileleri için tıbbi yardım alabilmişlerdir (Mori, 1906).

İşçi toplulukları ve masonluk konusunda düşünce sisteminin oturmasında iki kilit isim Mazzini ve Garibaldi'dir. Garibaldi'nin İstanbul'da geçirdiği yıllar Türk ve İtalyan milliyetçiliği açısından biyografik önem taşımaktadır. Çünkü bu yıllar içinde hem İtalyan asıllı Levanten komünü, hem Türk/Osmanlı topluluğu ile fikir alışverişi sağlama şansı olmuştur (Musardo, 2013).

Derneğin kurulmasının ardından ilk toplantı tutanakları 26 Haziran 1864 tarihine aittir. Ağustos ayının ikinci haftasına kadar üyelerin dernek yerleşkesi için proje önermesi, ilk haftasında ise Garibaldi'nin doğumgünü ile birlikte dernek kuruluşunun beraber kutlanmasına karar verildiği yazmaktadır. 3 Temmuz 1864'e ait tutanaklar yardım işleriyle ilgili olarak bazı hastaların sağlık giderlerinin İtalyan Hastanesi'nde karşılanması ile ilgili kararı gösterir.

Hayır işleri için gelir elde etmeye çalışan dernek, 24 Temmuz 1864'teki tutanaklarda çekiliş düzenleyerek Garibaldi'nin hediyesi olan saat karşılığında belli bir miktar para elde edinilmesinden bahseder. Dernek üyelerinin yalnızca İtalyan Hastanesi değil başka hastaneleri de kullanabilmeleri ve bu masrafların karşılanması kararlaştırılmış, Levanten derneklerin tek çatı altında toplanması için yerel otoritenin desteği konusunda İtalyan Parlamento'suna başvurulmasına karar verilmiştir.

14 Ağustos 1864'teki toplantıda artık derneğin yeni yerleşke için yer arayışına girme çabası dikkat çeker. Osmanlı Sultanı'ndan bu amaçla hibe bir yer istenmesi kayda geçirilmiştir. Bir sonraki toplantı tutanakları 4 Eylül 1864 tarihini işaret etmektedir. Burada yazılanlardan derneğin İstanbul'da yer alan ve henüz derneğe üye olmayan İtalyan'lara davet mektupları gönderilmesi ve üye olmaları için davet edilmesi

üzerinde durulduğu anlaşılmaktadır. Bu tarihteki toplantıda kadın kolu kurulması ve üye aidatlarını düzenli ödemek suretiyle dilerlerse resmi kurul toplantılarına da katılabilecekleri ve erkek üyelerden farklı saatlerde olmak kaydıyla, yerleşkeyi kullanabilecekleri gibi konular karara bağlanmıştır. 12 kadın üye ile kurulan kadın kolu resmi olarak karara bağlanmış ve bu tarihte açılmıştır. Bu konu kendilerinin de amaçladıkları üzere, diğer dernek ve ülkelere örnek olması açısından önemlidir. 10 üyenin katılımı ile yapılan ilk kadın kolu toplantısı ise 20 Eylül 1864'te düzenlenmiştir. Aile ve toplum huzuru için kadının önemine vurgu yapılan toplantıda, Bayan Adelaide Cairolî¹⁷ onursal üye kabul edilir. Kadın kolunun diğer toplantısı 24 Kasım 1864'e tarihlendirilmiştir. Bu toplantıda Garibaldi'nin kadın koluna hitaben yazdığı mektup ile Adelaide Cairolî'nin onursal üyeliği kabul ettiğini bildiren teşekkür ve destek mektubu okunmuştur.



Şekil 3.14: Cairolî- SOMS Kadın Kolu Onursal Üyesi

4 Aralık'ta yapılan toplantıda yeni üye işlemleri, İtalyan cemiyetinden ihtiyaç sahiplerine yardım edilmesi hakkındaki konular ile dernek üyelerinden Duranelli'ye yapılan yardım ve Veggetti'nin borçlarının ödenmesi konuları tartışılmıştır. Takip eden toplantılar arasında 26 Aralık 1864 tarihine ait toplantıda Bayan Bristosi'nin önerisi ile İngiliz Büyükelçiliği'nde bir tiyatro gösterisi düzenlenmesine karar verildiği geçmektedir. 8 Ocak 1865 tarihli toplantı tutanakları hayır gecesi düzenlenmesinden bahsederken, İtalya'daki politik gelişmelerin haberlerinin

¹⁷ 1800'ler İtalya'sında entelektüel kadın hareketlerinin kahramanı ve İtalya için dönemin anne modeli

okunduğu ve konuyla ilgili fikir alışverişinde bulunulduğu belirtilmiştir. Toplantı tutanaklarından 29 Ocak 1865 tarihinde 38 yeni üyenin, 5 Şubat 1865'te ise 48 üyenin derneğe kabulü kayıt altına alınmıştır. 3 Şubat 1865'te Naum Tiyatro'sunda bir hayır gecesi düzenlendiği yine toplantı notlarından anlaşılmaktadır.

Aynı toplantıda; 1886 Venedik'in de katılımıyla tamamlanacak olan Unita' Italiana - İtalyan Milli Birliği için Mazzini ve Garibaldi tarafından atılan önemli adımlara dair bildiri okunmuş ve memnuniyetle karşılanmıştır. 12 Şubat 1865'te Garibaldi'nin isim yortusu için düzenlenecek davet ile ilgili görüşmeler yapılır. Naum Tiyatrosu'nda bir gece düzenlenmesi yerine Caffè' del Teatro'da bir balo düzenlenmesi önerilir.

İtalyan Derneği sadece İtalyanları değil, kendilerini misafir eden bu toprakların sahiplerini de önemseyip zor günlerde destek olmuştur. 1865 yılındaki kolera salgınında dernek üyeleri küçük ekipler kurarak her din ve ırktan insana yardım edebilmek için ziyaretlerde bulunmuşlardır. 1870 senesinde Pera'da çıkan yangında 7000 ev yanıp 2000 kişi hayatını kaybettiğinde, 1871 yılında çiçek salgını olduğuunda, 1880 yılında kıtlık olduğuunda, 1898 yılında Büyükdere'deki yangın her şeyi yok ettiğinde İtalyanlar tüm imkanlarını seferber ederek yardım etmişlerdir. Ayrıca yurtdışında Fransa, Yunanistan, Baltimor'da olan talihsiz olaylarda, Etna yanardağı faaliyete geçtiğinde, 1879 Sicilya, Liguria ve Calabria'daki depremlerde aktif yardımlarda bulunmuşlardır. 1866 yılında Prusya savaşı patlak verince Garibaldi bir gönüllü grup oluşturulmasını ister. Levanten'ler ve İstanbul'da yaşayan İtalyan'lar gönüllü olur ve bir para fonu oluşturulur. 10.000 Frank para toplanır (Mori, 1906).

Angelo Iacovella kitabında “Società Operaia di Istanbul” ile Mason Locası arasındaki bağlantıyı bu tür yardım gerektiren felaketler sonrasındaki konuşmaları vurgulayarak ortaya koymuştur. 1865 yılında korkunç bir salgın dört bir yana ölüm saçarken, masonlar ve İtalyan İşçiler “koleralılar yararına” bir fon oluşturabilmek adına harekete geçmişlerdir. Bu dayanışma ruhu ileriki aylarda da meyvelerini vererek sürmüştür. Mason Locası da, sözü edilen “kolera” salgını sırasında gösterdiği çabalardan dolayı minnettarlık ifadesi olarak, “İşçi Derneği” üyelerinin çocuklarını kendi İtalyan okullarına kabul etmeye karar vermiştir. Bu tür bilgiler Società Operaia'nın pek çok üyesinin de mason olduğunu düşündürmektedir. Ancak 15 Nisan 1866'da locaya bağlı bir heyetin ziyareti sırasında düzenlenmiş olan aşığıdaki

tutanağın gözler önüne serdiği gibi, iki kuruluş arasındaki ilişkiler her zaman mükemmel olmamıştır. “Oturum sona erince, Başkan Yardımcısı, “ Kolera salgını sırasında yapılan hizmetlerin anısına Bayrağımıza ve Derneğe ödül vermek üzere mason locasından bir heyetin geleceği bildirilmiştir, gerçekten de saat 10.30’da bu saygıdeğer heyet ile birlikte Sekreter Kont Greppi’nin gelişiyile onurlandık. Sekreter Veneziani yardımlarımızı öven tutarlı ve güzel söylevini okudu. Bu konuşma herkes tarafından beğenildi ve alkışlandı; ama, bayrağımızı pek güzel iki şeritle bezeyeceği sırada, üyelerimizden biri, Başkan Yardımcısına, daha önceden bu bantların kabul edilip edilmeyeceğini öğrenmek için Derneği aranıp aranmadığını sordu ve kendi konumundan gurur duyan işçiye böyle bir ödül verilmeyeceğini ekledi, çünkü Mason Locası bizim derneğimizden daha üstün değildir” demiştir. (Iacovella, 1999).



Şekil 3.15: Kurucu üyeler (SOMS)

Società Operaia Italiana di Istanbul Arşivi tutanaklarında 17 Eylül 1865 tarihinde şu ifadeler yer verilmiştir: “Acımasız salgın ülkede çok sayıda kurban alırken derneğimizin yaptığı çalışmalara teşekkür eden İtalyan mason locası üye olan çocuklarından 10 tanesini adı geçen locanın parasız eğitim veren okuluna kabul etmeyi öneriyor. Bu karar için başkan yardımcımıza başvurulacaktır. Salgın yüzünden ihtiyaç içinde olan ailelere yardım nedeniyle derneğimizin düzenleyeceği gösterinin gelirinden yangın felaketine uğramış olanları da yararlandırmanın faydalı olacağına inanıyoruz. Yapacağımız tahsilatı Cafe Concordia’da düzenlenen konser akşamı Rizzi’nin bağışladığı 7000 Piastre ile birleştireceğiz ve koleraya yakalananlar

yararına mason locasının verdiği yardım parasından arta kalanı da bu miktara ekleyeceğiz. Böylece oluşturulacak fon, adı geçen başkan yardımcısının da aralarında yer aldığı “Kolera Daimi Komisyonu” tarafından ihtiyaç sahiplerine dağıtılacak. Başkan yardımcısı hangi ailelerin daha çok sıkıntı içinde olduklarını sormakla yükümlüdür. Bunun için yardım yapacak kişinin adını, evini ve numarasını öğrenmek amacıyla kuruluşa başvurur. Bu kişilerin gerçekten ihtiyaç içinde olup olmadıkları ve ne kadar paraya gereksinim duyduklarını denetleyip doğruluğunu saptamak başkan yardımcısının görevidir. (...) Basılıp yayınlanan bildiriler “Mason Locasının katkılarıyla” ibaresini taşıyacaktır.”

Derneğin salgın zamanında gösterdiği bu emekler sonucunda Dışişleri Bakanı Ali Paşa tarafından Sultan’ın teşekkürleri derneğe iletilmiş ve Sultan bu üstün çabaların karşılığı olarak derneği vergiden muaf tutmuştur (BOA, 1897).

İtalyan cemaatinin okul ihtiyacına yönelik olarak dernek 1863 yılında, yani kurulur kurulmaz, İtalyan Devleti’ni erkek çocuklara yönelik bir anaokulu kurulmasına dair zorlamaya başlar. Bu çabalar ancak 1884 yılında sonuca ulaşır ve Societá Operaia tarafından binası inşa edilen okul açılır. Okul 1904 yılına kadar ücretsiz hizmet vermiştir. Galatasaray Lisesi’ne yakın Yeniçarşı Sokak üzerinde yer alan yapı, 1959-1960 yıllarına kadar işlevini sürdürmüştür. Daha sonra mülkün tapusu İtalyan cemaatinden, bilinmeyen bir sebeple, alınmıştır. İtalyan Okulu açılincaya kadar geçen süre zarfında henüz herhangi bir eğitim kurumu bulunmayan İtalyan komünitesinin lisan becerilerini kaybetmemesi için dernek binasında akşamları ve Pazar günleri İtalyanca, aritmetik, resim, geometri ve tarih dersleri ücretsiz olarak verilmekteydi. Maalesef parasal kaynak yetersizliğinden dolayı bu dersler çok uzun soluklu olamamıştır. Societá Operaia di Istanbul; anavatanla posta yoluyla iletişim kurma, İtalyan Hastanesi’ndeki sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi, halk eğitimi hususlarında, dış ilişkilerle yakın temas kurarak kolonide yaşayan İtalyanların ihtiyaçlarını ve ticari gereklilikleri İtalyan Devleti’ne aktarmıştır. 1864 yılında masrafları dernek tarafından karşılanan ve dernek binasında faaliyet gösteren “Akşam Okulu” açılmıştır. Konferanslar düzenlenmiş, tarih ve İtalyan dili eğitimi verilmiştir (Mori, 1906).



Şekil 3.16: Derneğin katkılarıyla açılan okul

Derneğin ilk yıllarında aktif olarak destek verdiği hayır işleri şu şekilde özetlenebilir: 1870’te yangın için oluşturulan fonda 18,000 Piastre toplanıyor. Ayrıca Torino’dan 120 Lire, İskenderiye Mısır’dan 500 Florin, Trieste’den 360 Florin, Ancona’dan 540 Lire, Sampierdarena’dan 280 Frank destek geliyor. Aynı yıl Anadolu’da baş gösteren kıtlık için hayır ve bağış geceleri düzenlenmiştir. 1882- Kuzey İtalya’daki sel felaketi, 1883- Ischia depremi, 1884- Napoli Kolera salgını, 1884- Liguria depremi ve 1886- Yunanistan depremi derneğin yardım ettiği diğer üzücü olaylardır.

1883-1884 yılına ait toplantılarda artık derneğin yeni binası ile ilgili inşaat işlerine yoğunlaşıldığı anlaşılmaktadır. 25 Temmuz 1884 tarihli toplantı notlarında yeni yerleşkenin masraflarının üyeler tarafından yapılan bağışlar ile bir kısmının da borç alınarak temin edileceği belirtilmiştir. 22 Ağustos’ta yeni inşaatın maliyetinin 1800 lira olacağı belirlenmiştir.

Temel atma töreni için 2 Kasım 1884 saat 11:30 tarihli bir parşömen hazırlanır. Sultan Abdulhamid ve İtalya Kralı I. Umberto ve Genel kurul ile tüm dernek üyelerinin isimleri yazılı bu parşömen cam bir şişeye konularak yerleştirilen ilk taşın altına gömülecektir. Ayrıca Societ  Operaia di Istanbul Toplantı Tutanakları Arşivi 31 Ekim 1884 tarihli toplantı notlarına göre her iki ülkeye ait paralar ile dernek yönetmeliği ve derneğin haberinin yazılı olduğu bir gazete de yer alacaktır.

Dernek; 1885 yılı Kasım ayında bugünkü binasına yerleştikten sonra aktivitelerine oldukça yoğun bir şekilde devam etmiştir.



Şekil 3.17: Savoia Prensi Emanuele'ye yazılmış mektup

1890 yılında İtalyan cemiyetini ziyarete gelen Napoli Prensi Vittorio Emanuele III adına bir davet düzenlenmiştir. Ayrıca 1899 yılında, doğum günü şerefine, Kral Vittorio Emanuele III'ün bir mermer büstü yapılarak Società Operaia binasında sergilenmeye başlanmıştır. Aynı yılın haziran ayında İstanbul'a gelen İtalyan delegasyonuna davet verilerek, Kral büstü açılışının yapıldığı “La Rassegna Italiana” isimli İtalyan gazetesinde yayınlanmıştır. Cenova Dükü'nün derneği ziyareti, 1889 yılında yetişkinlere yönelik bir akşam okulu açılması, gezer kütüphane oluşturulması gibi faaliyetlerde bulunulmuştur.

Daha önce de bahsedildiği üzere Società Operaia'nın en çok önem verdiği konulardan biri İtalyan cemaatinin eğitim ihtiyaçlarıdır. 18 yılda kendini amorti edeceği hesaplanan bir İtalyan Okulu inşaatına başlamak için devlete başvuran dernek, bağışlarla ilk etapta 28,000 frank daha sonra 115,000 frank toplamış ve şehirde yer alan dağınık haldeki İtalyan okullarının tek çatı altında toplanması amacını gütmüştür (Mori, 1906).

Tanzimat öncesi kitaplar cami ve medreselerde tutulduğu için gayrimüslimlerin bu kitaplara ulaşması imkansız olmuştur. Derneğin o dönemde bir kütüphanesinin olması ve kitap okuma etkinlikleri düzenlemesi entellektüel bir toplum için oldukça önemlidir. Derneğin oldukça zengin bir kütüphanesi olduğu söylenebilir, nitekim

1906 yılına gelindiğinde dernekte 3500 adet kitap bulunduğu tespit edilmiştir (Pannuti, 2006).



Şekil 3.18: Societá Operaia üyeleri eskrim etkinliğinde (SOMS Arşivi)

Tophane’de yer alan İtalyan Hastanesi 1876 tarihinde Societá Operaia imkânlarıyla kurulmuştur. 1914-1918 yılları arasında Alman askerler tarafından işgal edilen hastane 1999 yılından beri özel bir Onkoloji Hastanesi olarak hizmet vermektedir.

1906 senesinde Societa Operaia bir “Memoria” yayınlanarak, artık 40 yıldır aktif olan derneğin amaçları ve aktivitelerine değinmiştir; Acil yardım, hayır işleri, işçilerin yaşam şartlarını iyileştirmek, ulusal çıkarları arttırmak olarak sıralanmıştır.

Ocak 1907’de La Rassegna Italiana’da Societá Operaia’ya ait iki makale yer almaktadır. Teatro dei Campetti tiyatro gösterisi ile ilgili herkese açık bir davet niteliğinde haber basılmıştır. Büyükelçilerin katılacağı davette ise Kraliyet Marşı, Garibaldi Marşı çalındığından bahsedilmektedir. 1908 yılında Kralın doğum gününün, alışılmışın dışında bir programla, önce San Antuan kilisesinde bir ayin, ardından Societá Operaia İstanbul’da bir resepsiyon ve Elçilik binasında bir gala yemeğiyle kutlandığından bahsedilir. 1909 yılında Societá’ya dair haberler Calabria ve Sicilya’daki depremler için toplanan yardımlarla ilgilidir (La Rassegna Italiana, 1907-1908-1909).



Şekil 3.19: Società Operaia di Istanbul 40. yıl davet programı¹⁸

Bundan sonraki dönem bir takım karışıklıklara sahne olmuştur. 1911 yılında İtalyanlar'ın Kuzey Afrika'daki Osmanlı topraklarını sömürge altına alma arzusu sonucu Trablusgarp Savaşı başlar. Bu savaş İtalya ile Osmanlı Devleti'ni karşı karşıya getirdiği gibi İstanbul'daki İtalyanları da derinden sarsacak durumları beraberinde getirir. Bu karışık dönemde Dernek Başkanlığı'nı Edoardo De Nari üstlenmiştir.

İtalya Devletleri'nin birleşmesinin 50. yılı anısına, 1911 yılında Torino Uluslararası Sanayi Sergisi'ne gönderilmek üzere, Società Operaia Italiana di Mutuo Soccorso albümü ve monografisi hazırlanmıştır. Dernek bu sergide bir altın madalya ile ödüllendirilmiştir. Ancak, Trablusgarp Savaşı sergi sırasında başlamıştır ve savaş sebebiyle sergideki Osmanlı Pavyonu sergi bitmeden kapatılmıştır.

Trablusgarp Savaşı'yla birlikte Osmanlı Devleti İstanbul'da yaşayan İtalyan cemaatine ve hatta İtalyan asıllı Levantenlere ülkeyi terketme zorunluluğu getirmiştir. Dernek binası kapatılırken, önemli evrakların tamamı Alman Konsolosluğu ve Wiener Bank'ta yer alan kasada koruma altına alınmıştır. Uşi Antlaşması'nın ardından aktif hale geçen dernek ilk toplantısında savaşta yaralanan Türk askerleri için ek yatak temin etme kararı almıştır.

¹⁸ Società Operaia 40. yılı için yapılmış el çizimi davet programı (konsey üyeleri, başkanlar, onursal ve kurucu üyelerin isimleriyle)

Savaşın sona ermesiyle Osmanlı topraklarına dönmeye başlayan İtalyanlar için İtalyan Devleti'nin verdiği tazminatın sorunsuz dağıtılması görevi de Società Operaia di Istanbul'un görevi olmuştur.

Bu karışık dönemden bir kaç sene sonra çıkan Dünya Savaşı ile İtalya'da düşünce ve miliyetçilik algısı anlamında pek çok değişiklik meydana gelmiştir. Bu dönemde İtalya'da hakim olan faşizm kavramı, dernek üzerinde de etkili olmuştur. Garibaldi taraftarları, Monarşi yandaşları ve faşizm yandaşları aynı çatı altında dernek faaliyetlerine katkıda bulunmuş ve demokratik bir şekilde İtalyan Cemaati'nin menfaatleri doğrultusunda çalışmalarını yürütmüşlerdir. 1915 yılına gelindiğinde ise Türk askeri binaya el koymuş ve dernek olağan toplantılarını İtalyan Konsoloslugu'nda yürütmek zorunda kalmıştır.



Şekil 3.7: Società Operaia di Istanbul'a ait mühür – İtalyan Cemiyet-i Hayriyesi

O dönemki SOMS toplantı tutanaklarında incelenmemiş olsa da “La Rassegna Italiana” 20 haziran 1920 tarihli baskısında İtalyan resmi bayramı kutlamalarından dernek etkinliği olarak bahsetmektedir. Bu makalenin içeriği dernek içi kargaşanın geçtiğine delalet olarak görülebilir. 1919-1920 tarihleri arasında İtalya'da etkin olan Faşist eğilimin Osmanlı topraklarında yaşayan İtalyanları da etkilediği anlaşılmaktadır. Faşist dönem sonrası dernek iyice içine kapanmıştır. Elçilikler ve diğer yabancı kuruluşlar İtalyanların politik yönelimine karşı oldukça mesafeli bir tutum sergilemiştir. Bu tutum dernek içinde de sıkıntılı bir süreci getirmiştir.



Şekil 3.8: Societ  Operaia 50.yıl bayrağı ve Dernek başkanları (SOMS Arşivi)

Siyasi durumlardaki değişikliği Societ  Operaia'nın karşılayış biçimi ve hemen akabinde gerçekleşen telafisi olmayan kopmalar, derneğin bütünlüğünü bozmuştur. Bu dönemde başka İtalyan kurumlar da varlık göstermeye başlamış ve yeni yapılanmalar Societ  Operaia di Istanbul'un gücünü iyice azaltmıştır. 1930'lara gelindiğinde dernek sosyal merkez olma özelliğini iyice kaybetmiş ve bununla birlikte "Casa d'Italia – İtalyan Kültür Merkezi" öne çıkmaya başlamıştır (Pannuti, 2006).

Yasal prosedürlerden ötürü derneğin tapu kaydı 1930 yılına kadar Barbara Dussi isimli şahıs üzerine kayıtlı kalmış; 1930 yılında kendisinin vefatıyla tapu dernek üzerine geçmiştir.

1934 senesinden itibaren yasa gereği ansamble toplantı notları Türkçe olarak yazılmaya başlanmıştır (Pannuti, 2006).

Türkiye dışındaki Societ  Operaia'lar ile İstanbul'daki arasındaki ilişkiler incelenmek istendiğinde ise toplantı arşivleri sayesinde durum takip edilebilmektedir. Societ  Operaia di Istanbul toplantı tutanaklarından 4 Eylül 1864 tarihine ait notlarda Tunus Derneği'nden, 2 Ekim 1864'te Napoli Derneği'nden ve 6 Ekim 1864'te Genova Derneği'nden gelen mektuplardan bahsedilmektedir.



Şekil 3.9: 60. Yıl anısına hazırlana album kapağı

Società Operaia’lar arasındaki ilişkiler ve kardeş derneklere dair kayıtlar Società Operaia di Istanbul’a ait 1906 tarihli “Memoria”da da yer almaktadır. İtalya ve dünyanın başka ülkelerindeki Società’lar ile iletişim ve para alış verişinin söz konusu olduğu bu yayınlardan da anlaşılmaktadır; özellikle Tunus Società Operaia bu konuda öne çıkmaktadır.¹⁹ Bu dokümanlar; hem dönemin Società Operaia’ları ile ilgili bilgi vermesi, hem de dünya üzerindeki belirli derneklerin birbirleriyle ilişki halinde olduğunu göstermesi açısından çok önemlidir.

Società Operaia di Istanbul’un yardım aldığı zamanlar da olmuştur. 1870 Pera yangınında 25.000 kişi evsiz kalıp 2000 kişi hayatını kaybettiğinde, İtalyan Rahibeler Società’nın yardımına koşmuştur. Aynı şekilde 2 sene sonra ise Baltimore Amerika’da olan bir felakete de İstanbul Derneği şifa olmuştur (Pannuti, 2006).

Giuseppe Garibaldi, İtalya birliğinin kurucusu Garibaldi yalnızca yardımlaşma dernekleri için değil, işçiler ve İtalyan halkı için dönemin en önemli figürlerinden biri olmuştur. İtalya ve dünyadaki Società Operaia derneklerinde Garibaldi’nin onursal üye olması her zaman büyük bir prestij ve gurur kaynağı olarak kabul edilmiştir.

¹⁹ SOMS Haziran-Temmuz 1864 Gider Defterleri



Şekil 3.10: Bir davet Fotoğrafı- Tarih Belirsiz

Giuseppe Garibaldi 4 Temmuz 1807 yılında Nice’te (o zamanlar şehir İtalyan’dı ve Sardunya Krallığı’na aitti) orta sınıf bir ailede doğmuştur. Gemilerde 16 yaşından itibaren stajyer olarak çalışmaya başlayan Garibaldi, Nice’ten dönerken 1828 yılında gemide hastalanarak İstanbul’da inmek zorunda kalmış ve neredeyse üç yıl kadar burada kalmıştır. Burada kaldığı süre içerisinde arkadaşlarının çocuklarına matematik, Fransızca ve İtalyanca öğretmiş, özel eğitmenlik yapmıştır (Musardo, 2013).

Garibaldi; 1832’de hala genç bir denizciyken Ciro Menotti’nin Modena Dükü hükmüyle idam emri almasının üzüntüsünü yaşamıştır. Menotti, 1817’den beri Carboneria²⁰ grubu üyesi ve Modena’nın Avusturya’nın boyunduruğundan kurtulmasını savunan bir milliyetçidir. Modena Dükü ilk başta kendisiyle olumlu ilişkiler kurmasına rağmen, Avusturya’nın politik tavrını değiştirmesiyle kendisini idam ettirmiştir. Garibaldi bu olaydan çok etkilenmiş, hatta ilk çocuğunun ismini Menotti Garibaldi koymuştur. Bu olayla birlikte İtalya Politikasında aktif rol oynamaya başlamıştır (Scirocco, 2001).

²⁰ İtalyanın birleşmesini ve bağımsızlığını hedefleyen grup

Garibaldi, Clorinda gemisiyle gezilerine devam ederken İtalyan gemicilerle görüşmelere katılmış, bu sırada Mazzini ile karşılaşmıştır. Bu sayede Genç İtalya, Cumhuriyet, Ulusal bütünlük ve özgürlük kavramlarıyla tanışmıştır.



Şekil 3.24: Giuseppe Garibaldi ve Societá Operaia’da yer alan büstü (SOMS Arşivi)

Garibaldi İstanbul’daki ikameti süresince önemli kişilerle ilişkiler kurmuştur. Societá Operaia’nın kurulmasına da öncülük etmiştir. Kurucu üyeler 2000 lira başlangıç parası toplamış ve Garibaldi’yi başkan olarak atamışlardır. Garibaldi bu onura nail olduktan sonra son derece samimi bir mektup yazarak üyelerle paylaşımda bulunmuştur. Mektubuna “Benim iyi arkadaşlarım” diye başlamıştır. Diğer mektupları da dikkate alındığında bazı üyeleri şahsen de tanıdığı düşünülmektedir. Hatta Marinovich’in detaylı anlatımlarına dayanarak, kurucu üyelerin bir kısmının özellikle derneğin kuruluşu için İstanbul’a gönderildiği sonucuna varmak için oldukça inandırıcı gerekçelerimiz mevcuttur. Bu kurucuların bir kısmı Avrupa’dan gelmiştir ve bir kısmı da Levanten’dir. Societá Operaia di Istanbul kurulduktan sonra ise Garibaldi dört kez ziyarette bulunmuştur (Pannuti, 2006).

Giuseppe Garibaldi 75 yaşında İtalya’da hayatını kaybetmiştir.

3.3.2 Societá Operaia di Istanbul binasının tarihsel gelişimi

Şehirdeki İtalyan varlığı ve Societá Operaia tarihçesi yakın ilişki halindedir. Societá toplumun daha ayrıcalıklı olan kısmını kaldırmak ve desteklemek fikrinden

doğmuş bir yapıdır. Dernek bünyesinde özellikle inşaat sektöründe çalışan işçilerin, mimarların, mühendislerin, yatırımcıların ve şehir dokusunda derin izler bırakmış önde gelen ailelerin yer aldığı bir yapıya sahiptir.

Yapının tarihsel gelişimi hakkında en güvenilir bilgi, Società Operaia'nın kütüphanesinde muhafaza edilen, el yazısı Yönetim Kurulu'na ait toplantı tutanakları ve Ansamble tutanaklarıdır. Bina ile ilgili önemli bilgilerin büyük bir çoğunluğu bu arşivlerin taranması ve İtalyanca'dan Türkçe'ye çevrilmesi sayesinde edinilmiştir. Bu toplantı notlarının bazıları toplantı sekreterinin yazı karakteri deşifre edilemediği için incelenememiştir. Derneğin bugün mevcut olan binasından önce toplantı ve etkinlikler için başka binaları da kullandığı bilinmektedir. 1866 yılında kiralık bir mekânda faaliyet gösteren dernek Oriental Pasajı'nın karşısında yer alan mekânda etkinliğini sürdürmüştür. 25 Haziran 1867'de Minare Sokak no 24-26'daki bina 20 yıl süreyle dernek binası olarak kullanılmıştır (İtalyan Kültür Yayını, 1995). Bu dönemde, toplantı ve etkinlik mekânları belirlenirken İtalya'nın politik duruşunu benimseyen bir tavır sergilenmiştir. Bu tutuma örnek olarak 5 Ocak tarihli toplantı tutanağı incelenebilir; dernek üyelerinden Liberali'nin Rus Büyükelçiliği'nde bir etkinlik düzenlemek üzere yaptığı öneri politik nedenler öne sürülerek reddedilir. 1865 senesine ait toplantı notlarında belirtildiğine göre ise; 29 Ocak'ta Naum Tiyatrosu'nda bir hayır gecesi, 12 Şubat'ta Caffè del Teatro'da Garibaldi'nin isim yortusu için bir balo, 19 Mart'ta Casino Rumeli'de Babalar Günü kutlamaları için yemekli bir davet organize edilmiştir. Derneğin, tezin çalışma konusunu oluşturan Società Operaia Binası'nda faaliyetine başlaması ancak 1885 yılında mümkün olacaktır. Yeni yerleşke yapımı için İtalyan kolonisine referans noktası olan bir bölge seçilmiştir. Daha önceki dernek mekânları da Pera'nın ana omurgasına yakın yerler olarak seçilmiştir, mesela İstiklal Caddesi ile Asmalımescit'in kesiştiği yer olan Rue du Journal (Goslino ve Providenti, 1906).

Yapı; ilk açıldığı 1885 yılından sonra üye sayısının artışına bağlı olarak ihtiyaçlara cevap verememiştir. Değişikliklere ihtiyaç duyulmasına rağmen ekonomik yetersizliklerden dolayı başka bir binaya da geçilememiştir. Genel Kurul'da alınan karar uyarınca yapı 1907-1910 yılları arasında yenilenmiştir. Società Operaia toplantı tutanakları arşivinde yazılı olduğu üzere bu çalışmayı De Nari ve Mongeri'nin ofisi yürütmüştür. Tüm bu belgeler ışığında yapının restitüsyon çalışmaları iki ayrı dönem

olarak ele alınmıştır. Bu çalışma kapsamında binanın 1885 yılı özgün durumu ile 1907-1910 De Nari ve Mongeri'nin gerçekleştirdiği yenileme çalışmaları göz önünde tutularak dönem restitüsyonları oluşturulmuştur. 1910 sonrası dönemi günümüz plan şemasına benzerlikler gösterse de yapı, zaman içerisinde bazı değişikliklere maruz kalmıştır.

4. RÖLÖVE

4.1. Societá Operaia Italiana di Istanbul Binasının Konumu

Societá Operaia di Istanbul binası, İstanbul İli, Beyoğlu İlçesi, Asmalımescit Mahallesi'nde, Deva²¹ ve Perukâr²² Çıkmaazları arasında yer almaktadır. 303 Ada, 40 Parselde konumlanan yapı; kuzeyinde Ermeni Katolik Kilisesi ve Odakule İş Merkezi, doğusunda Dördüncü Sigorta Hanı İş Bankası, güneyinde Ulusal Kanal Binası, batısında ise Passage Petits Champs Binası ve Pera Müzesi ile çevrilidir.



Şekil 4.1: Societá Operaia'nın İstiklal Caddesine göre konumu

Societá Operaia ya da Casa Garibaldi - İtalyan İşçi Cemiyeti binası, Türkçeleştirilmiş hali ile Sosyete Opera Binası olarak da bilinmektedir. Bodrum Kat, Zemin Kat, 1. Kat, 2.Kat, 2.Ara Kat ve Çatı Katından oluşan bir plan şemasına sahiptir. Deva ve Perukâr çıkmaazına cephe vermektedir. Bezemesiz ve sade cephe özelliklerine sahip yapı başka yapılarla bitişik nizamda düzenlenmiştir. Zaman içerisinde belirli onarımlar geçiren yapının bu süreçler sonucunda büyütüldüğü, yeni işlevler verilerek

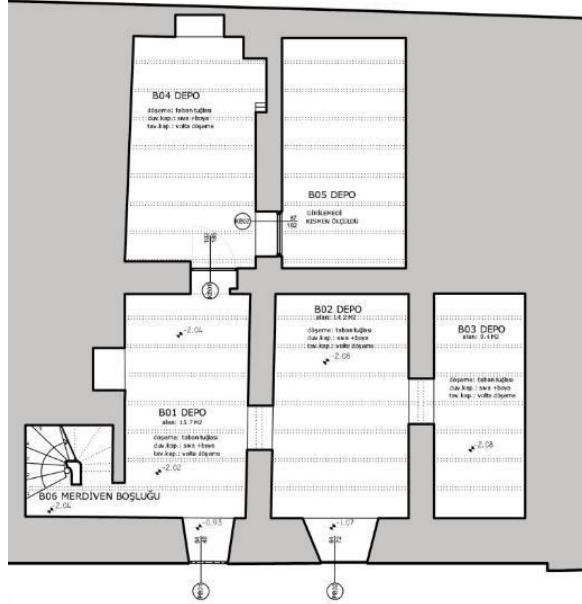
²¹ Eski adıyla Eczacı Çıkmaazı

²² Eski adıyla Latin Çıkmaazı

ilk tasarıma ait plan şemasının değiştirildiği bilinmektedir.

4.2. Plan Özellikleri ve Mekânlar

4.2.1. Bodrum kat planı



Şekil 4.2: Bodrum Kat planı Rölöve Çizimi (Yeteroğlu, 2012)

B01 no'lu mekân

Garibaldi Restoran'ın depo alanı olarak kullanılan B01 No'lu mekân; -2,02 kotunda yer almaktadır. Ancak B06 No'lu merdiven boşluğu kullanılarak bu mekâna ulaşılabilmektedir. Mekân 15,7 m²'lik bir alana sahiptir. Kuzeybatı duvarı olan merdiven boşluğuyla komşu duvar üzerinde 69 cm. derinlik ve 91 cm genişliğinde bir niş yer almaktadır. Nişin yüksekliği 120 cm.'dir. B02 ve B04 No'lu mekânlarla bağlantısı olan oda; güneybatısında yer alan demir parmaklıklı, muhdes alüminyum pencere sayesinde Deva Çıkmazı'na açılmaktadır. B04 No'lu mekâna muhdes demir kapı ile bağlantı sağlanmakta ve B02 No'lu mekâna 96 cm. genişliğinde bir açıklık sayesinde geçilmektedir. 2014 yılı itibariyle halen devam eden restorasyon çalışmaları sırasında duvarlardaki muhdes sıvalar kaldırılmış ve altından dolu tuğla duvar malzemesi ortaya çıkmıştır. Mekânın döşemesinde taban tuğlası, tavanda ise demir putrelli volta döşeme kullanılmıştır. Volta döşemenin taşıyıcı demir profillerinin kalınlıkları 6 cm., aralıkları ise ortalama 55 cm. olarak belirlenmiştir.



Şekil 4.3: B01 No'lu mekân Güneybatı duvarı
(Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.4: Restorasyon çalışması bodrum kat güçlendirme
(Yeteroğlu, 2014)



Şekil 4.5: B01 No'lu mekân (Yeteroğlu, 2011)

B02 no'lu mekân

Garibaldi Restoran'ının depo alanı olarak kullanılan B02 No'lu mekâna kuzeybatı yönünde yer alan B01 No'lu odadan ulaşılmaktadır. İki mekân arasında 0.06 kot farkı bulunmakta ve bu mekân -2,08 kotunda yer almaktadır. Depo alanı 14,2 m²'lik bir alana sahiptir. Deva Çıkmazı'na bakan güneybatı duvarı üzerinde -1,07 m. parapet yüksekliğinde 84x72 cm.'lik bir pencere ile dışarıyla bağlantılıdır. B02 No'lu mekân güneybatısında ise B03 Depo alanıyla bağlantılıdır. B01 No'lu mekânla arasında 96 cm. ve B03 No'lu mekânla arasında 86 cm.'lik bir açıklıkla geçiş sağlanmaktadır. Kapı boşlukları üzerinde ortası beton dolgulu çift I putrelli kirişler yer alır. B01 mekânıyla aynı şekilde tavanda volta döşeme, zeminde taban tuğlası yer almaktadır.



Şekil 4.6: B02 No'lu mekânın volta döşemeleri ve Güneybatı duvarı (Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.7: B02 No'lu mekân Kuzeydoğu duvarı (Yeteroğlu, 2011)

B03 no'lu mekân

Garibaldi Restoran'ının depo alanı olarak kullanılan B03 No'lu mekânın B02 No'lu mekânla bağlantısı haricinde bu kattaki başka hiçbir mekânla bağlantısı bulunmamaktadır. B02 No'lu mekânla aynı kotta bulunmaktadır (-2,08). 9,4 m²'lik alana sahip odanın zemini taban tuğlası ile kaplıdır. Duvarlar özgün tuğla üzerine sıva ve boya ile kaplı, tavan ise demir putrelli volta döşemidir.



Şekil 4.8: B03 No'lu mekân Kuzeydoğu duvarı (Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.9: B03 No'lu mekân Deva Çıkmazı yönü (Yeteroğlu, 2011)

B04 no'lu mekân

Garibaldi Restoran'ının depo alanı olarak kullanılan mekânın güneybatıda yer alan B01 Mekânı ve güneydoğusunda yer alan B05 Depo mekânı ile bağlantılıdır. 13 m²'lik odada 105x47 cm. ebatlarında kapatılmış pencere izleri mevcuttur. Ancak Perukâr Çıkmazı'na açılan bu pencerelerin kapatıldığı düşünülmektedir. Mekân;

Bodrum katta yer alan diğer alanlarla aynı şekilde zeminde taban tuğlası, duvarlarında sıva ve boya ile kaplıdır. Tavan kaplaması olarak araları tuğla ile örülmüş, I demir profil volta döşeme kullanılmıştır.



Şekil 4.10: B04 No’lu mekân Kuzeydoğu duvarı
(Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.11: B04 No’lu mekân Güneybatı yönü
(Yeteroğlu, 2011)

B05 no’lu mekân

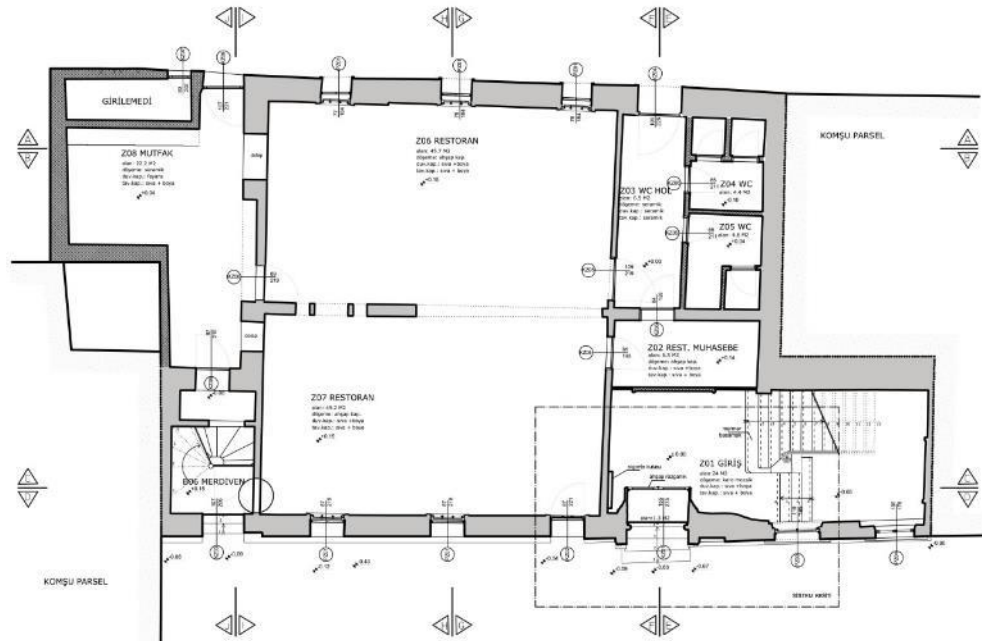
Kilitli olan depo mekânı Garibaldi Restoran’ın kullanımındadır. B04 No’lu mekânla aralarında geçiş bulunan bu alanın döşemesi taban tuğlası, duvarları sıva ve boya, tavanları ise Bodrum Kattaki diğer mekânlar gibi demir putrelli volta döşeme olarak yapılmıştır.

Rölöve çalışmaları kapsamında mekân kısmen ölçülebilmıştır. Mekâna girilememiş fakat demir giriş kapısı arkasından yapılabilen ölçümlerle yetinilmiştir.



Şekil 4.12: B05 No'lu mekân Demir Kapısı
(Yeteroğlu, 2011)

4.2.2. Zemin kat planı



Şekil 4.13: Zemin kat planı tölöve çizimi (Yeteroğlu, 2012)

Z01 no'lu mekân

Giriş Holü işlevine sahip mekâna Deva Çıkmazı üzerinden dört mermer basamakla ulaşılmaktadır. Mekân ile yol arasında 63 cm.'lik bir kot farkı bulunmaktadır. Mekâna geçiş sıvalı kemerli bir giriş kapısı ile sağlanmaktadır. Giriş holüne ulaşabilmek için çift kanatlı demir kapının açıldığı 1,3 m²'lik ahşap rüzgârlığı geçmek gerekmektedir. Rüzgârlık ile Z01 No'lu mekânı birbirinden ayıran yine çift kanatlı ahşap bir kapı bulunmaktadır. Bu kapının genişliği yaklaşık 160 cm.'dir.



Şekil 4.14: Z01 Giriş Kapısı (Yeteoğlu, 2011)

Ana mekân yaklaşık 24 metrekairelik dikdörtgen planlı bir alan olarak tasarlanmıştır ve binanın düşey bağlantısını sağlayan mermer merdivenleri barındırmaktadır. ± 0.00 kotunda yer alan mekândan dört adet mermer basamak ile merdiven altında yer alan volta döşeme tavanlı yaklaşık 20 metrekairelik bir alana ulaşılmaktadır. Hemen hemen yol kotuyla hemzemin olan bu alanın kotu -0,65'tir. Mekânın duvarları sıva ve boyalı, zemini ise 20x20 cm.'lik çini karolarla kaplanmıştır. Tavanda aydınlatmanın bulunduğu kısımda alçı göbekli kabartma yıldız boya ile kaplıdır.

Mermer basamaklar, demir korkuluk ve ahşap küpeşte ile tamamlanan düşey bağlantı elemanları 1. kata erişimi sağlar. 26 cm. genişlikteki bu basamaklar 17 cm.'lik rıht yüksekliğine sahiptir.

Mekânda Deva Çıkmazı'na bakan cephe üzerinde biri 115x185 cm. boyutlarında ahşap giyotin, diğeri ise ahşap çift kanatlı 100x178 cm. boyutlarında iki adet pencere doğraması yer almaktadır.



Şekil 4.15: Z01 Giriş Holü Genel Görünüm (Yeteoğlu, 2011)



Şekil 4.16: Z01 Giriş Holü, Merdiven ve Merdiven Altı (Yeteoğlu, 2011)

Z01 No'lu alanın giriş ve merdivenler hariç başka bölümlerle bir bağlantısı bulunmamasıyla birlikte, tavadaki bezemeler izlendiğinde motiflerin devamlılığının bölündüğü görülebilmektedir. Giriş duvarını karşılayacak şekilde örülen duvarda, büyük bir ayna ile derinlik arttırılmaya çalışılmıştır. Bu mekânın yanında yer alan ve Restoran Muhasebesi olarak adlandırılan alanın sonradan oluşturulduğu ve özgün olmadığı düşünülmektedir.



Şekil 4.17: Z01 No'lu mekân ayna ve tavan bezemesi (Yeteroğlu, 2011)

Z02 No'lu mekân

Restoranın muhasebe bölümü ve vestiyer olarak kullanılan mekân Z01 No'lu giriş mekânının bir bölücü ile ayrılmasıyla oluşturulmuş 6,5 m²'lik bir alandır. Restoran ile arasında bağlantı bulunmakta ve buradan bay-bayan tuvaletlere erişilen hole yönelmektedir. 276 cm yüksekliğe sahip mekânda döşeme pvc esaslı kaplama, duvarlar ile tavan sıva ve boya kaplıdır. Mekânın zemin kotu +0.14'tür.



Şekil 4.18: Z02 No'lu mekânın Genel Görünümü (Yeteroğlu, 2011)

Z03 No'lu mekân

Tuvalet holü işlevindeki mekân +0.03 kotundaki Perukâr Çıkmazı'na bir kapı ile açılmaktadır. Dikdörtgen bir hol niteliğindeki mekânda, bay ve bayan tuvalet girişi vardır. Z06 No'lu restoranın ana mekânı ve Z02 No'lu Restoran Muhasebe ile de bağlantılıdır. Bu bağlantılar sırasıyla 109x219 cm. ve 84x193 cm.'lik kapılar vasıtasıyla sağlanmaktadır. Z03 No'lu mekânın tavan, duvar ve zemini seramik kaplama ile döşenmiştir.



Şekil 4.19: Z03 No'lu Tuvalet Holü (Yeteroğlu, 2011)

Z04 No'lu mekân

Mekân Bayan Tuvaleti olarak Restoran kullanımına hizmet etmektedir. 4,4 m²'lik bir alana sahiptir. İki adet tuvalet kabini ve bir adet hol bulunmaktadır. Mekânda döşeme ve duvarlar seramik, tavansa alçı sıva ile kaplıdır. +0,10 kotunda yer alan tuvalete Z03 No'lu mekândan erişilmektedir.

Z05 No'lu mekân

Mekân Bay Tuvaleti olarak Restoran kullanımına hizmet etmektedir. +0,04 kotunda yer alan mekân, 4,6 m²'lik bir alana sahiptir. İki adet tuvalet kabini ve bir adet hol bulunmaktadır. Mekânda döşeme ve duvarlar seramik, tavan alçı sıva ile kaplıdır.



Şekil 4.20: Z04 ve Z05 Nolu Tuvalet Mekânları (Yeteroğlu, 2011)

Z06 No'lu mekân

Restoran olarak kullanılan ve +0,15 kotunda yer alan mekân 45,7 m²'lik alana sahiptir. Dörtgen planlı alan, Z03 No'lu Tuvalet mekânı ve Z08 No'lu Mutfak mekânı arasında konumlanmıştır. Z07 No'lu mekân ile arasında yer alan bölücü kolon dizisi sayesinde ikiye ayrılmış görünümündedir.

Kuzeydoğu duvarı üzerinde Perukâr Çıkmazı'na açılan üç adet giyotin pencere bulunmaktadır. Ahşap doğramalı pencerelerde kepenkler bulunmakta ve ortalama 77x184 cm. boyutlarında birbirleriyle eşdeğer görünümündedir.

Mekânın zaman içerisinde işlev değiştirerek restoran ve bar olarak kullanılmaya başlamış olması nedeniyle zemin, tavan kaplamaları gibi elemanlar özgün niteliğini yitirmişlerdir. Zemin kaplaması olarak 10 cm. genişliğinde ahşap kaplama, tavan kaplaması olarak ise alçı levhalardan asma tavan kullanılmıştır. Tavanda ayrıca ahşap kafesler mevcuttur.

Z07 No'lu mekân

45,2 m²'lik alana sahip mekân Z06 isimli alanın güneybatısında yer almaktadır. Z02 No'lu Restoran Muhasebesi olarak kullanılan ve özgün plan şemasına ait olmadığı belli olan mekân ile arasında 81x193 cm. boyutlarında bir kapı geçişi sağlamaktadır.



Şekil 4.21: Z06 Nolu Mekânın Genel Görünümü
(Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.22: Z07 No'lu mekânın Genel Görünümü
(Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.23: Z07 No'lu mekânın Genel Görünümü

Yine fonksiyon değişikliğinden kaynaklanan eklentiler göze çarpmaktadır. Mekânın güneybatı duvarında Deva ıkmaızı'na bakan iki adet 87x216 cm. boyutlarında ahşap giyotin pencere bulunmaktadır. Aynı sırada yer alan kapının, boyutları incelendiğinde, pencereden dönüştürüldüğü düşünülmektedir. Restoran olarak kullanılan mekânın işlevinden dolayı sokağa açılması amacıyla bu değişikliğin yapıldığı tahmin edilmektedir.

Bu mekânda da, arasında doğrudan bağlantı olan Z06 No'da olduğu gibi, zemin ve tavan kaplamaları gibi elemanlar özgün niteliğini yitirmişlerdir. Zemin kaplaması olarak 10 cm. genişliğinde ahşap kaplama, tavan kaplaması olarak ise al levhadan asma tavan kullanılmıştır. Tavanda ahşap kafesler kullanılan bu mekân bar olarak kullanılmaktadır.

Z08 No'lu mekân

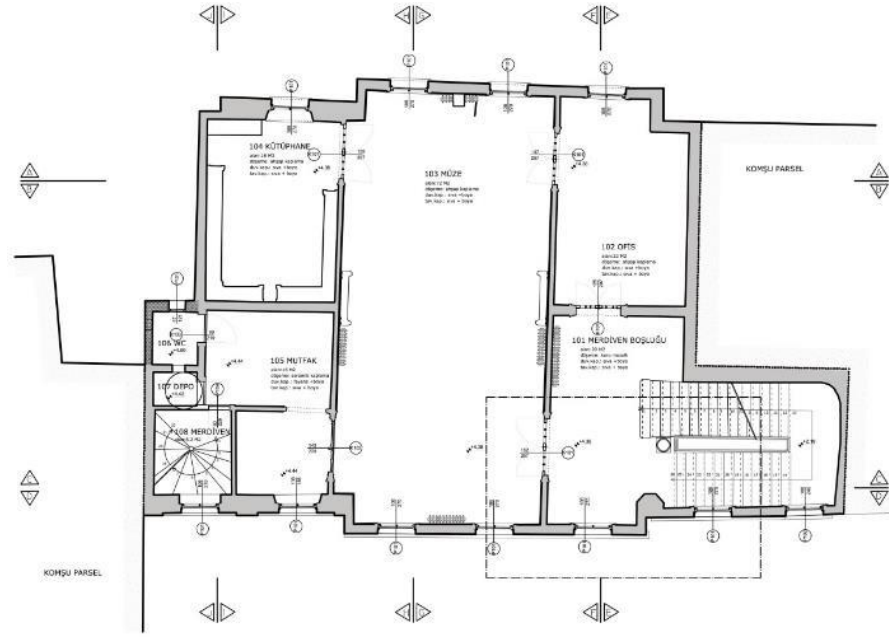
Restoran işlevi verilen yapıya batı bölümünden tek katlı olarak eklenmiş bu alan mutfak olarak kullanılmaktadır. +0,04 kotuna yerleştirilmiş olan Mutfak, 22,2 m²'lik ince uzun bir alana sahiptir.

Tamamen muhdes özellikte olan bu bölümün zemini ve duvarları seramik karo ile kaplıdır. Tavanlar sıva üzeri boyalıdır. Mutfak alanına erişim Perukâr ıkmaızı'ndan, 107x221 cm. boyutlarında demir bir kapı ile sağlanmışır. Z06 Mekânı ile bağlantılı alana, aynı zamanda Bodrumdan itibaren düşey bağlantıyı sağlayan B06 No'lu Merdiven boşluğundan ulaşılabilmektedir. Zemin kattaki Depo alanlarına da bu kapı ve merdiven kullanılarak ulaşılmaktadır. Mekânın çatısı ondüle çatı örtüsü ile kaplıdır.



şekil 4.24: Z08 No'lu Mutfak olarak kullanılan mekân (Yeteroğlu, 2011)

4.2.3. 1. kat planı



Şekil 4.25: 1. Kat planı Rölöve Çizimi (Yeteroğlu, 2012)

101 no'lu mekân

Merdiven Boşluğu işlevindeki 20 m²'lik 101 No'lu mekân binada düşey bağlantıyı sağlayan ana merdivenlerin, 102 No'lu Ofis Mekânı'nın ve 103 No'lu Müze Mekânı'nın açıldığı alandır. Dikdörtgen bir plana sahip olan mekân +4,38 kotunda yer alır ve 421 cm. kat yüksekliğine sahiptir.



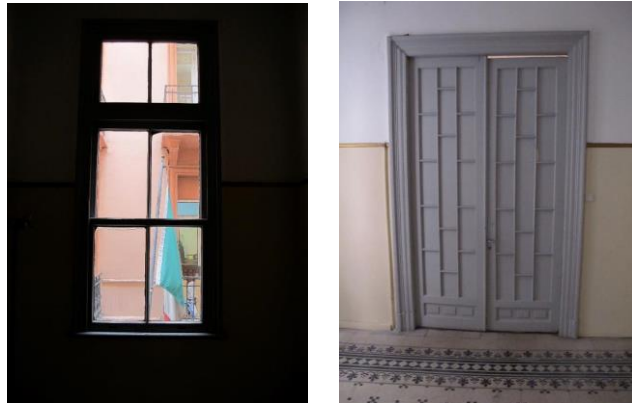
Şekil 4.26: 101 No'lu mekân Genel Görünümü (Yeteroğlu, 2011)

Merdiven sahanlığında zemin kaplaması olarak 20x20 cm.'lik çini karo mozaik kullanılmıştır. Sahanlığa 26 adet, her biri 26 cm. genişliğinde klasik profil mermer basamak ile ulaşılabilir. 17 cm. riht yüksekliğine sahip merdivenin demir korkuluğu ve ahşap küpeşesi bulunmaktadır.



Şekil 4.27: 101 No'lu mekân Küpeşte ve Döşeme Detayı (Yeteroğlu, 2011)

Merdiven boşluğunun kuzeydoğusundaki 128x297 cm. boyutlarındaki kapıdan 102 No'lu Ofis mekânına, kuzeybatısındaki 162x297 cm boyutlarındaki kapıdan 103 No'lu Müze mekânına geçilmektedir. Çift kanatlı ahşap doğramalı kapılar birbirlerine benzer özellikler taşımaktadır. Deva Çıkmazı'na bakan 106x270 cm. boyutlarında ahşap giyotin pencere bulunmaktadır. Mekânda özgün döküm radyatör bulunmaktadır. Duvarlar sıvalı, tavanlar ise sıva üzerine alçı süslemelidir. Alçı süslemeler üzeri yaldızlı boyanmıştır. Sahanlığın bulunduğu mekânda duvarların tavanla birleştiği noktada fiyonk ve yaprak motifli alçı bezemeler de tavanla aynı şekilde yaldız boyalıdır.



Şekil 4.28: 101 No'lu mekân Giyotin Pencere ve Kapı Detayı



Şekil 4.29: 102 No’lu mekâna açılan çift kanatlı ahşap kapı ve merdiven (Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.30: 101 No’lu mekân tavanı (Yeteroğlu, 2011)

102 no’lu mekân

Ofis olarak kullanılan odada Konsey/Kurul toplantıları yapılmaktadır. Bu mekândaki camlı vitrinlerde ise Garibaldi ve Manzini’den derneğe gelmiş kıymetli mektuplar, fotoğraflar vs. muhafaza edilmektedir. +4,38 kotunda yer alan mekân yaklaşık 22 m²’lik bir alana sahiptir. Tavan yüksekliği 420 cm.’dir. 102 No’lu mekâna 101 No’lu merdiven boşluğundan ve 103 No’lu Müze bölümünden geçiş sağlanabilmektedir. İki mekândan da geçiş elemanı olarak çift kapılı ve ahşap tablalı kapı kullanılmıştır. Özgün olduğu düşünülen kapılardan müze mekânından geçişi sağlayan 147x297 cm. ve merdiven boşluğundan geçişi sağlayan 128x297 cm. boyutlarındadır. Tablalar arasında cam bulunan kapılar gri/yeşil yağlıboyayla tamamen boyanmıştır. Odanın Perukâr Çıkmazı’na açılan kuzeydoğu duvarı üzerinde bir adet ahşap giyotin pencere bulunmaktadır. Bu pencerenin boyutları 106x270 cm.’dir.

Mekânın zemini geçmeli balıksırtı ahşap parke, tavan ve duvarlar ise sıva ve boya ile kaplıdır. Duvar ana malzemesi görülmemekle birlikte merdiven holü ile mekân arasındaki duvar kalınlığı 30 cm. iken ana müze mekânı ile bu odayı ayıran duvarlar yalnızca 15 cm. kalınlıktadır.



Şekil 4.31: 102 No’lu mekân (Yeteroğlu, 2011)

103 no’lu mekân

Müze olarak kullanılan alan 1. katın en büyük mekânını oluşturan salon plan şemasının merkezine yerleştirilmiştir. 72 m²’lik alana sahip olan ve +4,38 kotunda yer alan dikdörtgen planlı Müze alanına Merdiven boşluğu, Ofis, Kütüphane ve Mutfak bölümlerinin hepsinden geçiş sağlanabilmektedir. Bu mekânlara geçiş sağlayan dört kapı birbirlerine simetrik olacak şekilde yerleştirilmiştir.



Şekil 4.32: 103 No’lu Müze Mekânı genel görünüm (Yeteroğlu, 2011)

Kuzeydoğu ve güneybatı duvarlarında yer alan ikişer pencereden hem Deva hem de Perukâr Çıkmazı görülmektedir. Mekânın duvarları ahşap lambri kaplıdır, lambrilerin üzerinde kalan alan tavana kadar alçı bezeme ile kaplanmıştır. Güneydoğu ve kuzeybatı duvarlarının ortasında simetrik biçimde birer ahşap konsol ve ayna yer almaktadır. Kapı ve aynalar üzerinde gırlant motifli süslemeler yer almaktadır. Tavan, alçıpan asma tavan malzemesiyle kapatılmıştır, dolayısıyla özgün tavan gözlenememiştir.

Döşeme birbirine geçmeli balıksırtı ahşap parke kaplıdır. 103 No’lu mekânda özgün olup olmadığı tespit edilemeyen dört adet döküm radyatör yer almaktadır.

Salonun dört köşesinde ise Giuseppe Garibaldi, Giuseppe Manzini, Kral Vittorio Emanuele II ve Dante Alighieri’nin mermer büstleri bulunmaktadır.



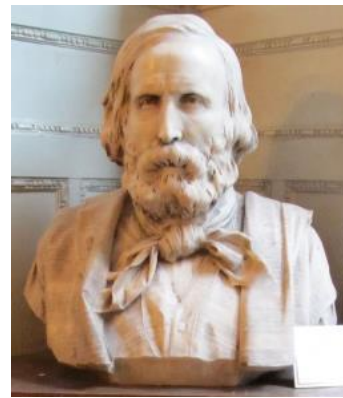
Şekil 4.33: 103 No’lu Müze Mekânı genel görünüm (Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.34: 103 No’lu Müze Mekânı genel görünüm (Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.35: 103 No'lu Müze giriş kapısı ve kütüphane kapısı (Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.36: 103 No'lu mekânda yer alan heykeller (Yeteroğlu, 2011)

104 no'lu mekân

Kütüphane olarak kullanılan mekân dikdörtgen planlıdır. +4,38 kotundaki 18 m²'lik alanın Kuzeydoğu duvarında 106x270 cm. büyüklüğünde yer alan ahşap giyotin pencere Perukâr Çıkmazı'na bakmaktadır. Zemin kaplaması balıksırtı ahşap parkedir. 103 No'lu Müze mekânı ile arasında 155x297 cm boyutlarında ahşap tablalı, çift kanatlı kapı yer almaktadır. Mekânda Perukâr Çıkmazı'na bakan duvar haricinde tüm duvarlarda özgün ahşap kitaplıklar yer almaktadır. Tavana dek uzanan camlı dolaplarda kitaplar saklanmaktadır. Duvarlar ve tavan sıva üzeri boyalıdır. Sıvalı

tavan üzerinde alçı süslemeler bulunmaktadır. Alçı süslemeler yıldız boya ile kaplıdır.



Şekil 4.37: 104 No'lu mekân genel görünüm (Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.38: 104 No'lu mekân genel görünüm (Yeteroğlu, 2011)

105 no'lu mekân

Mutfak mekânı yaklaşık 16 m²'dir. Birbirine bağlı iki dörtgen alan olarak plan şemasında yer alan Mutfak +4,44 kotunda yer alır. İşlev değişikliğinden dolayı bu katta özgün yapısını en çok yitirmiş olan alanlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Güneybatısında yer alan geçiş mekânında yer alan kapı ile 103 No'lu Müzeye bağlantılıdır. Kuzeybatı yönünde mutfağa açılan 80x219 cm. boyutlarında bir kapı ile bağlanan bir tuvalet bulunmaktadır.



Şekil 4.39: 105 No'lu mekân (Yeteroğlu, 2011)

Zemin kaplaması olarak seramik kaplama, duvarlarda fayans kullanılmıştır. Tavanda yıldız boyalı alçı kabartmalı motifler yer almaktadır.



Şekil 4.40: 105 No'lu mekân (Yeteroğlu, 2011)

106 no'lu mekân

Tuvalet işlevi olan +4,60 kotundaki mekân yaklaşık 2 m²'lik bir alana sahiptir. Mutfak ile bağlantılıdır. Ahşap tablalı bir kapı ile mekâna erişilmektedir. Tek kanatlı bir pencereye sahiptir. Döşeme seramik kaplama, duvarlar seramik kaplama ve sıva üzeri boya, tavan ahşap kaplamadır.



Şekil 4.41: 106 No'lu mekân (Yeteroğlu, 2011)

107 no'lu mekân

371 cm. yüksekliğe sahip olan bu küçük mekân +4,42 kotundadır ve depo olarak kullanılmaktadır. Depoya, 105 No'lu Mutfak mekânından 67x219 cm boyutlarındaki kapıdan geçerek ulaşılmaktadır. Kuzeydoğu duvarında yer alan boşluğun; mevcut durumda 106 tuvalet mekânı ile arasında geçiş sağlamakla birlikte aslında özgün plan şemasında tuvalet mekânı eklenmeden önce Perukâr Çıkmağı'na bakan bir pencere olduğu anlaşılabilmektedir. Zemini seramik kaplama olan mekânın tavanı ve duvarları sıva üzeri boyadır. 1,2 m² taban alanına sahiptir.

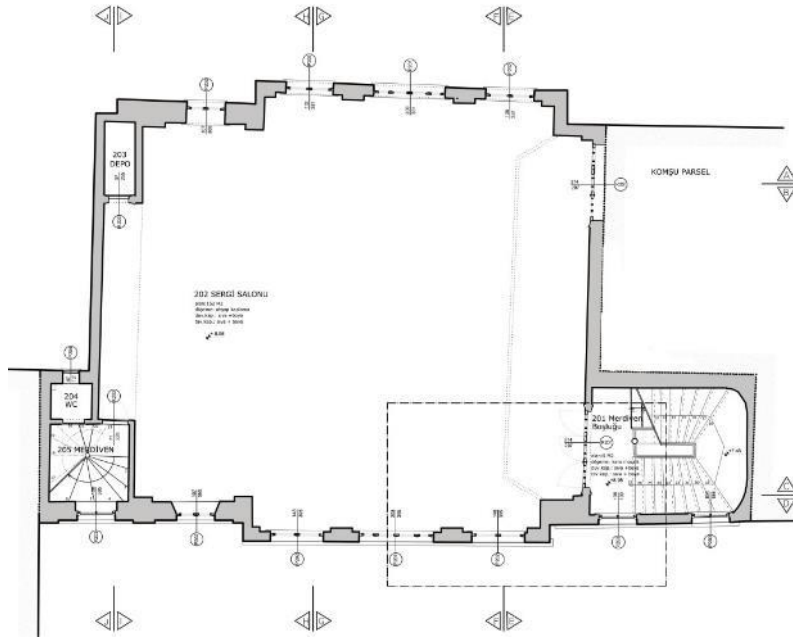
108 no'lu mekân

Bina içerisinde düşey bağlantıyı sağlayan metal döner merdivenin bulunduğu alan yaklaşık 5,2 m²'lik bir boşluktur. Döner merdiven bodrum kattan en üst kattaki ofis odalarına kadar her kata ulaşmaktadır. Kat aralarında tuvalet kabinleri yer almaktadır. 105 No'lu Mutfak ile 108 No'lu mekân arasında bir kapı ile geçiş sağlanmıştır. Güneybatı duvarında Deva Çıkmağı'na bakan 106x270 cm.'lik ahşap giyotin pencere yer almaktadır.



Şekil 4.42: 108 No'lu Demir merdiven girişi
(Yeteroğlu, 2011)

4.2.4. 2. kat planı



Şekil 4.43: 2. Kat planı Rölöve Çizimi (Yeteroğlu, 2012)

201 no'lu mekân

201 No'lu Merdiven Boşluğuna 1. katta yer alan 101 Merdiven Boşluğundan 27 adet mermer basamak ile ulaşılmaktadır. 5 m² alana sahip olan mekânın kuzeybatısındaki

214x297 cm. boyutlarındaki kapıdan 202 Sergi Salonu'na geçilmektedir. Güneybatı duvarında yer alan iki pencere Deva Çıkmazı'na bakmaktadır. Mekânın zemininde karo mozaik kaplama bulunmaktadır. Duvarları ve tavanı sıva üzeri boyadır.



Şekil 4.44: 201 No'lu Merdiven Holü (Yeteroğlu, 2011)

202 no'lu mekân

Sergi Salonu olarak kullanılan ve +8,95 kotunda yer alan 152 m²'lik alan hemen hemen kare plan şemasına sahiptir. 201 No'lu Merdivenden ahşap tablalı 214x297 cm.'lik kapıdan geçilerek ulaşılır. Aynı boyutlarda kör bir kapı görsel açıdan güneydoğu duvarında bu kapıya simetrik olarak yerleştirilmiştir. 652 cm.'lik kat yüksekliğine sahip geniş mekâna asma katta yer alan balkon açılmaktadır.

Mekânın Deva ile Perükâr Çıkmazı'na bakan cepheleri üzerinde yer alan dörder pencere birbirlerine simetriktir. Bu pencereler ahşap çift kanatlı olarak düzenlenmişlerdir. Bu pencerelerden çıkmada yer alan üç pencereden ortadaki 208x395 cm. iki yanında yerleştirilmiş olanlar 148x395 cm. boyutlarındadır. 205 No'lu merdivenin yanında yer alan pencere ile karşı simetriğinde yerleştirilmiş pencereler 107x395 cm. boyutlarına sahiptir. Sergi Salonu ana girişinin karşısında yer alan güneybatı duvarı üzerinde sepet kuplu bir kemere sahip sahne bulunur. Sahnenin üzerinde ahşap harflerle “Chi ama la patria la onori con le opere” yazısı yer almaktadır.



Şekil 4.45: 202 No'lu Sergi Salonu (Yeteroğlu, 2012)



Şekil 4.46: 202 No'lu Sergi Salonu (Yeteroğlu, 2012)



Şekil 4.47: 202 No'lu Sergi Salonu (Yeteroğlu, 2012)

Tavan kiriş ve alçı ile kasetlere bölünmüştür ve kasetler arasında kalan kare alanlarda bezemeler yer almaktadır. Kabartma bezemeler dış duvarlarda pencere kenarlarında da bulunmaktadır. Zeminde balıksırtı ahşap parke yer almaktadır.



Şekil 4.48: 201 No'lu mekân Sağır Kapı ve Tavan (Yeteroğlu, 2014)



Şekil 4.49: 2014 yılı Societá Operaia restorasyon çalışmaları (Yeteroğlu, 2014)

203 no'lu mekân

202 No'lu Sergi Salonundaki sahne bölümünün kuzeydoğusunda 55x255 cm.'lik ahşap bir kapıyla geçiş sağlanan küçük bir depo alanıdır. Penceresiz, 1,70 m²'lik bir alana sahip, zemini ahşap kaplamalı, duvar ve tavanları ise sıva üzeri boyalı bir odadır.



Şekil 4.50: 203 No’lu Depo (Yeteroğlu, 2011)

204 no’lu mekân

Sahneye açılan 205 No’lu merdiven boşluğunun kuzeydoğusunda yer alan 1,14 m²’lik küçük bir Tuvalet vardır. Merdiven alanına 61x210 cm. boyutlarında muhdes pvc bir kapıyla açılır. Zemin ve duvarları muhdes seramik kaplama, tavanı sıva ve boyalıdır.



Şekil 4.51: 204 No’lu Tuvalet (Yeteroğlu, 2011)

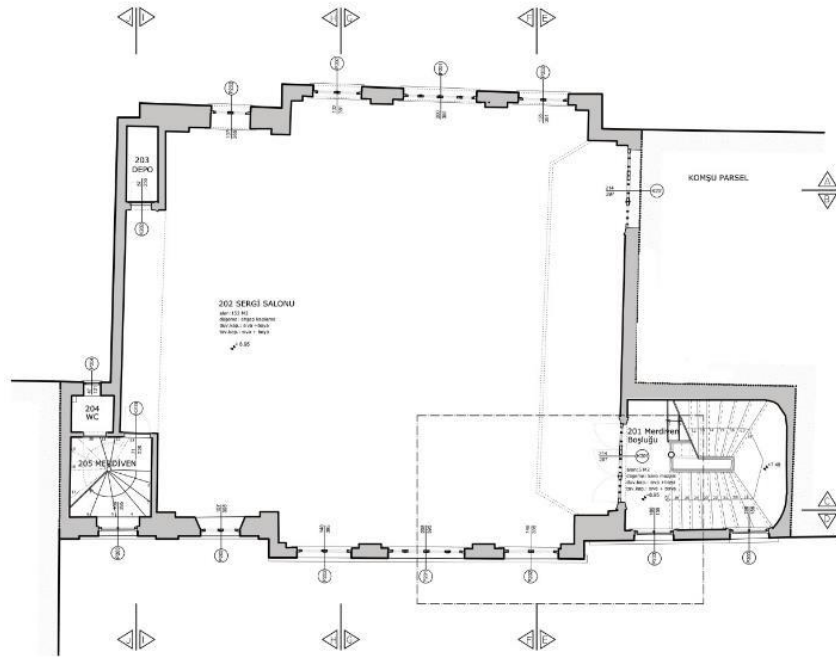
205 no’lu mekân

108 No’lu merdiven alanının devamı olan demir konstrüksiyonun yer aldığı mekândır. 71x226 cm. boyutlarında ahşap bir kapı sayesinde sahne alanının yer aldığı 202 No’lu salona açılmaktadır. Duvarları sıvalı, döner merdivenin yer aldığı kare planlı bir alandır.



Şekil 4.52: 205 No’lu demir merdiven (Yeteroğlu, 2011)

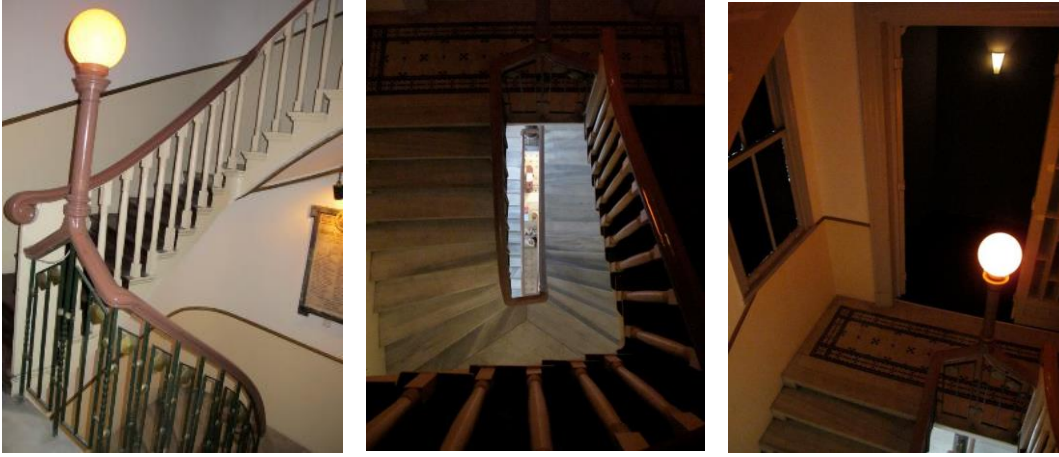
4.2.5. 2. ara kat planı



Şekil 4.53: 2. Ara Kat planı Rölöve Çizimi (Yeteroğlu, 2012)

2A01 no’lu mekân

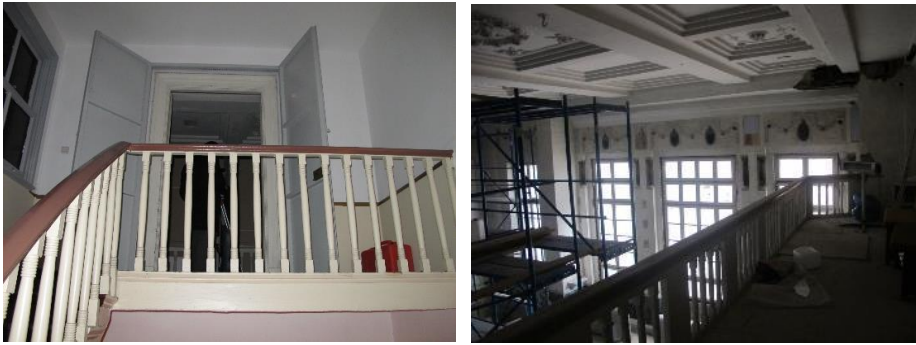
Yaklaşık 5 m² alana sahip 201 No’lu Merdiven mekânıyla düşey bağlantılı, Deva Çıkmazı’na bakan iki adet ahşap pencereye sahip merdivenler önündeki holden ahşap bir kapı ile balkona açılmaktadır. Merdiven malzemesi bu katta mermer değil ahşaptır. Korkuluk ve küpeştesi de ahşap olan merdivenin başında karpuz şeklinde bir aydınlatma elemanı vardır.



Şekil 4.54: 2A01 No'lu ahşap merdiven (Yeteroğlu, 2011)

2A02 no'lu mekân

Sahne alanını gören Balkon yaklaşık olarak 21 m²'lik bir alana sahiptir ve +12,80 kotunda yer alır. Mekâna Deva Çıkmazı'na bakan Merdiven boşluğundan açılan, 198x219 cm. boyutlarında bir metal kapıdan geçilmektedir. Zeminde ahşap üzeri halı kaplama, tavan ve duvarlarda sıva ve boya mevcuttur. Girişin sağlandığı güneydoğu duvarı üzerinde gırlant ve madalyon sırası yer almaktadır. Korkuluk ve küpeştelere ahşaptandır. Duvarın tavan ile birleştiği noktada profilli alçı silme yer almaktadır.



Şekil 4.55: 2A02 No'lu mekâna Giriş (Yeteroğlu, 2011) 2A02 No'lu mekân (Yeteroğlu, 2014)

2A03 no'lu mekân

205 No'lu Merdiven holünden Pvc kapı ile geçilen mekân 1,14 m²'lik bir tuvalettir. Döşemesi ve duvarları seramik kaplama, tavan sıva üzeri boyadır. Mekânın kuzeydoğu duvarı üzerinde Perukâr Çıkmazı'na açılan bir adet pvc doğramalı pencere bulunur.

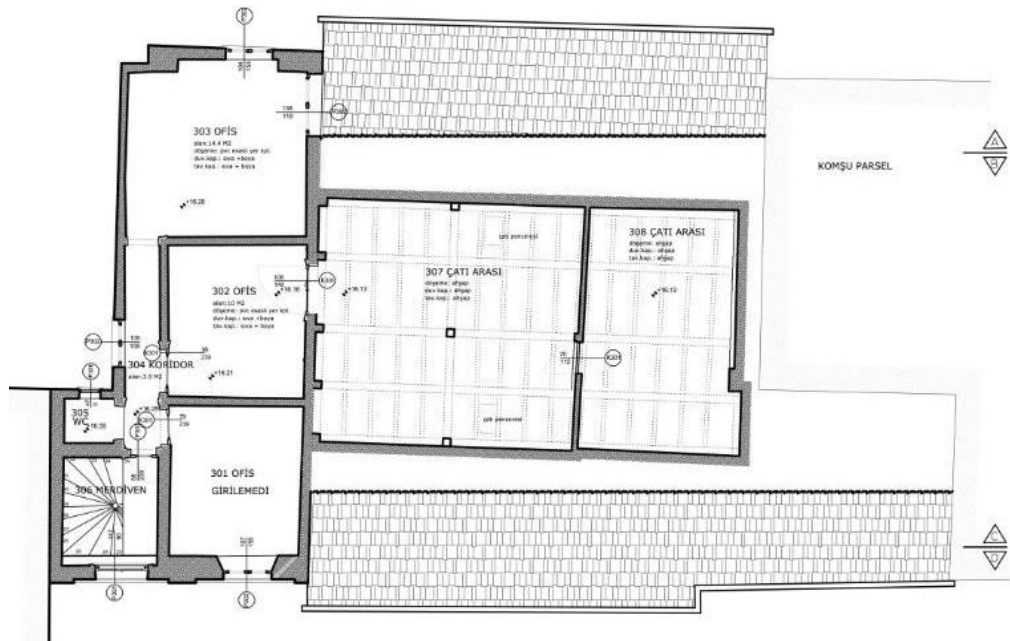


Şekil 4.56: 2A03 No'lu mekânın Merdiven ile ilişkisi (Yeteroğlu, 2011)

4.2.6. Çatı kat planı

301 no'lu mekân

Ofis katında yer alan bu mekâna girilememiştir. Arşiv olarak kullanıldığı bilinmektedir.



Şekil 4.57: 3. Kat planı Rölöve Çizimi (Yeteroğlu, 2012)

302 no'lu mekân

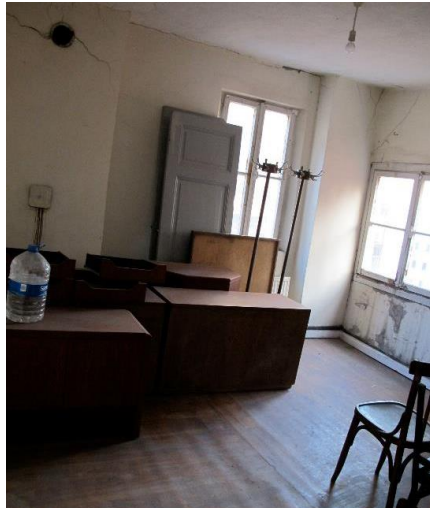
Ofis ve arşiv mekânı olarak kullanılan oda +16,21 kotunda yer almaktadır. 10 m² büyüklüğündedir Kuzeybatı duvarında bulunan 96x239 cm. boyutlarındaki kapı ile 304 No'lu Koridordan bu alana ulaşılmaktadır. Mekânın güneydoğu duvarındaki 108x146 cm. boyutlarındaki kapı ise 307 Çatı Arası'na geçişi sağlamaktadır. Çatı arasına giriş kapısı üzerinde iki yanda birer adet pencere bulunmaktadır. Zemin Pvc esaslı yer kaplaması, duvar ve tavanlar ise sıva üzeri boya ile kaplıdır.



Şekil 4.58: 302 No'lu Oda (Yeteroğlu, 2011)

303 no'lu mekân

304 No'lu koridorun sonunda konumlanan ofis mekânı +16,20 kotunda yer alır ve 14,4 m²'lik bir alana sahiptir. Kuzeydoğu ve güneydoğu duvarları üzerinde sırasıyla 104x153 cm. ve 138x119 cm. boyutlarında birer adet ahşap pencere yer almaktadır. Mekânın zemini pvc esaslı yer kaplaması, duvar ve tavanlar ise sıva ve boyalıdır.



Şekil 4.59: 303 No'lu Oda Genel Görünüm (Yeteroğlu, 2012)

304 no'lu mekân

77x450 cm. boyutlarındaki koridor alanına ofisler, tuvalet ve merdivenden ulaşılmaktadır. +16,25 kotunda yer alan koridorun duvarları ve tavanı sıva ile, zemini pvc esaslı malzemeyle kaplıdır. Kuzeybatı duvarında 105x109 cm.'lik ahşap pencere vardır.



Şekil 4.60: 304 No'lu Koridor ve Odalarla bağlantısını gösteren kapılar (Yeteroğlu, 2011)

305 no'lu mekân

Tuvalet olarak kullanılan +16,35 kotundaki mekânın koridor ile bağlantısını sağlayan kapı günümüzde mevcut değildir. Kuzeydoğu duvarında Perukâr Çıkmazı'na bakan bir pencere yer almaktadır. Zemin ve duvarları seramik, tavanı sıva üzeri boyadır.



Şekil 4.61: 305 No'lu tuvalet alanı (Yeteroğlu, 2011)

306 no'lu mekân

205 No'lu merdiven mekânı ile düşey bağlantılı merdiven alanı bu kattaki koridora açılarak Çatı Alanındaki mekânlara ulaşımı sağlamaktadır.



Şekil 4.62: 306 No'lu metal merdiven ve bu alanda yer alan pencere (Yeteroğlu, 2011)

307 no'lu mekân

Çatı arasına 302 No'lu Ofis alanından açılan 146 cm yüksekliğindeki ahşap kapı ile erişilebilmektedir. 579x538 cm. boyutlarında, yaklaşık kare planlı alan +16,13 kotundadır. Döşeme üzerinden mahya aşığına kadar 222 cm. yüksekliğe sahip alanda duvarlar bağdadi, döşemeler ise ahşaptır. Çatı arasının Güneybatı ve Kuzeydoğu yönlerinde birer adet çatı penceresi mevcuttur.



Şekil 4.63: 307 No'lu Çatı arası genel görünümü (Yeteroğlu, 2011)

308 no'lu mekân

İkinci kademedeki çatı arası +16.13 kotunda bulunan bir oda ile 307 No'lu mekânın hemen yanında yer almaktadır. Dikdörtgen planlı alan, 308 No'lu alandan 11 cm. kalınlığında duvar ile ayrılmaktadır. Bu duvar aynı zamanda Güneybatı ve Kuzeydoğu yönlerinde yer alan bacaların baca duvarıdır.



Şekil 4.64: 308 No'lu Çatı Arası Oda (Yeteroğlu, 2011)

4.3. Cephe Özellikleri

4.3.1 Güneybatı cephesi

Cephe özellikleri olarak sade bir niteliğe sahip binada zemin katın üst hizasından itibaren küçük bir çıkma bulunmaktadır. 857 cm. genişliğindeki bu çıkma, iki kat boyunca devam etmektedir. Üzerinde üç adet pencere yer almaktadır. Cephe boyunca orta kısımdaki üçlü açıklık, yan parçalardaki ikili açıklık düzeni tüm cephe boyunca devam etmektedir. Çıkma da yer alan doğramalar ahşap giyotin pencere şeklinde, 1. katta yaklaşık 107x280 cm. boyutlarındadır. 2. katta pencere özellikleri farklıdır, ahşap çift kanatlı pencereler 1. kattakilere oranla büyük boyutlardadır.

Cephede yatayda 1. kat ve 2. kat hizasında profilli kat silmeleri mevcuttur ve cephe çatı altında bir saçak silmesi ile sonlanmaktadır. Zemin katta yer alan pencere doğramaları ahşap panjurlarla hareketlendirilmiştir. Girişte çift kanatlı demir kapı üzeri kemerlidir ve etrafında sıvalı taş kemerli bir söve yer almaktadır. Zemin ve 1. katı birbirinden ayıran profilli taş silme aynı zamanda cumba altını belirler. Bu hiza altında ahşap kaplamalı yaklaşık 19x77 cm. boyutlarında taş payandalar yer almaktadır. Marsilya kiremit kaplı çatının güneybatı cephesi üzerinde iki adet çatı

penceresi bulunmaktadır. 1. ve 2. katlarda pencere denizlikleri cephe boyunca devam eder. Bu düzen çıkmanın sağında yer alan pencerelerin hizalarındaki farklılıklar nedeniyle muhafaza edilememiştir.



Şekil 4.65: Güneybatı Cephesi Rölöve Çizimi (Yeteroğlu, 2012)

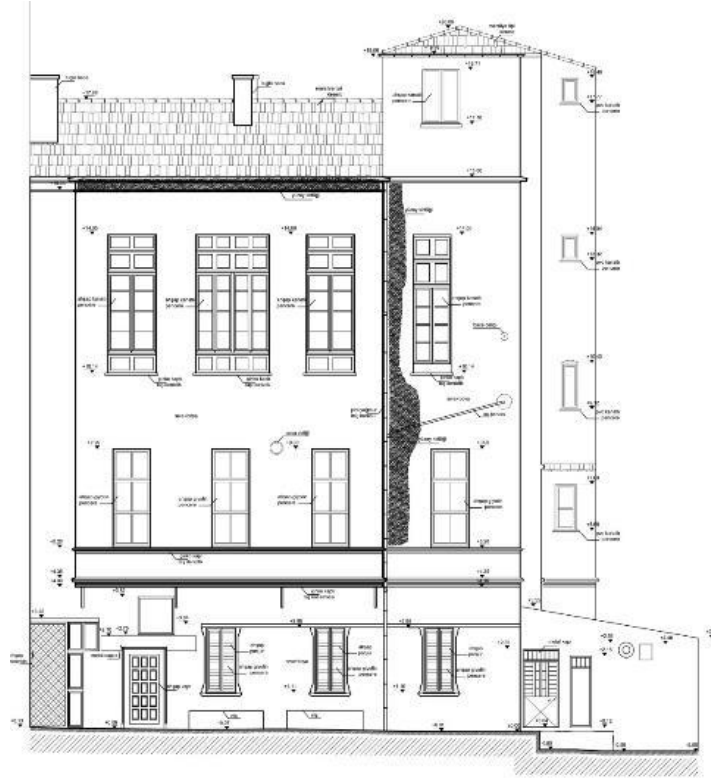
Cephenin kuzey tarafında yapıya mutfak olarak kullanılması amacıyla sonradan eklenmiş özgün olmayan bölümün olduğu taraftaki merdiven holüne açılan bir demir kapı daha bulunmaktadır. 107x206 cm. boyutlarındaki kapının üzerinde demir parmaklıklı bir bölüm mevcuttur.



Şekil 4.66: Güneybatı Cephesi (Yeteroğlu, 2011)

4.3.2 Kuzeydoğu cephesi

Kuzeydoğu cephesi, Perukâr Çıkma'ya açılmaktadır ve Güneybatı Cephesine benzer şekilde çıkma ile hareketlendirilmiştir. 65 cm. genişliğinde ve 872 cm. boyunca cephede yer alır. Çıkma üzerinde 1. ve 2. katta yer alan pencere düzenleri Güneybatı cephesindeki sistematığı tekrarlar. 1. Katta yer alan üç adet ahşap giyotin pencere Güneybatı cephesindekilerle aynı boyutlardadır. Aynı şekilde denizlikler, pencerelerin üçünün altından kesilmeden cephe boyunca devam eder. 2. Katta yer alan pencere sistemi diğer cephedeki gibi iki adet çift kanatlı ahşap pencere yanlarda, bir adet bu iki pencerenin iki katı genişliğinde pencere ortada olacak şekilde düzenlenmiştir. 1. Katın bitiş hizasında profilli kat silmesi devam eder. Çatı hizasında ise saçak silmesi yer almaktadır. Çatı Marsilya tipi kiremitle kaplıdır. Çıkma dört adet düz demir payanda ile desteklenmiştir. Cephenin sağ tarafında yapıya bitişik tek katlı muhdes mutfak eklentisi bulunmaktadır. Muhdes eklentinin üzerinde katlardaki tuvalet bölümlerinin özgün olmayan pvc esaslı pencereleri dikkat çeker. Bu bölümün haricinde zemin katta cephenin sol tarafında Z03 tuvalet Holüne yönelen bir kapı yer almaktadır. Z06 No'lu Restoran mekânının bu cepheye açılan üç adet ahşap panjurlu penceresi bulunmaktadır.



Şekil 4.67: Kuzeydoğu Cephesi Rölöve Çizimi (Yeteroğlu, 2012)



Şekil 4.68: Kuzeydoğu Cephesi (Bornovalı, 2012)

4.4 Strüktürel Özellikler

4.4.1 Taşıyıcı elemanlar

Yapının Bodrum Kat duvarlarının iç mekânlarda yaklaşık 55 cm.'lik kalınlıkta olduğu tespit edilmiştir. Duvarlar harman tuğlası ile oluşturulmuştur. Dış duvarların cephelerde ortalama 100 cm. kalınlıkta olduğu dikkat çekmektedir.

Zemin katta dış beden duvarlarının Deva Çıkmazı'na bakan cephede yaklaşık 55 cm. kalınlıkta ve Perukâr Çıkmazı'na bakan cephede yaklaşık 65 cm. kalınlıkta olduğu izlenmiştir. 1. ve 2. Katlar'da tipik yığma yapı özelliği ile dış duvarların kalınlıklarının 27 cm. ve iç duvarlarda ise sıva ile birlikte 17 cm. olduğu izlenmektedir. Her ne kadar duvarlar sıva ve boyalı olsa da mevcut restorasyon çalışmaları kapsamında merdiven hollerinde yapılan kontroller sırasında stük malzeme altından tuğla duvar malzemesi ile 2. katta Sergi Salonu'nda ise sökülen sıvaların altından ahşap bağdadi çıtalar gün yüzüne çıkmıştır.

Binada yatay taşıyıcı elemanlar, bodrum katta demir putrelli volta döşemelerdir. Voltalarda I profil kullanılmıştır. 6 cm. genişliğinde kullanılan demir profiller birbirlerine yaklaşık 60 cm.'lik aks aralıklarıyla yerleştirilmişlerdir. Müze mekânında yapılan çalışmalar sırasında da bu bölümün tavan malzemesi de ortaya çıkmıştır. Volta döşeme putrelleri arasına tuğla dolgu ile döşemeler oluşturulmuştur.



Şekil 4.69: Ortaya çıkan bağdadilerin görünümü (Yeteroğlu, 2014)



Şekil 4.70: Stük altından çıkan duvar malzemesi (Yeteroğlu, 2014)



Şekil 4.71: Arası tuğla dolgulu demir putrelli volta döşeme (Yeteroğlu, 2014)

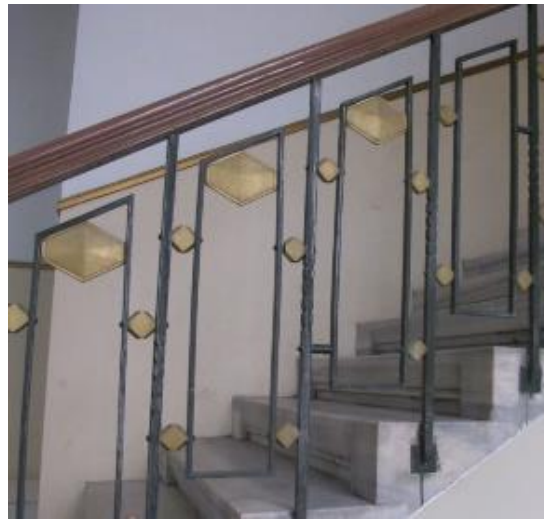
Ahşap strüktür oluşturulmuş ve alçı bezeme tavan ile mekân tamamlanmıştır. Maalesef bu tavan bezemesi günümüze ulaşmamıştır.



Şekil 4.72: Müze alanında yer alan volta döşeme
(Yeteroğlu, 2014)

4.4.2 Düşey bağlantı elemanları

Yapıda Zemin Kattan başlayarak 2. kata kadar bağlanan Güneybatı yönünde konumlanmış mermer ana merdiven bulunmaktadır. Zemin kat girişinde yer alan 26 adet mermer basamaktan oluşan merdivenin rıhtları 17 cm.'dir. Rıhtlar klasik kademeli bezeme özelliği gösteren mermer merdivende korkuluklar demir, küpeşteler ise ahşaptandır.



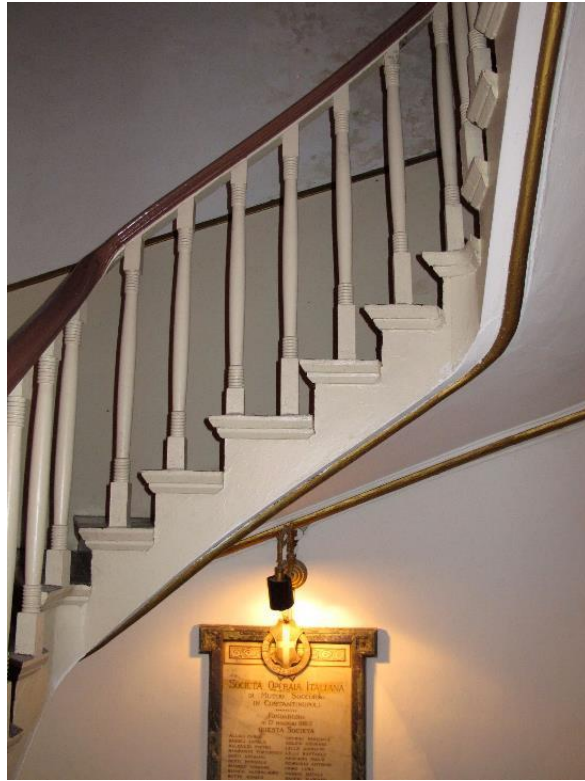
Şekil 4.73: Mermer basamaklı merdivenler ve demir korkuluk detay
(Yeteroğlu, 2011)

Yapıda yer alan bir diğ er merdiven Bodrum Katından  atı Katına kadar tüm katlara ulaşan kare planlı bir merdiven kovası içinde demir döner merdiven şeklinde dir. Bu merdivenin girişi de Deva  ıkmazı'na açılmaktadır.

Daha önce belirtildiği üzere Asma Kata bağlantıyı sağlayan merdivenler diğ er katların aksine ahşaptır. Korkuluklar da demir değil tıpkı merdiven strüktürü gibi ahşap malzemedendir.



şekil 4.74: Deva  ıkmazı'na açılan demir merdiven (Yeteroğlu, 2011)



şekil 4.75: Asma kata bağlantıyı sağlayan ahşap merdivenler (Yeteroğlu, 2011)

4.4.3 Örtü

Yapının üst örtüsü ahşap konstrüksiyonlu beşik çatıdır. Çatı kaplaması olarak Marsilya tipi kiremit kullanılmıştır. 18x18 cm.'lik dikme ve makaslar çatı strüktürünü taşımaktadır. Yapının kuzeybatı tarafında yer alan bölümü çatı silmesinin üzerinden bir kat yüksekliği kadar daha yükselerek iki parçaya ayrılmış iki çatı oluşmasına neden olur. Bu kısmın üzeri kırma çatı ile kaplıdır ve üzerinde yine beşik çatılı alan gibi Marsilya tipi kiremit kullanılmıştır. Beşik çatılı bölümde Deva ve Perukâr Çıkmazlarına bakan birer adet çatı penceresi bulunmaktadır.

Çatı üzerinde dört adet baca bulunmaktadır. Bu bacalardan ikisi 50x50 cm. diğer ikisi ise 44x48 cm.'dir.



Şekil 4.76: Ahşap Çatı Konstrüksiyonu (Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.77: Marsilya tipi kiremit çatı örtüsü (Yeteroğlu, 2011)

4.5 Mimari Elemanlar

4.5.1 Kapı-pencereler

Yapının Deva Çıkmazı'na bakan giriş cephesinde çift kanatlı, demir giriş kapısı dikkat çeker. Büyük kemerli bu giriş kapısı 155x275 cm.'dir. Aynı cephe üzerinde merdiven holüne açılan daha küçük boyutlarda (107x206 cm.) bir demir kapı daha yer alır. Yapı içerisinde zamanla işlev değişiklikleri söz konusu olmuş, yeni mekânlar oluşturulmuş ve özgün olmayan pek çok kapı doğraması eklenmiştir.



Şekil 4.78: Güneydoğu Cephesi'nde yer alan kapılar (Yeteroğlu, 2011)

Yapı içerisindeki özgün iç kapıların ortak özelliği ahşap ve cam tablalı ve çift kanatlı olmalarıdır. Genellikle plan şemasının ortasında bir sofa görünümünde yerleştirilmiş Müze, Sergi Salonu gibi mekânlara açılan kapı doğramaları özgün kalmışlardır. 103 No'lu müze mekânına ve 202 No'lu Sergi Salonu'na açılan kapılar da özgündür.

Yapı içerisindeki pencere doğramaları her katta genellikle birbirlerine benzer özellik göstermektedir. Bodrum katta yer alan demir parmaklıklı mazgal pencereler, Zemin katta Deva Çıkmazı'na bakan ahşap giyotin pencereler 87x216 cm. ve Perükar Çıkmazı'na bakan ahşap giyotin pencereler ortalama 77x184 cm. boyutlarındadır. Bu pencerelerde ayrıca ahşap panjurlar mevcuttur.

1. katta Ana Merdiven holünde yer alan 106x246 cm.'lik ahşap giyotin pencere haricindeki tüm pencereler 106x270 cm. ölçüsünde giyotin pencere tipolojisindedir. Bu katta mutfakla bağlantılı olan mekânın Deva Çıkmazı'na bakan ahşap penceresinin alt kısmı kapatılarak ve camı üzerinde havalandırma açılarak özgünlüğünü yitirmiştir.



Şekil 4.79: Merdiven holünden ana mekâna açılan ahşap kapı (Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.80: 1. Katta yer alan ahşap giyotin pencereler (Yeteroğlu, 2011)

4.5.2 Süsleme - bezeme özellikleri

Yapı cepheleri sade özellik gösteren ve yalnızca payanda, silme ve çıkmayla hareketlendirilmiş niteliktedir. İçerisinde yapı genelinde özellikle duvarların tavanlarla birleştiği noktalarda gırlant motifli süslemeler yer almıştır. 103 No'lu Müze bölümünde yer alan aynalar altında yer alan oymalı ahşap konsollar, ayna ve

kapılar üzerinde yer alan bitkisel bezemeler arasına yerleştirilmiş madalyonlar ve ülke bayrakları, dökme demir radyatörler üzerinde yer alan kabartma figürler mevcuttur. Aynı zamanda yine bu mekânda kurucu üyelerin büstleri yer almaktadır. Müze Mekânı'nın duvarlarında yer alan ahşap lambriler ve hemen üzerinde konumlanan, görsel olarak devamı niteliğinde, alçı bezemeler yer almaktadır. Binanın muhtelif yerlerinde yer alan bezemeli döküm kalorifer peteklerinin sonradan mekânlara eklendiği düşünülmektedir. Özellikle 1. Katta yer alan lambrilerin arkalarının dahi bezemeli olarak devam etmesi bu düşünceyi güçlendirmektedir. Tavanlardaki alçı bezemeler hemen hemen her mekânda kullanılmıştır. Mermer merdivenlerin demir korkulukları sanatsal değer taşımaktadır. 2. Ara katta yer alan balkon bölümünde ahşap korkuluklar ve duvarlarında madalyonlar yer almaktadır. Ayrıca 2. katta yer alan sahnenin kemerinde de bezemeler mevcuttur.



Şekil 4.81: Duvar ve Tavan bezemeleri (Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.82: Duvar ve Tavan bezemeleri (Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.83: Konsol altı detayı ve Giuseppe Garibaldi'nin büstü (Yeteroğlu, 2011)



Şekil 4.84: Ahşap lambri ve döküm kalorifer peteği (Yeteroğlu, 2011)

4.6 Yapıdaki Değişim ve Bozulmalar

4.6.1 Kullanımdan kaynaklanan bozulmalar

Restitüsyon çalışmasının hazırlanmasında önemli bir yol gösterici olan yapıdaki değişimler kimi yerlerde eski fotoğraf, çizim ve belgeler sayesinde kimi zaman da yapı üzerindeki izlerden yola çıkılarak saptanmıştır.

Yapıda öncelikle Zemin Katta tek katlı mutfak eklentisinin oluşturulduğu dikkat çekmektedir. Bu katın restoran işlevi ile kullanılmış olması yapının özgün işlevinin zedelenmesinde büyük rol oynamıştır. Bu eklenen bölümün haricinde, Merdiven holünün muhdes duvar ile bölünerek restoran muhasebe için bir mekân oluşturulmuş ve bu tavan bezemesine zarar vermiştir. Restoranın müşterilerine yönelik tuvalet holü ve bay-bayan tuvaletler oluşturulmuş dolayısıyla buralarda hem malzeme yönünden hem de eklentiler yönünden özgün niteliğe aykırı uygulamalar oluşturulmuştur. Mevcut planda yer alan 1. kat diğer katlara oranla işlevsel açıdan nispeten özgün şemasına daha uygun muhafaza edilebilmiştir. Yalnız bu katta da mutfak bölümünde yer alan duvar kaplamaları, tuvalet mekânındaki seramikler, servis mekânında Deva Çıkmazı'na açılan pencerelere yapılmış havalandırmalar gibi özgün niteliği zedeleyen müdahaleler söz konusu olmuştur.

Çatı boşluğunda yer alan mekânların ne zaman oluşturulduğu tartışmaya açıktır. Bu konuyla ilgili irdelemeler çalışmanın Restitüsyon bölümünde yapılacaktır fakat yapıyla ilgili tarihsel araştırmalar çatı mekânının yapının özgün halinde olmadığını ortaya koymuştur. Dolayısıyla bu katta yer alan pvc esaslı zemin kaplamaları, ahşap kapılar gibi elemanlar özgün değildir.

Restoran kullanımından kaynaklı olarak özellikle zemin katta tavanda yer alan ahşap kafesler kullanımdan kaynaklı olarak yapılmış olan eklentilerdendir. Kuzeydoğu cephesinde dikkat çeken tuvaletlerin pvc pencereleri yapının kimliğine aykırı eklentilerdir.

4.6.2 Malzeme kaynaklı bozulmalar

Yapıda malzemedan kaynaklı bozulmalar bodrum katta dikkat çekmektedir. Bodrum katta yer alan mekânların büyük bölümünde çimento esaslı sıva kullanılmasından kaynaklanan dökülmeler ve nemden kaynaklanan lekeler göze çarpmaktadır. Restoran için depo mekânları olarak kullanılan alanlardan oluşan Bodrum gerek bu kullanım şekline dolay gerekse mutfak gibi ıslak hacimlerin gereksinimleri olan su tesisatlarının bu kattan geçmesi sonucu olarak rutubet ve nemden etkilenmiş ve hasar görmüştür.

Cephelerde Güneybatı cephesinde lokal olarak yüzey kirliliği ve kısmi olarak kirlenmeler mevcuttur. Bu sıkıntılar Kuzeydoğu cephesinde oldukça baskındır.

Yüzey kirliliğinin saçak silmesi ve yağmur iniş borusu çevresinde yoğunlaşmış olması sudan kaynaklandığını belli etmektedir.

4.6.3 Yapısal bozulmalar

Yapı genelinde duvarlarda çatlak, düzleminden şaşma ya da ayrılma gibi sıkıntılar izlenmemiştir. Gözle görülebilecek bir yapısal sorun izlenmemiş olmasına rağmen, yapıda 2014 yılı itibariyle devam etmekte olan restorasyon çalışmaları kapsamında sökülen döşemeler bazı yapısal deformasyon ve sorunları da açığa çıkarmıştır. Özellikle bodrum katta yer alan demir putrelli volta döşemelerdeki yoğun korozyon gözlenmiştir. Buna bağlı olarak kesitlerindeki küçülme dikkat çekicidir.



Şekil 4.85: Volta döşemelerdeki korozyon
(Yeteroğlu, E. 2014)

5. RESTİTÜSYON

Yapının geçmiş dönemlerine ilişkin verileri arasında öncelikli olarak Societá Operaia di Istanbul Yönetim Kurulu Toplantı tutanakları, Ansamble Toplantı tutanakları ile dernek yönetiminden edinilen binaya ait eski fotoğraflardan faydalanılmıştır. Mimar Büke Uras'ın arşivinde Societá Operaia binasına ait taslak el çizimleri mevcuttur. Mimar Delfo Seminati'nin²³ imzasını taşıyan bu çizimlerde tarih bulunmamaktadır. Çizimler dönemin bina özelliklerini yansıtan rölöve niteliğinde yorumlanmıştır.

Derneğin düzenlediği toplantılar sırasında alınan el yazısı notlar dernek arşivinde yer almaktadır. Bu tutanaklarda; binanın günümüzde bulunduğu arsanın üzerinde o dönemde yer alan üç evden birindeki kiracının sorun yarattığı, Belediye işlemleri, Tapunun dernek üzerine çıkartılamaması gibi durumlar ayrıntılarıyla not alınmıştır. Öncelikle Vallauri üzerinde durulsa da tasarım sürecinde proje önerisini hazırlayan tek kişi olan Mimar Bottarlino'nun yapının projesini üstlenmesine karar verilmiştir.

1884 yılına ait toplantı tutanaklarından da anlaşıldığı üzere; Üyelerden Vallauri'ye yeni yerleşkenin arsa satın alımı için yetki verilmiştir. Dönemin yasaları gereği dernek üzerine arsa tapu kaydı yapılamayacağı için Bayan Barbara Dussi'nin üzerine, Avukat Bosasco'nun düzenleyeceği kontrat doğrultusunda, mal alımı yapılacak ve bu işlem karşılığında kendisine 3 sene boyunca düzenli ödeme yapılacaktır. 6 Nisan 1884 tarihindeki toplantıda, yeni yerleşke için tüm formalitelerin tamamlandığı belirtilmektedir. Avukat Bosasco tarafından hazırlanan kontratın metni üyelere okunur ve kullanım hakkının Societá Operaia üzerine olacağı duyurulur. Aynı toplantıda dernek faaliyetlerinin sürdürüldüğü binanın satışa çıkarılmasına karar verilir. Bottarlino, Sallerini, Becchia, Pasquali ve Vallauri'den oluşan komisyon binanın satışı için bir meblağ belirlemekle görevlendirilir. Komisyon, Vallauri, Bottarlino ve Sallerini, yerleşkenin bedelini 896 Piastre olarak belirler. Yeni yerleşke için bulunan arsalarda yer alan 3 adet sıra evden birincisi 121 Piastre, ikincisi 240 Piastre ederken, üçüncüsü harabe vaziyettedir. Bu evlerin tamamının Vakıf mülkü

²³ Seminati 1892-1920 arasında İsviçre ve Norveç Ortakçilikleri resmi mimarıdır. Kuruyazıcı, 1999

olarak belirlenmesi hususunda karar alınmıştır. Yeni yerleşkenin inşa edileceği alanda yer alan iki evin parasının ödendiği 1 Haziran 1884 tarihli Ansamble toplantı notlarında açık olarak belirtilmiştir. Harabe halinde bulunan üçüncü evdeki kiracının en kısa zamanda çıkartılmasına karar verilir. Vallaury, Bottarlını ve Breschi'nin mimari proje ve teklif hazırlamasına tekrar karar verilir. 3 aylık yaz tatili süresince komisyon yeni yerleşkenin masrafları için kaynak yaratmaya yönelik çalışmalar yapmakla yükümlüdür. Böylece yaz sonunda seçilecek mimari proje doğrultusunda inşaata hemen başlanabilecektir. Vallaury, Bottarlını, Breschi'den proje hazırlık aşamasında bazı hususlara dikkat etmeleri istenmiştir. Bu aşamadaki toplantı notlarında restitüsyon projesine ışık tutacak önemli bir bilgi yer almaktadır. Buna göre; yeni binada ihtiyaç duyulan mekânların genel bir listesi belirlenmiş ve çalışacak mimarlardan bu mekânlar temel alınarak teklif hazırlamaları talep edilmiştir. Öncelikle bina tuğla kargir olarak inşa edilecektir. Bodrum katta mutfak ve mahsen yer alacaktır. Giriş katında bilardo salonu, buffet (yemek) salonu ve okuma salonu yer alacaktır. Birinci katta galerili bir tiyatro salonu, konsey için toplantı salonu ile ayrıca iki oda daha yer alacaktır. Çatı katı için ise iki veya üç adet bekçi odası olacak şekilde bir ihtiyaç listesi hazırlanmıştır. Giriş katı ile birinci kat birbirinden bağımsız olacak şekilde tasarlanmalı ve mimarlardan gelecek öneri projeler bu ihtiyaçları dikkate almalıdır. 30 Mayıs 1884 tarihli genel kurul toplantı notlarına göre Mimar Vallaury bu esaslar doğrultusunda proje hazırlamayı taahhüt eder. 13 Haziran 1884 tarihine gelindiğinde Vallaury'nin genel kurula yeni inşaatın proje ve teklifini bir sonraki hafta vermeyi tekrar taahhüt ettiği dikkat çekmektedir. 20 Haziran 1884 genel kurul tutanaklarında Vallaury ile konuşularak arsada yer alan evlerin yıkımı ve yeni bina projesi için belediyeye başvurularak gerekli vergilerin ödenmesine karar verildiği yer almaktadır. Vallaury 27 Haziran'daki toplantıda belediye başvurusunun hemen yapılabileceğini ve 1 Temmuz Salı gününe de Kat Planlarını hazırlayacağını belirtir. Temmuz ayında Vallaury genel kurul üyelerine inşaat planını ve maliyet bilgilerini aktarır. Henüz mimari proje ile ilgili bir sunum yapmamıştır. Yapılan toplantıda yeni yerleşkenin masraflarının üyeler tarafından yapılacak bağışlarla ve bir miktar da borç alınarak karşılanacağı tutanaklara işlenmiştir. Nereden ve ne kadar borç alınacağına ya da üyelerin ne kadarlık bir bağışta bulunacağına dair net rakamlar belirtilmemiştir. 15 Ağustos Genel Kurulu'nda; yeni binanın yapılacağı arsada bulunan 3. evi bir türlü boşaltmayan kiracı Pietro Garneri hakkında avukat aracılığıyla işlem yapılmasına karar verilir.

Yıkım işlemlerine bir an önce başlanmak istenmektedir. Üyelerden De Croce belediye işlerini ve kiracı Garneri ile ilgili yasal süreci takip etmekle görevlendirilir. Aynı toplantıda Vallaury, Bottarlina ve Breschi'ye resmi olarak mektup yazılarak yeni binanın projelendirmesi ve yapımı için görevli oldukları ve 21 Ağustos akşamı genel kurula proje sunumu yapacakları bildirilir. 22 Ağustos Cuma gününe ait tutanaklarda Bottarlina dışında mimari proje sunan olmadığı, onun projesinin de henüz tamamlanmamış olduğu yer almaktadır. İnşaat maliyeti 1800 lira olarak belirlenmiştir. Ayrıca üyelerden toplanabilecek minimum katkı payı miktarı tespit edilir. Böylece imkanı olmayan üyeleri zorlamadan, varlıklı üyelerin bağış adı altında fazlasını vermesine imkan sağlanır. 31 Ağustos 1884 tarihinde düzenlenen olağanüstü genel kurul toplantısına ait tutanaklar incelendiğinde, mevcut dernek yerleşkesinin satılması kararı gündemdedir. Yeni yerleşke için ise sadece Bottarlina'nın bir öneri proje sunduğu görülmektedir. Diğer mimarlar, Vallaury ve Breschi, henüz bir proje hazırlamadıkları için Bottarlina'nın projesi, oluşturulacak komisyon tarafından incelenecektir. Bottarlina tarafından belirlenen inşaat maliyeti ise 1500 liradır. Üyelerden Levi ilkbaharda inşaatın başlamasını önerir fakat inşaat için gereken paranın tamamı toparlanamamıştır. Dolayısıyla inşaatın tamamen başlatılmasına dair teklif kabul edilmez. İmkânlar elvermediği için henüz sadece 4 duvar ve çatının yapılmasına karar verilir. Bazı üyeler Bottarlina'nın projesinin iyi ancak topografik açıdan kusurlu olduğunu belirtir. Bunun üzerine Bottarlina'nın, komisyon karşısında proje üzerine yaptığı izahatlerden sonra proje onaylanır. Ancak, Bacchetti'nin hesaplamalarına göre maliyet Bottarlina'nın belirlediğinden daha yüksek bir meblağa ulaşacaktır. Teknik bir heyet kurularak maliyetlerin gözden geçirilmesine karar verilir. Bottarlina, Semprini, Sallerini, Bacchetti ve Vallaury'nin yer alacağı heyet oy çokluğu ile kabul edilir. Yeni yerleşkenin inşaatına 1 Nisan 1886'da başlanmasına ve 1 Nisan 1889'da tamamlanmasına karar verilir. 19 Eylül genel kurulunda, mülk işlemlerinin bittiği ancak evrakların henüz tamamlanmadığı görülmektedir. Bunun dışında Bottarlina'ya malzeme harcamalarının %2'si oranında mimar ve kontrolör olması teklif edilir. 26 Eylül tarihli genel kurul toplantısında ana salonun kare planlı olması ve projesini Vallaury'nin gerçekleştirmesi kararlaştırılır. 5 Ekim 1884'e gelindiğinde Bottarlina, genel kurul tarafından, yeni yapılacak binanın mimarı ve şantiye sorumlusu olarak resmen atanır. Bottarlina bu iş için karşı teklif yapar ve %3 oranında komisyon talep eder. Bu arada yeni yerleşke için satın alınan evlerin yıkım işlemlerine başlanmıştır. Malzeme ve diğer inşaat ihtiyaçlarının temin

edilme şekli ve kaynaklar tespit edilir. Merdivenlerin dikdörtgen planlı olmasına, eksik olan su kuyusunun açılmasına, marangozluk işlerinin organize edilmesine karar verilir. Alt yüklenicilerin İtalyanlardan seçilmesine özen gösterilmesine dair konuşmalar kayıtlara geçmiştir. 10 Ekim tarihinde binanın yerinde bulunan evlerin yıkım işlemleri biter bitmez toprak tasviyesine başlanmasına karar verilir. Aynı toplantıda malzeme teminine dair bazı kararlar alınır. Buna göre üyelere Mancini'nin genel kurula sunduğu tuğla numuneler incelenir, uygun fiyatlı ve iyi kalitede olduklarına kanaat getirilir. Salomone'nin sunduğu tuğla örnekleri daha kaliteli olmasına rağmen fiyatları çok cazip değildir. İnşaatta kullanılacak demir malzemeler için görev Bragiotti'ye verilmiştir. Kendisi Belçika'daki üretici ile irtibata geçecek ve malzemelerin vaktinde İstanbul'a ulaşmasından sorumlu olacaktır. Stefano Gallerini ve Di Angelo inşaat için teklif sunmuşlardır. 17 Ekim'de ihale yapılmasına karar verilir. İhalenin yapılacağı gün Achille Toni Bottarlını'den daha düşük bir fiyat önerir. Üyelerden Bocchecchi de yeni bir teklif sunar fakat önerisi kabul görmez. Stefano Gallerini'nin teklifi kabul edilir. İnşaat aşamasında İtalyan duvar ustalarının çalışması için olanak sağlaması rica edilirken, işçilerin de fedakarlık ederek fiyat konusunda tolerans göstermeleri temenni edilir. 24 Ekim 1884 tarihli toplantıda Stefano Gallerini ile imzalanacak olan inşaat kontratı tüm üyelere okunur. İmzalı ve kaşeli olarak kendisine bir kopya gönderilmesi karara bağlanır. Bottarlını henüz inşaat demiri hesaplarını bitirememiştir. Bunlarla ilgili olarak Ermeni asıllı bir yüklenici ile görüşülmüş ancak henüz bir sonuç alınamamıştır. İnşaat ile ilgili alçı ve çimento alımları kararlaştırılır. Kullanılacak ahşap kirişler için yedi buçuk ve yedi çeyrek ölçülerinde ahşap ya da altılık karbon alaşımlı malzeme kullanılabileceği hususunda genel kurul defterine karar yazılmıştır. Bottarlını ise 4x4'lük kare kesitli malzeme kullanılmasını önermektedir. Bu konunun Gallerini ile görüşülmesine karar verilir. Üyelerden Costantino Sacchettoni inşaatta kullanılmak üzere 5 varil çimento göndereceğine söz verir. İnşaat izinleri için belediyeye 4802 Piastre ödeme yapılması gerekmektedir. Bu meblağın nasıl toplanacağına ansamblde karar verilecektir. 31 Ekim tarihli toplantıda belediyeye ödenecek olan bu yüksek rakam için Blak Bey'i aracı etme kararı alınmıştır. Tuğla alımı için Pietro Salmone ile imzalanacak kontrat okunur ve onaylanır. Üyelere temel atma töreninin birkaç gün sonra yapılacağı duyurulur.

2 Kasım 1884'teki temel atma töreninin ardından gelen süreçte inşaat malzemeleri, numuneler, bezemeler ile ilgili birçok detay toplantı notlarına kaydedilmiştir. 14 Kasım tarihli toplantıda 4 adet alçı ve tuğla sözleşmesi imzalanmıştır. Bottarlini'nin 3 kategoride inşaat demirleri ile ilgili rapor hazırlaması beklenmektedir. Üyelerden Di Angelo, Gallerini, Dionigi ve Molinari demir malzemelerin satın alınması ile ilgili yetkili olarak görevlendirilir. Belediyeden alınacak izin işlemleri başkan ve Dragoman Congia tarafından takip edilmektedir. Ödenecek meblağ için indirim istenmesine karar verilir. 21 Kasım tarihinde Bottarlini'nin hazırladığı ve beyan ettiği demir projeleri ve fiyatları okunur. 28 Kasım 1884 tarihinde demir ustaları ile görüşülmektedir; sadece iki demir ustası mevcut olup, Ridolfi 108 liralık anlaşmayı kabul etmez. Dolayısıyla demir işleri Armeno'ya verilir. Raflar için belirlenen fiyatı ise üyelerden Romano kabul eder. Mancini demirlerle ilgili her türlü bilgiden sorumlu olarak görevlendirilir. Yurtdışından gelen demirlerin yerine teslim fiyatı kısa olanlar 18 fr. uzunlar ise 23 fr. olacaktır. Aralık ayı başındaki toplantılarda üye Romano ile raflar ile ilgili kontrat imzalanmıştır. Raflar için 7 lira avans verilecek, çifti 2 lira olacak ve 20 gün içinde tamamlanacaktır. Demir işleri için Hazezian firması ile kontrat imzalanır. Demirlerin bir kısmı Belçika menşeli olacaktır. Yerli demirler 18 fr. ithal demirler ise 20 fr. üzerinden ücretlendirilecektir. 7 Aralık 1884 tarihli toplantıda alt yüklenicilerin İtalyan olması hususuna tekrar değinilmektedir. Alt yüklenici işleri için, demir alımı, marangozluk işleri vs. dernek üyelerinden teklif alınarak, süreler belirlenip, kontrat yapmak suretiyle iş birliği yapılmasına karar verilir. 19 Aralık 1884'te Belediye'den inşaat tezkeresinin alındığı belirtilmiştir. Bina inşaatının geçici olarak durdurulmasına ilişkin Bottarlini ile görüşülecek ve rapor oluşturması istenecektir. 26 Aralık'ta işler durmuş, ahşap işçiliği ile başlayacak olan işlerin bir sonraki genel kurulda ilan edileceği duyurulmuştur. Mancini inşaatta kullanılacak 100 kg.'lık varili 4,60 fr. olan çimentoyu 4,50'ye alabileceğini belirtir.

Ocak 1885 tarihli toplantıya gelindiğinde Bottarlini detay ve açıklamaları eksik olmakla birlikte marangozluk işleri için proje hazırlamıştır. Demir malzeme ölçüleri belirlenmeden kapı-pencere numunelerinin hazırlanması için ölçü veremeyeceğini belirtir. Fiyatlar da henüz belirlenmemiştir. Kapı, pencere ve diğer bina donanımlarının maliyetlerini Societá Operaia üstlenecektir. Ayrıca aynı toplantıda Mancini'nin teklif ettiği çimentonun toplam 4112 fr. tutacağını belirtir. 16 Ocak 1885 tarihli toplantıda marangozlara yazı yazılarak, kapı ve pencerelerle ilgili

şartların listeleneceği ve tekliflerin komisyona akşam mühürlü zarflarla yollanması gerektiği belirtilmiştir. 30 Ocak 1885 toplantı tutanaklarından anlaşıldığı üzere demir parmaklıkların üretimi yapılmaktadır. 1 Şubat 1885'te bir takım inşaat malzemeleri gelmediği için inşaatın durduğu kayıtlara geçmiştir. Yapının inşasına dair notlar arasında üyeler arasında pencere tipleri konusunda farklı görüşler olduğu fakat duvar kalınlığından ötürü ana salonda giyotin pencere olması gerektiği görüşünün Bottarlini tarafından öne sürüldüğü ve bunun kabul gördüğü belirtilmektedir. 12,783 kg. ağırlığındaki uzun demirlerin yolda olduğu belirtilmiş, korkulukların yapım aşamasında olduğu eklenmiştir. Bottarlini; henüz hazır olmayan kapı ve pencere numunelerinin en kısa sürede hazırlanacağını Başkana iletir. 6 Şubat'taki toplantıda kilit ve menteşelerin yapımı, ahşap işlerinin avansı gündeme gelmiştir. 15 gün sonra iş tam olarak yapılmış ise kalan bakiyenin ödenmesi kararlaştırılır. Bottarlini'nin getirdiği zemin numunelerini inceleyen Vallaury; karoların 40 cm.'lik ve döşemelerin her parçasının geçmeli olmasının döşeme hareketini minimuma indireceğini belirtir. 20 Şubat 1885'te döşemeler için kontrat imzalanmış ve üreticiye 2 ay zaman tanınmıştır. Vallaury ile Bottarlini teknik detaylarla ilgili görüş bildirmişlerdir. Bottarlini; karoların birleşimlerinin dişi-erkek geçme sistemine göre uygulanacağı, sabitleme çivilerinin ise görünmeyeceği konusunda bilgi verir. Salona kadar ulaşan merdiven Trieste taşından, galeriye kadar ulaşan ikinci kısım ise ahşaptan olacaktır. Demirler gemiye yüklenmiştir ve ay sonundan önce işlerin başlayacağı hesaplanır. Uzun demirlerin gelmesi beklenirken merdiven, mutfak ve su sarnıcı gibi ikincil derecedeki işlerin inşasına devam edilecektir. Bu karar 27 Şubat 1885'teki toplantıda yazılı hale getirilmiştir. Aynı toplantıda Bottarlini, iki adet kapı ile bir pencere numunesinin hazır olduğunu ve bu çalışmanın 200 Frank tuttuğunu bildirmiştir. Numunelerin inşaat alanında zarar görmemesi için salonda muhafaza edilmelerine karar verilir. Yeni yerleşke oldukça iyi ışık aldığından projede tasarlanan bazı pencerelerin kapatılmasına karar verilir. Kemerli yapılması ön görülen pencerelerin düz lento olarak geçilmesi kararlaştırılır. Ahşap malzemeler ile Malta taşları satın alınmıştır. Döşemeler için ihale yapılır, Palacido Carrara 18 Piastra, Antonio Calvani 14 Piastra karşılığında işi tamamlayacağını taahhüt etmiştir. Giuseppe Michellini rekabet edemeyeceğini bildirerek ihaleden çekildikten sonra Angelo Caretti metrekaresine 21 Piastra önererek işi almıştır. 1 Mart tarihli toplantıda kapı ve pencere işleri Antonio Calvani'ye verilmiştir. 13 Şubat tarihindeki toplantıda belirlenen sözleşme şartlarına göre işlerini 2 ay içinde bitirmesi şartı

konmuştur. Metal aksamlar dahil 24 Piastre ve montaj için de 19 Piastre talep etmiştir. Calvani'nin önceden belirtilmiş standartlar dahilinde numune üretmesine ve bu numunelerin 15 gün süreyle monte edilmiş halde beklemesine karar verilir. Zemin döşemesi için 4 ayrı teklif gelmiş olup en uygun teklifi verdiği için iş Carretti'ye verilmiştir. Sözleşmeler okunmuş fakat zaman kalmadığından imzalanamamıştır. Beklenen inşaat malzemeleri İstanbul'a ulaşmıştır, çalışmalar 3 Martta tekrar başlayacaktır.

6 Mart tarihinde uzun demirler ve basamaklar artık gelmiştir ve inşaat son hızıyla devam etmektedir. Bu toplantı notlarında basamak işlerinin Romano Buonaparte'ye verildiği yazılıdır. 13 Mart 1885 tarihine ait kayıtlar ilgili ayın sonunda çatının kapatılabileceğini yazmaktadır. Ay sonuna ait toplantıda yeni yerleşkenin demir malzemeleri ile volta döşemelerinin tamamlandığı, Bottarlina ile Vallaury'nin konuyla ilgili görüşlerini belirttiği not edilmiştir.

3 Nisan 1885 tarihinde üyelerden Dandria'ya önceki toplantılarda kapatılmasına karar verilen pencereler ile ilgili 8 Piastre ödeme yapılmasına karar verildiği belirtilmiştir. Calvani kapı ve pencere işleri için ekstra 10 Lira daha istemiş ve talebi kabul görmüştür. Bottarlina kapatılacak pencere sayısını dört olarak belirler. Mancini pencere kapatma işlemlerinin çatı örtüsü tamamlandıktan sonra yapılmasını planladıklarını hatırlatmıştır. Bu işlemlerin takibi için yetki Bottarlina ve Vallaury'ye verilmiştir.

Asfaltlama için alınan en uygun teklifin 6,5 Frank olduğu ifade edilmiş, Angelo di A. Gallerini, Stefano Gallerini, Fratelli Sacchettone'ye mektup yazılarak teflif vermeleri istenmiştir. Ayrıca toplantının yapıldığı haftayı takip eden hafta Bayan Lebon'a ödeme yapılacağı belirtilmiştir. Asfaltlama işinin metrekaresi 20 Piastre'den Stefano Gallerini'ye verildiği belirtilmiştir.

Takip eden toplantı 10 Nisan'da düzenlenmiştir. Bottarlina ve Vallaury bu toplantıda yalnızca Zemin Kattaki iki pencerenin kapatılmasına karar vermiştir. Pencerelerin yer aldığı yerlere ayna yerleştirilerek merdiven altının eşya depolamak için kullanılmasına karar verilir.

Çatı yüksekliğinin arttırılması, çatı arasının ise masa ve sandalye depolamak için kullanılması konusunda karar belirtilmiştir.

24 Nisan 1885 tarihinde düzenlenen toplantıda Bottarlini yeni yapılacak yeni yerleşkede takviyeli demir malzeme kullanılmasını önermiştir. Vallaury ve diğerleri tarafından bu öneri kabul görmemiştir. Vallaury odaları açık bırakarak çift kanatlı kapı kullanılmasını önermiş ve bu öneri kabul edilmiştir. Bezemelerle zenginleştirilecek kolonlar ile ilgili işlerin şimdilik durdurulması üzerinde durulmuştur. Vallaury ve Passega tavan resimleri ve stükler için eskizler yapacaklardır.

Bir sonraki toplantıda Bottarlini'nin stük ve bezemeler ile ilgili hassas davrandığı, bu nedenle konuyla ilgili çalışmaların 15 gün askıya alınmasını talep ettiği not edilmiştir.²⁴ Bottarlini projeyi tasarlarkenki fikrinden başka yöne kayıldığı için rahatsızlık duyduğunu bildirmiştir. Bunun dışında kapılar konusunda Vallaury ile fikir birliğine varılmış, Malta taşlarının yağlı boyası konusunda ise Fensini görevlendirilmiştir.

Tiyatro kısmındaki bölünmelerin tuğla, önde yer alan kısımların ise ahşap yapılmasına karar verilmiştir. Masa ve sandalyeler hareketli olacaktır. Bottarlini sahne önünde kalan alanın kare olmasından yanadır.

İnşaat için şu ana kadar harcanan rakamın 1084,74 Lira, toplanan paranın ise 1500 Lira olduğu belirtilmiştir. Tamamlanması için geriye 14 iş kalemi ve 420,26 Lira kaldığı kayda geçirilmiştir.

15 Mayıs 1885'te üyeler tekrar toplanmıştır. Societá Operaia Femminile²⁵ için projede bir değişiklik yapılmış ve hanımların kullanımı için yeni bir mekân organizasyonuna gidilmiştir. Buna göre 1. katta yer alacaklardır. Bottarlini henüz balkon korkuluğu ve boya işlemleri için proje sunmamıştır. Sıva işleri ilerleyen haftada başlayacaktır. Ayrıca Bottarlini çimento aldığı firmayı değiştirdiğini ve Morrison ile çalışmaya başladığını ifade etmiştir. 22 Mayıs tarihinde düzenlenen toplantı notlarında Bottarlini'nin boya projesini sunduğu yazılmıştır. Bottarlini'nin sunduğu korkuluk, sahne sütunları ve aynalı kapı projelerinden balkon korkuluğu projesi onaylanmıştır. Sütunlarla ilgili sözleşme yapılacaktır. Bottarlini, bilardo salonu ile okuma salonuna aynalı kapı takılmasını önermiştir. Üyelerden biri itiraz etmiş, tüm kapıların birbiriyle aynı olması gerektiğini savunmuştur. Balkon korkuluk

²⁴ SOMS Arşivi 1 Mayıs 1885

²⁵ Societá Operaia Femminile: Societá Operaia di Istanbul'un Kadın Kolu

ve sütun işlerinin toplam maliyeti 40 Piastre'yi geçmemesi gerektiğine karar verilmiştir. Bottarlini aynı toplantıda pencerelerin beyaz mermer denizliklerinin siparişlerini vereceğini belirtir, bodrum kattaki pencerelere ise korkuluk takılacaktır.

29 Mayıs 1885'e ait toplantı notlarında Ana Salon kapılarının 2/3'ünün cam olması kararlaştırılmıştır.

7 Haziran 1885 tarihinde yapılan toplantıda yeni bina işlerinin neredeyse tamamlandığı üzerinde durulurken, tiyatro salonundaki sütun işleri, salon stükleri, madalyonlar üzerindeki tasarımlar hakkında kararlar alınmıştır. 13 Eylül 1885 tarihindeki toplantının notlarında binanın avize ve sandalyeler dışında kullanıma hazır olduğu yazılıdır. Aynı yıla ait toplantı tutanaklarında boya, inşaat malzemeleri, gaz temini ve avizelerden kumaş perdelere kadar her türlü ayrıntı üzerinde durulmuştur.

Kayıtlara göre temeli 1884 yılı sonunda atılan ve inşaatı yaklaşık bir yıl süren yapının 3 Kasım 1885 yılında tamamlanarak açıldığı bilinmektedir. Temel atılırken bir şişe gömüldüğü, içindeki parşömen üzerinde günle ilgili açıklamaların ve emeği geçenlerin imzalarının bulunduğu bilinmektedir. Şişeye günün bir gazetesi, dönemin İtalyan ve Osmanlı sikkeleri de konulmuştur.

Derneğin amaç olarak yalnızca üyeler arasında yardımlaşmayla sınırlı kalmayarak; ihtiyaç sahiplerine destek verme hedefi güttüğünden kısıtlı imkânlarla inşa edildiği anlaşılan yapının kısa süre sonra İstanbul'da sayıları binleri bulan İtalyanlar için yetersiz kaldığı üzerinde durulmuştur. Bunun üzerine 15 senelik kısa bir sürenin ardından yeni bina ve arsa arayışına girildiğinden bahsedilir. Maddi durumu yerinde olan üyelerden Enrico Santoro'nun hayatını kaybederken miras bıraktığı 100.000 Frank'ın yarısını taşınma ya da binayı büyütme amacıyla kullanılmasını vasiyet etmesi, arayışı hızlandırmıştır. Yeni mekân arayışı olumsuz sonuçlanınca, Haziran 1909 – Ocak 1910 tarihleri arasında yapının genişletilmesi ve yeniden düzenlenmesi çalışmaları yapılmıştır. Bu aşamalar ile ilgili tartışmalar 1907 yılına ait toplantı tutanaklarında kendine yer bulmuştur. 1 Aralık 1907 tarihinde yapılan toplantıda Genel Kurul Başkanı Pera'da yeni bir yerleşkenin inşaatından bahsetmektedir. Üye Bonaiuti değişik Societá Operaia binalarını gördüğünü ancak İstanbul'dakinin en

güzeli olduğunu ve yerleşkenin yeterli olduğunu belirtir. Dr. Tosi prensipte yeni projeyi beğenir ancak finansal durumun iyi değerlendirilmesi gerektiğini vurgular.

Dr. De Cassio ise projeyi kabul ettiğini ve fonların kolayca elde edilebileceğini çünkü İtalyan cemaatinin kalabalık olduğunu söyler. Üye Hechmer projeye karşıdır. Chiedoli bu kadar çelişkili görüş karşısında Genel Kurula iki konuda fikir sorar; birincisi projeyi kabul edip etmedikleri, ikincisi ise kabul edilirse belirtilen yerin uygun olup olmadığı hususundadır.

Üye Goglino tüzük gereği mevzunun hususi olarak kurulacak bir Komisyon tarafından etüt edilmesi gerektiğini hatırlatır. Genel Sekreter Yardımcısı Genel Kurul'un zaten finansal durumu etüt ettiğini, projelerin de mimar Mongeri ve De Nari tarafından görüldüğünü belirtir.

Dr. Levi her halukarda salonun Fransız Derneği'nden 7 m² daha küçük olacağını altını çizer. Üyelerin zıt görüşleri karşısında Başkan Konseyin projeyi geri çektiğini beyan eder. Üyelerin bir kısmı Başkanın kendi kişisel fikri bile olsa, gündeme sunduğu projenin geri çekilemeyeceğini ve oylamaya sunulması gerektiğini iddia eder ve ardından proje onaylanır. 5 üyeden oluşan bir komisyon oluşturulur: Gallerini, Molho, Fernandez, Falconi ve Eucochi. Aynı toplantıda yeni bir arsanın satın alınması ve üzerine yeni yerleşke inşa edilmesi ile ilgili Konseye sunulan proje tetkik edilmiştir. Arsanın dernek ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamayacağı ve derneğin sahip olduğu varlıkların inşaata yetip yetmeyeceği üzerine yoğunlaşmıştır.

Fakat arsayı ziyaret ettikten sonra olumsuz sonuç elde edilmiştir. Toplantı notlarında bu durum şu ifadelerle belirtilmiştir : “Arsa, uzun olan kenarlarından birinden ortaya doğru yaklaşık 2 metrelik bir girintili köşe oluşturmaktadır, dolayısıyla yeni yerleşkenin en ilgi çekici salonu olacak mekân bu doğrultuda asimetrik iki kenardan oluşacaktır ve bu da estetik kusur teşkil edecektir.”

Bu nedenle komisyon satın almayı önermemekte ve ileriye dönük başka alternatiflerin değerlendirilmesini daha uygun bulmaktadır. Projenin finansal kısmına geçilir. Toplam masrafın satın alma ve bina inşaatı için 13,000 Liret olacağı ve bu rakama da sigorta ve öngörülemeyen diğer masraflar için ek 1,000 Liret eklenmesi gerektiğinin altı çizilir. Derneğin elindeki kaynaklar tutanaklarda şu şekilde kayıt altına alınmıştır: Bankalarda; 1,000 Liret, Vefat eden Enrico Santoro'dan kalan;

2,000 Liret, Dul ve Yetim Fonu'ndan; 2,000 Liret, mevcut yerleşkenin tahmini satış ücretinden; 3,500 Liret Toplam; 8,500 Liret.

Bunun üzerine 5,500 Liret kredi almak gerekeceği belirtilmiş; konseyin raporuna göre yeni yerleşkenin senelik kazancı ise iki depodan 300 Liret, 10 dairelik apartmandan 120 Liret ve salon kiralardan 250 Liret olmak üzere toplamda 670 Liret olarak saptanmıştır. Bu rakamdan gerekli daire ve depo vergileri düşüldüğü zaman 5,500 Liret'lik kredinin 20 yıllık geri ödeme gerektireceği hesaplanmış; yani senede 440 Liret belirlenmiştir. Bu nedenle 160 Liretlik bir rakam kalacaktır. Ancak senelik olarak bankalardaki 1,000 Liret ile dul ve yetim fonundaki 2,000 Liret'ten elde edilen faizler (%4) ile 127,50 Liret kaybedilir. Diğer yandan 20 yıl sonra kredi bitmiş olacak ve ayda 600 Liret gelir kalacaktır denilmiştir. Buna ulaşmak için ağır bir yükün altına gireleceğinden bu kararı Komisyonun değil Genel Kurulun alması gerekmektedir.

Rapor okunduktan sonra Genel Kurul Başkanı söz ister ve Komisyon sözcüsüne şunları sorar:

- 1- Yeni yerleşke Pera'nın en iyi yerinde midir?
- 2- Salon, şekil bozukluğu dışında, 400 m² olabilir mi ve bu arsa satın alınırsa kat planında tüm dernek odaları yerleşebilecek midir?
- 3- Tüm mekânlar için yeterli ışık var mıdır?
- 4- Bitişik arsanın m² fiyatının 20 Lira olduğu tespit edilmiştir, oysa kendilerinin ödeyeceği m² fiyatı 11 Lira mıdır?

Sözcü Gallerini tüm sorulara müspet cevap vermiş; Başkan hayati önemi olan bu konular ile ilgili kararların mutlak çoğunlukla alınması gerektiğini hatırlatmıştır. Sonuç olarak ise konu bu toplantıda karara bağlanamamıştır.

1 Aralık 1907 tarihinde yapılan bu toplantının tutanaklarından anlaşıldığı üzere yeni binaya geçiş, arsanın dernek ihtiyaçlarına karşılık verip veremeyeceği ve derneğin sahip olduğu varlıkların inşaata yetip yetmeyeceği konusunda tereddüt edilmiştir.

Sonuçta 7 Şubat 1909 yılında yapılan toplantı notlarından anlaşıldığı üzere yapılan bütçe hesaplarının ve diğer tartışmaların ışığında yeni bina inşa edilmeyeceğinden, mevcut binaya bir kat daha çıkılması ve yeni odalar eklenmesi gerekliliğinden

bahsedilmiştir. Ancak Başkan inşaat malzemesi ticareti, başkan yardımcısı ise boya işleri ile ilgilendiklerinden, işin içinde haksız kazanç olmaması için, şimdiden ücret karşılığı herhangi bir malzeme veya hizmet vermeyeceklerini, bunları bila ücret yapacaklarını taahhüt etmişlerdir. Bu şekilde diğer üyelere de örnek teşkil etmeyi hedeflemişlerdir. Başkan; Büyütme projesini tüm detaylarıyla anlatmış ve mimar Mongeri'nin bir raporunu da eklemiştir. Mongeri'nin çok olumlu yaklaştığı ve sadece birkaç öneride bulunduğu toplantı tutanaklarına geçmiştir. Sadece maliyeti çok düşük bulduğu da aynı tutanaklarda kendine yer bulur. Ama Başkan projeye sadık kalındığında masrafin 20,000 Frank üstüne çıkmayacağını belirtmiştir. Genel Kurul oy birliğiyle büyütme işini onaylamış ve tam yetki almıştır. 7 Mart 1909 tarihinde Mongeri, De Nari, Tedeschi, Santamaria, Semprini ve Luzzalli toplanıp projeyi etüt etmişlerdir. Konsey projeyi takip eden ayın ilk günleri uygulamaya koymayı önerir. Başkan mektup ile De Nari'ye yaptığı proje için teşekkür etmeyi önerir. Bu sayede binanın yeni durumunun müellifleri Giulio Mongeri ve Edoardo de Nari olmuştur.

Başkan Gallerini proje için biraz daha harcayıp iyi birşey ortaya çıkmasını önerir. Genel kurul bu öneriyi onaylar. İşin başlaması ile aynı yılın Haziran ve Eylül toplantıları gerçekleşmemiştir.

1 Ekim 1909 olağan Genel Kurul toplantısında yapılan işlerle ilgili meblağ onaylanmıştır. Bu vesile ile Başkan üyelere yerleşkede yeni odaların inşaatı ile ilgili endişe uyandıracak haberler yaymamalarını rica etmiş, derneğin prestij kaybetmesini istemediğini belirtmiştir.

Elde edilen son toplantıya ait belgelerde galerinin güçlendirilmesi ve tüm kilitlerin onarılması için bütçe tahsis edildiği yer almaktadır. 2 Kasım 1913 tarihli Genel Kurul toplantısına ait bu notlarda toplantıda kuyuya bir pompa takılmasına ilişkin dernek üyelerine çağrı yapılmış olup, kuyunun çok derin olmadığı ve kirli olduğunun saptandığı yer alır.

2000'li yıllara gelindiğinde, yüzyıl başında çatının ciddi sorunlar çıkardığı, bu nedenle tiyatro salonunun ciddi şekilde su aldığı aktarılmıştır. Yukarıda sözü edilen ahşap unsurlar dışında çatı tümüyle 2006 yılındaki onarıma ait müdahaleleri

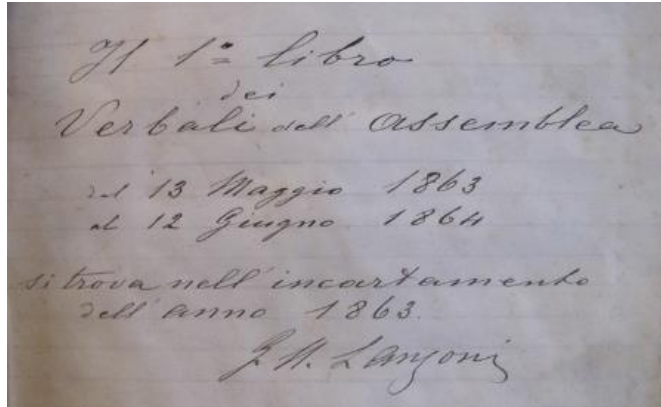
yansıtmaktadır. Çatı katında, muhtemelen binanın inşaatı sırasında yerleştirilmiş metal bir su deposu bulunmaktadır (Bornovalı, 2014).

Società Operaia di Istanbul binası; İstanbul III numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 27.04.1989 tarihinde 1. grup tarihi eser olarak tescil edilmiş, yine aynı toplantının kararında zemin ve bodrum katın özelliği bulunmadığı gözlemi de yer almıştır. 2012 yılında hazırlanan Rölöve ile 2013 yılında tamamlanan Restitüsyon ve Restorasyon çalışmaları Koruma Kurulu tarafından onaylanmıştır. Bu sırada yapının restoran işlevi ile kullanılması sırasında binanın batı yönünde, kısmen arsa sınırı içerisinde kısmen de çıkmaz sokağı işgal ederek, tek katlı bir kaçak yapı inşa edildiği görülmüştür.

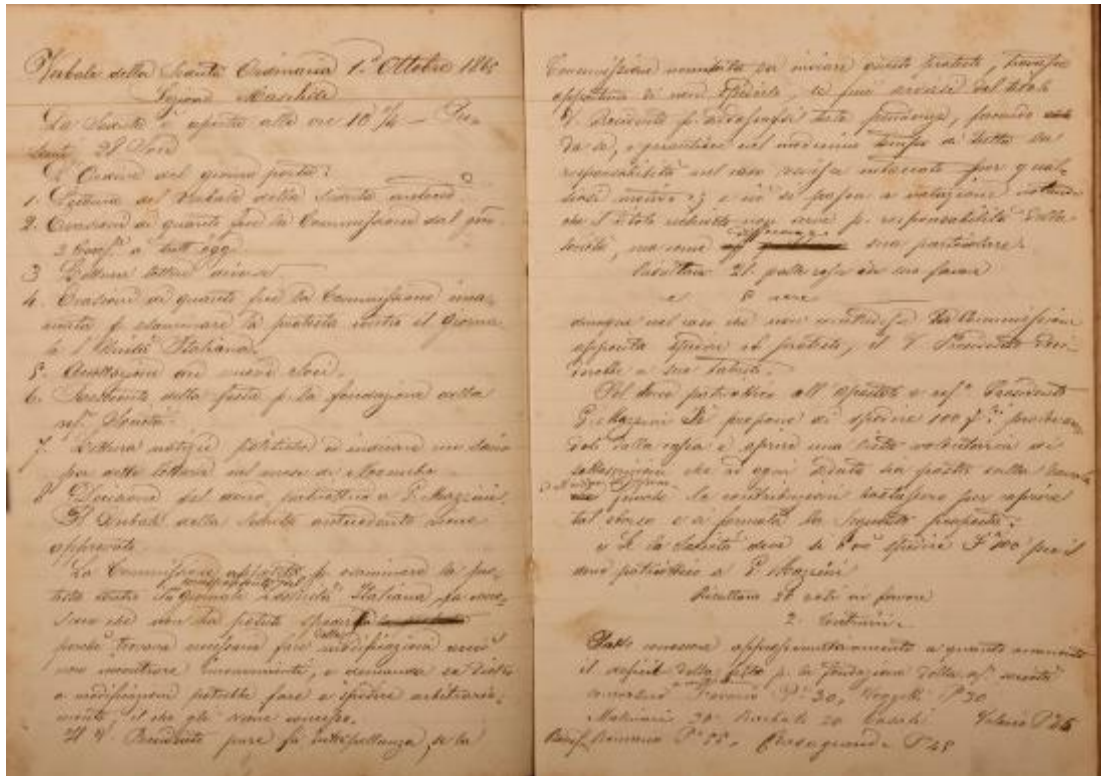
5.1 Yapıya Ait Tarihi Belgeler



Şekil 5.1: Arşivde yer alan el yazması toplantı tutanakları



Şekil 5.2: Toplantı tutanaklarının derlendiği ilk defterin ilk sayfası

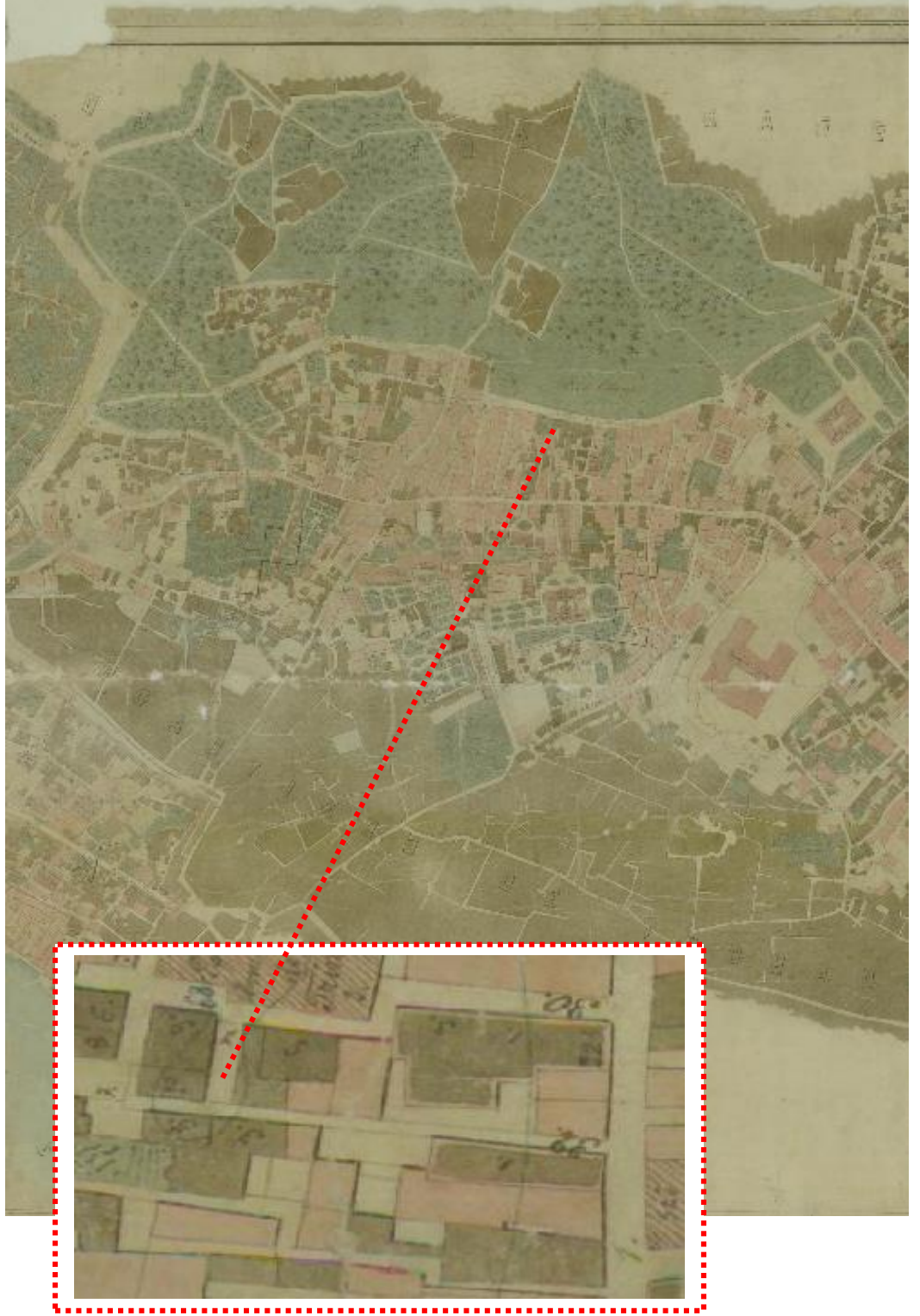


Şekil 5.3: 1865 tarihli toplantı tutanağı



Şekil 5.4: Büke Uras Arşivi

5.2 Yapıya Ait Eski Haritalar



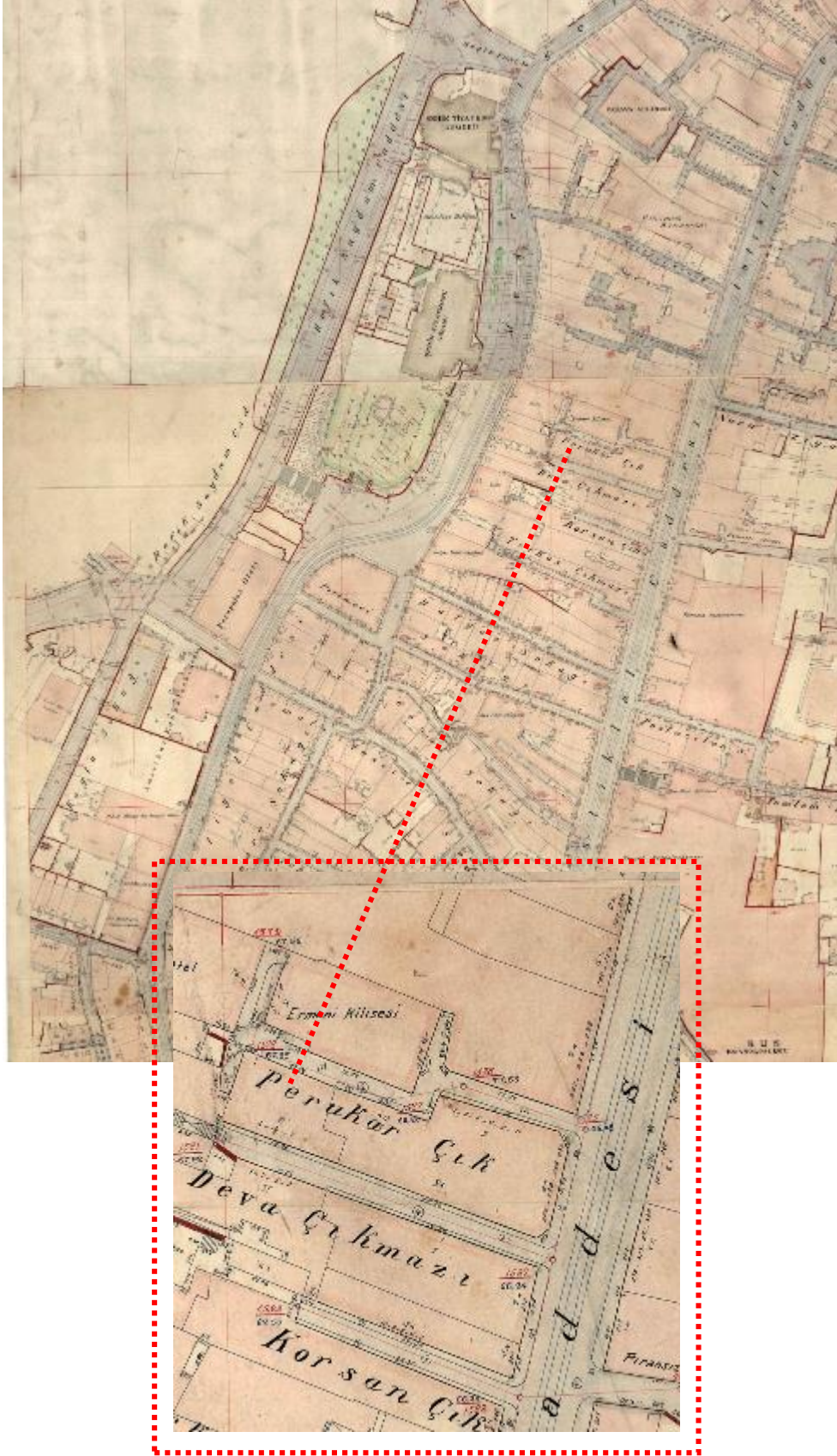
Şekil 5.5: Yapının bulunduğu yeri gösteren Belediye Haritaları (1858-1860)



Şekil 5.6: Yapının bulunduğu yeri gösteren Huber Haritası (1887-1891)



Şekil 5.7: Yapının bulunduğu yeri gösteren Goad Haritası (1905)



Şekil 5.8: Yapının bulunduğu yeri gösteren Alman Mavileri Haritası (1913-1914)

5.3.1.2 Zemin kat restitüsyonu

Zemin Katın restitüsyon çalışması için 1885 yılına ait iki adet fotoğraf ve toplantı tutanakları analiz edilmiştir. Talepler listesinde Zemin Katta Bilardo, Yemek ve Okuma Salonları ile tuvalet yer almaktadır. 1885 yılına ait eski bir fotoğrafta bilardo masasının olduğu salon görülmektedir. Rölöve çiziminde Z06 olarak adlandırılan restoranın bir bölümünün bu fotoğraftaki ana salon olduğu anlaşılmaktadır. Dikdörtgen bir plana sahip salonun girişinin güneybatısında mutfağa açıldığı anlaşılan bir bar bölümü mevcuttur. Girişin karşısında iki adet giyotin pencere yer alır. Bu hiza mevcut durumda restoranı iki bölüme ayıran kolon ve duvar parçasının yer aldığı kısım olarak öngörülmüştür. Pencere hizaları ve kiriş yerleşimi de bu hizanın doğruluğunu desteklemektedir. Bilardo ve yemek salonu olarak kullanıldığı düşünülen mekânın güneybatısındaki duvar üzerinde camlı, çift kanatlı bir kapı ile diğer bir odaya geçiş dikkat çeker. Fotoğraf dikkatli incelendiğinde odada yer alan ahşap kitaplık görülmektedir. Toplantı notlarında talep edilen okuma salonunun burası olduğu düşünülerek restitüsyon çizimlerinde bu şekilde düzenlenmiştir.

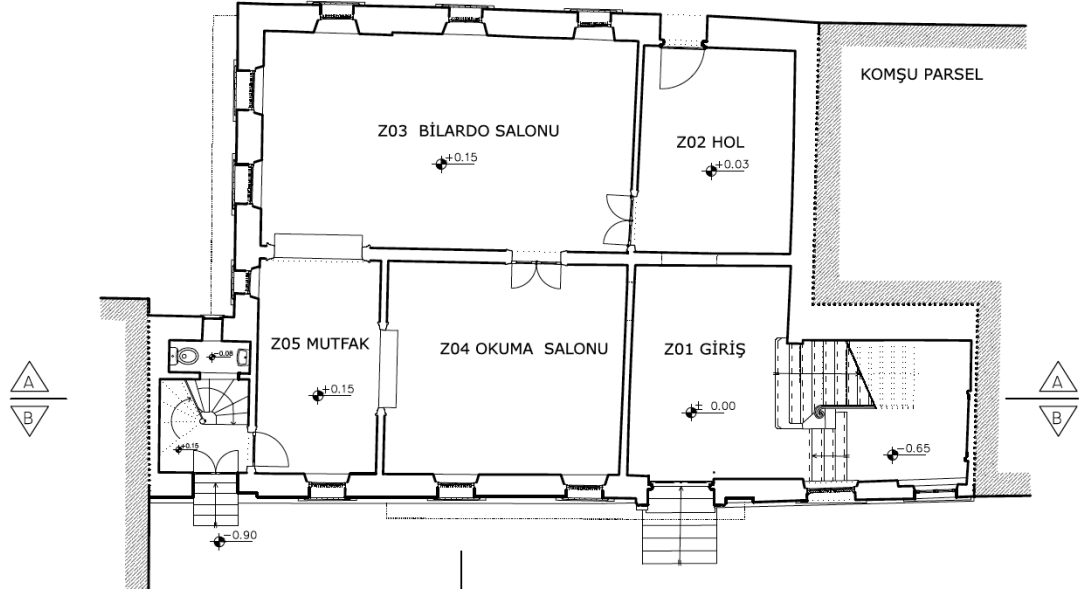
Tutanaklarda 1. Kat ile Zemin Katın birbirinden bağımsız olması üzerinde durulmuştur. Bu durum göz önüne alınarak Deva Çıkmağı'ndan sağlanan ana giriş Zemin Kat ile bağlantısı olmaksızın doğrudan merdivenlerle 1. Kata yönelen bir giriş holü niteliğindedir. Bilardo salonunun güneydoğusunda yer alan oda Perukâr Çıkmağı'ndan bir giriş ile günümüz planıyla benzerlik gösterir. Mevcut durumda yer alan Z04 ve Z05 No'lu tuvalet mekânları restitüsyon çizimlerinde kaldırılmıştır. Zemin Katın diğer birimlerine bu holden erişim sağlanmaktadır. Bilardo salonunun girişinin kuzeydoğu ve kuzeybatısında demir parmaklıklı giyotin pencereler yer almaktadır. Pencereler pahlı nişler içine oturtulmuştur. Cephe fotoğrafında görüldüğü üzere üstleri basık kemerlidir.

Aynı yıllara ait cephe fotoğrafı Deva Çıkmağı'nda²⁶ Güneybatı Giriş Cephesi'ni gösterir. Mevcut duruma benzer şekilde yapıya ait iki adet giriş olduğu görülmektedir. Buna göre Mutfak olarak projelendirilmiş mekânın kuzeybatısında kalan ve dışarıdan giriş sağlanan merdiven holü Restitüsyon aşamasında

²⁶ Deva Çıkmağı'nın o dönemki ismi Eczacı Çıkmağı'dır. 1885-86 Annuaire Oriental

düzenlenmiştir. Merdiven holünün güneydoğusundan Mutfak alanına, kuzeydoğusundan ise tuvalet birimine geçiş sağlanmıştır.

Zemin ahşap kaplamalı, tavanlar ise aydınlatmaların olduğu noktalarda göbekli süslemelere sahip zarif bezemelidir.



Şekil 5.11: İlk Dönem Restitüsyon Çalışması, 1885 yılı (Yeteroğlu, 2013)



Şekil 5.12: Yapıya ait bir fotoğraf 1885-1910 (SOMS Arşivi)



Şekil 5.13: 1885 ve 2011 tarihli cephe fotoğrafları (SOMS Arşivi)

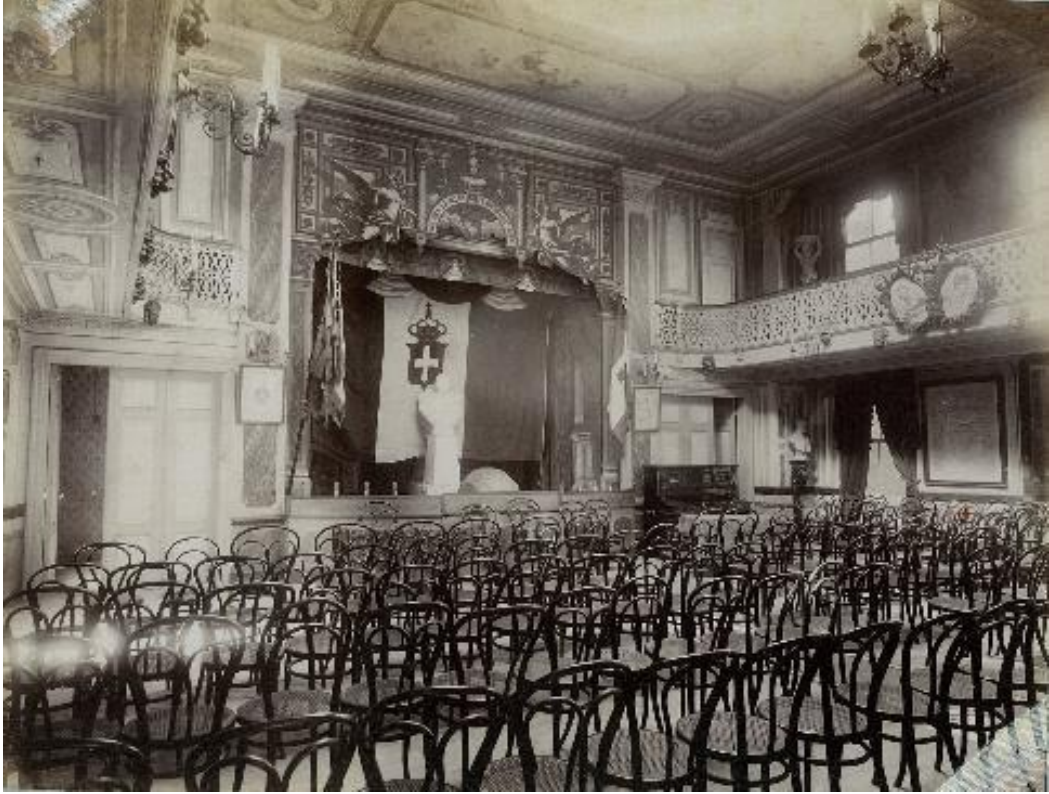
5.3.1.3 Birinci kat restitüsyonu

1. Kat restitüsyonunu yönlendiren belgeler, diğer katlarda olduğu gibi, yapının özgün dönemine ait fotoğraf ve SOMS toplantı notları arşiv dökümanlarıdır. Toplantı tutanaklarında²⁷ zemin kattan bağımsız girişi olacak olan galerili bir tiyatro salonundan bahsedilmektedir.

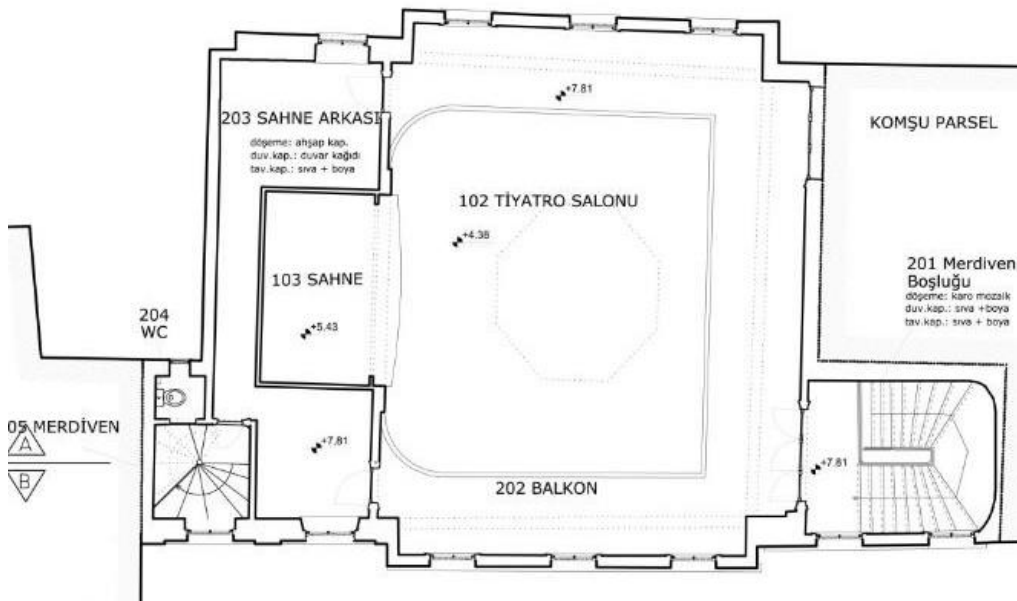
Büke Uras'ın arşivinde yer alan Societá Operaia di Istanbul'a ait el çizimlerinin²⁸ bulunduğu 2. Kat planında sahne bugüne oranla daha geniş ve büyük görülmektedir. Ana tiyatro salonunun oturma birimlerinin yer aldığı bölüm kare planlı ve üç pencereleli bir düzende görülür. Bu kısım karşılıklı birer pencereleli bir dikdörtgen alan ile ana salonun olduğu bölümden daralarak ayrılır. Sahne bölümünün buradan

²⁷ SOMS Arşivi 1 Haziran 1884

²⁸ Mimar Delfo Seminati imzalı orjinal çizimler 1885-1905 arasındaki dönem rölöve niteliğinde değerlendirilmiştir.

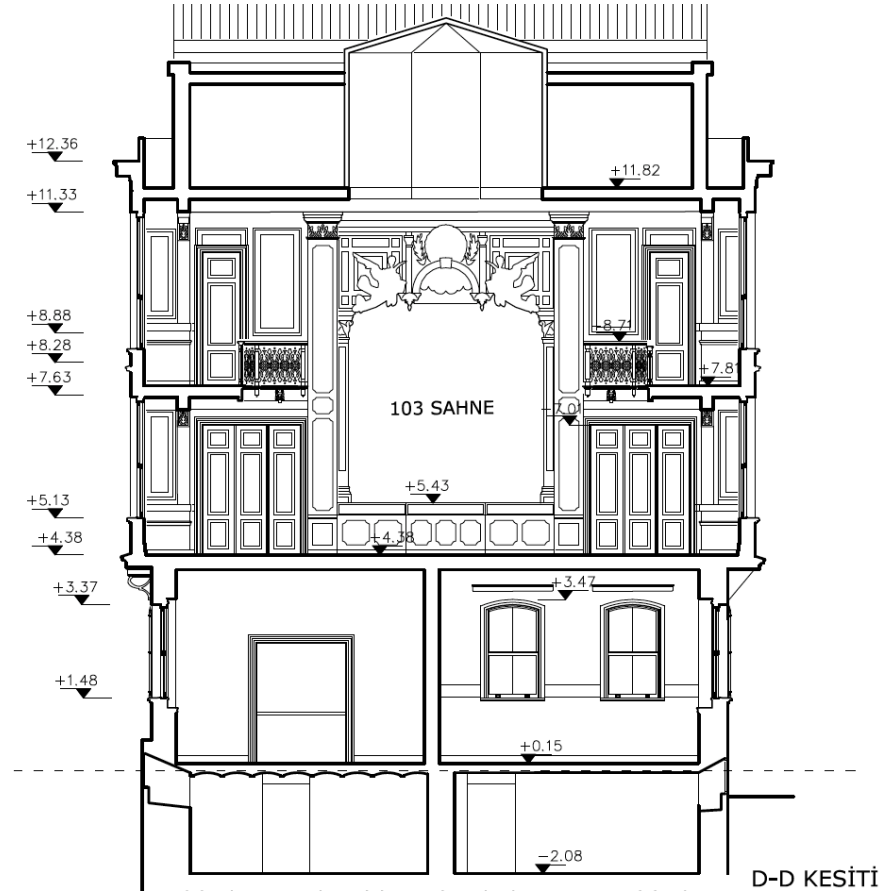


Şekil 5.16: Tiyatro Salonu 1885-1910 (SOMS Arşivi)



Şekil 5.17: Sahne Katı Restitüsyon Çizimi (Yeteroğlu, 2013)

Tiyatro Salonu'nda yer alan ahşap galeri korkuluklarındaki işçilik ve tavan bezemelerinin oldukça özenli ve ihtişamlı olduğu görülmektedir. 1884 tarihli toplantı notlarında Bottarlini'nin stükler ve duvar resimleri konusunda ne kadar titiz davrandığı açıkça anlaşılmaktadır.

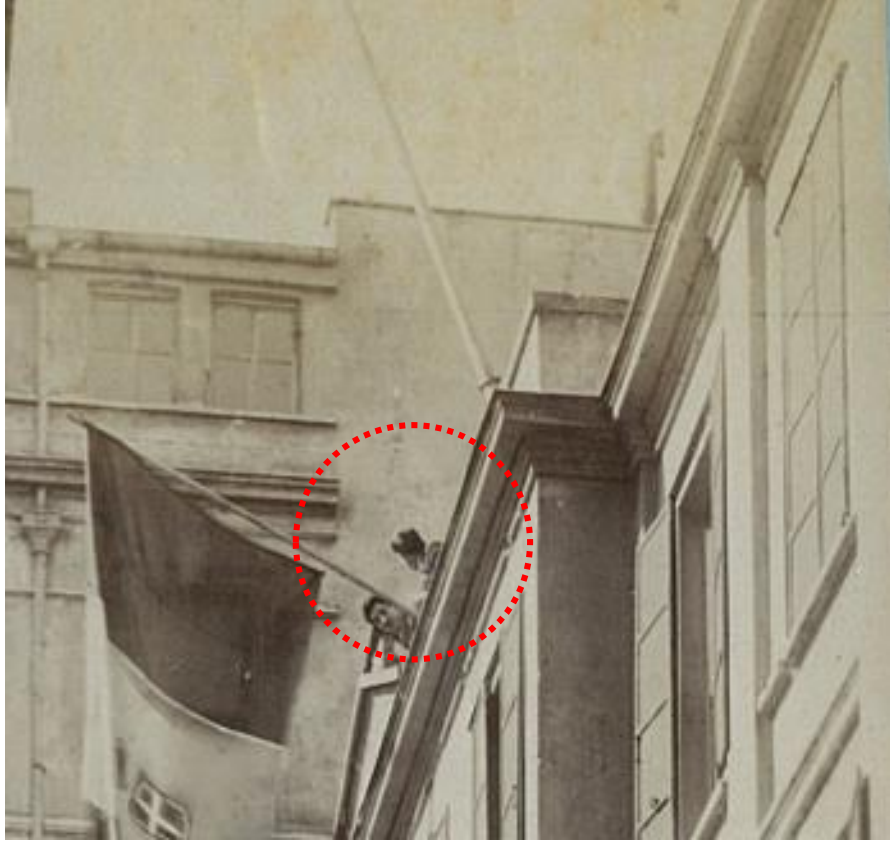


Şekil 5.18: Ana Salon Restitüsyon Kesit Çizimi (Yeteroğlu, 2013)

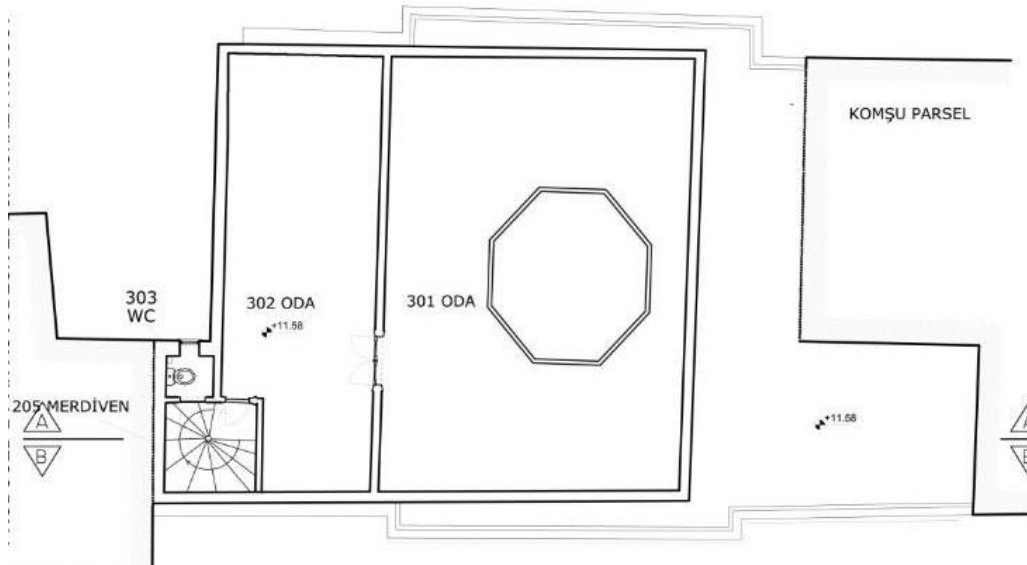
5.3.1.4 Çatı kat restitüsyonu

Çatı Katı ile ilgili 1 Haziran 1884 tarihli toplantıda iki veya üç adet bekçi odası olacağı şeklinde not alınmıştır. Bodrum kattan itibaren tüm katların düşey bağlantısını sağlayan ve ana tiyatro salonunun kuzeybatısında kalan merdiven çatıya ulaşır. Bu merdivenin direkt açıldığı oda ile içerisinde ışıklığın yükseldiği diğer oda teras parapetinin hemen gerisinde sonlanır.

Restitüsyon aşamasında bu düzenlemeler için toplantı tutanakları haricinde yapıya ait 1885 tarihli cephe fotoğrafı kullanılmıştır. Fotoğraf dikkatli incelendiğinde saçak silmesinin üzerinde iki kişinin durduğu ve eğilerek aşağı doğru baktığı görülür. Buradan yola çıkılarak; bu katta, üzerinde gezilebilen teras benzeri bir döşeme olduğu sonucuna varılmıştır. Terasta yer alan şahısların arkasında yükselen beden duvarları rahatlıkla izlenebilmektedir. Bu durum tiyatro salonunda yer alan sekizgen ışıklık ve çatı katında yer alması tasarlanan bekçi odaları olasılığını desteklemektedir.



Şekil 5.19: Yapının 1885 tarihli cephe fotoğrafı (SOMS Arşivi)



Şekil 5.20: Çatı Kat Restitüsyon Çizimi (Yeteroğlu, 2013)

5.3.2 Cephe restitüsyonları

5.3.2.1 Güneybatı cephesi restitüsyonu

1 Şubat 1885'te yapının inşasına dair notlar arasında üyeler arasında pencere tipleri konusunda farklı görüşler olduğu fakat duvar kalınlığından ötürü ana salonda giyotin pencere olması gerektiği görüşünün Bottarlini tarafından öne sürüldüğü ve bunun mecburen kabul gördüğü belirtilmiştir. Buna göre yapıdaki pencereler restitüsyon projesinde giyotin pencereye çevrilmiş; zemin kattakiler cephe fotoğrafındaki gibi demir parmaklıklı, tiyatro salonu ve balkon katında ise demir kepenkli giyotin pencere olarak değiştirilmiştir. Zemin kat pencerelerinin etrafında üzeri yuvarlak kemerli söveler görülmektedir. Mevcut kullanım nedeniyle restorana giriş sağlamak amacıyla açılarak kapıya dönüştürülen pencere değiştirilmiş ve cephe düzeninde karşılıklı, birbiriyle simetrik üç pencere düzeni korunmuştur. 2. Katta yapının ortasında yer alan çıkma üzerinde üç cephenin iki yanında ikişer pencere düzeniyle simetri yakalanmıştır. Bu değişiklikler yapının mevcut durumundan oldukça farklılık gösterir. 1885 yılına ait fotoğrafta tiyatro salonunun bulunduğu katın mevcut durumdaki 1. ve 2. katın toplam yüksekliğe göre daha basık olduğu gözlenmektedir. Yapının saçak silmesinin ardında teras katının parapeti görülmektedir. Mevcut durumda yer alan çatı kat kaldırılmış, ışıklığın yer aldığı iki adet odası ve gezilebilen alanı bulunan teras kat restitüsyon çiziminde düzenlenmiştir. Bodrum kat pencereleri sokak kotundaki değişiklikler sebebiyle zaman içerisinde kapatılmıştır. Restitüsyon çizimlerinde cephede yer alan üç pencere açığa çıkarılmıştır.



Şekil 5.21: Güneybatı Cephesi Restitüsyon Çizimi (Yeteroğlu, 2013)

5.3.2.2 Kuzeydoğu cephesi restitüsyonu

Kuzeydoğu cephesi de rölövedeki durumundan oldukça farklıdır. Zemin katta yer alan pencereler simetrik olarak basık kemerli, demir parmaklıklı giyotin pencere olarak düzenlenmiştir. Bilardo salonuna giriş sağlanan hole bu cepheden açılan kapı, çift kanatlı ve kemerli çizilmiştir. 2014 yılında yürütülen restorasyon çalışmalarında da bu düşünce doğrulanmış, sıvalar söküldüğünde kapı kemerleri ortaya çıkmıştır. Tiyatro salonu katında çift sıra, üç adet yan yana giyotin pencere düzeni korunmuştur. Saçak silmesinin üzerinde teras parapeti ardından ışıklık ile çatı odaları görülür. Bodrum kat pencereleri zaman içerisinde kapatılmıştır. Restitüsyon çizimlerinde Güneybatı Cephesi'nde olduğu gibi bu cephede de yer alan iki pencere açığa çıkarılmıştır.



Şekil 5.22: Kuzeydoğu Cephesi Restitüsyon Çizimi (Yeteroğlu, 2013)



Şekil 5.23: Kuzeydoğu Cephesi kapı kemerleri (Yeteroğlu, 2014)

5.4 İkinci Dönem Restitüsyon Çizimleri (1910 De Nari-Mongeri Müdahalesi)

5.4.1 Plan restitüsyonları

7 Şubat 1909 yılında yapılan toplantı notlarından anlaşıldığı üzere yapılan bütçe hesaplarının ve diğer tartışmaların ışığında yeni bina inşa edilemeyeceğinden, mevcut binaya bir kat daha çıkılması ve yeni odalar eklenmesi gerekliliğinden bahsedilmiştir.

Başkan; Büyütme projesini tüm detaylarıyla anlatmış ve mimar Mongeri'nin bir raporunu da eklemiştir.³⁰ Mongeri'nin çok olumlu yaklaştığı ve sadece birkaç öneride bulunduğu toplantı tutanaklarına geçmiştir. 7 Mart 1909 tarihinde Mongeri, De Nari, Tedeschi, Santamaria, Semprini ve Luzzalli toplanıp projeyi etüt etmişlerdir. Konsey projeyi takip eden ayın ilk günleri uygulamaya koymayı önerir. Binanın yeni durumunun müellifleri Giulio Mongeri ve Edoardo de Nari olmuştur.

Bina yenileme çalışmaları 23 Ocak 1910 senesinde tamamlanmıştır.

1908-1910 yılı onarımında, yapının zemin katı ile özellikle sahnenin bulunduğu büyük salon katı düzenlenmiştir. Oyun salonu olarak hizmet veren zemin katta bölücü duvarlar, pencereler, döşeme kaplamaları ve tavan süslemelerinde değişiklikler yapılmıştır. İkinci kat ise kat yüksekliği ve iç düzenlemede köklü değişiklikler geçirmiştir. Zeminden yüksek sahne kaldırılarak salonla bütünleşik olarak kemerli bir niş içinde düzenlenmiş, salonun her iki yanındaki balkonlar kaldırılmıştır.

1885 özgün durumu gösteren fotoğraftan anlaşıldığı üzere; yapı, bodrum, zemin, iki adet normal kat ve kısmi bir çatı katından oluşmaktadır. Cephe, kat ve pencere silmeleri ile yatayda, plastırlarla düşeyde bölünmüştür. Zemin kat pencereleri demir parmaklıklı, üst kat pencereleri ise demir kepenklidir. Cephe oranlarına bakıldığında sahnenin ve büyük salonun bulunduğu ikinci katın, 1908-1910 onarımında yükseltildiği, kısmi çatı katının tekrar düzenlendiği ve önünde ahşap karkaslı bir çatının inşa edildiği anlaşılmaktadır.

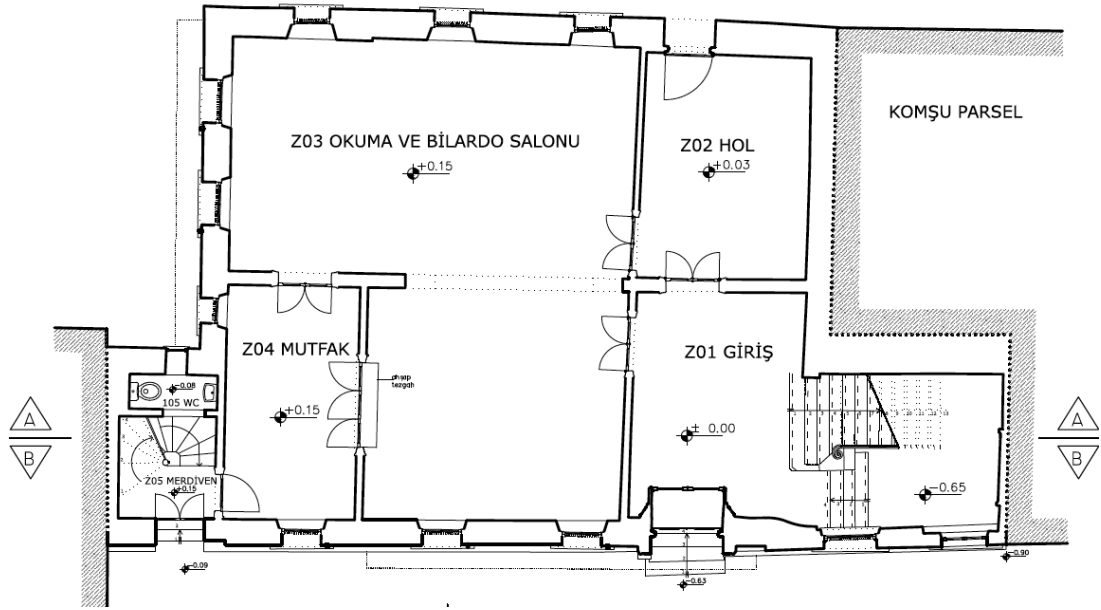
³⁰ Toplantı notlarında “Tüm detaylarıyla anlatmıştır.” yazmakla beraber notlarda bu detaylara yer verilmemiştir.

5.4.1.1 Bodrum kat restitüsyonu

Tarihi belgelerde Bodrum katta 1907-1910 yılları arasında gerçekleştirilen restorasyon çalışmaları sırasında herhangi bir değişiklik önerildiğine dair herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Mimar Delfo Seminati'nin el çizimleri incelendiğinde ise Bodrum Katın mevcut durum ile farklılığı, mekân sayısında artış olarak öne çıkmaktadır. Bu farklılık tez kapsamında dikkate alınmıştır.

5.4.1.2 Zemin kat restitüsyonu

1908-1910 dönemi yenileme çalışmalarında yapının Oyun salonu olarak hizmet veren zemin katındaki bölücü duvarlar, pencereler, döşeme kaplamaları ve tavan süslemelerinde değişiklikler yapılmıştır. Tez çalışması kapsamında yer alan Restitüsyon çizimlerinde, zemin katta eklenmiş olan restoran kullanımına yönelik tuvalet üniteleri ile bunlara açılan koridor mekânı yer almamaktadır. Restoran Muhasebe olarak kullanılan alan da özgün olmadığından bu aşamada kaldırılmıştır. Tuvalet ünitelerinin mevcutta yer aldığı alan, özgün plan şemasında Perukâr Çıkmazı'ndan sağlanan bir geçiş ile birlikte Okuma ve Bilardo Salonuna geçiş sağlanan bir giriş alanı olarak düzenlenmiştir. Mevcut durumda restoran olarak kullanılmış olan ana salonun ortasında yer alan duvarın binanın arşivinde bulunan eski fotoğrafında buffet (yemek) salonunun kuzeydoğu duvarına denk geldiği görülmektedir. Ana salon ile muhdes mutfak eklentisi arasında yer alan duvarın üzerinde yer alan nişlerin aslında pencere olduğu fotoğrafta net olarak görülmektedir. Yapının kuzeydoğu duvarında bugün restorasyon çalışmaları dahilinde kaldırılan mutfak eklentisinin bulunduğu alanda yer alan yapının Delfo Seminati çizimlerinde noktalı çizgilerle oluşturulmuş tuvalet mekânları olduğu düşünülen bir alan yer alır. Üzerindeki notta: “İleride ihtiyaç duyulursa gündeme getirilmek üzere” yazmaktadır. Bu alanın taslak proje olarak şekillendirildiği düşünülmüştür. Delfo Seminati çizimlerinde dikkat çeken bir diğer unsur da, Deva Çıkmazı giriş holünden okuma salonu holüne ve bilardo salonuna iki ayrı kapı açıldığıdır. 2014 senesinde yürütülen Restorasyon Çalışmaları sırasında şantiye ziyaret edilmiş, sökülen sıvaların altında Seminati çizimlerinde yer alan her iki kapının boşluk izleri tanımlanmış ve belgelenmiştir.



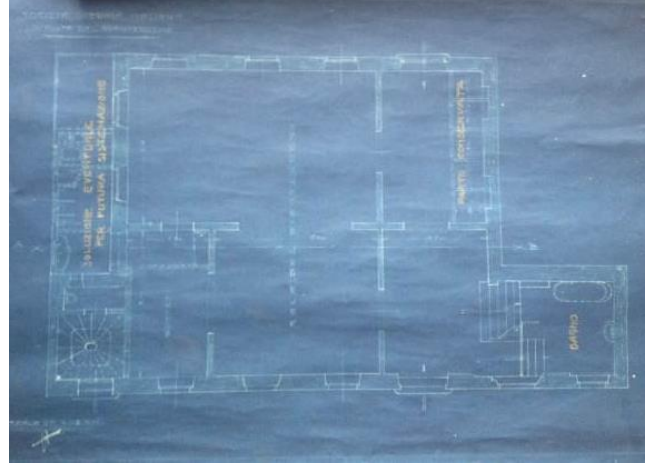
Şekil 5.24: Zemin Kat planı Restitüsyon Projesi- 1910 (Yeteroğlu, 2014)



Şekil 5.25: 1910 yılı sonrasına ait zemin kat fotoğrafı (SOMS Arşivi)

Fotoğrafta görülen Okuma ve Bilardo Salonu'na açılan çift kanatlı, camlı ahşap kapı sayesinde barın yer aldığı mutfak bölümüne geçilir. Bu kapı; salonun güneybatı duvarında yer almaktadır. Mutfak bölümü kuzeybatı yönünde merdiven ile bağlantılıdır ve güneybatı yönünde L şeklinde plan şemalı Okuma ve Bilardo Salonuna ahşap tezgahlı bir bar ile açılır. Tez kapsamında pencereler yeniden düzenlenmiş, fotoğrafta görülen pencereler açılarak, dökme demir parmaklıklı,

kemerli, ahşap doğramalı giyotin pencereler yerleştirilmiştir. Tavanlar alçı süslemeli ve aydınlatmaların yer aldığı noktalarda bezemelere sahiptir. Mevcut kullanımda eklenmiş niteliksiz mutfak kaldırılmıştır. Ayrıca Seminati çizimlerinde yer alan Merdiven altındaki banyo ünitesine de tez kapsamında yer verilmemiştir. Bu banyonun ne kadar süreyle kullanımda olduğuna dair herhangi bir bilgiye rastlanamamıştır.



Şekil 5.26: Delfo Seminati Çizimleri (Büke Uras Arşivi)

5.4.1.3 Birinci kat restitüsyonu

Società Operaia di Istanbul arşivinde yer alan yapıya ait fotoğraflar incelenmiş ve işlev açısından günümüze yakın bir kullanım sergilediği görülmüştür. Aynalı konsolların yer aldığı, kurucu heykelleri ile birlikte toplantı masasının orta bölüme yerleştirildiği Ana Salon'un, Toplantı mekânı olarak kullanıldığı görülmektedir. Döşeme, balık sırtı ahşap kaplamadır. Pencerelerin salon kısa kenarı doğrultusunda giyotin pencere tipolojisine sahip olduğu anlaşılr. Tavanda alçı çitalı zarif ve bezemesiz bir kaplama görülmektedir. Ana salonun günümüzde kaybolmuş niteliklerinden biri de bu tavan kaplamasıdır. Duvarlarda yer alan ahşap lambri kaplamalar ve hemen üzerinde konumlanan ahşap elemanları takip eder nitelikteki alçı bezemeler oldukça iyi korunmuştur.

Mevcut durumda Müze olarak kullanılan Ana Salon ile 104 No'lu Kütüphane mekânı arasında yer alan ahşap tablalı çift kanatlı kapı ile aynı özelliklerdeki 102 No'lu mekân arasındaki kapı fotoğrafta görülmektedir. Toplantı salonu ile 102 No'lu mekân arasında yer alan ahşap kapının günümüzde yağlı boya ile boyanmış olduğu belli olmaktadır. Ana salona açılan ve günümüzde de kütüphane olarak kullanılan

mekâna ait fotoğraf dikdörtgen plan şemasına sahip odanın kısa kenarını karşılayarak çekilmiştir. Giriş kapısının karşısında yer alan duvar üzerinde pencere dikkat çekmektedir. Kütüphane mekânının Mutfak ile ortak duvarı üzerinde kitaplıkların yanında üzeri örtülmüş tek kanatlı bir kapı olduğu görülebilir. Delfo Seminati çizimlerine göre de bu iki mekân arasında bir bağlantı yer almaktadır. Restitüsyon projesi kapsamında fotoğrafta görülen bu bilgiler değerlendirilmiştir. Bu fotoğrafta yer alan pencere günümüzde önünde yer alan kitaplıklar nedeniyle incelenememiştir.



Şekil 5.27: 103 No'lu Toplantı Salonu'nu gösteren fotoğraf (SOMS arşivi)



Şekil 5.28: 104 No'lu Kütüphaneyi gösteren fotoğraf (SOMS Arşivi)

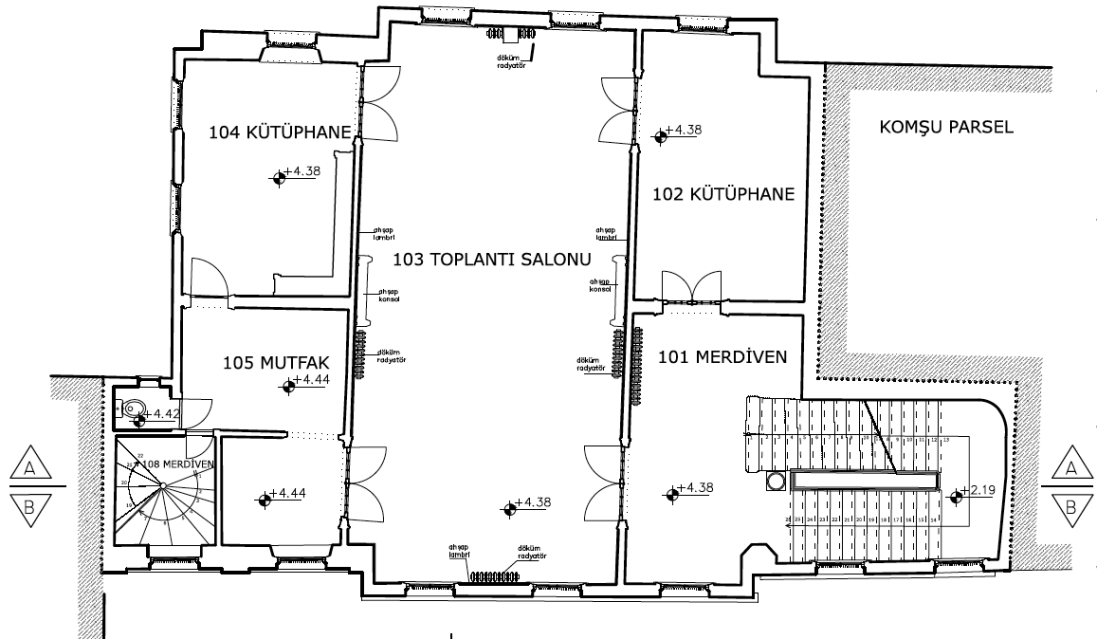
Döneme ait diğer bir fotoğrafta içinde kitaplıkların ve bir çalışma masasının olduğu ahşap tablalı, çift kanatlı ahşap bir kapının yer aldığı başka bir oda daha görülmektedir. Camlı kapı üzerinde pencere aksi görüldüğünden kapının karşı duvarında pencere yer aldığı anlaşılabilmektedir. Ayrıca detaylı incelendiği zaman cam kapının ardında yer alan mekânın zemininin çini karo kaplaması görülebilmektedir. Fotoğrafta çini karo döşemesi görülen mekânın 101 No'lu Merdiven Boşluğu olduğu düşünülmektedir. Fotoğraftaki kapı bugün de mevcuttur sadece camları boyanmıştır. Günümüzde ofis olarak kullanılan 102 No'lu mekânın bir dönem kütüphane olarak da kullanıldığı anlaşılmaktadır.



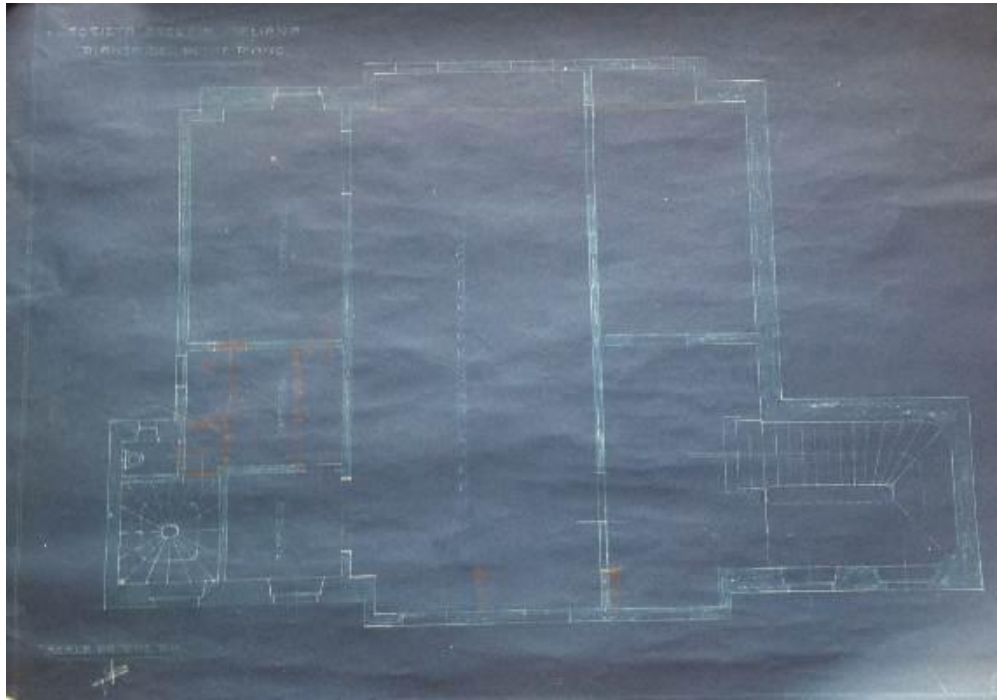
Şekil 5.29: 102 No'lu Odanın görünüşü (SOMS Arşivi)



Şekil 5.30: 102 No'lu mekândan 101 No'lu mekân (SOMS Arşivi)



Şekil 5.31: 1. Kat planı Restitüsyon Projesi (Yeteroğlu, 2014)



Şekil 5.32: Delfo Seminati Çizimleri (Büke Uras Arşivi)

5.4.1.4. İkinci kat restitüsyonu

Tiyatro Salonu 1885 yılı plan şemasıyla uyumlu olmakla birlikte galeri katının artık üç akslı değil sadece doğu yönündeki duvarda balkon şeklinde tek olarak konumlandığı gözlenmektedir. Büyük sahne ve arkasındaki odaların kaldırılarak sepet kulplu bir kemer ile oldukça sade bir sahne tasarlandığı belirlenmiştir. Sahnenin iki yanında ufak odalar depo olarak muhafaza edilmiştir.



Şekil 5.33: Tiyatro Salonu (SOMS Arşivi)

Sahnenin 1910 onarımları öncesinde sahip olduğu genişliğin değiştirildiği, mekânın genişletilerek sahne bölümünün küçültüldüğü ve yüksekliğinin eski döneme göre azaltıldığı dikkat çekmektedir. Salonun tavanında yer alan sekizgen ışıklığın da 1910 müdahalesinde kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Günümüzdeki mevcut durumuna benzer yapıda yer alan sahnenin üzerinde “CHI AMA LA PATRIA LA ONORI COLLE OPERE” yazısı eski fotoğraflarda basık kemerli sahnenin hemen kemerinin bitiş hizası üzerinde yer alırken mevcut durumda kemer etrafında dairesel olarak yer aldığı dikkat çeker.

Tiyatro salonuna ait eski fotoğraflarda dikkat çeken diğer bir ayrıntı bu katın pencerelerinin değişmiş olmasıdır. 1910 onarımı sonrasına ait fotoğraflarda pencereler yüksek ve enine ince cam modüllere bölünmüş görünümündedir. SOMS Arşivlerinde tespit edilen ve tarihi belirlenememiş olan 5.34 no’lu şekilde yer alan

fotoğrafta ise pencerelerin günümüzdeki duruma benzerlik gösterdiği görülmektedir. Üç kademeli yüksek pencerelerin üst kısımları vasistas olarak tasarlanmıştır. Alt kısımları ise sabittir. Orta kısımda yer alan yüksek kanatlar iki yana açılmaktadır.

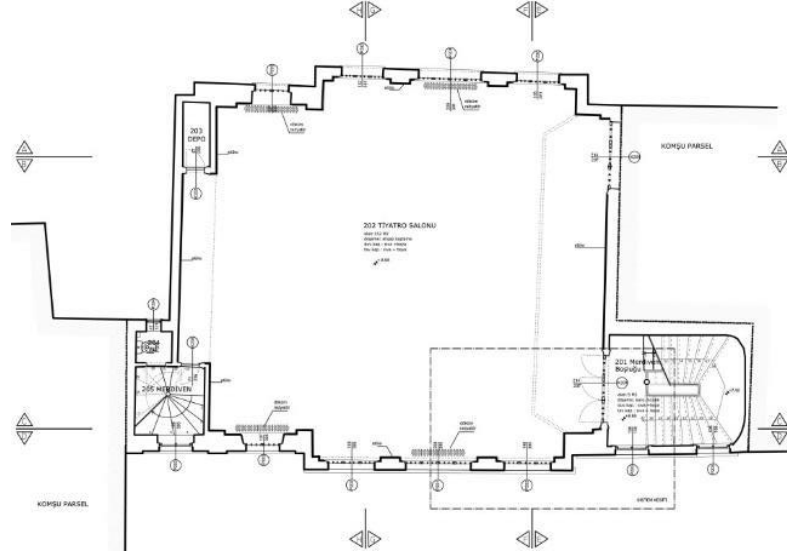
Tavanda yer alan kare kasetler içerisinde mevcut durumda yer alan bezemeler yapının 1910 sonrası dönemini gösteren fotoğraflarda yer almaz. Buna göre restitüsyon aşamasında eski fotoğrafların yansıttığı duruma uygun olarak bu ekler kaldırılmıştır.



Şekil 5.34: Balkon (SOMS Arşivi)



Şekil 5.35: Tiyatro Salonu (SOMS Arşivi)



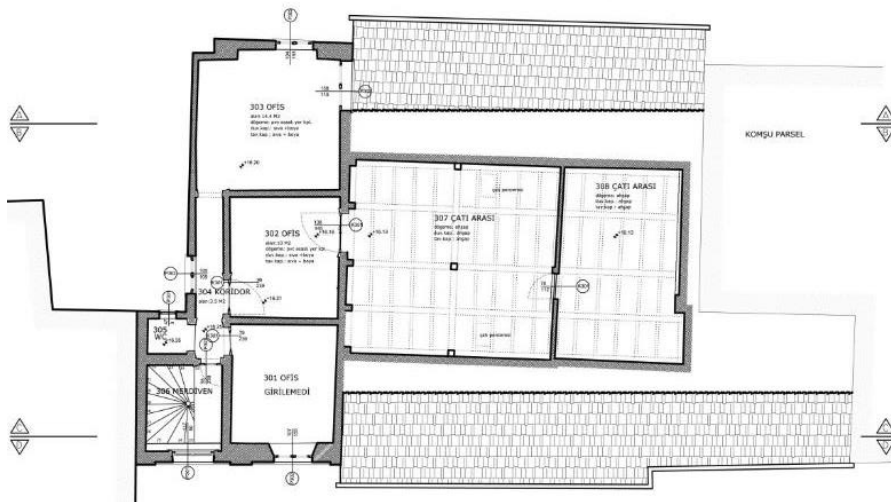
Şekil 5.36: 2. Kat planı Restitüsyon Çizimi (Yeteroğlu, 2014)

Katta yer alan pvc tuvalet kapısı ile seramik kaplamalar kaldırılarak dönemine uygun ahşap kapı ile çini karo zemin kaplaması önerilmiştir. Mekân duvarlarında yer alan stüklerin badana ile örtüldüğü tespit edilmiştir.

5.4.1.5 Çatı kat restitüsyonu

Delfo Seminati çizimlerinden Çatı Kat ile ilgili olanlar mevcut durumla benzerlik gösterir.

Mevcut durumda 301 ile 302 No'lu Odalar arasında yer alan duvar eski çizimlere göre çatı arası odaları ile aynı hizada sonlanmaktadır. Eski el çizimleri ile mevcut durum arasındaki tek farklılık budur.



Şekil 5.37: Çatı Kat planı Restitüsyon Çizimi (Yeteroğlu, 2014)



Şekil 5.38: Delfo Seminati (Büke Uras Arşivi)

5.4.2 Cephe restitüsyonları

5.4.2.1 Güneybatı cephesi restitüsyonu

Yapının günümüzdeki görünümü ile 1910 sonrası arasında çok büyük farklılıklar görülmemektedir. Cephe düzenlemesinde en çok dikkat çeken müdahale zamanla farklı kullanımlardan kaynaklanan eklentiler olmuştur. Özellikle zemin katta restoran işlevi olması sebebiyle binanın ana girişinin yanında açılan restorana doğrudan giriş ile pencere doğramaları değiştirilerek özgün niteliklerini kaybetmiştir. Bu durum, restitüsyon projesinde değiştirilmiş, pencere doğramaları basık kemerli, demir parmaklıklı ahşap giyotin pencere olarak değiştirilmiştir.

Zamanla değişen sokak kotunun yükselerek kapattığı bodrum pencereleri restitüsyon projesinde müdahale edilerek açığa çıkartılmıştır. Daha önce belirtildiği gibi tiyatro pencereleri yapıya ait eski fotoğraflarda görüldüğü durumuna uygun olarak ahşap doğramalı, açılır kanatlı, çıtalı özgün doğramalar olarak hazırlanmıştır.

5.4.2.2 Kuzeydoğu cephesi restitüsyonu

Perukâr Çıkmazı'na açılan kuzeydoğu cephesinde zemin kat düzeni haricinde 1910 yılı sonrasına ait durumdan çok büyük farklılık ve değişimler olmamıştır. Zemin kat pencerelerindeki değişiklikler diğer cephede olduğu gibi bu cephe için de geçerlidir.

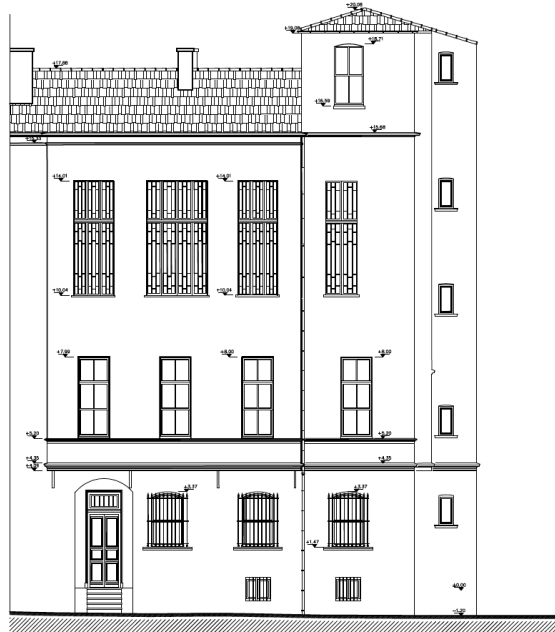
Güneybatı cephesi ile simetrik aynı tipolojide basık kemerli, demir parmaklıklı, ahşap giyotin pencereler muhdes pencere doğramaları yerine önerilmiştir.

Tiyatro salonu için mevcut muhdes pencereler yerine ahşap doğramalı, açılır kanatlı, çıtalı özgün doğramalar kullanılmıştır.

Zemin katta yer alan muhdes mutfak eklentisi restitüsyon projesinde kaldırılmıştır.



Şekil 5.39: Güneybatı Cephesi Restitüsyon Çizimi
(Yeteroğlu, 2014)

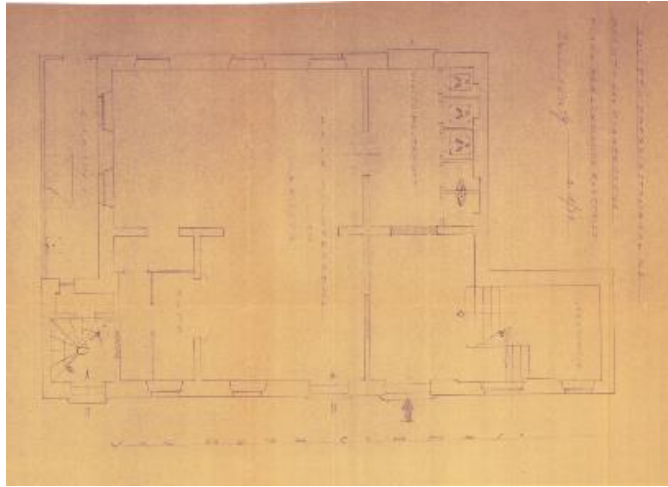


Şekil 5.40: Kuzeydoğu Cephesi Restitüsyon Çizimi
(Yeteroğlu, 2014)

5.5 1950 Yılı Onarımına İlişkin Çizimlerin Yorumlanması

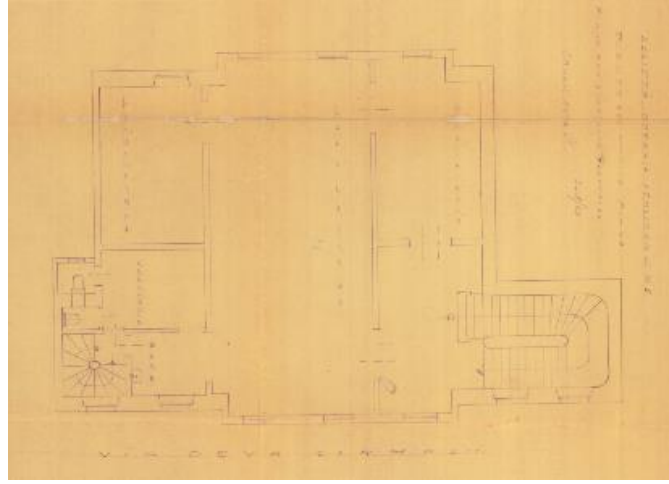
SOMS arşivinde yapının elektrik tesisatı için çizilmiş 1950 yılına ait çizimleri bulunmaktadır. Çizimlerin gerçekleştirildiği tarih üzerinde imzalı olarak belirlenmiştir.

Çizimlerde zemin katta 1910 restitüsyonuna benzer bir biçimleniş dikkat çekmektedir. Ana girişin yer aldığı Z01 No'lu mekân merdivenler sayesinde 1. Kata bağlantılıdır, diğer mekânlarla arasında geçiş bulunmamaktadır. Merdivenin 4 basamak altında yer alan mevcut durumda aynalı merdiven altı bölümü burada vestiyer olarak isimlendirilmiştir. Ana salonun yer aldığı alana giriş sağlayan Z02 No'lu mekân bu planda tuvalet alanlarının da yer aldığı dikdörtgen planlı bir alan görünümündedir. Mekândan, kuzeybatısında yer alan Bilardo ve Okuma Salonuna geçiş sağlanır. Ana salon batısında yerleştirilmiş bar sayesinde L şeklinde görülmektedir. Bu durum 1910 restitüsyonuna uyum sağlamaktadır. Planın kuzeybatısında dikdörtgen bir hol niteliğinde mutfak alanı yerleştirilmiştir.



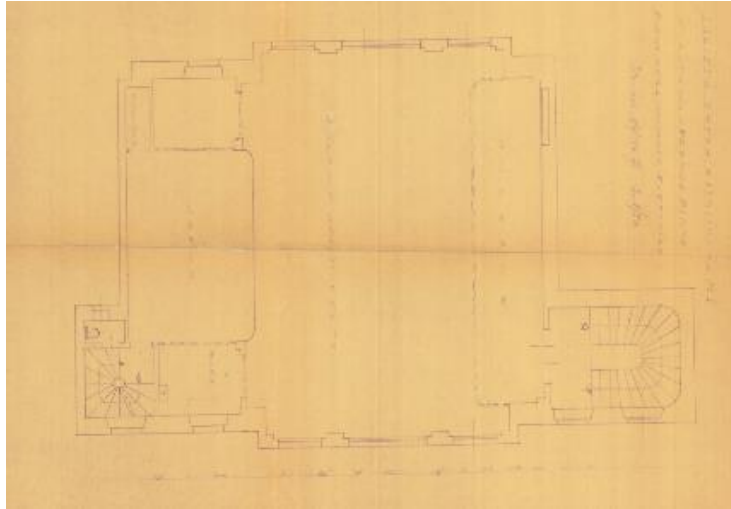
Şekil 5.41: Societă Operaia Binası Elektrik Projesi Zemin Kat planı 1950

1. Kat planı; Merdiven boşluğu, kuzeydoğusundaki oda ve kuzeybatısındaki toplantı salonu ile bağlantılıdır. Toplantı salonundan ise kütüphaneye ulaşılır. Kuzeybatıda yer alan mevcut durumda Mutfak mekânının yer aldığı oda Buffet olarak adlandırılmış, buffetin kuzeydoğusundaki mekân ise vestiyer olarak gösterilmiştir. Döner merdivenin bulunduğu 108 No'lu alanın kuzeydoğusunda mevcut durumdan farklı olarak tek değil iki adet tuvalet bölmesi yer almaktadır.



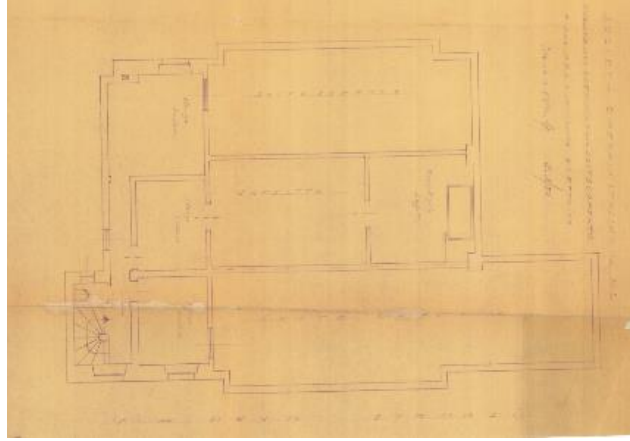
Şekil 5.42: Societá Operaia Binası Elektrik Projesi 1. Kat planı 1950

1/6/1950 tarihiyle imzalanmış çizimlerde tiyatro salonunun yer aldığı 2. Katta tiyatro sahnesi özgün durumunda olduğu düşünülen şekilde çizilmiştir. İki yanında sahneye ulaşılan kare mekânlar ile geniş sahne alanı 1885 restitüsyonuna benzer özellik göstermektedir. Çizimler tarihi ile çelişki yaratmaktadır. Seminati çizimleri kopyalanarak Elektrik Projesi çizildiği düşünülmektedir.



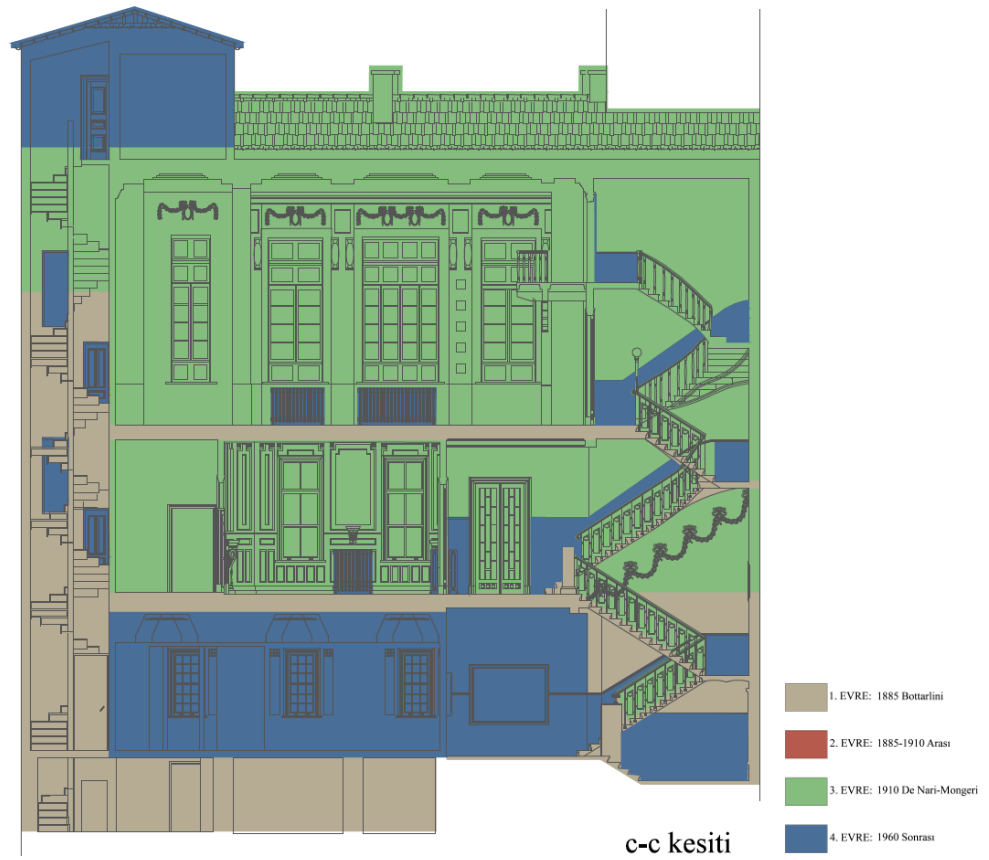
Şekil 5.43: Societá Operaia Binası Elektrik Projesi 2. Kat planı 1950

Çatı Kat planı 1950 yılına ait çizimlerde mevcut durumu ile 1910 restitüsyonu ile benzer özellik göstermektedir.



Şekil 5.44: Societá Operaia Binası Elektrik Projesi Çatı Kat planı 1950

Tez kapsamında arşiv taramasıyla dönemsel bilgiler derlendikten sonra kronolojik bir analiz yapılarak yapının zaman içerisinde geçirdiği müdahaleler değerlendirilmiştir. Bu şekilde bina evrelerinin grafiksel olarak okunması amaçlanmıştır.



Şekil 5.45: Restitüsyon Dönem Analizi (Yeteroğlu, 2014)

6. RESTORASYON

Yapı 2014 yılı itibariyle devam etmekte olan Restorasyon çalışmaları kapsamında yenilenmektedir. Son yıllarda çok az sayıda üyesi kalan dernek için fazla büyük ve masraflı olan bina neredeyse terk edilme durumuna gelmiştir. Türsab'ın maddi desteği sayesinde restore edilerek bir etkinlik merkezi olarak hizmete açılacaktır (Bornovalı, 2014).

Restorasyon çalışmalarında ilk olarak yapının özgün niteliği ve ruhuna uygun işlevler üretilmesi esas alınmıştır. Verilecek olan işlevin sürdürülebilir olması önemlidir. Gelecekteki kullanımı da göz önüne alınarak yapılan öneriler binanın ileride işlevini yitirerek terk edilmesini önlemeye yöneliktir. Devamlılık teşkil eden fonksiyonlar yapının sürekli bakımını ve hayatta kalmasını sağlayacaktır. Tüm bunlar düşünülürken yapının bulunduğu çevreye uyumlu ve bu çevrenin ihtiyaç duyabileceği öneriler geliştirmek de ön planda tutulan hedeflerdir.

Beyoğlu bölgesinin yapısı düşünüldüğünde buranın canlılığı, turistler açısından önemli bir çekim merkezi olması, Levanten kültürü için önemi ve ticari açıdan değerlendirilebilecek potansiyel oluşturması Societá Operaia Binası'nın restorasyon önerilerinin oluşturulmasında göz önünde tutulmuştur. Yeni işlev verilirken yapının İtalyan cemiyeti ile olası bağlantısı üzerinde durulmuştur. Mekânın Beyoğlu'nun vazgeçilmezi Levanten kültürü ile olan bağlantısı canlandırılmak istenmiştir.

Buna göre, yapının Bodrum Kat ve Zemin Katı İtalyan Mutfağı eğitimi verecek bir Şef Akademisi olarak tanımlanırken, 1. Kat öğrenci şeflerin eğitimlerinin devamı olarak Akademi'ye ait bir Restoran ve 2. Katı ise çok amaçlı Kültür Merkezi ve Sergi Alanı olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Son olarak Çatı Katının İtalyan gıda ürünlerine yönelik hizmet veren bir mini market, ufak bir kafeterya ve ofis alanları olarak hizmet vermesi planlanmıştır.

6.1 Yapının Yeni İşlevine Yönelik Öneriler

Bodrum Kat ve Zemin Kat, bina tescil edilirken, Anıtlar Kurulu tarafından ikincil derecede önemli bulunmuş ve tadilatına müsaade edilmiştir. Tez kapsamında yürütülen Restorasyon Çalışmasında uygulanan İtalyan Mutfak Akademisi'nin alt yapı ihtiyaçlarının binaya en az müdahale ile çözümlenebilmesi için alt katlarda konumlandırılmasına karar verilmiştir. Böylece gerekli havalandırma, su tesisatı ve mutfak ekipmanları eklentileri üst katlara müdahale edilmeden düzenlenebilecektir.

Bodrum Katta yer alan B03 Mekânı ofis olarak düzenlenmiştir. B02 Mekânı kitaplık olarak işlevlendirilirken, merdivenin doğrudan ulaştığı B01 Mekânı ise ortak çalışma alanı olarak masalar yerleştirilmiştir. B04 ve B05 Mekânları teorik çalışmaların yürütülmesi amacıyla ufak derslikler olarak konumlandırılmıştır.

Zemin Kata gelindiğinde; Muhasebe odası için örülmüş duvar kaldırılarak, Danışma ve Öğrenci İşleri işlevine sahip Z03 Mekânına Deva ve Perukâr Çıkmazlarının her ikisinden de ulaşım sağlanmıştır. Z06 ve Z07 Mekânları Mutfak Akademisi'nin uygulama sınıfları olarak tasarlanmıştır. Öğrencilerin yemek pişirebilecekleri mutfak tezgâhları sıralanmıştır.

1. Katta 102, 103 ve 104 nolu mekânlara herhangi bir müdahalede bulunmadan restoran işlevine yönelik masa ve sandalye grupları eklenmiştir. 105 nolu mekândaki Mutfak mekânında iyileştirme yapılarak restoran mutfağı olarak düzenlenmiştir.

2. Katta yer alan Tiyatro Salonu'na herhangi bir müdahale yapılmamış ve kültürel aktiviteler ve sergiler için kullanılmaya devam edilmesine karar verilmiştir.

Çatı Katı'nda yer alan 307 ve 308 no'lu çatı arası odaları ofis olarak düzenlenmiştir. 301 ve 302 no'lu odalar İtalyan gıda ürünlerinin satıldığı market ve 303 no'lu mekân da ufak bir kafe olarak tasarlanmıştır.

6.2 Yapının Onarımına Yönelik Öneriler

6.2.1 Sağlamlaştırma

Yapının strüktürel sistemi dolu tuğladan meydana gelmiş kalın beden duvarları ile bodrum ve yer yer zemin katta demir putrelli volta döşemeler arası tuğla dolgu üzerine kurulmuştur. Mevcut restorasyon çalışmaları yapının sıva altında kalan hasarlarının ve görsel incelemeyle tespit edilemeyen bilgilerin ortaya çıkmasını

sağlamıştır. Bu sayede özellikle bodrum katta yer alan demir putrellerde korozyon dikkat çekmektedir. Korozyona uğramış demir putreller ufalanmıştır ve taşıma görevlerini yerine getirememektedir. Döşemelerdeki hasar görmüş bu parçaların tespit edilerek yenilenmesi gerekmektedir.



Şekil 6.1: Zemin katta yer alan demir putreller (Yeteroğlu, 2014)

Yapının 2. Katında yer alan sıvaların altında yer alan ahşap bağdadi çıtaların belirli yerlerde sağlamlaştırılması gereklidir. Ahşap yapı elemanlarının böcek ve canlı organizmalara karşı gerekli uygulamalar yapılarak hasar görmesi engellenmelidir.



Şekil 6.2: Sahne üzerinde bağdadi çıtaların durumu (Yeteroğlu, 2014)

Bazı fotoğraflarda da gözüken döküm radyatörlerin hangi dönemde eklendiği ve binada ısıtma sisteminin ne zaman aktif hale geldiği tespit edilememiştir. 103 nolu salonda yer alan radyatörün arka kısımlarında ısı dolayısıyla ahşap kaplamada hasar tespit edilmiştir. Ahşap elemanların onarımdan geçirilmeleri gerekmektedir.

6.2.2 Temizleme

Società Operaia Binası'nda özellikle Bodrum Katta nemden kaynaklı lekelenme ve çimento esaslı malzeme kullanımına bağlı tuzlanma gibi problemler dikkat çekmektedir. Özgün niteliğine aykırı malzemelerin kaldırılarak yerine uygun

nitelikte sıva ile değiştirilmesi gerekmektedir. Zemin katta mevcut durumda yer alan tek katlı mutfak ile tuvalet birimlerinin tesisat borularının bu katta yer alması nedeniyle oluşan rutubet kaynaklı sorunların çözümleri gerekmektedir. Restorasyon çalışmaları uyarınca tuvalet ve mutfak mekânı ortadan kaldırılacağı için bodrum kattaki tesisat boruları da yok edilecektir.

1. Katta yer alan 102 no'lu ofis mekânı, 202 no'lu Tiyatro Salonu ve merdiven boşluğuunda yeralan duvar bezemeleri ve stükler üzerindeki boya katmanları temizlenmelidir. Bu uygulama için, yüzeyde biriken tuzlar ve/veya biyolojik birikimler varsa öncelikle bunlar temizlenmeli, yüzey temizliği tamamlandıktan sonra boşluklar tespit edilmelidir. Belirlenen boşluklardan kapalı olanlar var ise kılcal delikler açılarak aseton ya da distile su yardımıyla arkada birikmiş malzemeler temizlenmelidir. Sıvı halde kireç harcı, şırınga yardımıyla, temizlenmiş bölümlere enjekte edilmelidir. Bu işlem yapılırken aşağıdan yukarı doğru kademe kademe çıkılmalı ve delikler plastisinle kapatılmalıdır.

Harcın donması için en az üç gün beklenmelidir. Bezemeler iç mekânda olduğuundan kuruma beklenenden yavaş gerçekteşecektir. Harç kuruduktan sonra boşluk kalıp kalmadığı tekrar kontrol edilmeli, kalan boşluklar aynı şekilde konsolide edilmelidir. Dikkat edilmesi gereken en önemli nokta yüzeyindeki boşluklardan dışarı harç akmamasıdır. Bu uygulama yalnızca bir konservasyon uzmanı tarafından yapılmalıdır (Tekin, 2009).



şekil 6.3: Duvar bezemesi ve stük

1. Katta yer alan Müze Mekânı duvarlarında yer alan ahşap lambriler ve hemen üzerinde konumlanan, görsel olarak devamı niteliğindeki, alçı bezemeler üzerinde bulunan boya katmanlarının temizlenmesi ve yer yer hasar görmüş kısımların temizlenmesi gerekmektedir. Ahşap kısımlardaki kurtlanmalar için enjeksiyon yöntemiyle ilaçlanması uygun olacaktır.

Yapının özellikle Perukâr Çıkmağı'na bakan Kuzeydoğu cephesinde çatı silmesi ve zemine kadar inen pvc yağmur oluğu çevresinde yüzey kirliliği mevcuttur. Cephe temizliği için gerekli malzemeler kullanılarak yapının sudan zarar görmesinin önüne geçilmelidir. Ayrıca binanın özgün niteliğine zarar veren pvc esaslı yağmur oluğu değiştirilerek bunun yerine çinko yağmur oluğu yapılmalıdır.

6.3 Çağdaş Ekler

Çatı katında yer alan mekânlara ulaşım için bina dışına bir asansör yerleştirilmesine karar verilmiştir. Asansör yapının kuzey duvarında yer alacak ve sadece en üst kattaki mini market ve kafe mekânlarına hizmet edecektir.

6.4 Koruma ve Bakım

Planlanan müdahaleler ve iyileştirme çalışmaları uygulandıktan sonra yapının iyi durumunun sürekliliği kontrol altında tutulmalıdır.

Yapının çatısında mevsim dönümlerinde senelik kontroller yapılmalıdır. Yaz başında rutin kontroller yapılmalı, tüm oluk ve dereler gözden geçirilmeli, su akıtılarak tıkanıklıklar kontrol edilmeli, gerekli onarımlar yapılmalıdır. Ayrıca kiremitlerden kırılmış olan varsa değiştirilmelidir. Çatının taşıyıcılarında da rutin kontroller yapılmalı, tüm ahşap elemanlar çatlaklar, çürüme ve bozulmalara karşı incelenmelidir. Kış başlarında da aynı kontroller yapılmalı, yağmurlar ve kar yükü sonrasında kaplama ahşaplarındaki nem lekeleri izlenmeli, lekelerin olduğu yerlerdeki kiremit ya da izolasyonda bozulmalar takip edilmeli ve gerekli durumlarda açılarak onarılmalıdır.

Yapının tüm ahşap elemanları düzenli olarak gözlenmelidir. Ahşaplar üzerinde kuruma, çatlama görülmesi durumunda malzemelerin onarılması ya da değiştirilmesi gerekmektedir. Tavan kaplamalarında dikkatli gözlem yapılmalıdır. Tavanlarda ya da bağdadilerde sehim ve çökme, ya da nem lekeleri gibi belirtilerle karşılaşılması

halinde gerekli kontroller yapılmalıdır. Yılda bir ya da iki kez dikkatlice tüm tavanlar gözden geçirilerek olası ciddi bir bozulmanın önüne geçilebilir.

Ayrıca rutin zemin nemi kontrolleri ile gözlemlenmeli ve noktasal bozukluklar saptanmalıdır. İki yılda bir yapının dört köşesinden yapılacak kontroller ile bu saptamaları yapmak mümkün olacaktır. Ayrıca duvarların zeminden bir metre yukarısına kadar olan kısmı da sürekli gözlem altında tutularak herhangi bir nem tırmanması ya da tuzlanma olup olmadığı gözlemlenmelidir.

7. YENİ KULLANIM KARARLARI

Tez kapsamında, Restorasyon Çalışması'nda öngörülen yeni işlev uyarınca, kullanıcıların istek ve ihtiyaçları göz önüne alınarak bazı müdahalelere karar verilmiştir. Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından nispeten az nitelikli bulunan Bodrum ve Zemin Katlarda dahi yapıya zarar vermekten kaçınılmıştır. Bu doğrultuda Bodrum Katta yapılacak yeni işlevler ile ilgili olarak döşenecek elektrik tesisatının, binanın geri kalanında olduğu gibi, duvarlarda kanal açılmadan duvar ve döşeme üzerinden yapılması kararlaştırılmıştır. Giriş Katta yer alan Akademi Uygulama Mutfakları'nda tavan yüksekliği müsaade ettiği için yükseltilmiş döşeme ile elektrik, temiz ve kirli su borularının döşeme üzerinden geçirilmesi uygun görülmüştür. Aynı hassasiyetle aspiratör ve havalandırma gibi elemanların da olabildiğince hafif malzemedan ve duvarlara sabitlenmeden tavan hizasında olması düşünülmüştür. 1. Katta yeralan mutfakta varolan dışında tesisat ile ilgili herhangi bir onarım yapılmamış, takviye çalışma tezgâhı ve dolap eklenmesiyle yapısal bir müdahaleden kaçınılmıştır. Aynı katta yer alan restoran mekânlarında sadece masa ve sandalye yerleşimi yapılmıştır. Bu noktada en çok dikkat edilen husus ise döşemeye fazla yük bindirmemek olmuştur. 2. Katta yer alan Tiyatro Salonu'nda herhangi bir müdahale yapılmamakla birlikte Sergi alanında gerçekleştirilecek kültürel etkinliklerde ya da enstalasyon benzeri mekânı da sanatın parçası haline getiren uygulamalarda döşeme yüklerine dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bölücü duvarlar ya da paneller kullanılacağı durumlarda malzemelerin özenle hafif olarak seçilmesi gerekmektedir. Çatı katında ise çatı arasında olması planlan ofislere gereken tesisat konusunda oldukça dikkatli olunmalıdır. Su, ısı ve elektrik tesisatı izolasyonları hassas bir şekilde tamamlanmalıdır. Çatı katında yer alacak olan İtalyan gıda ürünleri marketinin raf düzeni ve yoğunluğu konusuna döşemelere aşırı yüklenme olmaması açısından dikkat edilmiştir.

8. SONUÇ

Beyoğlu bölgesi yüzyıllardır yabancıların yerleşiminin yoğun olduğu bir bölge olarak ön plana çıkmıştır. Bölgede Cenevizliler'in yerleşiminin tarihi 12. yüzyılın sonuna dayanmaktadır. Bu dönemden itibaren Galata bölgesi ile birlikte Pera olarak tanımlanan bu alanın ticari olarak hareketlilik kazanmasının temeli oluşmaya başlamıştır. 15. yüzyılda artık Galata Bölgesi bir liman bölgesi olarak gelişimini tamamlamış ve Batılı tüccarlar için cezbedici özelliğini geliştirmiştir. 17. yüzyılda artık bölge genişlemiş ayrıca ticari hareketliliğin sonucu olarak maddi olanakları yüksek gruplara hitap eder hale gelmiştir, böylece ilk Batılılaşma hareketleri de görülmeye başlamıştır. Avrupa'ya gönderilen elçiler, yabancılara tanınan ayrıcalıklar ve mülk edinmedeki kolaylıklar Batılılaşma etkilerinin gelişmesini hızlandırmıştır. Yabancı elçiliklerin Pera Bölgesini tercih etmesi, temsil ettikleri milletlerin de bu konsolosluklar çevresine yerleşmesini ve bu toplulukların kendi kültürlerini de beraberlerinde getirmesini sağlamıştır. Fransa, İtalya, İngiltere gibi ülkelerden gelen İstanbullu Avrupalı nüfus ve Lenvantenlerin varlığı Beyoğlu'nun ticari, sanatsal ve kültürel anlamda gelişmesini ve değişmesini beraberinde getirmiştir. Ayrıca bu dönemde sık sık yaşanan yangın gibi felaketler geleneksel yapı malzemesinin taş gibi daha dayanıklı türlere dönüşmesine neden olmuştur. Bölgenin nüfus ve kullanıcı yapısının değişmesi ile konak vb. tekil yapılardan çok katlı binalara dönüşüm olmuş ve yabancı mimarlar ile dönemin eğilimleri sayesinde neo-klasik, eklektik gibi akımların özelliklerini yansıtan yapılara rastlanmaya başlanmıştır.

Bölgenin yansıttığı bu güçlü karakter sosyal hayatı ve mimari çevreyi etkilemiştir. Özellikle 19. yy'da bölgede artık oturmuş Levanten kültürü, aynı kökeni paylaşan grupların bir cemiyet olarak hareket etmesini doğurmuştur. Öncelikle birbirlerine ama büyük ölçekte içinde yaşadıkları bölgeye yardım etme düşüncesiyle yola çıkan derneklerin temelleri de bu sayede atılmıştır.

Società Operaia Italiana di Istanbul bu eğilimlerle kurulmuş bir dernektir. Zamanla etkinliğini arttıran derneğin tamamen kendi olanaklarıyla yaptırdığı ve bugün

Perukâr ile Deva Çıkmazı arasında yer alan binası bu çalışmada ele alınmıştır. Bahsedilen Levanten kültürünün bir yansıması olan yapı; yalnızca bir İtalyan yapısı olmasından daha derin anlam taşımaktadır. Derneğin kurulduğu 1863 tarihinden itibaren yaptığı toplantıların kayıt altında tutulması ve bu tutanaklarda yapının inşaatına dair bilgilere adeta inşaat notları şeklinde ayrıntılı yer verilmiş olması önemlidir. Derneğin başkanının Garibaldi ve onursal başkanının Mazzini gibi İtalya'ya ait önemli figürler olması ve yine binanın arşivinde yer alan notlarda dönemin İşçi Cemiyetlerinin gelişimi ve dünyadaki diğer derneklerle olan ilişkilerine ışık tutması çalışmanın ortaya koyduğu ayrı bir noktadır. Bu anlamda Società Operaia Italiana di Istanbul binası yalnızca yapısal olarak değil Levanten kültürünün manevi olarak da temsil ettiği değerleri yansıtmaya açısından önemli bir yapıdır.

Yapının zaman içerisinde restorana kiralanan zemin katı nedeniyle çeşitli tahribatlar görmüş olması ve tarihi kimliğine aykırı ekler ile donatılmış olması önüne geçilmesi gereken durumlardır. Tez çalışmasında Società Operaia di Istanbul binası tarihi niteliğine uygun olarak ele alınmış ve Rölöve Çizimleri ile Restitüsyon ve Restorasyon Projeleri hazırlanmıştır. Bu çizimler hazırlanırken yapının ilk inşa edildiği dönem ile restorasyon geçirerek genişletildiği durumu titizlikle incelenerek ortaya konmuştur. Restorasyon Projesi kapsamında ortaya konan öneriler binaya zarar vermeyecek kapsamda tutulmuştur. Beyoğlu ve Levanten kültürünün bir bütün olduğu fikrinden yola çıkılarak Beyoğlu'ndaki batılı etkinin devamı niteliğinde bir işlev seçilmiştir. Yapının İtalyan Derneği olmasından da yola çıkılarak yeni önerilen işlevinde İtalyan kimliğini sembolize edecek öneriler geliştirilmiştir.

Bu çalışmanın amacında da belirtildiği gibi yeni bir işlev vererek yapının geleceğe aktarılabilmesi hedeflenmiş ve bu yapılırken bölgenin geçmişteki Levanten niteliği ön planda tutulmuştur. Önerilen işlevde hem Beyoğlu'nun sosyal ve kültürel açıdan hareketliliğine uygunluk göz önünde tutulmuş, hem de Società Operaia di Istanbul binasının İtalyan ruhu canlı tutulmaya çalışılmıştır.

KAYNAKLAR

- Aa.V.** (1991) *Storia d'Italia*, De Agostini, Milano.
- Akın, N.** (2002) 19.yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera. Literatür Yayıncılık. İstanbul.
- Akıncı, G.** (1973) Türk Fransız Kültür (1071-1859) Başlangıç Dönemi. Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Akpolat, M.S.** (1991) Fransız Kökenli Levanten Mimar Alexandre Vallaury. *Doktora Tezi*. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Annuaire Oriental du Commerce** (1889-1890)
- Annuaire Oriental du Commerce** (1891)
- Annuaire Oriental du Commerce** (1893-94)
- Annuaire Oriental du Commerce** (1900)
- Annuaire Oriental du Commerce** (1909)
- Anonim.** (1982) Yurt Ansiklopedisi Türkiye İl İl: Dünü, Bugünü, Yarını, İstanbul Maddesi, s. 3813. İstanbul
- Anonim.** (2008) Kıtaların Denizlerin, Yolların, Tacirlerin Buluştuğu Kent İstanbul, s. 714, İ.T.O., İstanbul
- Bakır, B.** (2004) Mimaride Rönesans ve Barok (Osmanlı Başkenti İstanbul'da Etkileri). Nobel Yayınları. İstanbul.
- Barillari, D.** (2006) Osmanlı Mimarı D'Aronco, İstanbul Projeleri 1893–1909: Restorasyonlar, Projeler, Kitaplar, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Baslo, M.** (1998) Tarih Boyunca Galata - Beyoğlu Kurgusunun Gelişimi ve XIX. Yüzyıl Otellerinin Bu Gelişime Etkileri. *Yüksek Lisans Tezi*, Mimar Sinan Üniversitesi. İstanbul.
- Batur, A.** (1985) “Yıldız Sarayı’na İlişkin Bazı Belgeler ve Türkiye’de Belgeleme Çalışmalarının Sorunları”, T.B.M.M. Milli Saraylar Sempozyumu, 15-17 Kasım 1984, Yıldız Sarayı/Şale, Bildiriler, s.91. İstanbul.
- Batur, A.** (1990) “Italian Architects and Istanbul.” In *Environmental Design: Journal of the Islamic Environmental Design Research Centre*, sf. 134-141. Carucci Editore. Rome.
- Batur, A.** (1993) “19. Yüzyıl İstanbul Mimarlığında Bir Stilistik Karşılaştırma Denemesi: A. Vallaury / R. D'Aronco”, Osman Hamdi Bey ve Dönemi 17-18 Aralık 1992, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, s.146-158. İstanbul.
- Bonomini, A.** (2012-2013) Tra gli Architetti Italiani a Istanbul nella prima metà del XX secolo, Nari, E.D. Politecnico di Milano. Italy.
- Bornovalı, S.** (2014) Società Operaia- İtalyan İşçi Cemiyeti Binası. Vakıf Restorasyon Yıllığı. Sayı:8. İstanbul.

- Can, C.** (1993) İstanbul'da 19. Yüzyıl Batılı ve Levanten Mimarların Yapıları ve Koruma Sorunları. *Doktora Tezi*. Yıldız Teknik Üniversitesi. İstanbul.
- Cervati, C.R.** (1891) *Annuaire Oriental*. Bureaux de L'Administration, Yıldız Han, Galata. Paris.
- Cezar, M.** (1991) XIX. Yüzyıl Beyoğlusu. Akbank Yayınları. İstanbul.
- De Leone, E.** (1967) L'Impero Ottomano nel primo periodo delle Riforme (Tanzimat) secondo fonti italiane, Milano.
- Demirel, F.** (2011) Sultan II. Abdülhamid'in Mirası. İstanbul Ticaret Odası. Kültürel ve Sanatsal Araştırmalar Yayın no: 2011-11. İstanbul.
- Denel, S.** (1982) Batılılaşma Sürecinde İstanbul'da Tasarım ve Dış Mekânlarda Değişim ve Nedenleri, ODTÜ Yayınları, Ankara.
- Dökmeci, V.** (1990) Tarihsel Gelişim Sürecinde Beyoğlu. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları. İstanbul.
- Duhani, S.N.** (1984) Beyoğlu'nun Adı Pera İken. Gülersoy Vakfı. İstanbul.
- Durudoğan, (1998)** 19. yüzyıl'da Pera / Beyoğlu'nun Ekonomik, Kültürel ve Politik Yapısının Mimariye Etkileri, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü., İstanbul.
- Duymaz, Ş.** (2003) II. Abdülhamit Dönemi İmar Faaliyetleri (Türkiye Örnekleri). Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta.
- Ergin, O.N.** (1995) Mecelle-i Umûr-ı Belediye. Cilt 2, s.920-924. İstanbul.
- Gazzetta Ufficiale del Regno Italia** 26 Şubat 1883
- Girardelli, P.** (2012) "Italian Architects in an Ottoman Context: Perspectives and Assessments" İstanbul Araştırmaları yillığı, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Girardelli, P.** (2013) "Una città nella città". La Società Operaia e le architetture". Gli Italiani di Istanbul. Istituto Italiano di Cultura di Istanbul. İstanbul
- Gültaş, D.** (2008) Raimondo D'Aronco: İstanbul'daki Yapılarında Cephe Biçimlenişi ve Detayları, Yüksek Lisans Tezi, *Yüksek Lisans Tezi*, Yıldız Teknik Üniversitesi. İstanbul.
- Goslino, P. ve Providenti, F.** (1906) Società Operaia di Mutuo Soccorso in Costantinopoli Memoria Storica 1863-1906. İstanbul.
- Hasol, D.,** (1998). Mimarlık ve Yapı Terimleri Sözlüğü. YEM Yayın, İstanbul.
- Iacovella, A.** (1999) Gönnye ve Hilal, İttihad-Terakki ve Masonluk. Tarih Vakfı Yurt Yayınları. İstanbul
- Indicateur Constantinopolitain Guide Commercial Première année** (1868)
- Indicateur Ottoman Annuaire Almanach Commerce** (1881)
- Indicateur Oriental Annuaire Almanach Commerce** (1885-1886)
- İnciyan, P.G.** (1976) 18. Asırda İstanbul. Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul
- İstanbul Ansiklopedisi** (1995) Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, İstanbul
- Kazgan, H.** (2006) Galata Bankerleri. Orion Kitapevi. İstanbul.

- Kılıç, Y.** (2007) 19. yy İkinci yarısı kargir konut mimarisinin Beyoğlu bölgesi örneğinde incelenmesi ve yapısal ölçekte bir koruma yaklaşımı geliştirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü., İstanbul.
- Kılıç, E.** (2009) XIX. Yüzyıl Sonu Batılılaşma Hareketlerinin Pera/ Beyoğlu'nda Apartmanlaşma Sürecine Etkileri ve Mimari Yansımalar. *Yüksek Lisans Tezi*, Haliç Üniversitesi. İstanbul.
- Kuban, D.** (1998) Türk Barok Mimarisi Hakkında Bir Deneme, Kent ve Mimarlık Üzerine İstanbul Yazıları, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Kuruyazıcı, H.** (1999) Unutulmuş Mimarlar III, İstanbul Dergisi Sayı:30, İstanbul.
- La Liste Générale des Adresses de Constantinople** (1883)
- La Liste Générale des Professions** (1883)
- La Societa' Operaia Italiana di Mutuo Soccorso in Costantinopoli** (1995). İtalyan Kültür merkezi yayını, İstanbul.
- Levant Herald 23 Şubat 1867 Daily Bulletin**
- Levant Herald 31 Ekim 1872 Daily Bulletin**
- Levant Herald 2 Kasım 1872 Daily Bulletin**
- Luciano, A.** (2012) “Dalle Società di Mutuo Soccorso alla Mutualità. Risposte alla Crisi del Welfare”, Euricse Working Paper, N.032. Italy
- Madran, E.** (1986) “Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Osmanlı İmparatorluğu'nda Yapı Alanında Çalışanlar”, X. Türk Tarih Kongresi: 22-26 Eylül 1986, 1994, s.2461-2469. Ankara.
- Mancini, G.** (2013) “Gli Italiani di Istanbul, La Società Operaia di Mutuo Soccorso”.
- Memiş, F.Z.** (2013) İtalyan Mimar Raimondo D'Aronco'nun İstanbul Yapılarının Koruma Durumlarının Araştırılması. *Yüksek Lisans Tezi*, Yıldız Teknik Üniversitesi. İstanbul.
- Mori, A.** (1906) Gli Italiani a Costantinopoli Monografia Coloniale: Presentata dalla Camera di Commercio Italiana di Costantinopoli alla Mostra degli Italiani all'Es. Coi Tipi della Società' Tipografica Anti. Milano.
- Musardo, V.** (2013) Influences of Italian Nationalism in the Capital of Ottoman Empire: Mazzini, Garibaldi, and Masonry. *Master Thesis*. Yeditepe University. İstanbul.
- Oban, R.** (2006) Levanten Kavramı ve Levantenler Üzerine Bir İnceleme. s. 337-356, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, İzmir.
- Özkan, S. ve Yıldırım, Y.** (1985) “Osmanlı Mimarlığının Son Yılları”, Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, 4, s.1080. İstanbul.
- Pannuti, A.** (2006) La Comunità Italiana di Istanbul nel XX Secolo: Ambiente e Persone. I Quaderni del Bosforo III. Edizioni Isis. İstanbul.
- Roma Kulübü Arşivi** (1932)

Scirocco, A. (2001) Protagonisti della Storia, Giuseppe Garibaldi, -Ed. Speciale per il Corriere della Sera, 2005, Original title: Garibaldi, Battaglie, Amori, ideali di un cittadino del mondo, Milano.

Società Operaia di Alessandra Gerlotti

Società Operaia di Archevia

Società Operaia di Borgo Abazia

Società Operaia di Buenos Aires

Società Operaia di Genova

Società Operaia di Istanbul Arşivi 1865-1910

Società Operaia di Pineorolo

Società Operaia di Roma

Società Operaia di Vercelli

SOMS Piemonte (2012) Fondazione Centro per lo studio e la documentazione delle Società di mutuo soccorso onlus, Torino.

Stasolla, M.G. (2005) "Italiani in Egitto: osservazioni e riflessioni sulla base di materiali nuovi o poco noti". Asia and the West Conference "New Asian American writers and news from UK and Asia: Literature and the Visual Arts". Università di Roma "Tor Vergata". Rome.

Sönmez, Z. (2006) Türk İtalyan Siyasi ve Sanat İlişkileri. Bağlam Yayıncılık / Sanat Tasarım Kitapları Dizisi. İstanbul.

T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi İ.DH 1295-2/102008 (1881-1882) Kont Forti'nin Beyoğlu'ndaki İtalyan Amele Cemiyeti'ne mahsus Binadan vergi alınmaması talebi

T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi İ.DH 846/67907 İrade (1881-1882) Beyoğlu'nda İtalyan Amelesi Cemiyeti'ne Mahsus Binanın resmi mahalliden muafiyeti

T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Yıldız Saray-ı Hümayunu Başkitabet Dairesi 299 İ.HUS 54/9 (1897-1898) Sokyete Operaya İtalyana adındaki hayır cemiyetinin bulunduğu Beyoğlu Asmalı Mescid Mahallesi'nde Latin Çıkmaşı Dokuz numaralı hanenin vergiden muaf tutulması

T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi BEO 962/72080 (1897-1898) Beyoğlu'nda Sokyete Operaya İtalyana Adındaki cemiyet-I hayriyenin ikamet ittihaz ettiği hanenin vergiden afvı (Hariciye, Maliye)

T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisi Hariciye Vekaleti Dersaadet Murahhaslığı Umur-ı Siyasiye HR.İM 87/84 1923 Vergiden muaf

olamayacağını bildirilmesi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1989) İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Dosya Arşivi

Tekin, E (2009) Mustafapaşa - Haralambos Sultanidis Evi Restorasyon Projesi. *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. İstanbul.

Toraman, İ. (2010) İstanbul'un 100 mimarı, İstanbul'un Yüzleri Dizisi, Kültür A.Ş.İstanbul

Uğur, E. (2012) Pera ve Dörtüol. Çekül Vakfı Yayınları. İstanbul.

Uras, H.B. (2012) Değişen Zamanların Mimarı: Edoardo De Nari (1874-1954). İstanbul Araştırmaları Enstitüsü. İstanbul.

Yazıcı, N. (2007) Osmanlılar'da Mimarlık Kurumunun Evrimi ve Tanzimat Dönemi Mimarlık Ortamı. *Doktora Tezi*, Mimar Sinan Üniversitesi. İstanbul.

Yavuz, Y. - Özkan S. (1985) "Osmanlı Mimarlığının Son Yılları." Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, 4, İstanbul.

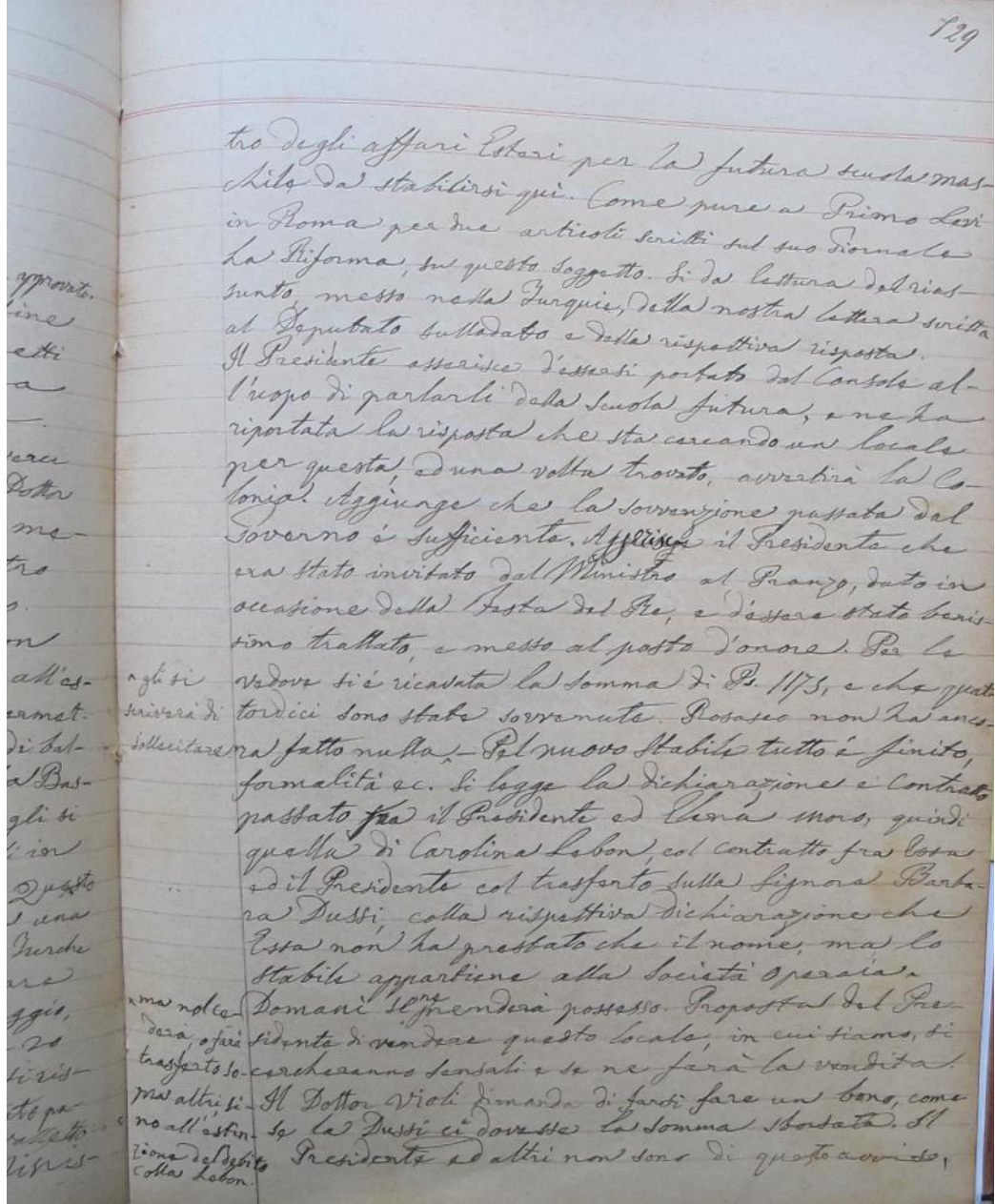
Yiğitpaşa, T.N. (2010) XIX. Yüzyıl Beyoğlu Yapılarında Heykel Figürlü Kabartmalar. *Doktora Tezi*, Atatürk Üniversitesi. Erzurum.

Yıldıran, N. (1989) İstanbul'da II. Abdülhamid Dönemi (1876-1908). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Mimar Sinan Üniversitesi. İstanbul.

Url-1 <<http://www.iae.org.tr>>, alındığı tarih: 29.08.2014.

Url-2 <<http://garibaldi-istanbul.blogspot.com.tr/>> alındığı tarih: 20.09.2014.

Url-3 <[http:// http://www.wikipedia.org](http://http://www.wikipedia.org)> alındığı tarih: 12.08.2014.



Şekil E.1: Yeni yerleşkenin Carolina Lebon'dan satın alınarak tapunun geçici olarak Barbara Dussi üzerine yapılacağına dair toplantı tutanağı

150

non essendovi pericolo, stante che il Mikaber si
 a. Al fine di prendere in considerazione l'opera
 di tutti gli in carta fatto dall'orfano Pesarini, proposto da
 parte che Liberali, che sarà esposto in sala per 15 giorni
 per l'opera Al socio Placchia propone d'elegerne una Com-
 ma d'ommissione per stabilire il prezzo di questo stabile,
 mica di mege per conseguenza sono eletti Vallauri, Botlar-
 gio Sironi e Stefano Sallerini. Placchia e Padguali quasi
 in molti pe- ti e curati a loro spese. Bonino è morto. Ma
 accennare ha mandato di biglietti per suo concesso, riman-
 tante bene dati, ma se qualcuno ne volasse sono qui. La
 nelli. Signora Leoni è partita mercoledì. Non sono
 decise dal loro osservazioni vengono accettati a nuovi soci due
 soci per (stich Nicola), (Kar Clemente), (Padgari Lorenz),
 mancanti Poragine Michele, Carolina Leoni, nati-
 di pagamento, mo Giovanni.
 in quattordici mesi.

La seduta è levata alle 11/10.

Il Segretario
 F. Liberali

Il Presidente
 S. Mauriz

Processo Verbale della Seduta Ordinaria dell'Atto
 sembra il giorno di Domenica 4 maggio 1884.
 La seduta è aperta alle 10/14.
 Presenti: Presidente, Vice, Segretario, Vice, Cassiere,
 Consiglieri: Vukovich, Lavi, Siano, Sallerini, man-
 attente Leoni.
 L'ordine del giorno porta
 Art. 10. - Elezione della nuova Commissione

Şekil E.2: Bottarlini, Vallauri ve Sallerini'nin yeni yerleşke maliyetini hesaplamak üzere seçildiğine dair toplantı kararı

Si la nulla quanto alla venuta. Il Presidente propone di
fare una nuova dimanda al Municipio onde far adare
la stima gravissima fatta, e per conseguenza la tassa
approvata. Del nuovo stabile ora hanno pagato, la loro casa,
trovandosi mezzo in rovina, vera accomodata, faccison e
fortire l'inquilino. Si inviteranno i tre architetti scelti Vallau-
ri, Bottarlini e Breschi a fare un piano del nuovo stabile
con preventivo. La Commissione, in tempo di vacanza indirà
i mezzi per costruire, ed il Presidente legge un sunto della
costruzione del nuovo stabile così concetto: Fabbrica in ma-
toni e ferro, Sotterraneo, Cucina, Cantina ed accessori, Pin-
no terreno, Salone Buffet, Sala di Bigliardo, Sala di lettura,
Buffet, Comune. Primo piano. Sala con Teatro. Sala da una
camera nel Confine, Una o due altre Camere, Comune.
Sottofabbrica. Due o tre Camere per l'attacco. Il B. Il pri-
mo piano dove aver comunicazione, anche separata dal pia-
no terreno. I progetti sono liberi. Balchatti parla del piano,
il Presidente risponde che sarà fatto. Verri ringrazia con lettera
l'Avvocato Rotasco per le prestazioni gratuite da lui fat-
te in occasione della compra del nostro stabilimento, e
Si aspetterà ancora prima di farla M.M.K., e non o

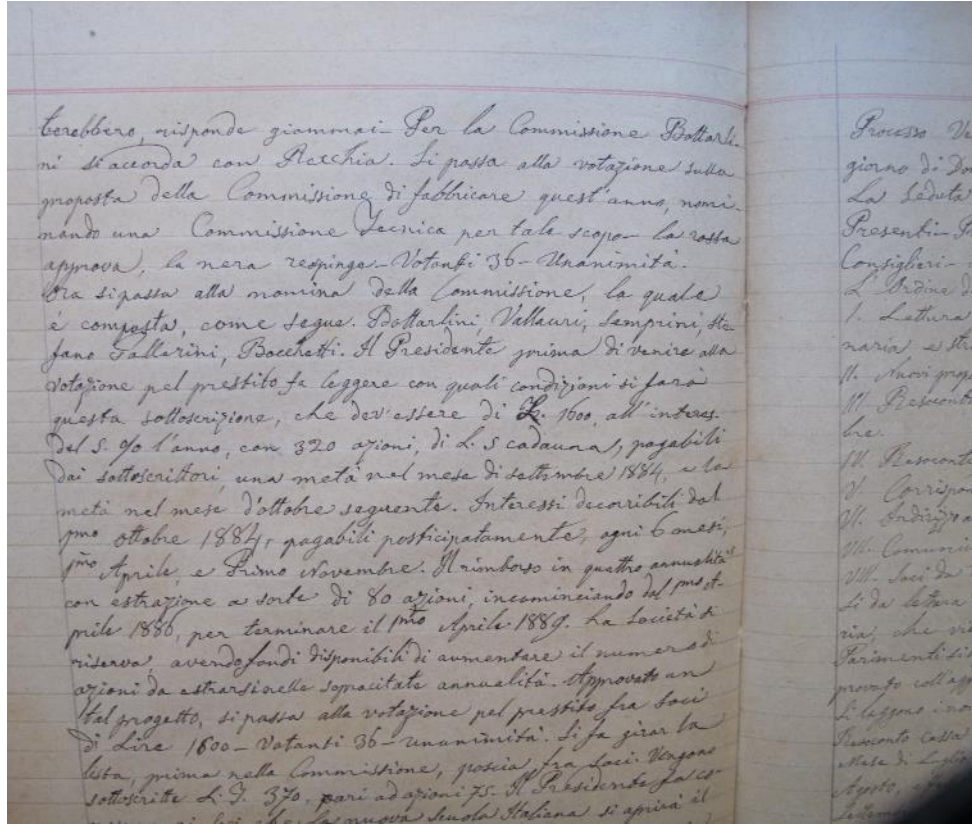
Şekil E.3: Vallauri, Breschi ve Bottarlini'nin yeni yerleşke için plan ve keşif yapacaklarına dair toplantı kararı

Aynı kararda yeni yerleşkenin mekânsal kararları da mimarlara açıklanmıştır.

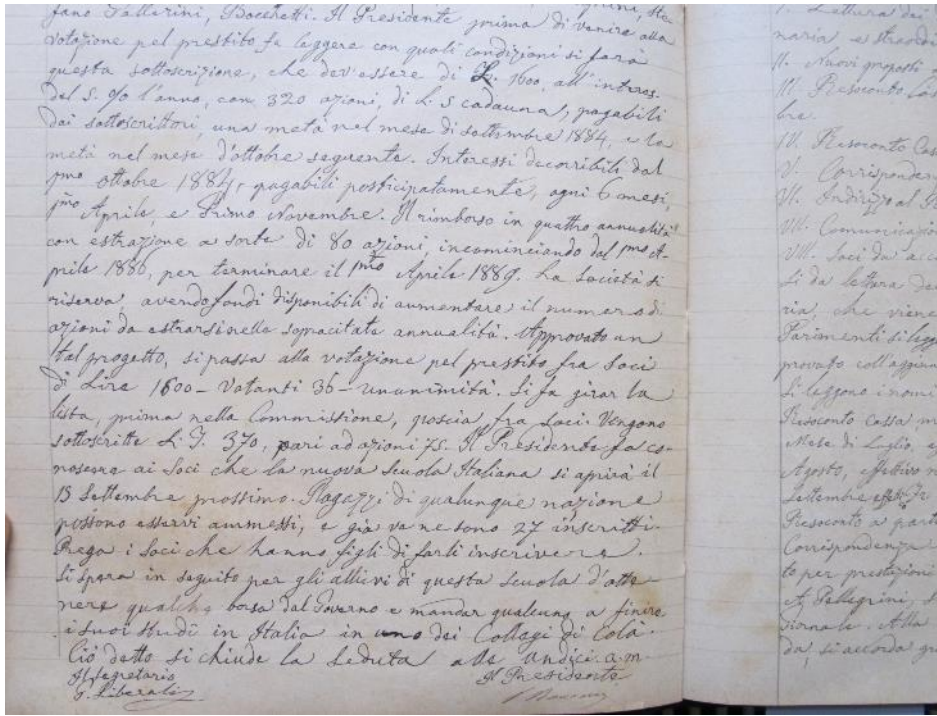
139

Tutte queste proposte sono messe in considerazione, ed il sign. Camondo dietro proposta del Presidente, siccome è suo perpetuo, e deve partire quanto prima, viene accettato oggi stesso a pieni voti. Il Presidente parla della costruzione del nuovo locale da costruirsi, dice che il solo piano di Bottarlini è giunto colla debita descrizione, gli altri due architetti Vallauri e Breschi non ce l'hanno fatto avere il loro piano. Quanto alla spesa presuntiva del fabbricato è di lire 1500. Si eleggerà una Commissione. Lo stato attuale della Società è così: Questo locale, messo a lire presuntive 800, il nuovo stabile, greto, vale lire 320, dovute alla Labon, restano lire 1500. Dietro osservazione fatta dal socio Picchia sull'azione di lire 5, il Presidente risponde che azioni d'una Lira si faranno a mano. Quanto al prestito vi sono due proposizioni, una di prender la somma da un Ban- chiere, l'altra sottoscrizione fra soci. La seconda è adottata. Levi vorrebbe rimettere a primavera la fab- bricazione del nuovo locale, ma non è approvato. Il Presidente fa noto che avendo o tutta la somma neces- saria, o la metà, per ora si ritireranno su imuri, e si coprirà. approvato. Da la spiegazione a Maslini per le tre case esistenti. Si proporrà una Commissione, e vedere che si farà colla azioni da nove coupons l'una. Descrizione Bottarlini del fabbricato e spiegazione del suo piano approvato. Propone Bacchetti che tutte le can- dine solidi fine si scavino, e si facciano a volte con mattoni, Bottarli- ni trova che i volti costerebbero di più che come è stato stabilito, così Vallauri. Picchia fa la mozione d'ele- gere una Commissione tecnica con Jacobbi, Taglia- Vallauri, dietro il voto di Bacchetti che le cantine si aff-

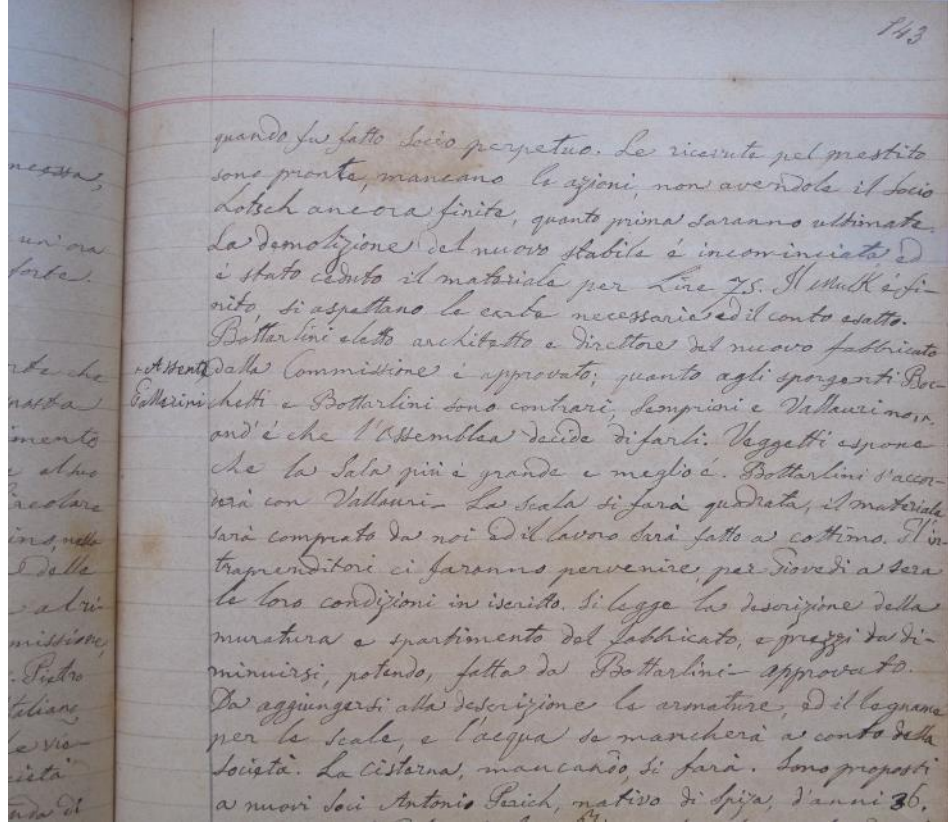
Şekil E.4: Bottarlini dışında kimsenin proje sunmadığı ve dolayısıyla Bottarlini'nin sunduğu projenin kabul edildiğine dair toplantı kararı



Şekil E.5: Bottarlini, Vallauri, Semprini, Gallerini ve Bocchetti'den oluşan teknik komisyonun yeni yerleşke için yetkili olduğuna dair karar metni

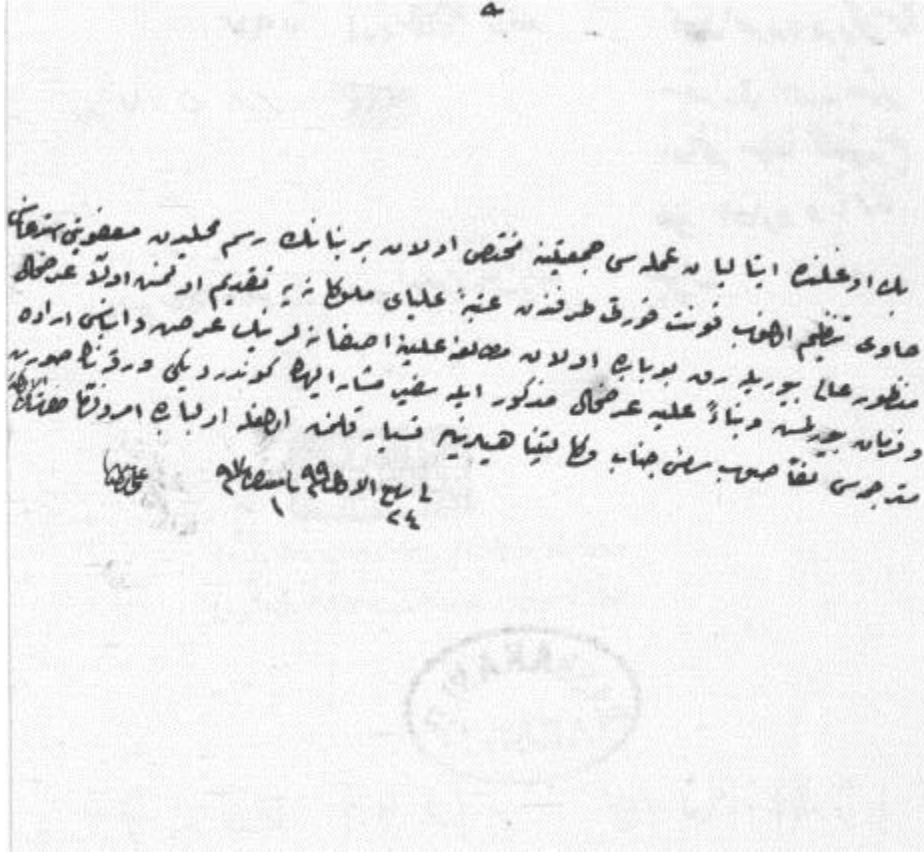


Şekil E.6: Yeni İtalyan okulunun eylül ayında eğitime başlayacağına dair toplantı tutanağı



Şekil E.7: Binaların yıkımına başlandığına ve Bottarlini'nin yeni yerleşkenin mimarı olduğuna dair tutanak

Aynı tutanakta ana salonun mümkün olduğunca büyük yapılması ve merdivenin kare planlı olmasına dair de kararlar yer almaktadır.



Şekil E.8: Kont Forti'nin talebi ön sayfa

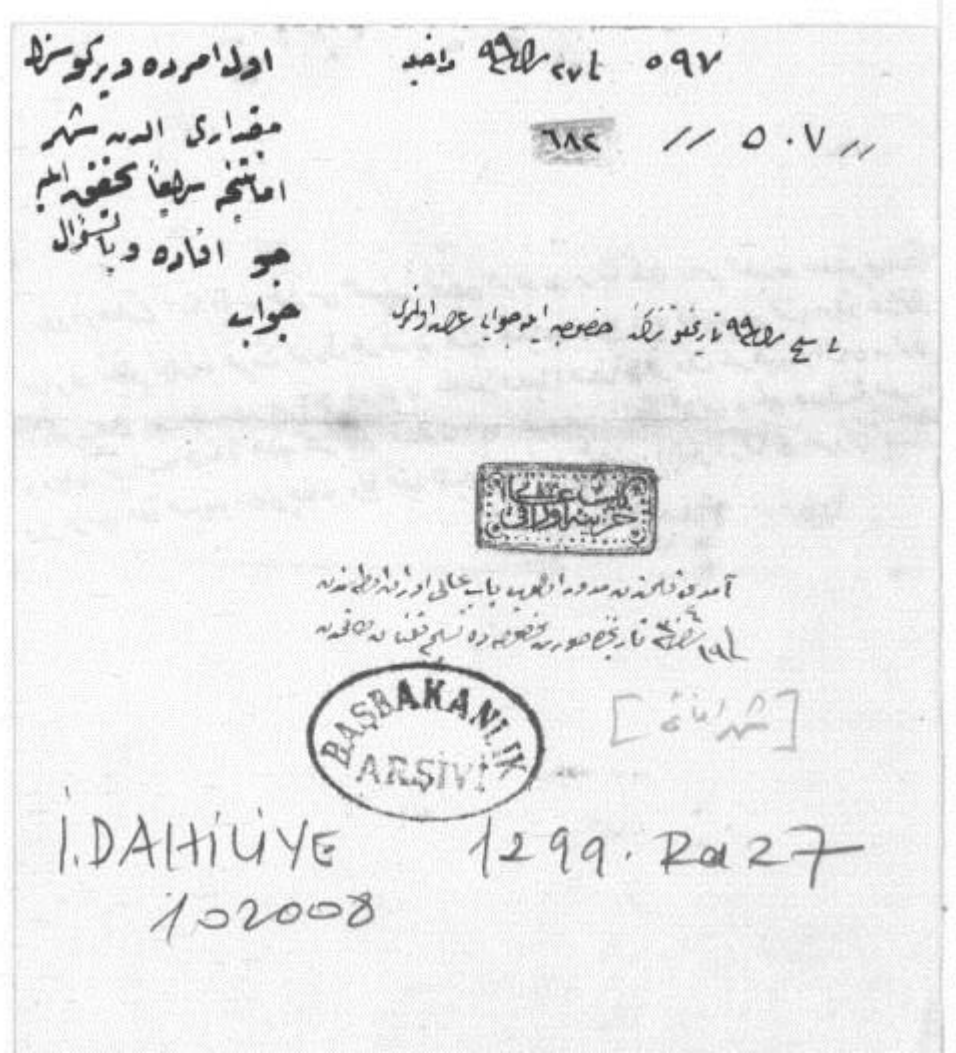
İ.DH 1295-2/102008

1881-1882 Kont Forti'nin Beyoğlu'ndaki İtalyan Amele Cemiyeti'ne mahsus Binadan vergi alınmaması talebi

Beyoğlu'nda İtalyan Amelesi Cemiyeti'ne muhtas olan bir binanın resm-i mahallîden mafuviyeti istidasını havi tanzim olunup Kont Korti tarafından atabe-i ulyâ-yı mülukaneye takdim olunmuş olan arzuhal manzur-ı âlî buyurularak bu babda olan mutala'a-i aliyye-i âsifanelerinin arz ve inbası irade ve ferman buyurulmuş ve binâen aleyh arzuhal-i mezkur ile sefir-i müşarun-ileyhin gönderdiği varakanın suret-i mütercemesi leffen savb-ı sâmi-i cenab-ı vekâlet-penâhîlerine tisyar kılınmış olmakla ol babda emr u ferman-ı hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 24 Rebiülevvel sene [12]99 fi 1 Şubat sene [12]97

Ali Rıza



Şekil E.9: Kont Forti'nin talebi arka sayfa

İ.DH 1295-2/102008

1881-1882 Kont Forti'nin Beyoğlu'ndaki İtalyan Amele Cemiyeti'ne mahsus Binadan vergi alınmaması talebi arka sayfa

597 Fi 27 Ra sene 99 Dahiliye 507

Evvel emirde vergisinin mikdarı elden Şehremaneti'nce serian tahkik ile bu ifade veya sual

Cevab

Fi selh-i Ra sene [12]99 tarihli tezkire-i hususiye ile cevabı arz olundu.

İ.DH 846/67907 İrade

1881-1882 Beyoğlu'nda İtalyan Amelesi Cemiyeti'ne Mahsus Binanın resmi mahalliden muafiyeti

Beyoğlu'nda İtalyan Amelesi Cemiyeti'ne muhtas olan bir binanın resm-i mahalliden mafuiyeti istidasını havi Kont Korti tarafından atabe-i ulyâ-yı cenab-ı mülukaneye bi't-takdim manzur-ı âlî buyurulmuş olan arzuhal ve varakanın irsal buyurulmasıyla beraber bu babda olan mutala'a-i âcizânemin arzı irade ve ferman buyurulduğunu mübeyyin tezkire-i hususiye-i aliyyeleri mütalaa olundu. Cemiyet-i mezkureye mahsus hanenin Sarı Lutfi Mahallesi'nin Jurnal Sokağı'nda yirmi dört numara ile murakkam olarak dairesinden celb olunan pusulada gösterildiği üzere bunun el-yevm senevî iki bin yüz altmış kuruş vergisi olup doksan senesinden doksan yedi senesine kadar Mecîdî ve kaime hesabıyla mecmu'-ı müterakimi yirmi yedi bin altı yüz kırk sekiz kuruşdan ibaret bulunup ma'fuiyet bahsine gelince memalik-i sairede dahi olduğu gibi me'âbiddin mâ'adâ kaffe-i emlak vergi ile mükellef olduğundan mezkur hane misillü emlakın vergiden istisnası kaideten kabil olamayıp hatta tahrir-i emlakın bidayetinden beri buna bir kapı açmak için ara sıra böyle istida vuku buldukça kaide-i umumiyesinden bahisle cevap verilerek mükellefiyet kaidesinin muhafazasına ve sair emsal olabilecek bir yol açılmamasına itina edilmekte olduğu gibi hane-i mezkurun dahi mensub olduğu daireye vergisini herhalde vermesi lazımeden olup şu kadar ki bu cemiyatgâhın mücerred bazı hidemât-ı hayriyeye delalet ve muaveneti cihetiyle ikdarı muvafık-ı irade-i seniyye olduğu halde Şehremaneti'nce kabil ve münasib olacak mikdar taraf-ı hükümetden veyahut daire-i belediye canibinden cem'iyet-i mezkureye ianet-i nakdiye ita olunması sureti tahattur olunmuş ise de iktizâsı herhalde menut-ı emr u ferman-ı âlî olmakla atabe-i ulyâya arzı mütemennâdır efendim.

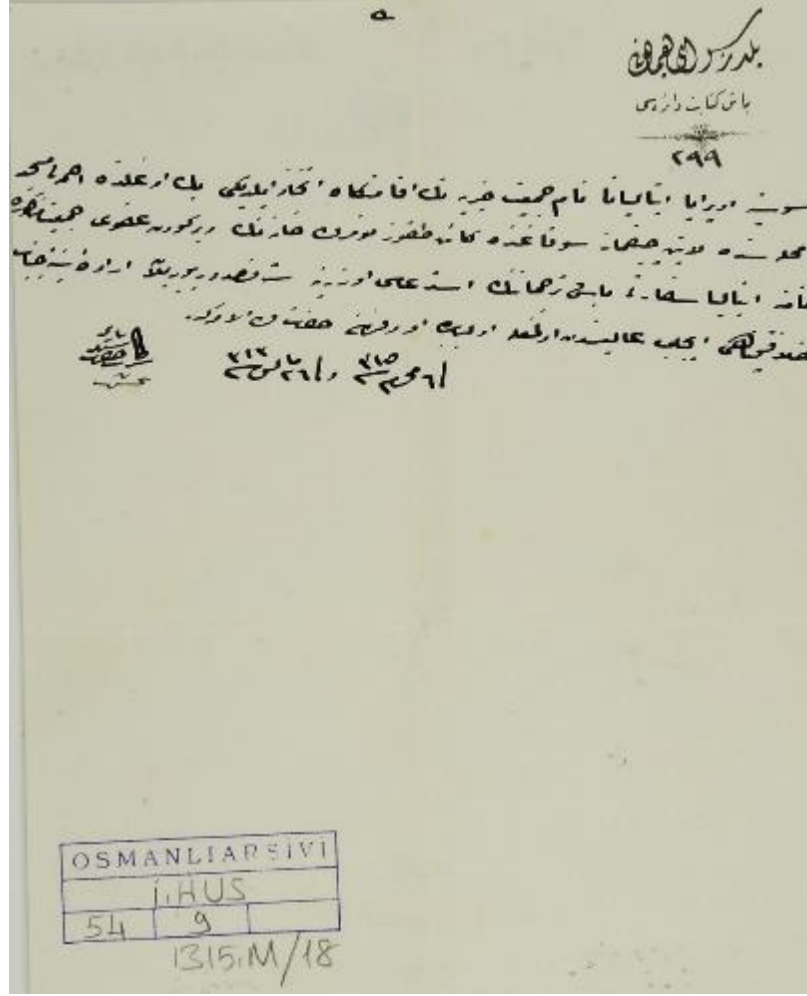
Fi selh-i Rebiülevvel sene [12]99 ve fi 7 Şubat sene [12]98

Said

Enamil-zîb-i tazim olan işbu tezkire-i aliyye-i cenab-ı vekalet-penâhîleri manzur-ı mekarim menşur-ı hazret-i padişahi ve suret-i maruza rehin-i tensib-i âlî olmasıyla icra-yı iktizasının Şehremanet-i aliyyesine tebliği irade ve ferman buyurulmuş olmakla ol babda emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 4 Rebiülahir sene [12]99 ve fi 11 Şubat sene [12]97

Ali Rıza



Şekil E.12: Vergiden muaf tutulma belgesi

Yıldız Saray-ı Hümayunu Başkitabet Dairesi 299 İ.HUS 54/9

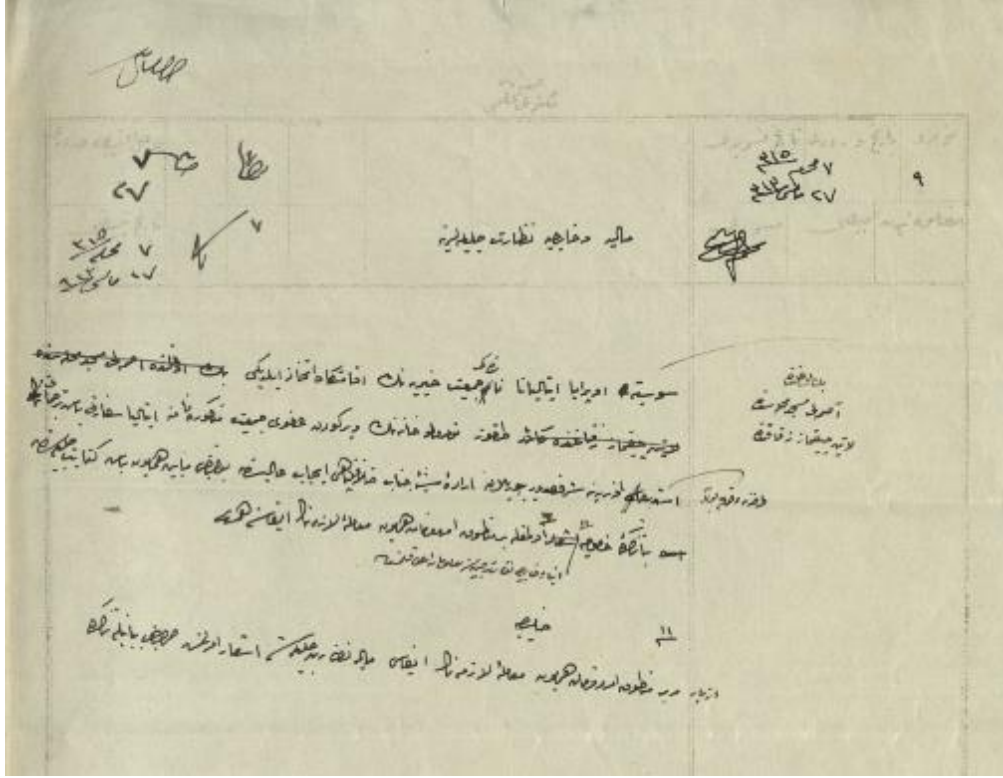
1897-1898 Sosyete Operaya İtalyana adındaki hayır cemiyetinin bulunduğu Beyoğlu Asmalı Mescid Mahallesi'nde Latin Çıkmazı Dokuz numaralı hanenin vergiden muaf tutulması

Sosyete Opraya İtalyana nam Cemiyet-i hayriyenin ikametgâh ittihaz eylediği Beyoğlu'nda Asmalı Mescit Mahallesi'nde Latin Çıkmaz Sokağında kain dokuz numaralı hanenin vergiden affı cemiyet-i mezkure namına İtalya Sefareti Baş tercümanının istidası üzerine şeref sudur buyurulan irade-i seniyye-i cenab-ı hilafet-penâhî icab-ı âlisinden olmakla ol babda emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 6 Muharrem sene [1]315 ve fi 26 Mayıs sene [1]313

Serkatib-i hazret-i şehriyârî

Tahsin



Şekil E.13 Vergi affı evrağı

BEO 962/72080

1897-1898 Beyoğlu'nda Sosyete Operaya İtalyana namındaki cemiyet-i hayriyenin ikamet ittihaz ettiği hanenin vergiden affı (Hariciye, Maliye)

Sadaret Mektubi Kalemi Numara: 9

Tarih-i tesvidi: 7 Muharrem sene [1]315 / 27 Mayıs sene [1]313

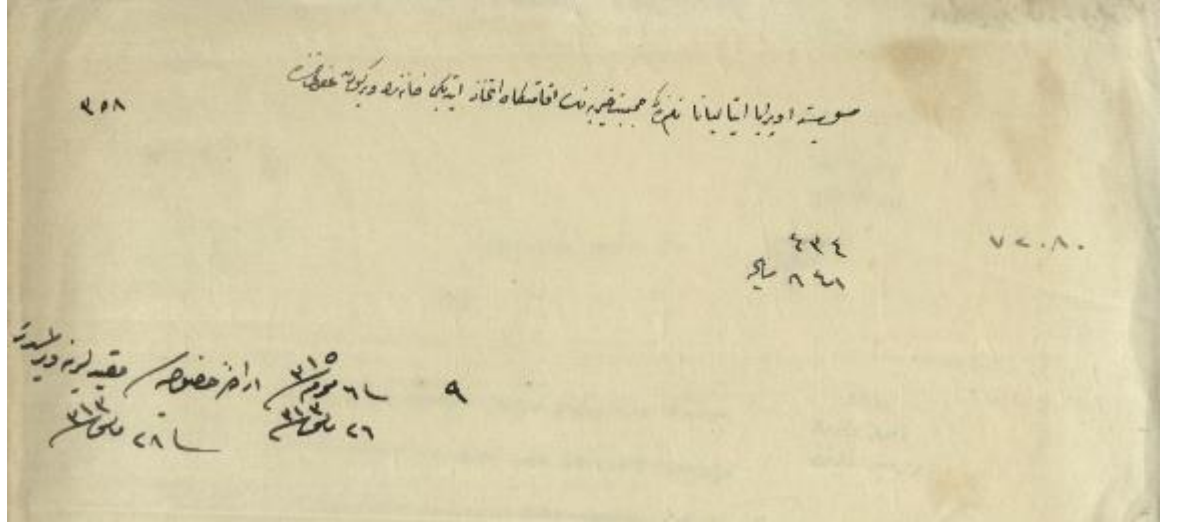
Tarih-i tebyiz: 7 Muharrem sene [1]315 / 27 Mayıs sene [1]313

Maliye ve Hariciye Nezaret-i celilelerine

Beyoğlu'nda Asmalı Mescit Mahallesi'nde Latin Çıkmaz Sokağı'nda Sosyete Opraya İtalyana nâmındaki Cemiyet-i Hayriye'nin ikametgah ittihaz eylediği dokuz numaralı hanenin vergiden afvi cemiyet-i mezkure namına İtalya Sefareti Baştercümanı tarafından vuku bulan istida üzerine şeref sudur buyurulan irade-i seniyye-i cenab-ı hilafet-penahi icab-ı âlîsinden bulunduğu Mabeyn-i Hümayun Başkitabet-i celilesinden bâ-tezkire-i hususiye inbâ ve Hariciye Nezaret-i celilesine malumat ita kılınmış olmakla ber-mantuk-ı emr u ferman-ı hümayun muamele-i lazımesinin ifasına himmet

Hariciyeye

Beyoğlu'nda Asmalı Mescit Mahallesi'nde Latin Çıkmaz Sokağı'nda Sosyete Opraya İtalyana nâmındaki Cemiyet-i Hayriye'nin ikametgah ittihaz eylediği dokuz numaralı hanenin vergiden afvi cemiyet-i mezkure namına İtalya Sefareti Baştercümanı tarafından vuku bulan istida üzerine şeref sudur buyurulan irade-i seniyye-i cenab-ı hilafet-penahi icab-ı âlîsinden bulunduğu Mabeyn-i Hümayun Başkitabet-i celilesinden bâ-tezkire-i hususiye izbar ve ber-mantuk-ı emr u ferman-ı hümayun muamele-i lazımesinin ifası Maliye Nezaret-i celilesine iŝar olunmuş olduğu beyanıyla tezkire.



Şekil E.14 Vergiden af evrağı

BEO 962/72080 önceki evrakın arka sayfası

1897-1898 Beyoglu'nda Sosyete Operaya İtalyana namındaki cemiyet-I hayriyenin ikamet ittihaz ettiği hanenin vergiden afvı (Hariciye, Maliye)

Sosyete Opraya İtalyana namındaki Cemiyet-i hayriyenin ikametgah ittihaz ettiği hanenin vergiden affı hakkında

Fi 6 Muharrem sene [1]315 / 26 Mayıs sene [1]313 irade-i hususiyesi mukayyedlerine verilmiştir.

Fi 28 Mayıs sene [1]313



Şekil E.15 1923 Vergiden muaf olamayacağını bildirilmesi belgesi

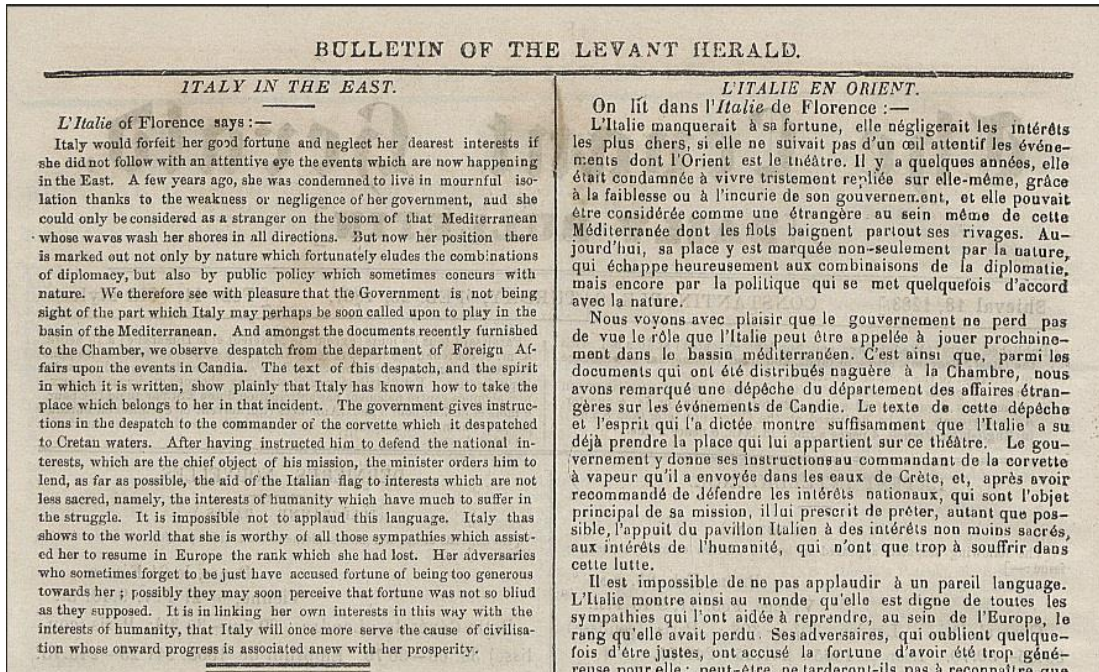
Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisi Hariciye Vekaleti Dersaadet Murahhaslığı Umur-ı Siyasiye HR.İM 87/84

1923 Vergiden muaf olamayacağını bildirilmesi

Mübeyyiz ve tarih 3 Teşrinisani [1]399 Müsevvid: 27 Teşrinievvel sene [1]339

Hariciye Vekalet-i celilesine

Beyoğlu'nda Asmalı Mescit Mahallesi'nde Latin Çıkmaz Sokağı'nda Sosyete Operaya İtalyana namındaki Cemiyet-i hayriyenin ikametgâh ittihaz eylediği dokuz numaralı hanenin vergiden muafiyeti caiz olamayacağına dair İtalya Fevkalade Komiserliği'ne sebkât eden işara cevaben varid olan takrirde musakkafât kanununun dördüncü maddesinin 7. Fıkrasına istinaden müsakkafat vergisinin adem-i tahsili taleb ve iltimas edilmektedir bu babda komiserlikden li-ecli't-tebliğ Hukuk Müşavirliği'nce muktezi cevap tanzim edilmek üzere mezkur nota ma'a dosya leffen takdim kılınmıştır efendim.



Şekil E.16 Levant Herald 23 Şubat 1867

İtalyan Devleti'nin güç kaybedişi ve Akdeniz'de varlık gösteremeyişi değişim halindedir. İlerleyen günlerde İtalyan bayrağı hakettiği saygıyı görecek konum edinecektir.

[DAILY EDITION.]

Paraissent tous les jours à midi (excepté le dimanche, jour de la publication de l'édition anglaise de 8 pages) et contenant les plus récentes nouvelles politiques, financières, commerciales et artistiques d'Europe; jusqu'à 6 heures du soir paraissent les annonces et les lettres des abonnés.

Détails quotidiens : Un an £1. Six mois £1.3. Tous mois 10 s.

Sablon : Un an £3. Six mois £1.8. Tous mois 18 s.

Auxerre, Gagnat & Laurant MM. Calais & Snyders, Zelfoff & Salengien, Charrier-Bédas & Beyrouth, Mekka & Alexandrie.—A Paris, MM. Ortolan, Leclercq & Bachelard, 7.

Les lettres et communications aux auteurs ou non abonnés sont reçues.

0.8 October 1971



COMPAGNIE RUSSE
DE NAVIGATION A VAPEUR
DE COMMERCE ET DU
CHEMIN DE FER D'ODESSA.

[illegible]

ENGLISH AND RUSSIAN POLICY

The arrival of the Khivans Zavyav has been very interesting, colored in India. Lord Northbrook, however, has taken a different view of the importance of the Khivans, who are looked in England. The Khan of Khiva, is an extremist, who can no longer be hidden, with a powerful court threatening him with certain vengeance for deeds extending over generations, and without a friend on whom he can rely, appeal to the British Government. On arriving at Simla the Khivans Zavyav had an interview with the Viceroy, and presented to his Excellency a letter of courtesy from the Khan for Her Majesty the Queen. The letter was received with the proper courtesy, and there the public proceedings terminated. In support of the mission was a private interview with the Viceroy. Lord Northbrook, in private interview with Zavyav, expressed his interest in the Khivans, and his intention to visit Russia to meet

Our Dardanelles correspondent writes on Oct. 27:

194

[DAILY EDITION.]

Paraissant tous les jeudis à midi (excepté le mercredi), jour de la publication de l'édition amplifiée de l'Espresso; et contiennent les plus récentes nouvelles politiques, financières, commerciales et autres d'Europe, l'histoire de nos jours, les faits et gestes de nos contemporains.

Editions complètes: Un an L. 2. Six mois L. 1. Trois mois L. 0.75. **Editions abonnées:** Un an L. 12. 12. 5. Six mois L. 6. Trois mois L. 3.50.

Auxent dans les Lettres: MM. Castiglioni à Suvigny, Zaffredo à Selenico, Charlier-Rédou à Beyrouth, Miran à Alexandrie — à Paris, MM. Ombi Miccoli, Leo Ricci-Chiourati, 7.

Les lettres et communications anonymes ou non affranchies seront refusées.

0.8 October 21 1 11:13 PM



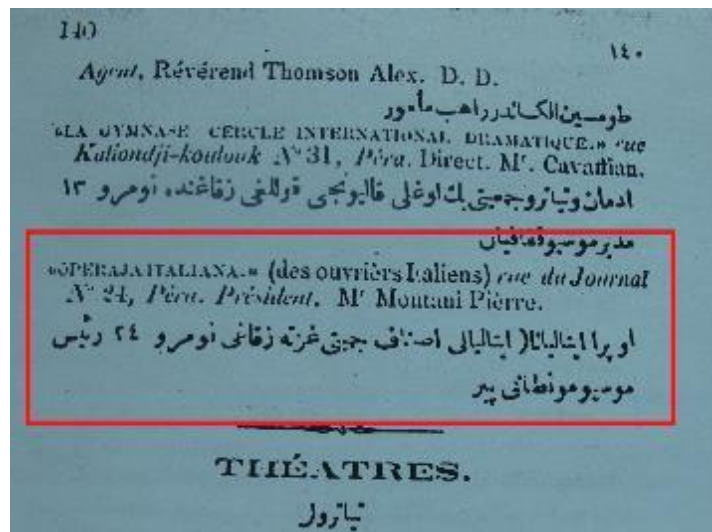
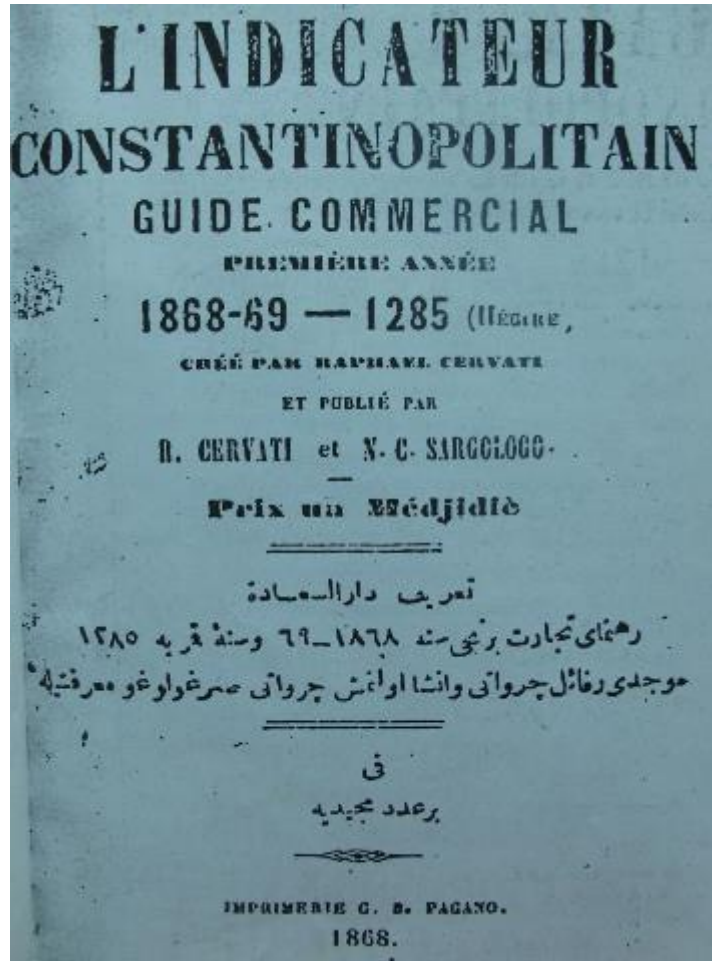
COMPAGNIE RUSSE
DE NAVIGATION A VAPEUR
DE COMMERCE ET DU

have been worked for some time. In Transylvania there are large and hitherto untouched coal-fields in the Sibi valley, which are now about to be worked by a public company. The Bohemian coal-fields are even more extensive; there is pit coal in abundance in the districts of Pilsen, Brannau, and Rakowitz, and brown coal between them and the Bohemian border, extending from Aussig to Eger. The "brown coal" of Bohemia is not equal to the pit coal, but it is a excellent of its kind, and is much used in North Germany, where it competes with the pit coal of Zwickau. The lignite of the Bohemian border, lying in some places from 120 to 450 feet thick. The corresponding points out that Austria industry has greatly suffered by the high price of coal, which has been artificially kept up by the railway companies.

BRITISH POST OFFICE.

[illegible]

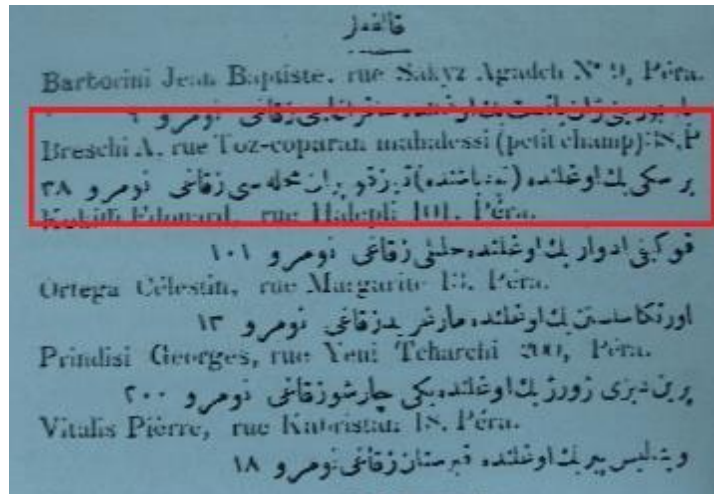
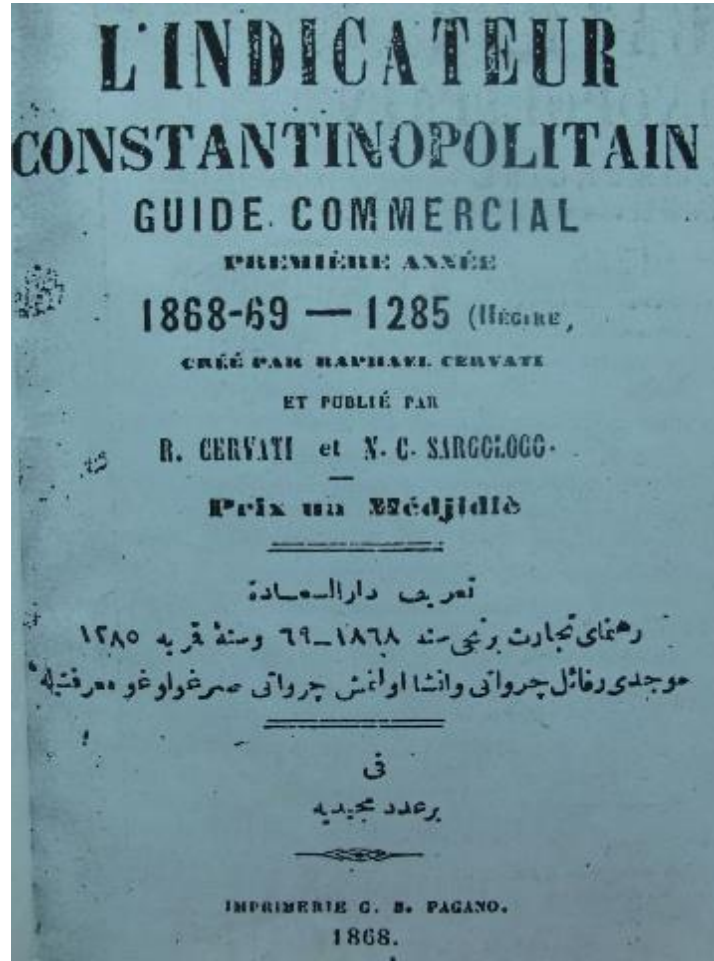
İtalyan Elçiliği'nin sürekli olarak ikametgahının değiştirilmesinden rahatsızlık duyulduğunun Vezir-i azama iletilmesini takiben Kerok Karakehaya Bey'in evi devlet tarafından satın alınarak İtalyan Elçiliğinin kullanımına sunulmuştur.



Şekil E.19 Societá Operaia 1868 adres bilgisi

Indicateur Costantinopolitain Guide Commercial Première année 1868

Societá Operaia 1868 adres bilgisi



Şekil E.20: Mimar Breschi 1868 adres bilgisi

Indicateur Costantinopolitain Guide Commercial Première année 1868

Mimar Breschi 1868 adres bilgisi



Şekil E.21: Mimar Breschi'ye ait iş ilanı

Indicateur Ottoman Annuaire Almanach Commerce 1881

Societá Üyelerinden Mimar Breschi'ye ait iş ilanı



Şekil E.22: Angelo Gallerini’ye ait iş ilanı

Indicateur Ottoman Annuaire Almanach Commerce 1881

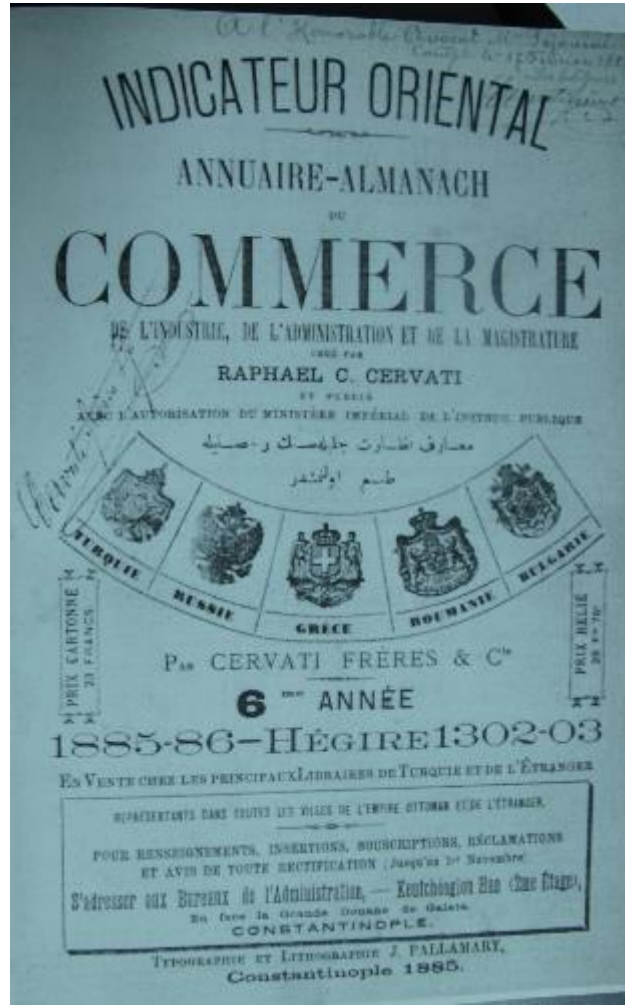
Societá üyelerinden Angelo Gallerini’ye ait iş ilanı



Şekil E.24: Mimar Breschi'ye ait iş ilanı

La Liste Générale des Professions 1883

Società üyelerinden Mimar Breschi'ye ait iş ilanı

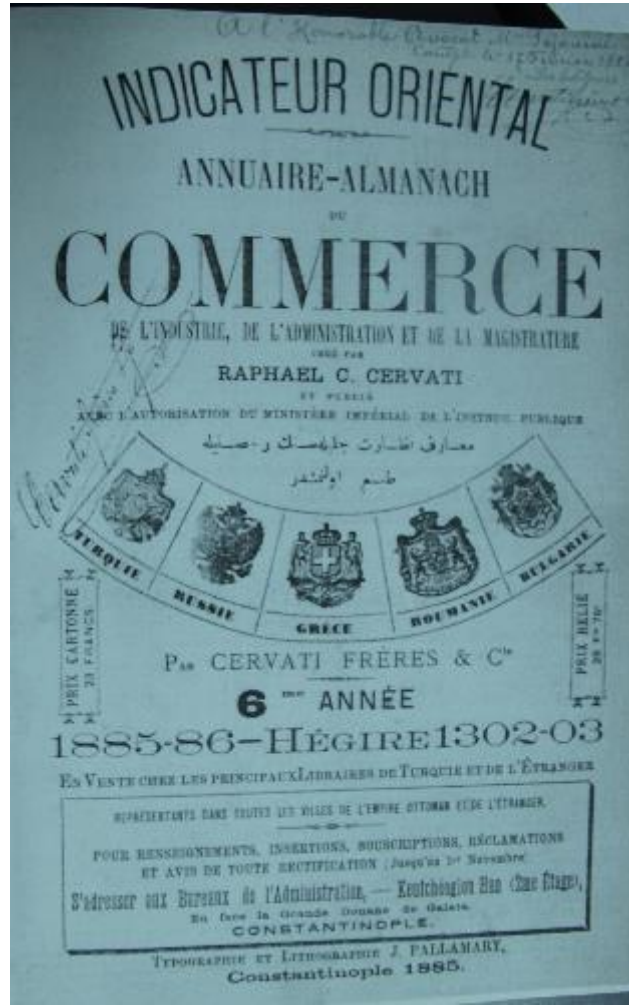


de Emin	Bostandjoglou (H.), commissionnaire, Asmaçji Han, 4, S.
de la po-	Bostandjoglou (K.) et Co, changeurs de monnaies, Havine Han, 23, G.
ami, 7, S.	Bostandjoglou (Theodoraki), avocat, Achir Efendi Han, 50, S.
men Ki-	Botche (J. A.), négociant en farines, R. de la Grande Douane de Galata.
embre du	Botter (Jean), coupain de la maison Mir et Cattereau, Place Galata - Seral, P.
lent de la	Botterlini, architecte.
esseur de	Bonchet (E.), médecin dentiste, Cité de Pera, Porte A.
de médecine	Bouffé (Michel), voitures à louer, Grande Rue de Pera, 103.
ur du bu-	Bouffé (Nicoli), bijoutier, R. Kocadji-ler, 127, S.
e. du VI*	Boules (A.), boulanger, R. Aladjia Hamam, 37, S.
Glavany	Boulgourian, manufactures, Kutchuk Yeni Han, 43, S.
pé Bachl,	Bourcier Frères (G.), horlogerie, R. Yéni Djami, 32, G.
es, Place	Bourdon (G. Lebon et), café et restaurant de St Peterbourg, et confiseurs de S. M. I. le Sultan, Grande Rue de Pera, 103, et Demours Oriental.
ité Fran-	
ois, com-	
4, G.	
optum,	
S.	
aire de la	

Şekil E.25: Bottarlini'ye ait tek kayıt

Indicateur Oriental Annuaire Almanach Commerce 1885-1886

Bottarlini'ye ait tek kayıt, Botterlini adıyla kayıtlı



—secrétaire, Sadock (S.). —caissier, Eskenazi (N.).
 OPERAJA ITALIANA, (des ouvriers Italiens), G^{de} Rue de Péra, Impasse Ezadji, en face l'Eglise St-Antoine.
 Président, Bonomi (P.).
 Vice-président, Palomba (Antoine).
 Secrétaire, Liberali (G.).
 DE PHARMACIE Constantinople, R. Agha Hamam, Maison Bonkowski, P.
 Bonkowski (Ch.) Bey, président.
 Apéry (P.), secrétaire.
 Helm (M.), bibliothécaire.
 Lefaki (A.), trésorier.
 PHILANTHROPIQUE DE PANCALDI,
 R. Anderlitz, 7, Pancaldi.
 Président, Masséri (Antoine).
 Vice-président, Apikian (Séraphin).
 Secrétaire, Pirimo (Georges).
 Trésorier, Testa (Fortuné).

Şekil E.26: Societá Operaia'nın yeni yerleşke adres kaydı

Indicateur Oriental Annuaire Almanach Commerce 1885-1886

Societá Operaia'nın yeni yerleşke adres kaydı

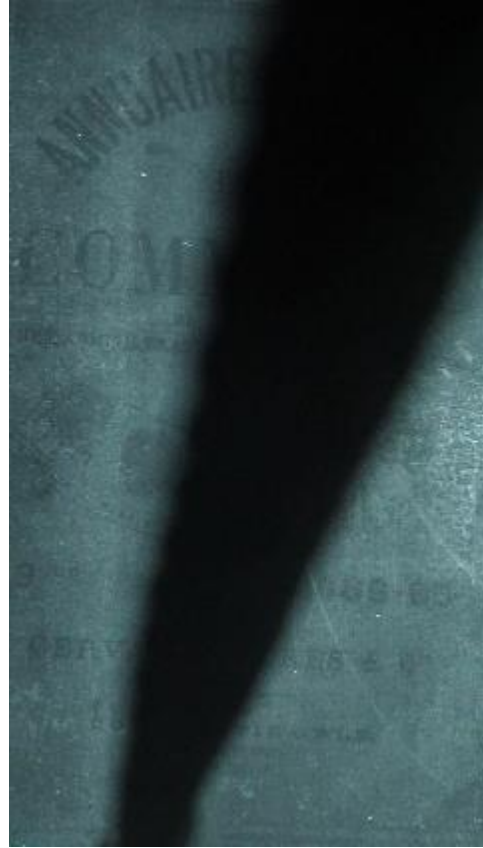


ARCHITECTES.	
Adamandidi (Pierre), R. Tarla Bachi, 121, P.	
Ananian (Auguste), R. Sakyz Agatch, 12, P.	
Arnas (G.), R. Fakir, 5, P.	
Arnaki (Antoine), R. Pacha Baccal, 1, P.	
Barborini (F.), R. Daradjik, 3, P.	
Basmadjian (Jean), R. Tarla Bachi, P.	
Botterlini (L.), Grande Rue de Péra, 316.	
Calavassy (A.), R. des Postes, P.	
Caradja (G.), R. Kallondji Koulouk, P.	
Cingria (Alphonse), Impasse Saint-Louis, R. des Postes, P.	
Farra (Paul), R. Kallondji Koulouk, 30, P.	
Ferdinand (A.), R. Feridie, P.	
Georgiadi (Costi), R. Margarite, P.	
Guglielmi (Gaetano), R. Djedidié, 147, P.	
Joannides (J.), R. Mekteh, 17, P.	
Kerestedjian (Mikhael), Grande Rue de Péra, 92.	
Lemondjoglou (A.), R. Costi Calfa, 10, P.	
Lemondjoglou (G. et V.), à Tatavla.	
Livranopoulos (C.), R. Tarla Bachi, 16, P.	

Şekil E.27: Bottarlini'ye ait tek adres kaydı

Indicateur Oriental Annuaire Almanach Commerce 1885-1886

Bottarlini'ye ait tek adres kaydı, Botterlini adıyla kayıtlı

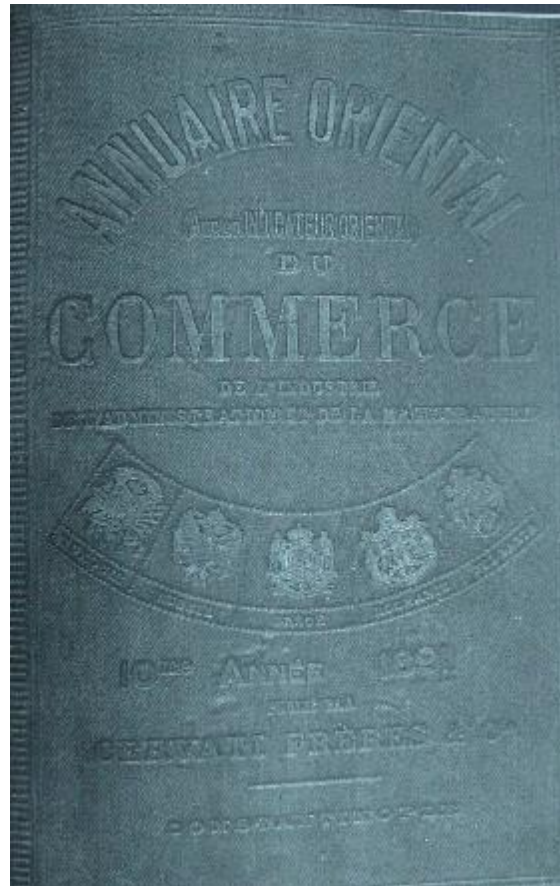


Han, 7, S. (Voir an- ne de Péra, 19, P. Hilar, 53, S. de meubles, bristan, P. lures pour pôt d'allu- annonce 402, P.	Han, 14, R. Mouhané, G. Campanakis (Petrocle), R. Mézarlik, Mai- son Cheikh, 28, P. Gingria (Alph., M.), G ^{de} Rue de Péra, 373. Cociffi (Alexandre), R. Daradjik, 5, P. Couppa (Pelopidas), R. Dogramadji, 30, P. Dimadis (Const.), R. Halepli, 6, P. Eram (Zénopé), G ^{de} Rue de Péra, 42. Farra (Paul), Varakdji Han, 9, S. Ioannidi (Vassilaki Bey), du palais im- périal, Bouyouk Yéni Han, 41, S. — Dom : R. Ermeni Kilissé, 17, P. Kerestedjian (Mih.), G ^{de} Rue de Péra, 93. Merhameldjian (Zénopé Bey), G ^{de} Rue de Péra, 46. Perpignani (Ant. N.), R. Alléon, 7, P. Semprini (Guglielmo), R. Sourrouri, maison Semprini, 3, P. Tedeschi (G.), R. Yazidji, 42, P. Vallauri (Alexandre), R. Syra Selvi, 51, P.
--	---

Şekil E.28: Guglielmo Semprini Ev adresi

Annuaire Oriental du Commerce 1889-1890

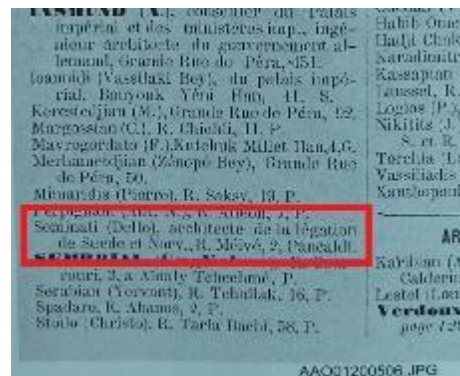
Guglielmo Semprini Ev adresi



Şekil E.29: Gallerini'ye ait ilan

Annuaire Oriental du Commerce 1891

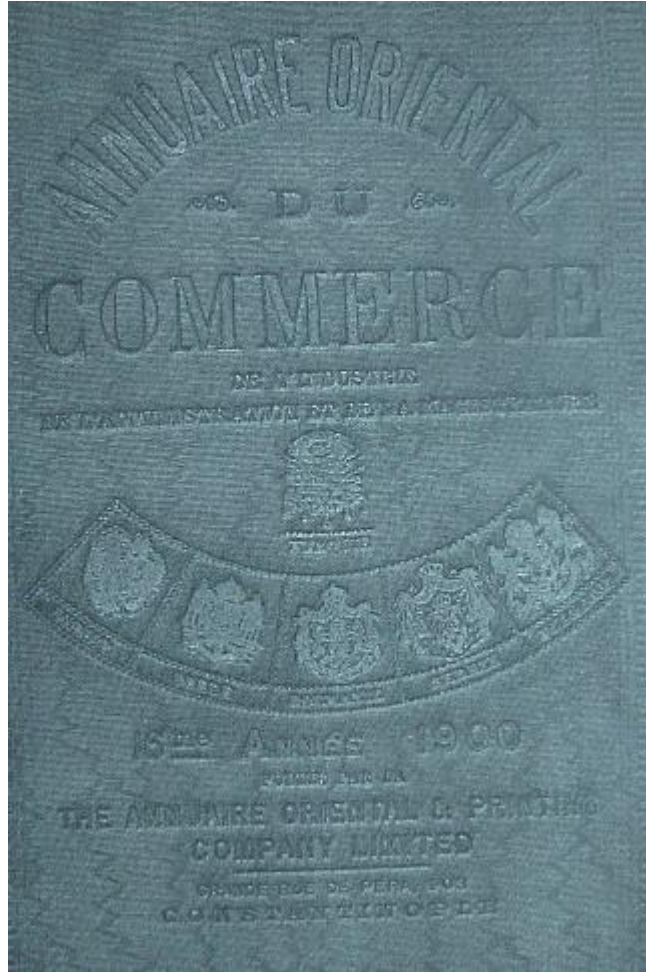
Societá üyelerinden Gallerini'ye ait ilan



Şekil E.30: Delfo Seminati'ye ait adres bilgisi

Annuaire Oriental du Commerce 1893-94

Societă Operaia di Istanbul'un rölöve çizimlerini yapan Mimar Delfo Seminati'ye ait adres bilgisi

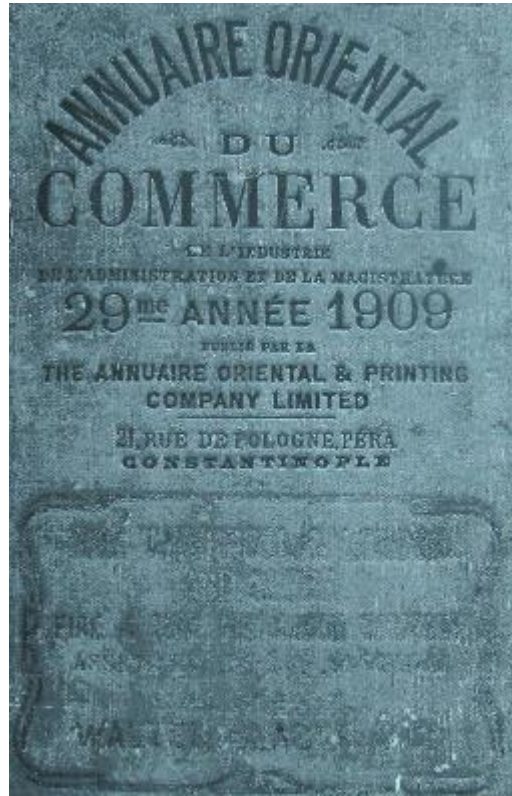


Cotokian (Costi), R. Douvardji, 45, P.
Constantin (Pappa), Youssouf Izzeddin
Han, 3, G.
Constantinidis (A.), R. Pechkirdji, 44, P.
Cotopoulo (Costi), R. Mézarlik, 9, P.
Coulouthros (M.), R. Carnayoula, 30, P.
D'Arónico (R.), Place du Taksim, 119, I.
Denigher (G.), Passage Roumélis, 22, P.
Dieran Kalfa, R. Bouyoukdéré, 13, Pauc.
Dilevas (C.), R. Kyranghitch, 6, P.
Dimadis (Const.), R. Halepli, 6, P.

Şekil E.31: D'Arónico'ya ait adres bilgisi

Annuaire Oriental du Commerce 1900

İtalyan Mimar D'Arónico'ya ait adres bilgisi

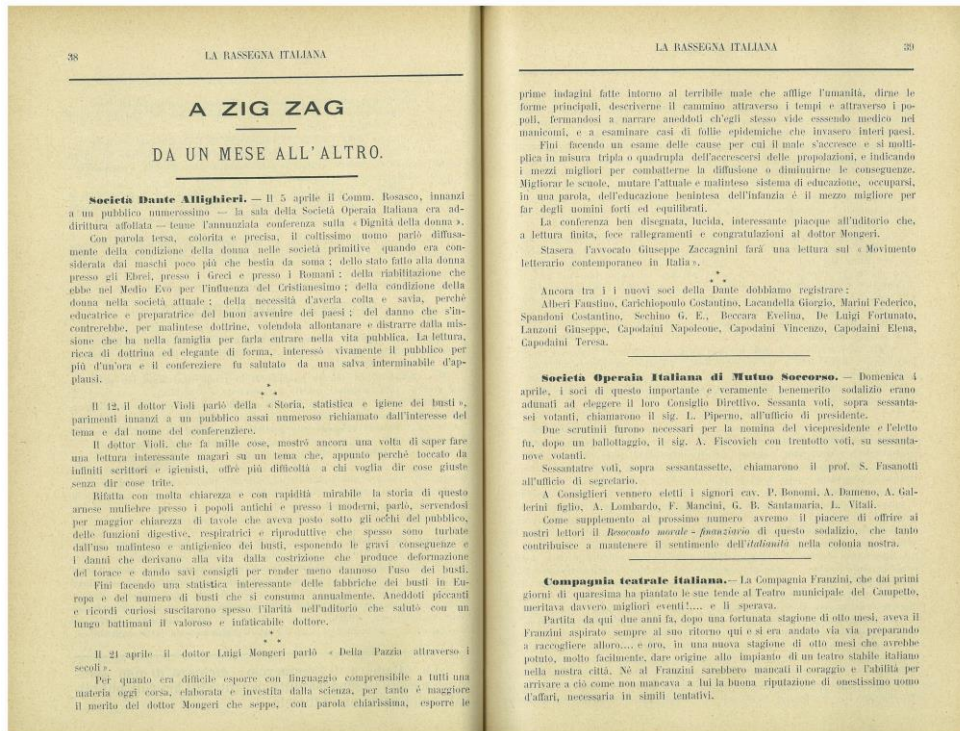


Barouh et Amar, Gumuchlu Han, 67, G.	Fanc.
Bassiliadis (Theocharis G.), Inayet Han, 13, G.	Mongeri (Giulio), St-Pierre Han, 3 à 7, G.
Bochenakian (Herant H.), Grande Rue de Péra, 412.	Pantayoudes (Hm.), R. Moussak-Farouk Capou, 12, P.
Bonali (Georges A.), R. Roussu, 42, Férisk.	Pappas (Const. P.), Havlar Han, 69, G.
Boyaroglou (M. A.), de la préfecture de la ville, Tahitabourounian Han, 7, G.	Pavlopoulos (D.), R. Kyrianghitch, 42, P.
Campanakis (P.), R. Agha Hamam, 4, P.	Perpignani (A-N.), St-Pierre Han, 3 à 7, G.
Caracach (A. et L.), Tidjaret Han, 25, 26, G.	Paskulu (Clyssé), Haza Hané Han, 62, G.
Clonarides (Cleovoulos), Haza Hané Han, 44, G.	Psalty (Alfred), R. de Pologne, 8, P.
Cofa (Georges), Djingiroglou Han, 11, S.	Pyripigos (Jean A.), Havlar Han, 69, G.
Colletti (C.), Gumuchlu Han, 1, G.	Raymond (Alex.), Adalet Han, 27, G.
Constantinides (G.), Sinandi, 7, G.	Resoluto (Jacques), R. Yeni Yol, 112, G.
Geoulthros (Georges), R. du Journal, 3, P.	Puveret (Pierre), R. Ainaly Tchekmé, 30, P.
Darini (Jacques), Passagé Esther, 11, P.	Rostomian (B.), et matériaux de construction, R. Erméni Killissé, 20, P.
D'Aronco (H.), Grande Rue de Péra, 431.	Samathraky (Vassil), R. Kiretch-Hané, 7, P.
Demetriopoulos (A.) et G. Emmanouilides.	Semprini (Deli), R. Moussak-Farouk, 25, P.
Ada Han, 12, G.	Seminati (Delfo), architecte de la légation de Suède, R. Alayla Djaddesay, 8, Férisk.
De Nari (Ed.), Saint Pierre Han, 3 à 7, G.	Semprini (chev. Gugl.), R. Searroori, 38, P.
Dimas (Nicolas), Tidjaret Han, 25, G.	Tchadjian (Dessé), R. Tchekmé, 38, P.
Drakides (D.) et E. Hadjichristou, Alexiadi Han, 21, G.	Tahitadjian (Aram), R. Sakyz Aghatch, 111, P.
Ebayan (Agop), R. Kerestedji, 3, P.	Tchilingirian (Stepan), R. Kaya, 34, P.
Edhem et Nouridjan, Bahiar Han, 14, 47, G.	Tedeschi (Gabr.), R. Yazidji, appart. Camonde, 5, P.
Fahero (Stamatios), R. Hadji Ahmed, 3, P.	Tingirian (M.), R. Tépé Bach, 11, P.
Fardis (Dém.), R. Barout Hané, 6, Férisk.	Tsovalas (I. N.), Nemboglou Han, 4, S.
Farra (P.), R. Tetsdjilar, 24, P.	Vacalopoulos (Olympios), R. Koumbaradj, 12, P.
Farracci (Emile), de la société du chemin de fer ottoman d'Anatolie, R. Chrysosvergi, Kadikouy.	Vocoulian, 12, P.
Fasanotti (S.), R. Hariri, 8, P.	Vallaury (Alex.), R. Kabristan, 33, P.
Gabati (Const.), Grande Rue de Péra, 71.	Vassiliadis (Leonard G.), conservateur de la Légation d'Espagne, Grande Rue de Péra, appart. St-Antoine.
	Vassios (Edouard), R. Yeni Yol, 112, G.

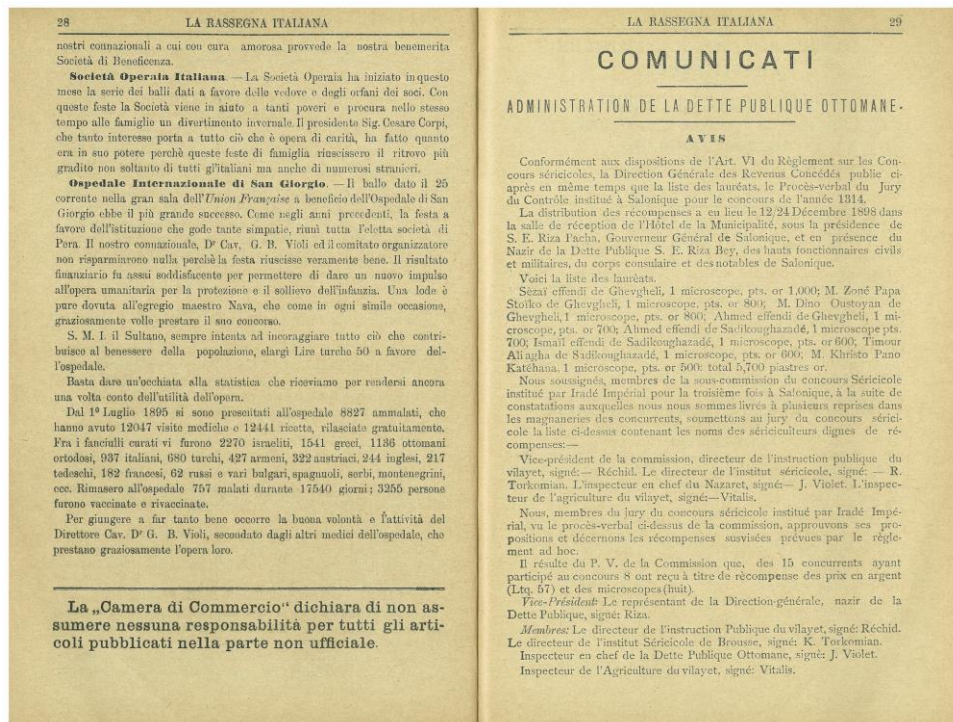
Şekil E.32: D'Aronco, De Nari, Mongeri, Seminati, Semprini ve Vallauri Mimarlık ofis adresleri

Annuaire Oriental du Commerce 1909

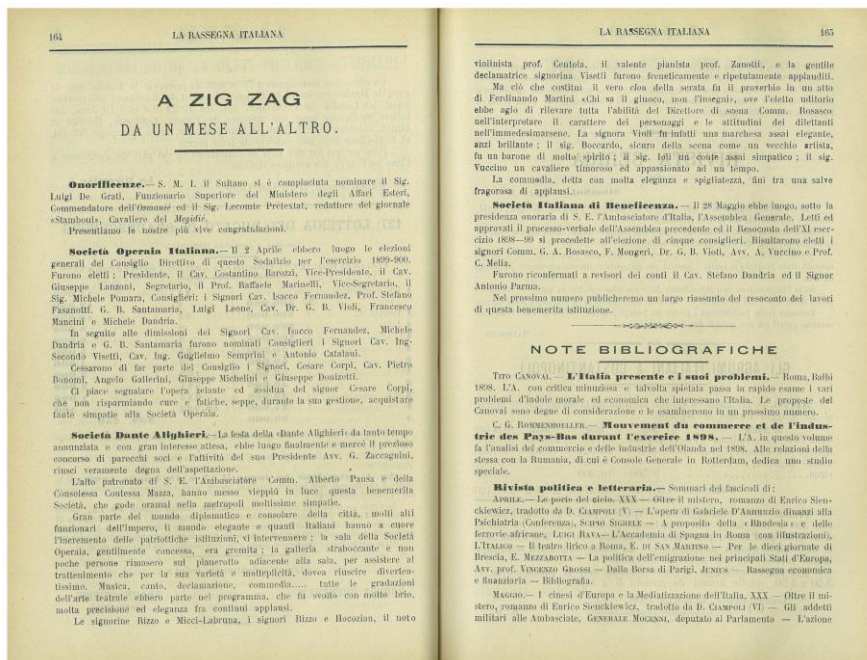
D'Aronco, De Nari, Mongeri, Seminati, Semprini ve Vallauri Mimarlık ofis adresleri



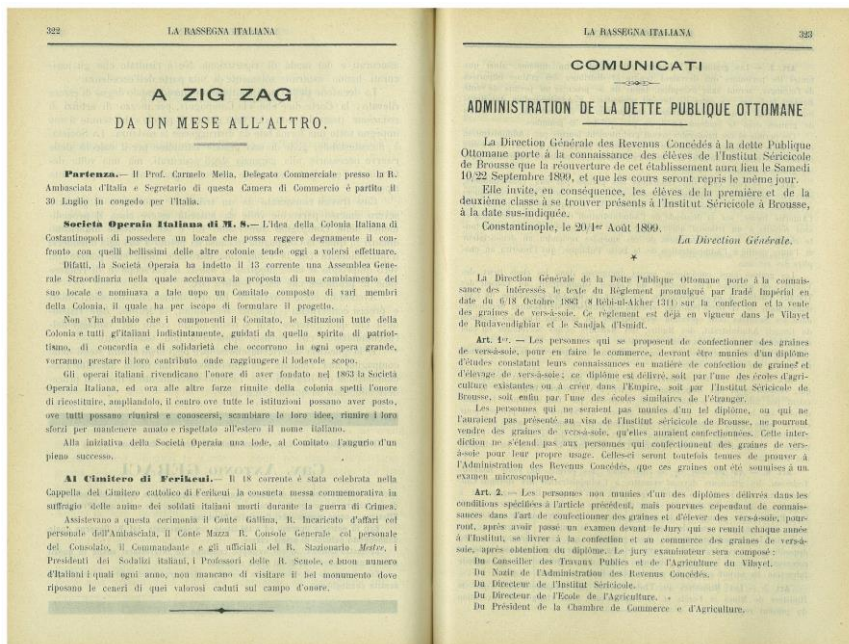
Şekil E.35: “La Rassegna Italiana” 4 Nisan 1897 Konsey Seçim Haberi



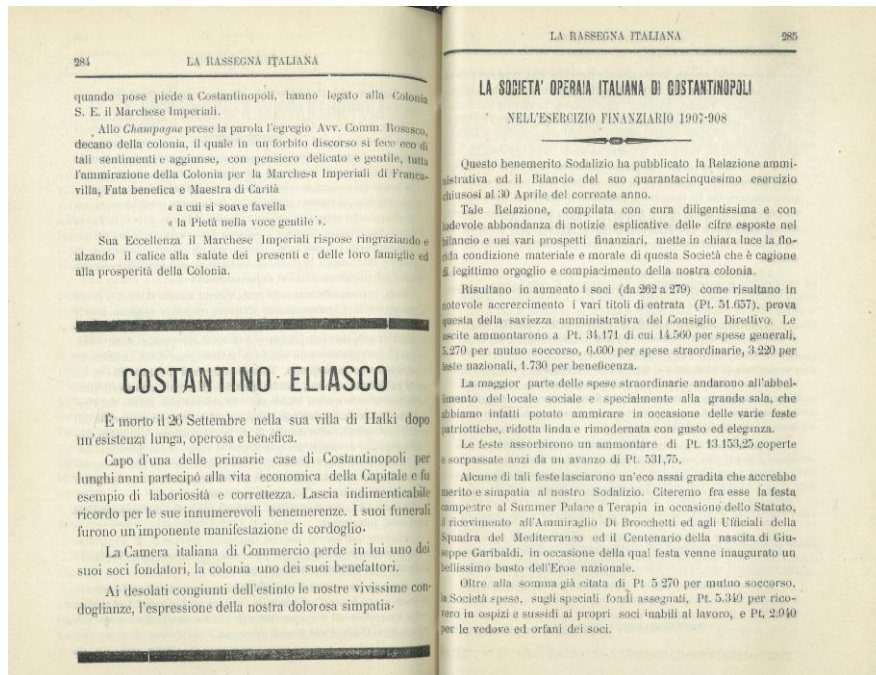
Şekil E.36: “La Rassegna Italiana” 1899 Kış Etkinliklerinin başladığına dair haber



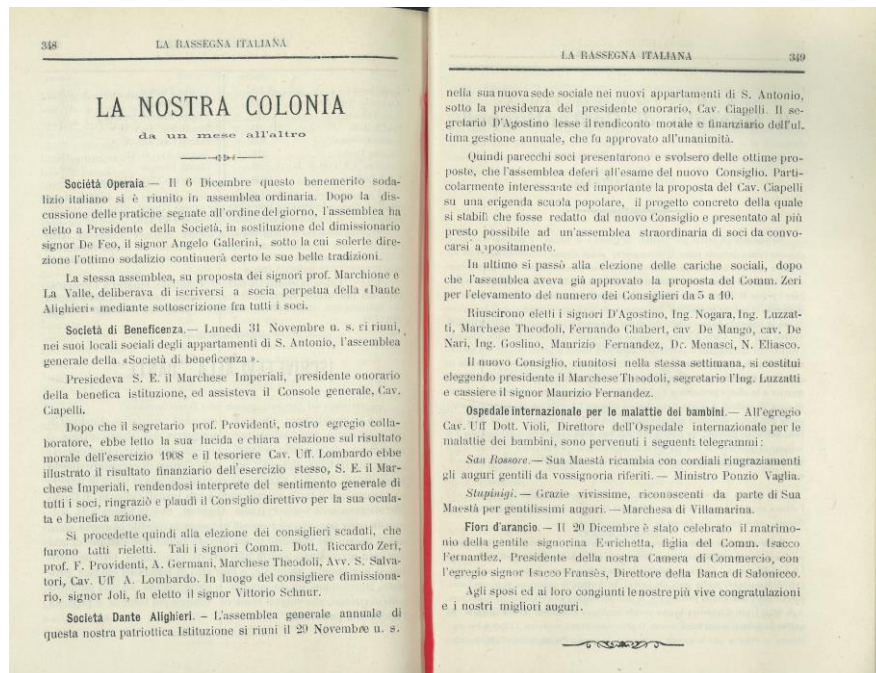
Şekil E.37: “La Rassegna Italiana” 2 Nisan 1899 Konsey Seçim Haberi



Şekil E.38: “La Rassegna Italiana” 1899 Yerleşkenin genişletileceğine dair haber



Şekil E.39: “La Rassegna Italiana” 1908 Finansal Rapora dair haber



Şekil E.40: “La Rassegna Italiana” 6 Aralık 1908 Başkan Seçimine dair haber



Şekil E.41: Garibaldi'nin İstanbul'daki evi için hazırlanan levha

Garibaldi'nin İstanbul'da yaşadığı ev için dernek üyeleri bir mermer levha hazırlatmışlardır. Ancak ev zamana yenik düşünce, levha dernek binasına yerleştirilmiştir. 1882 tarihli bu hatıra bugün hala Società Operaia merdivenlerinden çıkan misafirleri karşılamaktadır.

Ai componenti la Società Degli Operaj Italiani in
Costantinopoli

Caprera 14 Maggio 1863

Miei cari amici

Io vi ringrazio del vostro indirizzo e delle lire Italiane
Duemila che mi avete inviate

Voi avete voluto celebrare con un entusiasmo pari all'affetto
che mi serbate, il mio giorno biomastico ed io manifestando
la riconoscenza e la gratitudine dell'anima mia, dal fondo
del mio cuore vi mando un fraterno saluto

Vostro sempre

G. Garibaldi

per copia conforme all'originale
il segretario della Società Operaia
Giulio Favini

Şekil E.42: Garibaldi'nin dernek üyelerine yazdığı mektuplardan bir örnek

Giuseppe Garibaldi'nin Società Operaia di Istanbul üyelerine hitaben yazdığı mektuplardan bir örnek

**Giuseppe Mazzini ve Giuseppe Garibaldi'nin Società Operai di Istanbul
üyelerine hitaben yazdıkları mektuplar ve İngilizce çevirileri**

Giuseppe Mazzini Mektupları

İlk Mektup

All'Associazione Operaia Italiana

In Costantinopoli

25 luglio 1863

Fratelli,

Non ebbi la lettera con la quale avete voluto onorarmi eleggendomi a presidente della vostra associazione; ma la vedo in stampa sui giornali, e m'affretto a dirvi che accetto, che vi sono riconoscente, che la vostra fraterna stretta di mano vale per me piu' assai delle croci distribuite dalla monarchia ai piu' sottomessi tra i suoi. Quelle croci significano comunanza di ambizioni: la nostra stretta di mano significa comunione di anime nella piu' pura unita' ch'esista nel mondo, quella d'una fede nelle idee, nei principi che vengono dalla legge morale.

E quelle idee, quei principi prevarranno checché si faccia.

Un popolo come il nostro non puo' lungamente illudersi, né rassegnarsi, porgendo a seguire l'orma di nazioni invecchiate e corrotte dall'egoismo; né imprigionare i propri fati nell'arbitrio dell'altrui volonta', né credere che possa verificarsi la Società alla quale aspiriamo, fondata sulla virtu', sull'ingegno e sull'opera finché l'ineguaglianza dura al sommo dell'edifizio, finché la direzione delle forze vitali della nazione é fissata all'assurdo dogma dell'autorita' ereditaria. L'Italia sara', in un tempo piu' o meno breve, a seconda degli sforzi dei buoni, Nazione Indipendente. L'Italia avra' un patto dettato dagli eletti della nazione in Roma che non esprimerà le attuali credenze, gli attuali bisogni, le attuali aspirazioni: avra' voto di animi per tutti i suoi cittadini: avra' un sistema di tributi che rispettando la vita, colpirà progressivamente il superfluo; avra' sovvenzione nazionale per tutti, liberta' di

coscienza, di parola, d'associazione per tutti; avra' unita' di vita nazionale ed internazionale, alleanza coi liberi, coscienza della propria missione nel mondo: avra' sovrano il suo popolo, sotto la storia liberamente approvata dai piu' virtuosi tra gli intelletti. Senza queste cose non v'è Nazione. La Sicilia vuole essere tale. Dunque le avra'.

A voi, a noi tutti, spetta di accelerare il compimento dei propri destini. Ordiniamoci, operiamo, persistiamo a quel fine, meritiamo. Emancipiamo Venezia e Roma. Non possiamo, non dobbiamo essere liberi e felici se non tutti, se non costituiti in associazione fraterna dalle Alpi al Mare.

Voi potrete, fratelli miei, giovare doppiamente all'impresa: soccorrendoci di consigli, d'incoraggiamenti, di offerte: stringendovi in unione colle popolazioni tra le quali siete e rappresentando con esse la fede italiana. Quella fede dice: Indipendenza e Liberta' per tutti gli oppressi: ricostituzione d'Europa: emancipazione dei popoli da ogni tirannide straniera o domestica.

Scrivetemi dei vostri progetti e credetemi

Vostro

Giuseppe Mazzini

English Translation

To the Italian Workers Association

In Constantinople

July 25, 1863

Brothers,

I did not receive the letter with which you honored me by electing me as President of your association, but I see it printed in the newspapers, and I hasten to tell you that I accept, that I am grateful, that your fraternal handshake is worth much more to me than the crosses distributed from the monarchy to the more subdued among its owns. Those crosses mean commonality of ambition: our handshake means communion of souls in the most pure unit that exist in the world, that one of a faith in the ideas, in the principles that come from the moral law.

And those ideas, those principles will prevail whatever we do.

A nation like ours can not long elude itself, nor resign, handing to follow the footprint of nations outdated and corrupted by selfishness, nor imprison their fates in the arbitrary of other's will, nor believe that there might be a society to which we aspire, based on virtue, on genius and hard work until the inequality lasts, until the direction of the vital forces of the nation is fixed to the absurd dogma of hereditary authority. Italy will be, at a shorter or longer time, depending on the efforts of the good people, an independent Nation. Italy will have an agreement dictated by the elected representatives of the nation in Rome that will not deliver current beliefs, current needs, current aspirations: it will have vote of minds for all its citizens: it will have a tribute system that respecting life, will progressively hit the unnecessary, it will have a national subsidy for all, freedom of conscience, of speech, freedom of association for all, it will have unit of national and international life, alliance with the freed, conscious of its own mission in the world: will have sovereign its people, in the story freely adopted by the most righteous among the intellectuals. Without these things there is no nation. Sicily is intended to be such. So it will have them.

To you, to all of us, is to accelerate the fulfillment of their destinies. Let's order ourselves, serve, persist to this end, let's deserve it. Let's emancipate Venice and Rome. We cannot, we must not be free and happy, if not all, if we are not constituted in a fraternal association from the Alps to the Sea.

You can, my brethren, doubly benefit to the challenge: helping us with advices, encouragements, offers: clasping in union with the populations that live with you and representing with them the Italian faith. That faith says: Independence and Freedom for the oppressed: reconstitution of Europe: emancipation of peoples from all tyranny, foreign or domestic one.

Write me your projects and believe me.

Yours

Giuseppe Mazzini

İkinci Mektup

24 agosto 1865

Fratelli,

Ebbi a suo tempo, la vostra pel mio giorno onomastico. Non incolpate il mio cuore s'io non risposi. Il fatto é ch'io sono vecchio, infermiccio, occupatissimo e non posso far fronte a tutti gli obblighi miei. Rispondo sempre coll'anima a quei che mi sono cortesi d'affetto fraterno; non posso sempre colla penna.

Oggi penso piu' a voi perché le tristi nuove del morbo che infierisce in Costantinopoli richiamano alla mia memoria quei tra i nostri che vi si raccolsero in Associazione per onorare la Patria lontana.

Persistete. Non la dimenticate mai. Essa ha piu' che mai bisogno dell'opera di tutti i suoi figli. Ogni anno che passa senza compirne l'unita' é vergogna per essa e pericolo. I nemici della sua vita Nazionale si giovano delle condizioni provvisorie in che versa per attribuire all'Unita' iniziata tutti i mali che derivano appunto dal suo non essere compita.

Per noi Venezia e Roma non sono ora piu' questione di dovere e di onore, ma di salute. Senza frontiere nostre, col nemico straniero impiantato nel core e a una estremita' del paese, col masnadierismo fomentato da Roma, colla diffidenza, coll'antagonismo crescenti fra popolo e governo é impossibile provvedere quietamente al ben essere materiale e allo sviluppo di tutte le sorgenti di vita che esistono sul nostro suolo. A noi bisogna coronar l'edifizio o cadere inevitabilmente nell'anarchia.

Sprunate a questo, o fratelli, come meglio potete, colla parola e coll'opera e abbiatemi.

Vostro

Giuseppe Mazzini

English Translation

August 24, 1865

Brothers,

I receive some times ago, yours for my name day. Do not blame my heart if I did not answer. The fact is that I am old, sick, busy and I cannot meet all my obligations. I always answer with the soul to those that are kind with me of brotherly affection, but I cannot always do with the pen.

Today I think more of you because of the sad news about the disease raging in Constantinople recall to my memory those among our people who gathered there in Association to honor the far away country.

Persist. Do not ever forget it. It has more than ever need of the work of all its children. Each year that passes without having the unity is a shame for itself and a danger. The enemies of its National life avail themselves of temporary conditions to give to started Unity all the evils that result precisely from its not being accomplished.

For us, Venice and Rome are now not more matter of duty and honor, but of health. Without our borders, with the foreign enemy implanted in the core and in one end of the country, with fomented masnadierism by Rome, with the distrust, with the growing antagonism between the people and the government is impossible to calmly provide to material well-being and development of all sources of life that exist on our soil. We must crown the edifice or inevitably fall into anarchy.

Urged to this, brethren, as best as you can, with words and with actions and let me be present.

Yours

Giuseppe Mazzini

Üçüncü Mektup

13 maggio 1871

Fratelli,

Ricevo tardi, la lettera avendo dovuto fare un lungo giro per raggiungermi, la vostra, ma senza il Regolamento.

Senz'alcun dubbio, dovete accettare nella vostra Società i nativi dell'Istria, del Trentino, di Nizza e di Corsica. Italiani di diritto, lo saranno di fatto, quando avremo ritrovato l'antica anima e l'antico cuore. E' probabile che quando l'Italia sara' Repubblica, anche il Ticino s'unira' a noi: e possibile che un giorno, benché importi assai meno, e benché le ragioni siano minori, Malta pure s'accolga sotto la bandiera d'Italia. Ma in ogni modo, se uomini appartenenti al Ticino e a Malta chiedono d'essere ammessi alla vostra Società, é una specie di scelta di nazionalita', d'omaggio reso al passato e a un futuro possibile che non dovrete ricusare.

Da lungo non esiste contatto alcuno tra noi e la colonia Italiana di Costantinopoli. E nondimeno, siete colonia importante, che potrebbe un giorno essere utilissima all'incremento della madre-patria.

Dal 9 Febbraio usci' in Roma una pubblicazione settimanale nostra, la 'Roma de Popolo'. Non é scritta in stile popolare ed é diretta piu' che ad altri ai giovani di classe media educati negli studi; ma dovrebbe in ogni modo essere aiutata da tutti i nostri. E se il numero dei sottoscritti coprisse la spesa, aggiungerei un supplemento diretto esclusivamente alle classi Operaie. Il prezzo d'abbonamento per l'anno é di sei lire il prezzo menomo, se non che per voi é aumentato dalle inevitabili spese di Posta. Se potete a ogni modo aiutarlo di qualche abbonato, fatelo e sara' cosa buona. L'indirizzo dell'amministrazione in Roma é 25. Via Monserrato.

Non so' dov'io saro'; ma se v'occorre di scrivermi, fatelo al Professore Gio. Viscardini. Lugano. Ticino. Svizzera.

Le lettere mi giungeranno con minore ritardo.

Vostro Sempre

Giuseppe Mazzini

English Translation

May 13, 1871

Brothers,

I got the letter late, because it had to make a long way to reach me. I have it, but unfortunately without the Regulation.

Without a doubt, you have to accept in your Association the Istria's natives, Trentino's, Nice's and Corsica's. Italians by law, they will be Italians in reality, when we will find the ancient soul and the ancient heart. It is likely that, when Italy will be a Republic, also Ticino will join us: it is possible that one day, although it is less important, and although the reasons are minor, Malta also will move under the Italian flag. But anyway, if men belonging to Ticino and Malta are asking to be admitted to your Association, it is a matter of choice of nationality, in homage to the past and a possible future that you should not refuse.

It is a long time that there is no contact between us and the Italian colony in Constantinople. And yet, you are an important colony, which could one day be useful to the increase of the motherland.

From February 9 is coming in Rome, our weekly publication, the 'Rome of the People '. It is not written in popular style and is directed more than others to the young educated people from middle class, but it should be helped, anyway, by all ours. And if the number of the undersigned will cover the expense, I might add a *supplemento* directed exclusively to the worker classes. The subscription price per year is of six lire, except that, for you, is increased by the unavoidable costs of the post services. If you can help adding some subscribers, do it and it will be a good thing. The address of the administration in Rome is 25, Monserrato Street.

I do not know where I will be, but if you need to write to me, do it to Professor Gio Viscardini. Lugano. Ticino. Switzerland.

The letters will arrive with less delay.

Always yours

Giuseppe Mazzini

Tarihsiz bir mektup

Il Veneto, guasto finora dai moderati, va ridestandosi a virili pensieri: s'appresta all'azione e invoca l'aiuto dei suoi fratelli.

Vi mando un bollettino del Com. D'Azione Veneto. Fate di riempirlo, facendolo circolare tra i vostri amici.

Manderete quanto raccoglierete all''Unita' Italiana' in Milano, a credito del Com. D'Azione Veneto.

Addio: vostro Fratello.

Giuseppe

English Translation

The Veneto,

Ruined so far by moderate, is waking up to manly thoughts: it prepares to action and it invokes the help of his brothers.

I send you a newsletter of Action Veneto Committee.

Fill it, make it circulate among your friends.

Send what you are able to collect to 'The Italian Unity' in Milan, to the credit of Action Veneto Committee.

Farewell: your brother.

Giuseppe

Giuseppe Garibaldi Mektupları

1.

Ai componenti la Società degli Operai Italiani in Costantinopoli

Caprera 14 maggio 1863

Miei cari amici,

Io vi ringrazio del vostro indirizzo e delle lire italiane duemila che mi avete inviato.

Voi avete voluto celebrare con un entusiasmo pari all' affetto che mi serbate, il mio giorno Onomastico e io manifestandovi la riconoscenza e la gratitudine dell'anima mia dal fondo del mio cuore vi mando un fraterno saluto.

Vostro sempre

G.Garibaldi

To the members of the Italian Workers Society in Constantinople

Caprera May 14, 1863

My dear friends,

I thank you for your address and for the two thousand Italian lire that you sent me.

You have chosen to celebrate with an enthusiasm equal to the love you want me my Nameday, and -showing you the gratitude and the my soul's gratitude from the deep of my heart - I send you warm greeting.

Yours always

G. Garibaldi

2.

Alla Società Operaia Italiana di Costantinopoli

Caprera 22 luglio 1863

Miei buoni amici,

Io accetto –riconoscente – la Presidenza della vostra Società, e vi prego gradire i miei ringraziamenti.

Abbatevi i miei affettuosi saluti.

Vostro sempre

G.Garibaldi

Al Vice Presidente Alloli Carlo – Costantinopoli

To the Italian Workers Society of Constantinople

Caprera July 22, 1863

My good friends,

I accept -Grateful - the Presidency of your Society, and please, accept my thanks.

My affectionate greetings.

Yours always

G.Garibaldi

To the Vice President Alloli Carlo – Constantinople

3.

Caprera 31 ottobre 1864

Gent.me Signore,

Accetto con gratitudine l'onorevole titolo di vostro Presidente. Oggi, principia - spero- una nuova era di gloria per l'Italia: I prodi Veneti pugnano contro l'oppressore – e, lontani o vicini – gl'Italiani ed Italiane tutte, daranno la mano ai fratelli.

Vi bacio la mano con affetto.

Vostro

G. Garibaldi

Alla Società Operaia Italiana Sez.ne Femminile – Costantinopoli

Caprera October 31, 1864

Dear Ladies,

I gratefully accept the honorable title of your President. Today, it starts - hopefully- a new glorious era for Italy: The brave Veneto fights against the oppressor - and, far or near - all Italians, will help the others.

I kiss your hand with affection.

Yours

G. Garibaldi

To the Italian Workers Society, Women Section – Constantinople

4.

Caprera 18 aprile 1865

Miei cari fratelli Operai

Vi sono grato dell'affetto, che mi mostrate, e piu', perche' voi lontani dall'Italia ne tenete con orgoglio e dignita' alta la bandiera. Voi siete veramente i rappresentanti della Nazione all'estero, e da voi, son sicuro, lo straniero imparera' a rispettarci.

Credetemi con affetto

Vostro sempre

G. Garibaldi

Società Operaia Italiana – Costantinopoli

Caprera April 18, 1865

My dear Worker brothers

I am grateful for the affection; you show me, and more, because you, far away from Italy, with pride and dignity hold high the flag. You are truly the representatives of the nation abroad, and from you, I am sure; the stranger will learn to respect us.

Believe me with affection

Yours always

G. Garibaldi

Italian Workers Society - Constantinople

5.

Caprera 16 febbraio 1869

Miei Cari Amici,

Grazie del gentile ricordo e dei felici auguri che vi contraccambio di cuore.

Un caro saluto ai fratelli dal

Vostro

G.Garibaldi

Alla Società Operaia – Costantinopoli

Caprera February 16, 1869

My Dear Friends,

Thanks for the kind memories and the happy wishes that I will reciprocate send you from my heart.

Best wishes to the brothers from

Yours

G.Garibaldi

To the Italian Workers Society - Constantinople

6.

Caprera 5 aprile 1870

Cari Amici

Rispondo al vostro telegramma; e v'invio una parola di lode per l'opere benefiche a sollievo dell'infermo e dell'orfano.

Un saluto di cuore dal

Vostro

G. Garibaldi

Alla Società Operaia Italiana – Costantinopoli

Caprera April 5, 1870

Dear Friends

I reply to your telegram, and I send you a word of praise for the charities in relief of the infirms and orphans.

Greetings from my heart from

Yours

G. Garibaldi

To the Italian Workers Society - Constantinople

7.

Caprera 5 luglio 1870

Miei Cari Amici

Dolentissimo della sventura toccata a tanta povera gente ed in particolare agl' infelici nostri connazionali, io farò quanto mi chiedete con tutta l'energia di cui sono capace, e sarò fortunato se la mia voce potrà contribuire al sollievo di codesta splendida nostra colonia.

Sempre vostro

G.Garibaldi

Alla Società Operaia Italiana – Costantinopoli

Caprera July 5, 1870

My Dear Friends

I am very sorry for the troubles befell to many poor people and in particular to our unhappy countrymen, I will do as you ask me with all the energy of which I am capable, and I will be lucky if my voice will be able to contribute to the relief of this our wonderful colony.

Always yours

G.Garibaldi

To the Italian Workers Society - Constantinople

8.

Caprera 5 maggio 1871

Miei Cari Amici

*Verra' un giorno in cui la famiglia umana non sara' piu' divisa in tante frazioni
tenute nemiche l'una dall'altra, dal despotismo e dal Prete.*

In quel giorno, importera' poco d'essere nati nel Canton Ticino o nell'Istria.

Vostro

G. Garibaldi

Alla Società Operaia Italiana – Costantinopoli

Caprera May 5, 1871

My Dear Friends

There will be a day when the human family will no longer be divided into many hostile fractions kept apart from despotism and the Priests.

On that day, it will be insignificant to be born in the Ticino canton or in Istria.

Yours

G. Garibaldi

To the Italian Workers Society - Constantinople

9.

Roma 26 marzo 1875

Grazie per la gentile vostra del 19 e per gli auguri felici che ricambio di cuore.

Abbatevi un fraterno saluto e credetemi per la vita.

Vostro

G. Garibaldi

Alla Società Operaia Italiana di M.S. – Costantinopoli

1875

Generale Garibaldi

Roma sp. 26/3/75

Ricev. 5 aprile

Rome, 26 March 1875

Thank you for your kind letter of the 19th and for the happy wishes that I warmly reciprocate.

Have a fraternal greeting and believe me for life.

Yours

G. Garibaldi

To the Italian Workers Society of M.S. (Mutuo Soccorso- Mutual Help) - Constantinople

1875

General Garibaldi



Şekil E.43: Derneğin 50'nci yıl flaması

Societ  Operaia di İstanbul'un, aradan geçen 100 yılda çok yıpranan, 50'nci yıl flaması, Orta G l  San Giulio Adası'ndaki Benedikten rahibeleri tarafından restore edilmiştir (Dr. Sedat Bornovalı).



Şekil E.44: Societ  Operaia di İstanbul  ye Kayıt Defteri  rne i

T. C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İSTANBUL III NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 62- 27.4.1989
Karar Tarihi ve No. : 1124- 27.4.1989

Toplantı Yeri : İSTANBUL

İstanbul, Beyoğlu ilçesi, 2 pafta, 303 ada, 40 parsel hakkında ilgili-
sinin 28.2.1989 günlü başvurusu okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşme
sonunda;

İstanbul, Beyoğlu ilçesi, 2 pafta, 303 ada, 40 parselin tesciline,
koruma grubunun I. grup olduğuna, özelliği olmayan zemin ve bodrum katta
teklif projenin uygun bulunduğuna ve restorasyon yapılmasında eski eser
eğlelerinden sakınca olmadığına karar verildi.

GİRAY (Muhtesem)
BAŞKAN

KESKİN (Ahmet)
BAŞKAN YARDIMCISI

Üye
GİRAY (MUHTEŞEM)

Üye
KESKİN (Ahmet)

Üye
KURAN (Aptullah)

Üye
İZMİRLİGİL (Ölkü)

Üye
ÖZ (İlhan)

Üye
PALABIYIK (İhsan)
Beyoğlu İmar ve Pl.Md.

Üye

Üye

9.5.1989/CA/AS

Şekil E.45: Koruma Kurulu tescil kararı 27 Nisan 1989

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını
Koruma Kurulu tescil kararı 27 Nisan 1989



Şekil E.46: Sedat Bornovalı Arşivi – Bodrum kat kazısına ait fotoğraflar



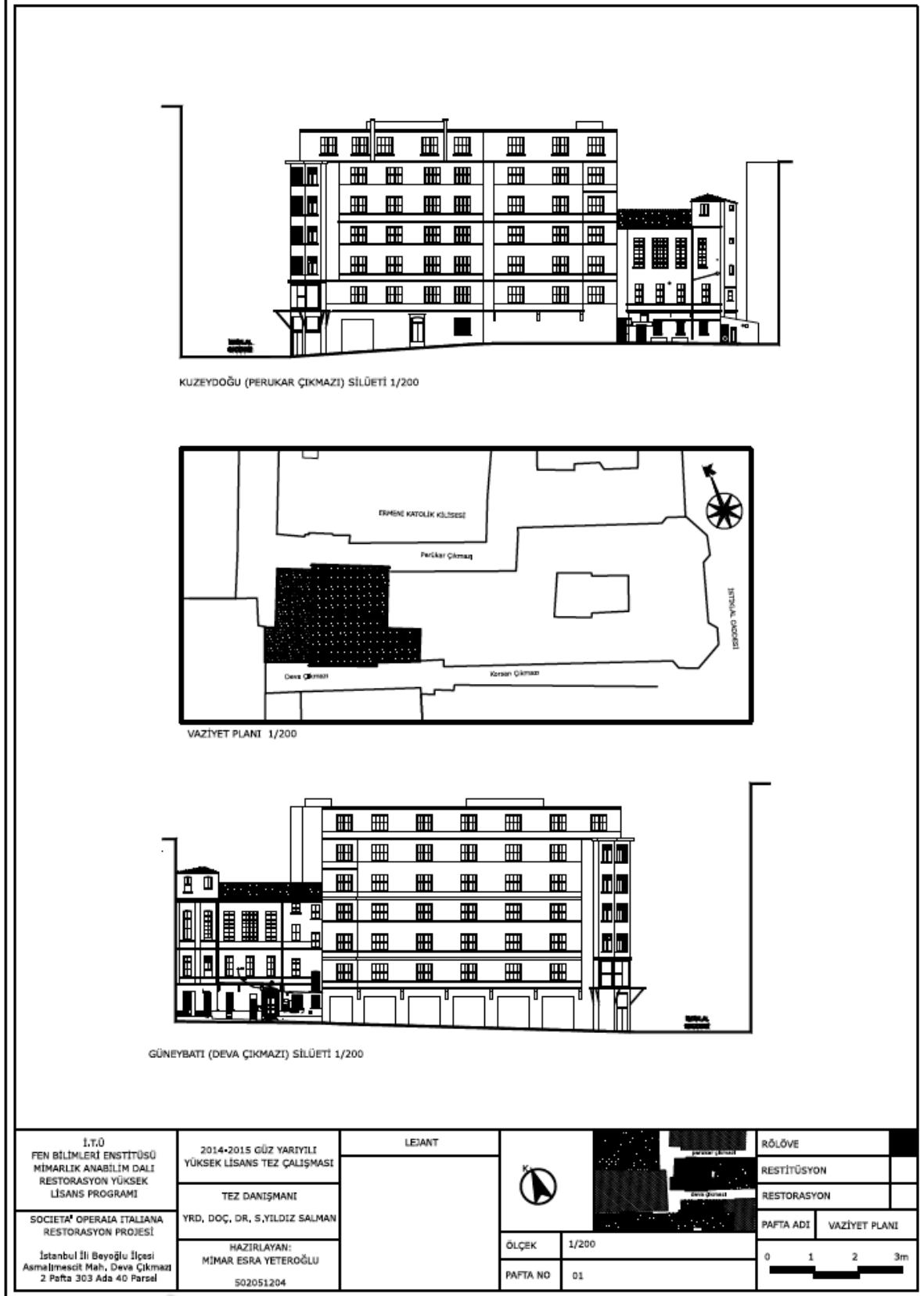
Şekil E.47: Sedat Bornovalı Arşivi – Bodrum kat kazısına ait fotoğraf



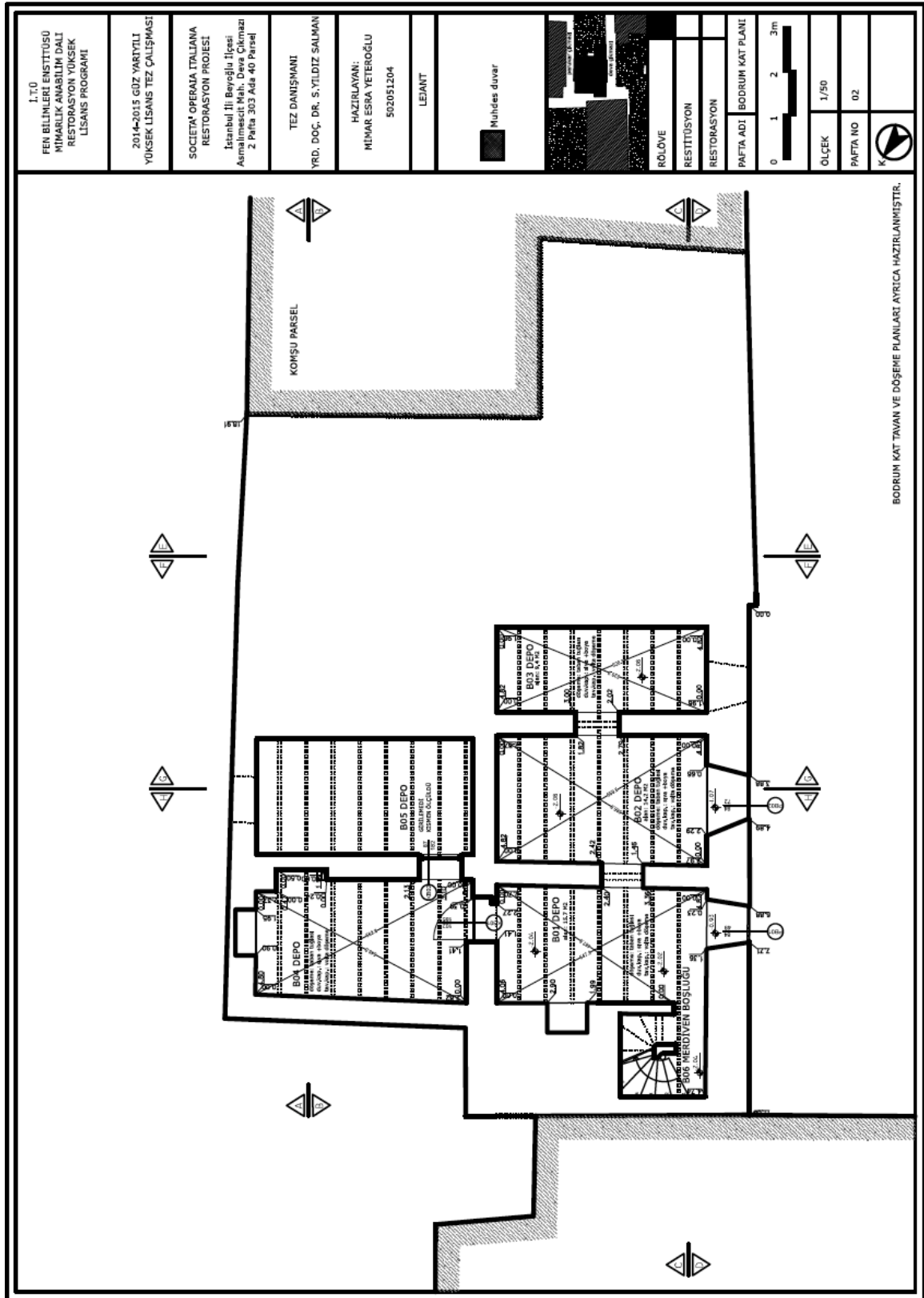
Şekil E.48: Sedat Bornovalı Arşivi – Bodrum kat kazısına ait fotoğraf



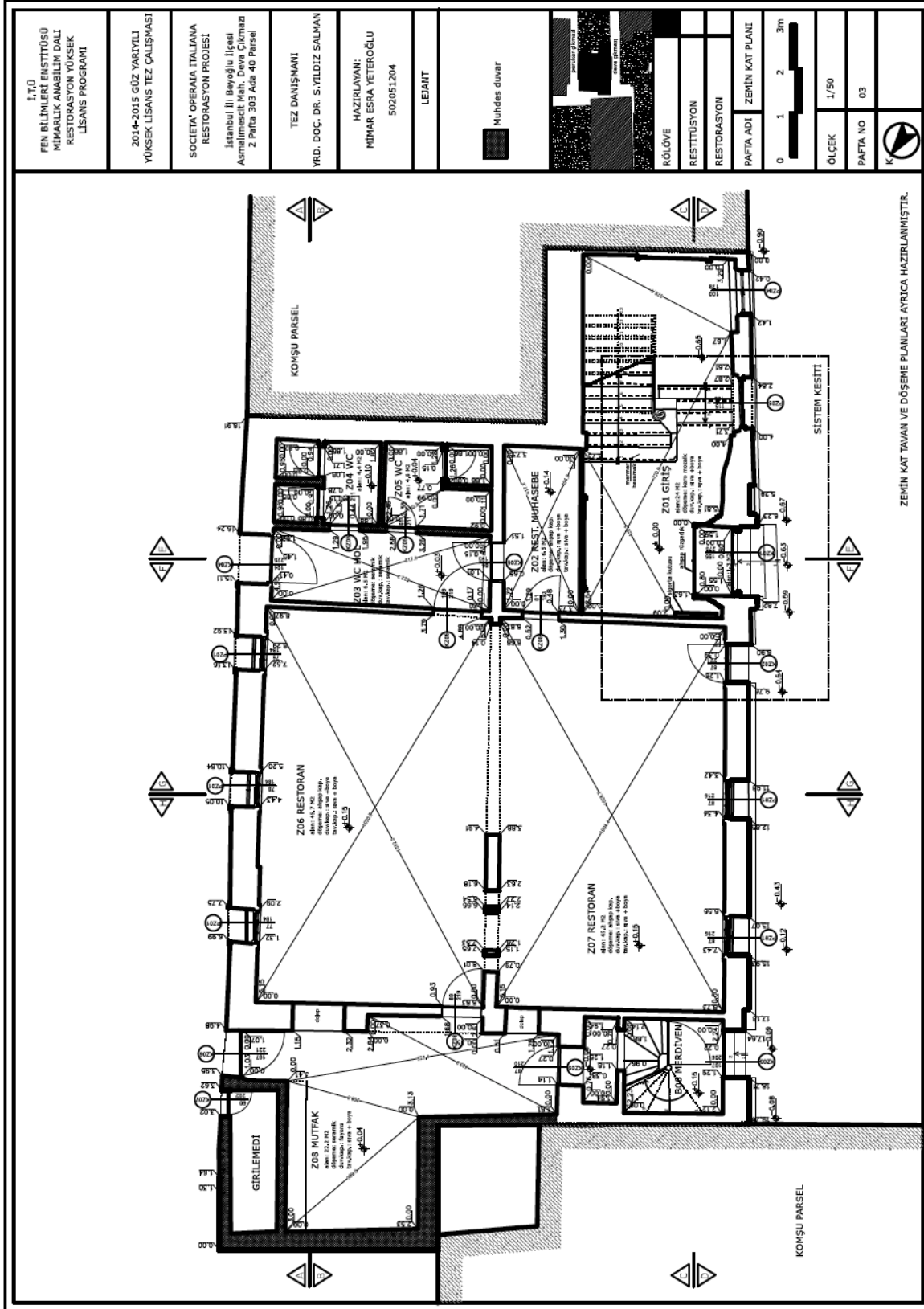
Şekil E.49: Sedat Bornovalı Arşivi – Mask raspasına ait fotoğraf



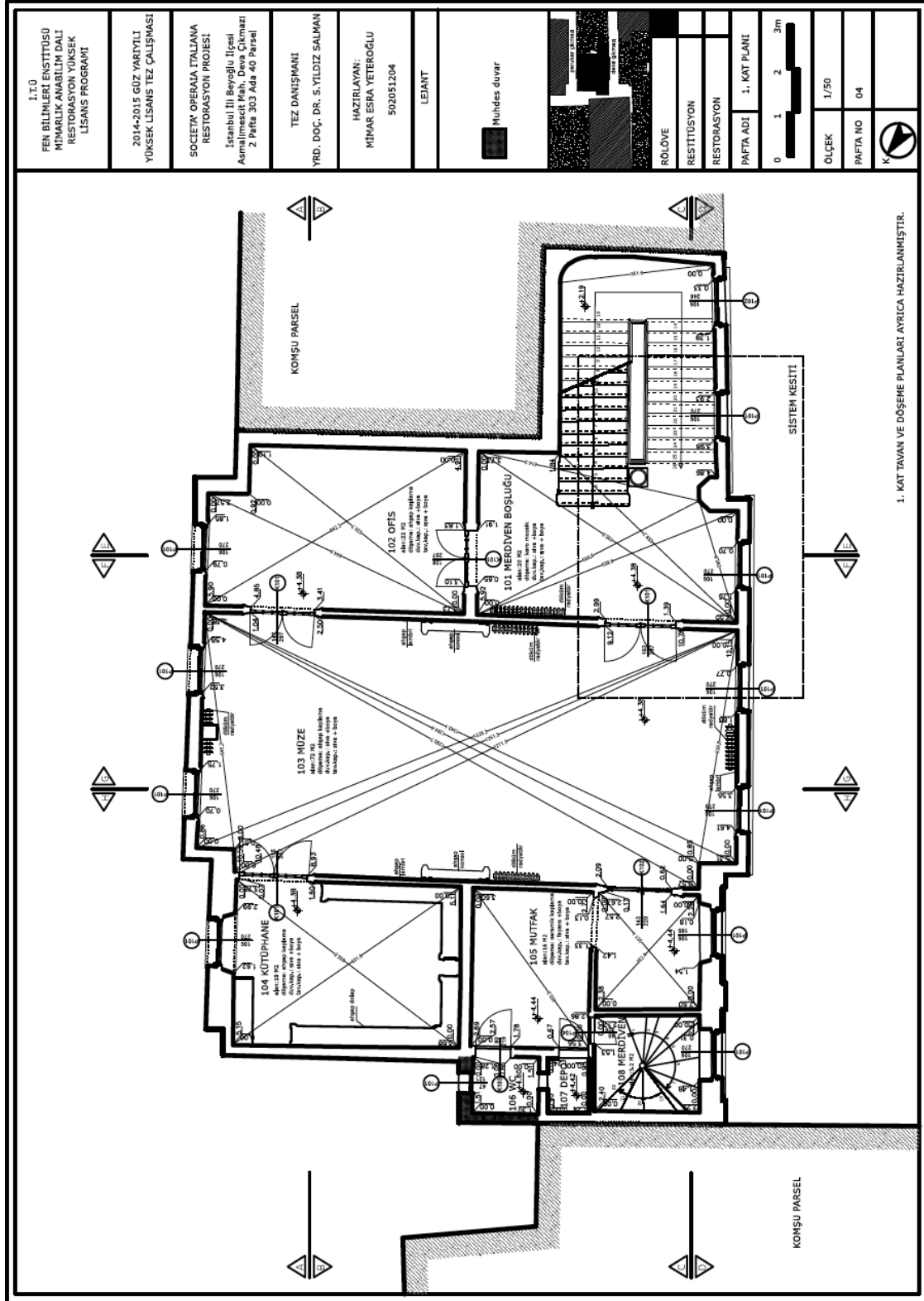
Şekil E.50: Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – Vaziyet Planı



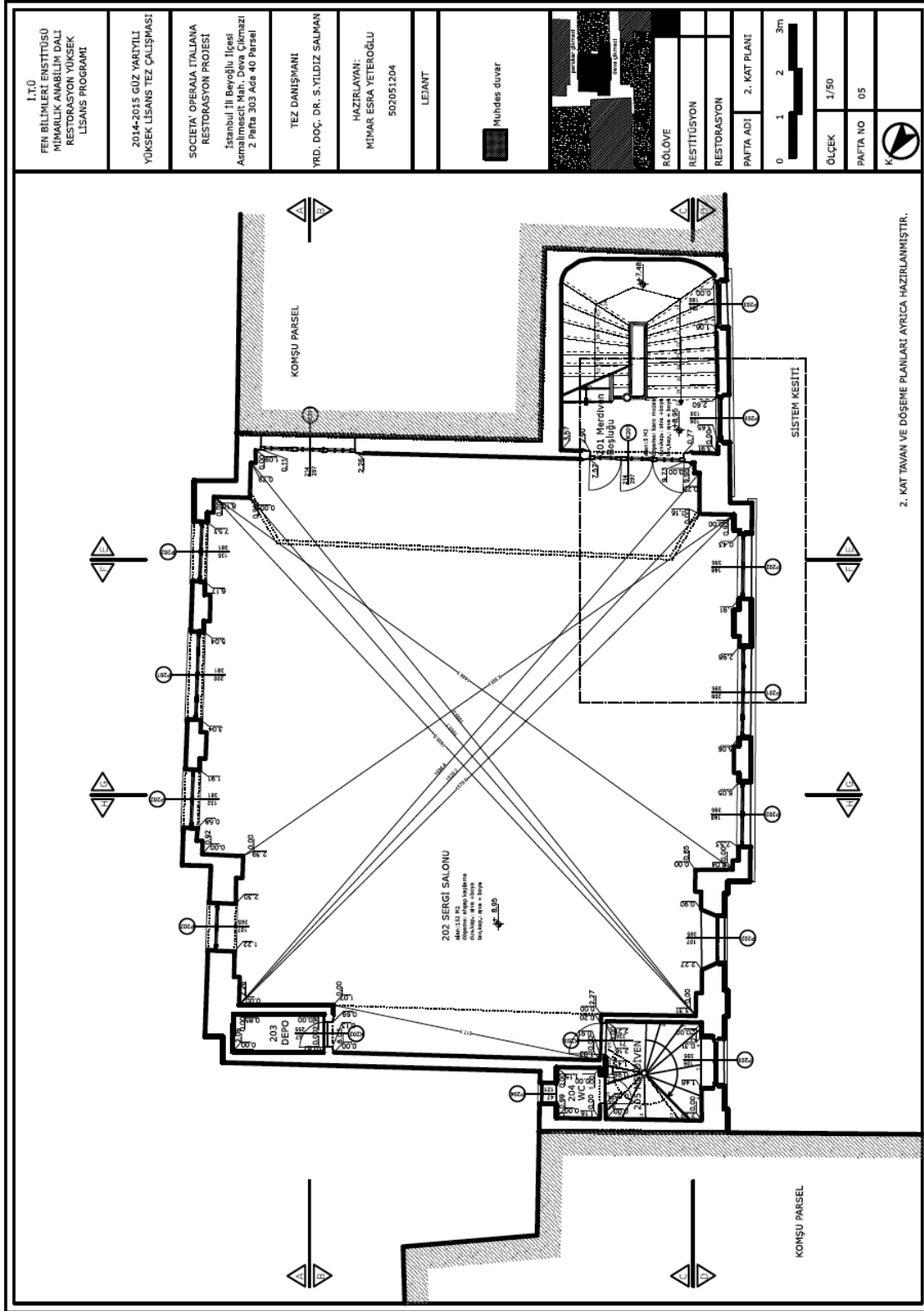
Şekil E.51: Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – Bodrum Kat planı



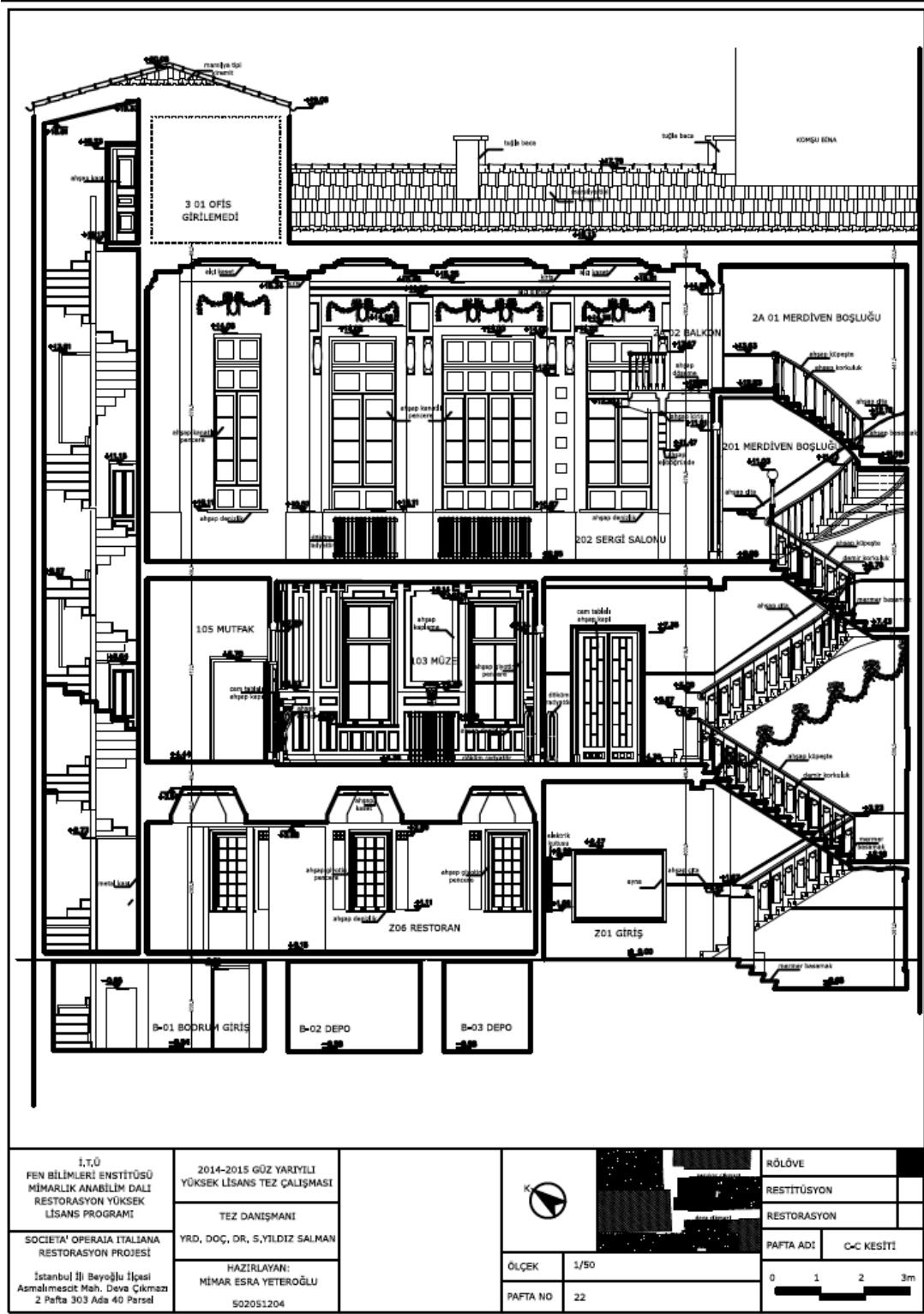
Şekil E.52: Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – Zemin Kat planı



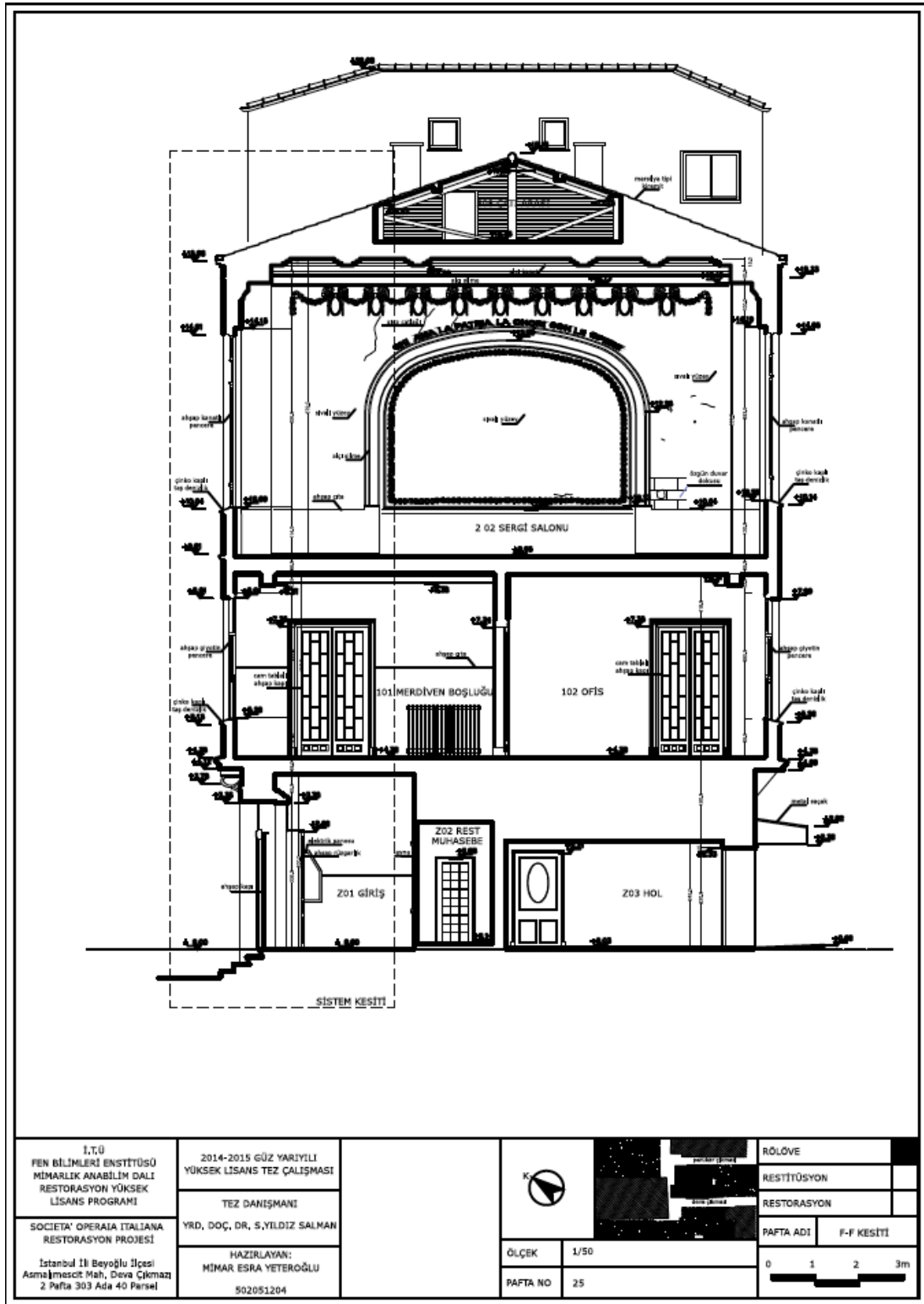
Şekil E.53: Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – 1. Kat planı



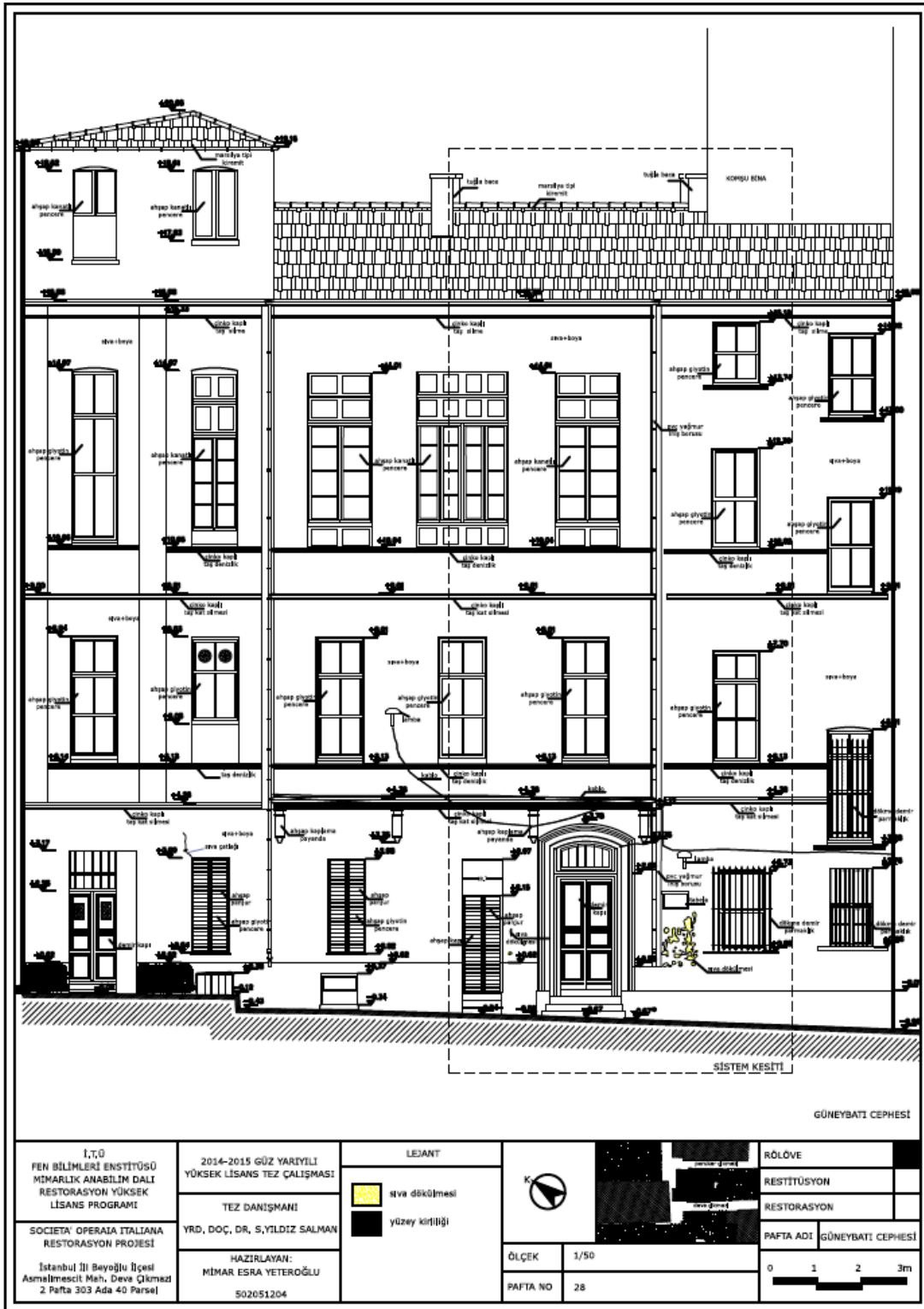
Şekil E.54: Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – 2. Kat planı



Şekil E.56: Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – C-C Kesiti



Şekil E.57: Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – F-F Kesiti



Şekil E.58: Esra Yeteroğlu Proje Çizimleri – Güneybatı Cephesi

ÖZGEÇMİŞ



Ad-Soyad : Esra YETEROĞLU

Doğum Tarihi ve Yeri: 1978, İstanbul

E-posta :

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Ön Lisans** : 2000, Mimar Sinan Üniversitesi, MYO, Restorasyon
- **Lisans** : 2005, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık